

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

984-985

44-5

Z-86

14

2010

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒԻ

44-5

15p

7-86

14.

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Գ Ր Ե 8

Հ. ՂԵԻՈՆԴ Կ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ

ՄԽԻԹ. ՈՒՍՏՅՆ

(Գ. ՏՊԵԳՐՈՒԹԻՒՆ)

Վ Ի Ե Ն Ե Ա

Մ Ի Թ Ը Ր Ե Ա Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն

1875 ՌՅԻԿ

2002

12313

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

1. Գաղղիերէն լեզուն քերականութիւնը գաղղիերէն լեզուու շիտակ խօսիլ ու գրել կը սովորեցնէ:

2. Լեզու մը խօսելու կամ գրելու համար բառ կը գործածուի. առ բառերը վանկէ, վանկերն ալ գրէ կը շինուին:

3. Գաղղիացիք քսանու հինգ գիր կամ նշանազիր ունին, որոնց ձեւերն ու անուններն ասոնք են. A, a, ա. B, b, պր. C, c, զը. D, d, աը. E, e, է. F, f, ֆը. G, g, կը. H, h, հը. I, i, ի. J, j, ժը. K, k, զը. L, l, լը. M, m, մը. N, n, նը. O, o, օ. P, p, փը. Q, q, զը. R, r, ըը. S, s, սը. T, t, թը. U, u, իւ. V, v, վը. X, x, զսը. Y, y, ի. Z, z, զը:

Ըս գրերուն յառաջ ա, պէ, սէ, տէ, է, էֆ, ժէ, աշ, ի, ժի, գա, էլ, էֆ, էն, օ, փէ, քիւ, էր, էս, թէ, իւ, վէ, իքս, ի կրէգ, զէս կ'ըսեն. բայց նորերը մեր գրածին պէս կ'ըսեն:

4. Ըս գրերէն մինակ վեցը, այս ինքն a, e, i, o, u, y, իրենք իրենցմէ ձայն կը հանեն ու Չայնուոր կ'ըսուին. փակ մնացածներն իրենք իրենցմէ ձայն չկրնալով հանել մէջա ձայնաւորի մը քով կը գրուին ու Բաղաձայն կ'ըսուին:

5. Մէկ հնչումով բերնէն դուրս ելած մէկ կամ շատ գրերը վանկ կ'ըսուին. mer, մըր, ծով, րէնէշ. é-cou-ter, է-գու-թէ, մտիկ ընել, րէնէօէ+:

6. Մէկ վանկի մէջ կամ մէկ հնչումով բերնէն որոշ դուրս ելած երկու ձայնաւորներն Երկբարբառ կ'ըսուին. fuir, ֆի-էր, փախչիլ, ֆալսաֆ. dia-ble, րիւ-պլը, սատանայ, շէլ-ման:

2913
40

7. Մէկ կամ շատ վանկէ Բառ կ'ըլլայ. բառերն ալ կարգաւ դրուելով՝ Խօսք մը կը շինուի:

8. Աս Խօսքը շինող բառերն ինը կը բաժնուին. այս ինքն՝ Գոյական, Յօդ, Ածական, Գերանուն, Բայ, Մակբայ, Նախադրութիւն, Շաղկապ, Միջարկութիւն, որոնք Մասունք բանի կ'ըսուին:

9. Մասանց բանի վրայ խօսելէն յառաջ բառերը կարգաւու եւ աղէկ հնչելու համար հարկաւոր եղած ընդհանուր կանոնները կը դնենք, մասնաւոր ծանօթութիւններն ու արտաքոյ կարգի զարտուղութիւնները քերականութեան վերջերը թող տալով:

10. Ai. երբեմն բաց ու երբեմն ամփոփ շքթութունքով է կը հնչուի. faible, ֆէպլ, տկար, շայքֆ. = j'ai, փէ, ունիմ, պէնիմ վար:

11. Au ու eau, օի ձայն կը հանեն. autel, օթէլ, խորան, օիհրայ. nouveau, նուօ, նոր, էնէ:

12. C. բաղաձայնէ մը կամ a, o, u ձայնաւորներէն յառաջ, եւ կամ վանկին վերջը եղած ատեն, ք կամ + կը հնչէ. cief, քլէ, բանլիք, աւախիւար. culte, քիւլթ, պաշտօն, քպարէթ. tric-trac, իրիք-իրաք, տապալի, իւլլը: Իսկ e, i, y ձայնաւորներէն յառաջ, նոյնպէս տակը cedille, սեքիլը բուռած նշանով (ç) a, o, u ձայնաւորներէն յառաջ դրուած ատեն, սի ձայն կը հանէ. ceci, սեքի, աս, պո. cypres, սեքրէ, նոճի, սեքրէ. façon, ֆաօն, կերպ, իւարդ:

13. Աս գիրը կրկնուած ատեն՝ e կամ i ձայնաւորներէն յառաջ ք կը հնչէ, իսկ a, o, u ձայնաւորներէն կամ բաղաձայնէ մը յառաջ պարզապէս + կը հնչէ. accepter, աքսեքթէ, ընդունիլ, քպպուլ էիթէ+. occident, օքսեպան, արեւմուտք, մարդը, կիւպպալը. = accuser, աքսիպան, ամբաստանել, դամապալումաք. accroître, աքրուիւրը, շատցընել, ըզլլիմաք:

14. Ch. հասարակօրէն շ կը հնչէ. բայց երբեմն օտար բառերու մէջ քի ձայն ալ կը հանէ. acheter, աչքիէ, գնել, սալլըն ալմաք. = écho, էփօ, արձագանք, էանփօ, սէս:

15. E. զատ զատ անունով երեք հնչում ունի.

Ա. Վրան շէշտ ունեցած ատեն (è), Փակ կըսուի, ու մեր էին ձայնն ունի, բայց բերանն ու պրուկունքները ժողվելով հնչելու է. èté, էթէ, ամառ, էալ:

Բ. Վրան բութ ունեցած ատեն (é), Բաց կըսուի, ու մեր էին ձայնն ունի, բայց բերանն ու պրուկունքները բանալով հնչելու է. père, ֆէր, հայր, ֆէրէր. succès, սի-սէ, յաջողութիւն, իփպալ:

Գ. Երբ որ վրան ամենեւին նշան մը չ'ունենար (e) ու նոյն վանկին մէջ իրմէ ետեւ բաղաձայն գիր մը չ'ըլլար նէ, Անձայն կամ Համր կ'ըսուի: Ասանկ տեղեր երբեմն մեր ըին ձայնը կը հանէ, երբեմն ալ բոլորովին անձայն կը մնայ. ce, սը, աս, պո. de-gré, քըրէ, աստիճան, քերէճէ. vie, վէ, կեանք, էօժր: Բայց թէ որ իրմէ ետեւ նոյն վանկին մէջ բաղաձայն գիր մ'ըլլայ, փակ կամ բաց էի ձայն կը հանէ. pied, ֆիէ, ոտք, պաք. = chef, շէֆ, գլուխ, պալ:

Բառերուն վերջի անձայն e գրէն ետեւ եկած բաղաձայն s գիրը ըլլայ նէ, միակ միավանկներուն մէջ է կը հնչէ, իսկ բազմավանկներուն մէջ անձայն կը մնայ. ces, սէ, ասոնք, պո. les, էր, անոնք, օլլար. livres, լիւրը, գրքեր, քիլպալար. faites, ֆէր, ըրէ, էր, էլլէ:

16. Աս գիրը չորրորդ ձայն մ'ալ ունի, այս ինքն շատ բաց էի հնչում: Աս ձայնը հասարակօրէն վրան պարոյկ ունեցած ատեն (ê) կը հանէ. fête, ֆէթ, տօն, ղէնէթ. être, էթրը, ըլլալ, օլմաք:

17. Èi. բաց էի ձայն կը հանէ. seigneur, սէնէօր, տէր, սահիպ:

18. Eu ու oeu, էօ կը հնչեն. feu, ֆէօ, կրակ, սիէլ. soeur, սէօր, քոյր, ֆըլէքարալ: Բայց avoir, ալուար, ունենալ, էպիսիէք բային մէջ է- կը հնչէ. jeus, փի. que j'eusse, քը փի.:

19. G. բաղաձայնէ մը կամ a, o, u ձայնաւորներէն յառաջ, կամ վանկին վերջը եղած ատեն, կի ձայն կը հանէ. grêle, կրէլ, կարկուտ, քօլը. gai,

իէ, ուրախ, շու. augmenter, օգնանդէ, աւելցնել, աբըլըմոֆ: Իսկ e, i, y ձայնաւորներէն յառաջ գրուած ատեն, իի ձայն կը հանէ. manger, մանժէ, ուտել, եէֆէ+. gymnase, ժիմնասը, վարժարան, իւտալիսֆանէ:

20. Gn. բառերուն մէջը նիէի կամ նիի պէս ձայն կը հանէ. magnifique, մանիֆիքիֆ, փառաւոր, սուխանալիլ: Իսկ բառերուն սկիզբը բնական ձայնով նի կը հնչէ. gnomique, ցնոմիֆ, վճռական, նի-+նիլի. նոյնպէս կը հնչէ ignicole, իցնիկոլ, կրակապաշտ, ռեյնիկոլի. régnicole, ռեյնիկոլ, թագաւորութեան բնակիչը, ֆեյլէտիլի եհալիսի, եւ ուրիշ քանի մը բառերու մէջ:

21. H. երբեմն ամենեւին ձայն չ'ունենար, անոր համար ալ Համր կըսուի. երբեմն ալ հի ձայն կը հանէ. habit, աղի, զգեստ, էսվայ. souhaiter, սուխիլի, բաղձալ, աբըլիլի. = haut, հօ, բարձր, էի-տիլի:

22. L զիրը, իրմէ յառաջ i ձայնաւորն եղած ատեն, փափուկ ձայն մը կը ստանայ, որն որ յի պէս կը հնչէ. եւ թէ որ իէն յառաջ ուրիշ ձայնաւոր մը կայ նէ, իին ձայնը չ'եւեր. péril, փերիլ, վտանգ, իիհիլի. paille, փայլ, յարդ, սոման. soleil, սօլեյլ, արեւ, ֆի-նիլ. oeil, օյլ, աչք, ֆօլ:

23. U ս կանոնէն դուրս հանելու է illով սկսած բառերը. illustre, էլլիստրը, երեւելի, ֆիլհոֆ: Ուրիշ բառեր ալ կան, որոնց մէջ ի կամ բնական ձայնը կը հանէ, կամ մինակ ի կը հնչուի. il, իլ, ան, օ. vil, վիլ, անարգ, հոփի. ville, վիլ, քաղաք, շիլի. mil, mille, միլ, հազար, պիլ. = baril, պարի, պղտիկ տակառ, շարիլ:

24. M ու n գրերէն յառաջ երբ որ նոյն վանկին մէջ ձայնաւոր մ'ըլլայ նէ, զատ ձայն մը կը ստանան, որն որ քթէն հնչուելուն՝ Ռնգական կ'ըսուի, ձայնաւորներէն ոմանք ալ ասանկ անդեր ձայներնին կը փոխեն: Բայց թէ որ միեւնոյն բառին մէջ m կամ n գրէն վերջն ալ ձայնաւոր մը դայ, կամ

իրենք կրկնուած ըլլան, ալ Ռնգական չեն ըլլար, ձայնաւորներն ալ իրենց բնական ձայնը կը պահեն:

25. Ռնգական ձայներն ասոնք են.

Am, an, em, en, աւ. enfant, աւֆան, տղայ, չօճոֆ:

Aim, ain, ein, im, in ym, yn, էւ. faim, ֆէւ, անօթութիւն, աճըֆ. fin, ֆէն, վերջ, սօն:

Ien, էէն, էան. bien, պիէն, աղէկ, էյի. patient փասիան, համբերող, սուրըլ:

Um, un, eun, էօն, humble, էօնպլը, խոնարհ, սուլաֆ ֆօնիլի. un, էօն, մէկ, պիլ:

U ս օրինակներուն մէջ m ու n գրերը Ռնգական են. իսկ ետեւի բառերուն մէջ Ռնգական չեն, immobile, էմօպիլ, անշարժ, ֆըմլիսանօն. innocent, էնօնան, անմեղ, սուլիլի. humilité, էսիլիլի, խոնարհութիւն, սուլաֆ ֆօնիլի. une, էնը, (իգ.) մէկ, պիլ:

26. Մինակ օձականներու, en, աւին ու bien, պիէնին վերջի n գիրը ետեւի ձայնաւորով սկսած բառին հետ կը կապուի ու Ռնգական չ'ըլլար, ան ալ երբ որ երկու բառն իրարու հետ հարկաւոր կապակցութիւն կ'ունենան. Un bon enfant, էօն պօն - աւֆան, բարի տղայ մը, պիլ էյի չօճոֆ: Mon habit, մօն - աղի, իմ զգեստս, պիլի էսվայ: Un ancien ami, էօն - աւիլիլ - սօի, հին բարեկամ մը, պիլ էսիլի. J'en ai vu, ժ'ան - է վիլ, անոնցմէ տեսայ, օնլիսան ֆիօրիլի: Ils sont bien aimables, էլ սօն պիէն - էսպլը, շատ սիրուն են, փէ+լաիլիֆ րիլիլի: Բայց առանց կապակցութեան կը հնչուի. Vin bon à boire, վիլ պօն - պոսար, խմելու աղէկ զիւնի, էլիլիլիլիլ շարպ: Donnez-en aux pauvres, րօնիլիլ - աւ օ ֆօլիլի, աղքատներուն տուր անկից, օնպան ֆոֆարիլիլիլ վիլ:

27. Oi, սու կը հնչէ. boire, պոսար, խմել, էլիլիլ:

28. Oin, սէն կը հնչէ. besoin, պօնիլիլ, հարկաւորութիւն, էֆիլիլիլ:

29. Ou. ու կը հնչէ. jour, փոք, օր, կէն:

30. Ph. Ֆի ձայն կը հանէ. philosophe, ֆիլոսոֆ, փիլոսոփայ, ֆելսոֆ:

31. Qu. մինակ ք կամ + կը հնչէ. quand, քան, երբ, հաշն. qui, քի, որ, քի:

32. Rh. պարզ ու ձայն կը հանէ. rhétorique, րեթորիք, ճարտասանութիւն, ինքի խիճապէն:

33. S. բառերուն մէջը բաղաձայնի քով, ու սկիզբը սի ձայն կը հանէ. իսկ բառերուն մէջտեղը երկու ձայնաւորի մէջ՝ շ կը հնչէ. espérer, եսթերէ, յուսալ, ուսմաք. conseil, քօնսէյլ, խրատ, էօյն-ն. sable, սապլը, աւաղ, քոս. = choisir, շոսչէր, ընտրել, սելչէ:

34. Ce ու ցիէն յառաջ գրուած ատեն, ամենեւին ձայնը չ'ելլեր. scélérat, սէլէրա, չարագործ, քիտէր. science, սիանս, գիտութիւն, իլմ:

35. T գիրը, երբ որ բառի մէջ իրմէ ետքը i եւ ուրիշ ձայնաւոր մ'ունենայ նէ, երբեմն բնական ձայնը կը պահէ, երբեմն ալ սի ձայն կը հանէ. amitié, ամիէթէ, բարեկամութիւն, քոսիլոն-ք. = patience, քասիանս, համբերութիւն, սապր:

36. Th. պարզ թի ձայն կը հանէ. théâtre, թէատրը, թատրոն, թէատրա եթրի:

37. X. երբեմն քս կը հնչէ. luxe, լե-քս, զեղ-խութիւն, սալխանալ. երբեմն կը. exemple, էկզամպլը, օրինակ, էօրնէ. երբեմն ս. soixante, սոսասանթ, վաթսուն, սլիսնթ. երբեմն շ. sixième, սիշիէմ, վեցերորդ, սլիշնթ. երբեմն ք. exciter, էքսիթէ, գրգռել, քընտրբմաք:

38. Y. բառերուն մէջը բաղաձայնի քով, սկիզբն ու վերջը միշտ մէկ իի ձայն ունի. tyran, թիրան, բռնաւոր, շուլմ. yeux, իէօ, աչք, կէօշ: իսկ բառերուն մէջտեղը երկու իի ձայն կը հանէ. moyen (moi-ien), մոսիէն, միջոց, էօլ, թարքէ. pays (pai-is), քիէ, գաւառ, էյալէն:

39. Բանի մը ընդհանուր կանոններ:

Ա. Բառերու մէջ կրկնուած բաղաձայններն ընդհանրապէս մէկ գրի ձայն կը հանեն. abbé, ապէ, աբբայ, բուհպան պաշը. aller, ալէ, երթալ, կիլիէ. serrer, սերէ, ճնշել, սըքմաք. passer, քասէ, անցնիլ, կիլիէ:

Բ. Բառերուն վերջը բաղաձայնները հասարակօրէն անձայն կը մնան. trone, լրօն, կոճղ, քիլիէ. sang, սան, արիւն, քան. coup, քոս, հարուած, ուր-շ:

Գ. Բառերուն վերջն անձայն մնացող բաղաձայններն, իրենցմէ ետքը ձայնաւորով կամ անձայն հոով սկսած բառ մը եկած ատեն, ձայններնին կը հանեն. բայց ան ատեն երկու բառը մէկ բառի պէս մէկտեղ հնչելու է. Ինչպէս Aimer à lire, էօլեր-ալլը, կարդալը սիրել, օքսմայը սելչէ: Savant homme, սալանթ-օմ, գիտուն մարդ, իլիմար սարա: Vient-il? Վիէնթ-իլ, կու գայ, կիլիէ. Il est arrivé, էլ էթ-արիւէ, հասաւ, էլիլիշտի:

Դ. Ասանկ տեղեր d գիրը թ կը հնչէ, g գիրը՝ ք, s ու x գրերը՝ շ. Ինչպէս Grand arbre, կրանթարպը, մեծ ծառ, պէօյն-ապալ: Un long habit, էօն լօնք-ապի, երկայն զգեստ մը, ուղան էսօպ: Les grands hommes, լէ կրանդ-օմ, մեծ մարդիկները, պէօյն-ապալար: Deux enfants, պէօլ-անֆան, երկու տղաք, էքի լօնք:

Ե. Բայց ամէն տեղ ասանկ գրերուն ձայնը հանելու չէ. ընդհանրապէս աս գիտնալու է որ երկուքը մէկտեղ հնչուած բառերն իրարու հետ կապակցութիւն պիտ'որ ունենան, ու մէջտեղերնին կէտ պիտի չ'ըլլայ, ինչպէս են բոլոր վերի օրինակները: Աս ալ գիտնալու է որ խօսակցութեան մէջ ասանկ բաղաձայնները շատ քիչ կը հնչուի, իսկ կարդալու կամ մանաւանդ ծառայողներու եւ ստանաւորներու մէջ ըստ տեղոյն կը հնչուի:

Մ Ա Ս Ն Ա .

ՄԱՍԱՆՅ ԲԱՆԻ ՎՐԱՅ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ

Գ Լ Ո Ի Խ Ա .

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ի Վ Ր Ա Յ

40. Գոյականն ինք իրմէ կեցող իր կամ բան մը կը ցուցնէ. père, հայր, փեթեր. arbre, ծառ, աշաշ. bonheur, երջանկութիւն, էֆուլ:

41. Գոյականը երկու կը բաժնուի, Յատուկ ու Հասարակ:

42. Յատուկը մասնաւոր մարդ, բան կամ տեղ մը կը ցուցնէ. Alexandre, Ալեքսանդր, Իսէնդրէր. Nil, Նեղոս, Նէլ ֆուդրէտ. Rome, Հռոմ, Բոմա:

43. Հասարակը նոյն տեսակ բաներէ մէկ հատը կը ցուցնէ. homme, մարդ, ադամ. fleuve, գետ, վայ. ville, քաղաք, շէնր:

44. Գոյականներուն նկատմամբ զիտնալու բանն՝ իրենց Սեան ու Թիւն է:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ծ Ա .

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր Ո Ի Ն Ս Ե Ռ Ը

45. Սեան երկուք է, Արական ու Իգական:

46. Արական սեռը՝ բնութեամբ արունները կը ցուցնէ, իսկ իգականը՝ բնութեամբ էգերը կը ցուցնէ. ասով արուններուն անունները արական, էգերուն անուններն ալ իգական են. ինչպէս fils, որդի, օշաշ. cheval, ձի, ախ. արական են, ու fille, աղջիկ, ֆելլ. jument, մատակ ձի, ֆլուրաֆ. իգական են:

47. Երբեմն արուններն ու էգերն իրարմէ զաս անուն կ'ունենան. le bélier, խոյ, ֆօշ. la brebis, մաքի, րէշ ֆօյուշ, մարէա. երբեմն ալ մինակ վերջաւորութեամբ իրարմէ կը զատուին. le lion, առիւծ, աշաշ. la lionne, մատակ առիւծ, րէշ արաշ. le tigre, վագր, ֆէլէնտ. la tigresse, մատակ վագր, րէշ ֆէլէնտ. իսկ երբեմն մի եւ նոյն կամ արական կամ իգական բառը թէ արուններուն ու թէ էգերուն վրայ կ'ըսուի. le corbeau, ագռաւ, ֆուրա. la grenouille, գորտ, ֆլուրաշ:

48. Որովհետեւ սեռն արուններն էգերէն զատելու համար է, անոր համար աղէկ նայուելու որ ըլլայ, արու կամ էգ ցուցնող գոյականներուն սեռ տալու չէր. բայց Գաղղիացիք՝ ինչպէս ուրիշ շատ ազգեր, ասոնց ալ սեռ մը տուած են. ինչպէս soleil, արեւ, ֆիշէշ. jour, օր, ֆիշ. fruit, պտուղ. ֆիշ, բառերուն արական սեռ տուած են. ու lune, լուսնակայ, այ. nuit, գիշեր, ֆիշ. fleur, ծաղիկ, շէնտ, բառերը, որոնք բնութեամբ առջիններէն սեռի տարբերութիւն չունին, իգական ըրած են: Ասիկայ մինակ սովորութենէ կախում ունենալուն, որոշելը դժուար է, ուստի աս դժուարութիւնը քիչ մը զիւրիցները համար հետեւեալ կանոնները կը գնենք:

49. Արական են:

Ա. Ծառերուն, մետաղներուն, օրերուն, ամիսներուն ու տարւան եղանակներուն անունները. chène, կաղնի, ֆէշ. fer, երկաթ, րէֆր. mardi, երեքշաբթի, աալի. mai, մայիս, մայիս. printemps, գարուն, պէհար:

Բ. Տէրութիւններուն, գաւառներուն, քաղաքներուն անունները, թէ որ ճոթերնին անձայն e չկայ նէ. Portugal, Բորդուկալ, Փօրթուգալ. Artois, Արթուա, Արթուա. Paris, Փարիզ, Փարէշ: Ար զարտուղին Sion, Սիոն, Սէն. Jérusalem, Երուս-

սաղէմ, Գոթի շէրէֆ. Tyr, Տիրուս, Թեոմոս. Iliou, Իղիսն, Իսթի Ըսթամոս:

Գ. Գոյականի պէս գործածուած ուրիշ մասունք բանի. le bon, աղէկը, էյի. le manger et le boire, ուտելն ու խմելը, եէիէ էյէ. le oui et le non, հան ու չէն, պէլ Վէ Խոյըբ:

Գ. Ռնգական վերջաւորութիւն ունեցող գոյականները. volcan, հրաբուխ, ալէշ Կաղը. vent, հով, բեղէտը. parfum, ծխանելք, պոտոն: Ասկից կը զարտուղին tion, sion, xion, վերջաւորած գոյականները, ու main, ձեռք, էլ. fin, վերջ, սն. faim, անօթութիւն, աճը. ու dent, աղըայ, Կէշ բառերը: Կոյնպէս քանի մը հատ ալ on վերջաւորած բառերը, ինչպէս maison, տուն, էլ. saison, եղանակ, էյեմ. leçon, համար, Կերս:

Ե. Աս վարը գրուած զանազան վերջաւորութիւնները գրեթէ բոլոր արական են. սմանց ունեցած քիչ մը զարտուղութիւններն ալ քովերնին կը գնենք:

Ac, iac, լիճ իեօլ: Aire, salaire, վարձը հագգ: Չարա, affaire, գործ, մասլահ. chaire, դահ. Բեթի, grammaire, քերականութիւն, էլի բարձ. paire, զոյգ, շէֆի. Al, canal, քանցք, --- էլ: Ard, fard, սնոգըր, քշշլէ: As, trépas, մահ, էօլէմ. Age, courage, քաջութիւն, գեբի: Չարա. page, էրես, ահիֆի. cage, վանդակ, Կոշ Կեթի. rage, կատաղութիւն, էլը. image, պատկեր, Կեթի. plage, ծովափ, Կըշ: At, sénat, ճերակոյտ, Կերէր: Au, chapeau, փեղզըր, լագգ: Չարա. eau, ջուր, ---. peau, կաշի, Կշի: Ege, piège, ճուղակ, Կոշ: Ell, ail, soleil, արեւ, ինի. travail, աշխատանք, զահի:

El, miel, մեղր, Կալ: Eme, baptême, կնուր, Կեթի: Չարա. crème, սեր, Կոշ: Er, cocher, կառավար, արդաշ: Es, progrès, յառաջդիմութիւն, էլը. Et, billet, տոմսակ, Կեթի: Eu, jeu, խաղ, օյան: Ic, trafic, առուտոր, լըլըրի: Is, tapis, գորգ հալ: Isme, prisme, հատուածակողմ, Կըշ: It, profit, շահ, Կեթի: Oi, convoi, ուղեկցութիւն, Կեթի: Չարա. parole, որմ, Կեթի. foi, հաւատք, Կեթի. loi, օրէնք, Կեթի: Oir, miroir, հայելի, Կեթի: Ome, tome, հատոր, Կեթի: Or, trésor, զանձ, խաշի: Os, repos, հանգիստ բահի: Լէֆ:

Ot, mot, բառ, Լըլի: Ou, trou, ծակ, Կեթի: Our, four, փուռ, Կոշ: Չարա. cour, պալատ. Կերս: Ours, cours, ընթացք, Կոշ: Կեթի:

50. Իգական են.

Ա. Տէրութեանց, գաւառներու եւ քաղաքներու անունները՝ թէ որ ձոթերնին անձայն e կայ նէ. France, Գաղղիա, Ֆրանսա. Provence, Փրովանս, Փրօվանս. Rome, Հռոմ, Բօմ: Աը զարտուղին, Hanovre, Հանովեր, Հանօվեր. Mexique, Մեքսիկոյ, Մեթիօ. Bengale, Պենկալա, Պենկալ բառերը:

Բ. Գոյականի մը վերջի անձայն e կն յառաջ ուրիշ ձայնաւոր գայ նէ. vie, կեանք, էօր. queue, պոչ, Կոշ: Ասոր զարտուղութիւնը խիստ քիչ է:

Հասարակօրէն անձայն e դիրը իգականի վերջաւորութիւն կը սեպուի, իսկ ուրիշ ամէն գրերը արականի վերջաւորութիւն. բայց անձայն e վերջաւորած շատ արական բառեր կան, նոյնպէս ուրիշ վերջաւորութիւններով ալ իգական բառեր, ինչպէս քիչ մը յառաջ ու քիչ մը ետքը գրուած բառերէն կրնայ խմայուիլ:

Գ. Անբերութիւն dre վերջաւորութիւնը տէփ փոխուելով շինուած գոյականները. (perdre) perte, կորուստ, զայո. (craindre) crainte, վախ, ԿօրԿո:

Դ. Խտելի գրուած վերջաւորութեամբ գոյականները.

Ace, glace, սառ, Կոշ: Չարա. espace, միջոց, Կըլլէ: Ade, salade, աղցան, ալըլի: Aine, eine, haine, քեն, զրէշ. peine, աշխատանք, զահի: Anee, ence, ense, connaissance, ճանօթութիւն, ալըլի: pénitence, ապաշխարութիւն, Կեթի: défense, արդելում, էմ: Ande, ende, demande, խնդիր, Կեթի. légende, սրբոց վարք, ալըլի: Elle, aille, veille, առջի օրը, էլլի: Elle, paille, յարդ, սահի: Elle, chapelle, մատուռ, հէյի:

Esse, faiblesse, տկարութիւն, Կեթի: Ete, tête, գլուխ, Կոշ: Ette, noisette, կաղին, Կըլլէ: Eur, douleur, ցաւ, Կըլլէ: Չարա. bonheur, երջանկութիւն, Կեթի. malheur, շարիք, Կեթի. honneur, պատիւ, Կըլլէ. déshonneur, անարգանք, Կեթի. coeur, սիրտ, էլի. choeur, դաս, Կեթի: lère, lumière, լոյս, Կըլլէ: Չարա. cimetière, գերեզմանանց, Կըլլէ: [ne, famine, սով, Կըլլէ: Ite, limite, սահման, Կեթի:

Չարս. rite. ձեռ, արեթ. site
 գերբ, է-թեթ. gite, դադար,
 է-թեթ. mérite, արդիւնք,
 է-թեթ:
 Ive, rive, ափ, գլը:
 Ise, surprise, խաբէութիւն,
 արարած:
 Ole, fiole, շիշ, շիշի:
 Onne, personne, անձն, անձի:
 Ote, pelote, կծիկ, է-թեթ:
 Otte, carotte, ստեպղին, հաւ-ճ:
 Oupe, troupe, դուռնդ, պեթեթ-
 Té, vérité, ճշմարտութիւն, ան-
 հեղեթ:

Չարս. oâlé, կողմ, թար-
 pâté, կարկանդակ, պեթեթ-
 comité, ժողով, Բեթեթ. traité.
 ճառ, էթեթ. été, ամառ,
 է-թեթ:
 Ude, gratitude, շնորհակալու-
 թիւն, էթեթ-թեթ:
 Une, lune, լուսին, այ:
 Ure, mesure, չափ, էթեթ-
 Չարս. murmure, ջրուղ,
 Գլըլըլը. parjure, սուտ եր-
 դում, է-թեթ էթեթ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր Ո Ւ Ն Թ Ի Ի Ը

51. Թիւն երկուք է, Եզակի ու Յոգնակի:

52. Եզակին մինակ մէկ բան կը ցուցնեն.
 enfant, տղայ, Վճեթ. maison, տուն, էթ. իսկ յոգ-
 նակին մէկէն աւելի կամ շատ բան մէկտեղ կը
 ցուցնեն. enfants, տղաք, Վճեթ. maisons, տներ,
 էթեթ:

53. Շատ գոյականներ կան՝ որոնք եզակիի
 մէջ շատ բան մէկտեղ կը ցուցնեն, ու Հաւաքա-
 կան կ'ըսուին. Թէ որ աս բառերէն յառաջ un, une,
 մէկ, դէր թիւն ըլլայ նէ, Մասնաւոր Հաւաքական
 կ'ըսուին. իսկ Թէ չըլլայ նէ, Ընդհանուր Հաւաքա-
 կան կ'ըսուին. ինչպէս armée, զօրք, ասեթ. troupe,
 դուռնդ, պեթեթ-թեթ. foule, բազմութիւն, Գալապալթ:

Գոյականներէն ոմանք մինակ եզակիի մէջ կը
 գործածուին. ինչպէս faim, անթութիւն, աճլըթ. soif,
 ճարաւ, ան-ան-ըլ-թ. jeunesse, երիտասարդութիւն,
 երիտասարդներ, էթեթ-թեթ, Գլըլըլըլը. ոմանք ալ
 մինակ յոգնակիի մէջ կը բանին. ինչպէս pleurs.
 արցունք, էթեթ է-թեթ. ténebres, մութ, Գարալթ:

54. Գոյականները յոգնակի կ'ըլլան ընդ-
 Հանրապէս ճոթերնին s գիրն առնելով. ami, բարե-

կամ, Գոսթ. habit, զգեստ, է-թեթ. présent, պար-
 դեւ, Գեթեթ. յգ. amis, habits, présents.

55. Աս ընդհանուր կանոնէն խել մը բառեր
 դուրս հանելու է:

Ա. Եզակիի մէջ s, x, z վերջաւորած գոյա-
 կաններուն յոգնակին նոյն կը մնայ. os, ոսկր, Գեթեթ-
 croix, խաչ, հաւ. nez, քիթ, Գոսթ-թեթ. յգ. os,
 croix, nez.

Բ. Եզակիի մէջ au, eau, eu վերջաւորածները,
 նոյնպէս ou վերջաւորածներէն ոմանք x կ'առնուն.
 oiseau, թռչուն, Գոսթ. jeu, խաղ, Գոսթ. bijou,
 գոհար, Գեթեթ. յգ. oiseaux, jeux, bijoux.

Օս վերջաւորածներէն, յոգնակիի մէջ x առնող
 բառերն ասոնք են, bijou, caillou, chou, genou, hibou, jou-
 jou, pou. իսկ clou, cou, filou, fou, sou, trou, verrou բառերն
 ընդհանուր կանոնին համաձայն s կ'առնուն:

Գ. Al վերջաւորածներուն յոգնակին aux
 կ'ըլլայ, նոյնպէս ail վերջաւորածներէն ոմանց ալ.
 cheval, ձի, Գեթ. travail, աշխատութիւն, Գեթեթ-
 յգ. chevaux, travaux. բայց bal, կարաւ, Գոսթ-
 carnaval, բարեկեղան, էթ. Գեթեթ. régale, կոշուք,
 շէյ-թեթ, յոգնակիի մէջ ընդհանուր կանոնին
 հետեւելով՝ bals, եւ այլն, կ'ըլլան:

Ail վերջաւորածներէն յոգնակիի մէջ aux ըլլող-
 ներն ասոնք են, bail, émail, corail, soupirail, travail. իսկ
 attirail, camail, détail, épouvantail, gouvernail, portail,
 sérail, մինակ s մ'առնելով յոգնակի կ'ըլլան:

Դ. Ciel, երկինք, Գեթ. oeil, աչք, Գեթ. նշա-
 նակութեամբ յոգնակիի մէջ cieux, yeux, կ'ըլլան.
 իսկ ciel, անկողնոյ ձեղուն, էթեթ-թեթ թափանք, (պատ-
 կերի մէջ) երկինք, (Թասթեթ) ասեթ-թեթ, եւ oeil,
 պանրի, գործիքներու ծակ, եւ այլն, Գեթեթ, Գեթ-
 Գեթեթ Գեթեթ, Գեթեթ- նշանակութեամբ ciels, oeils,
 կ'ըլլան: Aïeul, պապ, հաւ, Գեթեթ բառին յոգնա-
 կին ալ aïeux կ'ըլլայ. իսկ aïeux յոգնակին նախ-
 ներ, Գեթեթ նշանակութեամբ կը գործածուի:

†

29/3 40

Ածականներն ալ յոգնակի ըլլալու համար աւ կանոնները կը պահեն: Իգական անականները միշտ անձայն օ վերջաւորած ըլլալով, ընդհանուր կանոնին տակ կ'երթան. ինչպէս petite, պզտիկ, քիչ-քիչ. douce, անուշ, իւրեւ. belle, աղուոր. կէ-ըէլ. générale, ընդհանուր, անհատ. իգական անականներուն յոգնակին petites, douces, belles, générales, կ'ըլլայ: Իսկ արականներն իրենց վերջաւորութեան համաձայն, ոմանք ընդհանուր կանոնին տակ կ'երթան, ոմանք ալ զարտուղութիւններէն մեկուն. ինչպէս petit, doux, beau, général, յգ. petits, doux, beaux, généraux.

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ .

Յ Օ Դ Ի Վ Բ Ա Յ

56. Յօգն առանց նշանակութեան բառ մըն է, որն որ գոյականներէ յառաջ գրուելով, անոնց որոշուած ըլլալը կը ցուցնէ:

Գոյական մը որոշուած կ'ըլլայ, կամ թէ ըսեմ որոշ նշանակութիւն կ'ունենայ, երբ որ իր ցուցնցած բաները կամ ամբողջ ամէնը մէկտեղ կ'առնուի, կամ որոշուած մէկ մասը, կամ անոնցմէ մասնաւոր մէկը. ինչպէս կենդանիները մահկանացու են, այս ինքն ամէն կենդանիք. Բախտի բարեքը կորստական է, այս ինքն բարեքներուն մէկ մասնաւոր մասը, բախտի բարեքը. Գաղղիայի թաղաւորը մեռաւ, առանձին որոշուած մէկը:

57. Գաղղիացիք մինակ մէկ յօդ ունին, որն որ եզակի արական գոյականներէն յառաջ գրուած ատեն՝ le կ'ըլլայ, եզակի իգական գոյականներէն յառաջ գրուած ատեն՝ la, իսկ յօգնակի թէ՛ արական եւ թէ՛ իգական գոյականներէն յառաջ՝ les կ'ըլլայ. le ciel, երկինքը, կէջ. la terre, երկիրը, էէբ. les animaux, ար. կենդանիները, հայժանաթ. les étoiles, իգ. աստղները, ելլալալալ:

58. Յօգը երկու կերպ փոփոխուած ունի.

Ա. երբ որ le կամ la յօգը ձայնաւորով կամ անձայն h գրով սկսած բառէ մը յառաջ գրուի

նէ, իր օ կամ a ձայնաւորը կը կրճատուի, ու տեղը l գրին վրայ ապաթարց կը գրուի: Աս փոփոխութիւնը կրճատուած կ'ըսուի. Ասանկով
Le arbre, ծառը, ալալ, ըսելու l'arbre.
La épée, սուրը, էլլալ, տեղ, l'épée.
La heure, ժամը, սաաթ, կ'ըսուի l'heure.

Բ. երբ որ le կամ les յօգէն յառաջ de կամ à նախադրութիւններէն մէկն ըլլայ նէ, յօգը նոյն նախադրութեան հետ կը միանայ, ու մէկտեղ du, des, au, aux կ'ըլլայ: Աս փոփոխութիւնն ալ Աժ փոփուած կ'ըսուի: Ասանկով

De le livre, գրքին, էլլալ, ըսելու du livre.
De les fruits, պտղոց, էլլալ, տեղ, des fruits.
À le soleil, արեւուն, էլլալ, տեղ, au soleil.
À les jours, օրերուն, էլլալ, կ'ըսուի aux jours.

59. Աս ամփոփումն եզակիի մէջ ձայնաւորով կամ անձայն հով սկսած բառերէն յառաջ չի գործածուիր. ուստի du enfant, au homme չ'ըսուիր, հապա de l'enfant, à l'homme. իսկ յօգնակիի մէջ կը գործածուի. ինչպէս des enfants, aux hommes.

60. Յօգին փոփոխմանց օրինակը.

Ե Ձ Ա Կ Ի

Բ Ա Ղ Ա Չ Ա Յ Ն Ո Վ Ս Կ Ս Ա Շ

Ա Բ Ա Կ Ա Ն

Բ Ա Ռ Ի Մ Ա Յ Ռ Ա Չ

- 1. Le coeur, սիրտ, էկ-րէէ.
- 2. Du coeur, սրտին, էկ-րէէն.
- 3. Au coeur, սրտին, էկ-րէէն.
- 4. Le coeur, սիրտը, էկ-րէէն.
- 5. Du coeur, սրտին, էկ-րէէն.

Չ Ա Յ Ն Ա Ռ Ռ Ո Վ Ս Կ Ս Ա Շ

Ա Բ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Ի Գ Ա Կ Ա Ն

Բ Ա Ռ Ի Մ Ա Յ Ռ Ա Չ

- L'enfant, աղջ, չճո-՛.
- De l'enfant, սրտին, չճո-լու-ն.
- A l'enfant, սրտին, չճո-լու-ն.
- L'enfant, սրտն, չճո-լու-ն.
- De l'enfant, սրտին, չճո-գրտն.

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Թ Ի Բ Ա Ղ Ա Չ Ա Յ Ն Ո Վ Թ Ի Չ Ա Յ Ն Ա Ռ Ռ Ո Վ Ս Կ Ս Ա Շ

Ա Բ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Ի Գ Ա Կ Ա Ն

Բ Ա Ռ Ի Յ Ռ Ա Չ

coeurs, սրտերը, էկ-րէէր.

1. Les croix, խաչերը, հաչեր.

enfants, աղջք, չճո-՛լու-ն.

coeurs, սրտերուն, էկ-րէէրն.

croix, խաչերուն, հաչերո-ն.

enfants, աղջ, չճո-՛լու-ն.

coeurs, սրտերուն, էկ-րէէրն.

croix, խաչերուն, հաչերն.

enfants, աղջ, չճո-՛լու-ն.

coeurs, սրտերն, էկ-րէէրն.

croix, խաչերն, հաչերո-ն.

enfants, աղջս, չճո-՛լու-ն.

2. Des

enfants,

coeurs,

croix,

5. Des

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ

Ա Շ Ա Կ Ա Ն Ի Վ Բ Ա Յ

61. Ածականը գոյականի վրայ դրուելով, անոր ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ. bon père, բարի հայր, էյէ չէ-րէ-ր. petit arbre, պղտիկ ծառ, չէ-լէ-տ աղաւ. grand bonheur, մեծ երջանկութիւն, պէ-յէ-տ է՛ր-դաւ:

62. Ածականները կրնանք հինգ բաժնել. Հասարակ, Թուական, Ստացական, Ցուցական ու Անորոշ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Շ Ա

Հ Ա Ս Ա Բ Բ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ Ո Ւ Ն Վ Բ Ա Յ

63. Ասոնց վրայ երկու գլխաւոր գիտնալու բան կայ. նախ իրենց սեռն ու թիւը, երկրորդ իրենց աստիճանը:

Ա Ա Շ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ Ո Ւ Ն Ս Ե Ռ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ը

64. Թէպէտ ածականներն իրենք իրենցմէ սեռ ու թիւ չունին. բայց իրենց գոյականներուն հետ ունեցած կապակցութիւնին ցուցնելու համար՝ անոնց հետ միշտ կը համաձայնին, կամ թէ բոտմ՝ իրենց վերջը փոխուելով, գոյականներուն թիւն ու սեռը կ'առնուն: Ասիկայ Ածականներուն սեռն ու թիւը կ'ըսուի. beau jardin, աղուոր պարտէզ, կէ-ղէ-լ դաւաւ. belle maison, աղուոր տուն, կէ-ղէ-լ էլ. beaux jardins, աղուոր պարտէզներ, կէ-ղէ-լ դաւաւէր. belles maisons, աղուոր տներ, կէ-ղէ-լ էլէր:

65. Արականի վերջաւորութիւն ունեցող ածականներն ընդհանրապէս ճութերնին անձայն Ե զիրն առնելով իգական կ'ըլան. haut, բարձր, էկ-տէ-տ. vrai, ստոյգ, կէ-ր-լէ-տ. իգ. haute, vraie. Իսկ իգականի վերջաւորութիւն ունեցողներն իգականի մէջ նոյն կը մնան. sage, իմաստուն, ալէ-ժ.

3. Aux

admirable, զարմանալի, աճայեղ. իգ. sage, admirable.

Արականի ու իգականի վերջաւորութիւն ըսելով հասարակօրէն ինչ իմացութիւ վերը (50 Բ. Ծան.) ըսինք:

66. Աս ընդհանուր կանոնին տակ քանի մը զարտուղութիւն կայ:

Ա. Շատ ածականներուն վերջին բաղաձայն գիրը, անձայն e առնելու ասեն կը կրկնուի. bas, ցած, ալլեֆ. ancien, հին, էստի, իգ. basse, ancienne.

Հասարակօրէն ais: an, as, eil, el, et, ien. on, os, ot, ul, un, վերջաւորած ածականներուն վերջին բաղաձայն իգականի մէջ կը կրկնուի. ինչպէս օրինակներէն յայտնի է: Բայց աս վերջաւորութեամբ ալ ընդհանուր կանոնին տակ դացող ածականներ կան. ինչպէս mauvais, mauvaise, գէշ, քիչ. complet, complète, կատարեալ, բէտէլ. եւ այլն:

Բ. X վերջացողներն իգականի մէջ se կ'ըլլան. heureux, երջանիկ, մոխլուլու. jaloux, նախանձուտ, գըրգըմէ. իգ. heureuse, jalouse. Իսկ faux, սխալ, էանլը. roux, կարմիր, գըրգըշը. doux, անոյշ, լախլը. vieux, հին, ծեր, էստի, էիէիէյար ածականներուն իգականը fausse, rousse, vieille կ'ըլլայ:

Գ. F վերջացողներն իգականի մէջ ve կ'ըլլան. neuf, նոր, էէնէ, vit, կենդանի, րէրէ. իգ. neuve, vive.

Դ. Eur վերջաւորողներուն իգականը շատ կերպով կ'ըլլայ:

1. Érieur վերջաւորողներն ընդհանուր կանոնին հետեւելով, իգականի մէջ անձայն e մը կ'առնուն. ինչպէս intérieur, ներսի, էլէրէ. extérieur, դրսի, րէշարէ. intérieure, ասոնց պէս կ'ըլլան majeur, աւելի մեծ, րահա պէյէ-տ. mineur, աւելի պզտիկ, րահա էի-շէ-տ. meilleur, աւելի ազէկ, րահա էյէ. իգ. majeure, mineure, meilleure.

2. Ընդունելութիւն ներկայէն, antը eurfի փոխելով շինուածները իգականի մէջ euse կ'ըլլան. ինչպէս. (ընդ. ներ. trompant,) trompeur, խաբեբայ, ալտարըշը. (ընդ. ներ. chantant,) chanteur, երգիչ, էանէնրէ. իգ. trompeuse, chanteuse.

3. Teur վերջաւորողներն իգականի մէջ trice կ'ըլլան. ինչպէս accusateur, ամբաստանող, դամաղ. protecteur, պաշտպան, հիմայէիճէ. իգ. accusatrice, protectrice. Բայց ասկից դուրս հանելու է ընդունելութիւն ներկային antը eurfի փոխուելով շինուածները, ինչպէս էր վերը գրուած chanteur բառը:

4. Մէկ քանի հասն ալ erness, կ'ըլլան. որոնց աւելի գործածականներն են vengeur, վրէժխնդիր, էնիէէմմ ալան. pécheur, մեղաւոր, էն-ն-հէտը. chasseur, որսորդ, միճը. իգ. vengeresse, pécheresse, chasseresse.

5. Auteur, մատենադիր, փէլլէֆ. professeur, վարպետ, ուսմա. littérateur, գրագէտ, օգոմոն-շ ածականները իգականի մէջ նոյն կը մնան:

Ե. Beau, աղուոր, էն-շէլ. jumeau, երկուորեակ, էէէլ. nouveau, նոր, էէնէ. fou, խենթ, րէլի. mou, թոյլ, մեղկ, էէլէտ ածականներուն իգականը, belle, jumelle, nouvelle, folle, molle կ'ըլլայ: Ասոնց արականները՝ ձայնաւորով կամ անձայն h գրով սկսած դոյականէ մը յառաջ գրուած աստեղծին, bel, fol, եւ այլն, կը գրուին. fol espoir, պարապ յոյս, ոջօշ էսիթ. nouvel habit, նոր զգեստ, էէնէ էսմայ: Նոյնպէս vieux բառն աստեղ տեղեր vieil կ'ըլլայ. vieil homme, ծեր, էիէիէյար:

Չ. Հետեւեալ ածականները բոլորովին զարտուղի կերպով իգական կ'ըլլան:

Blanc, ճերմակ, պէյաղ	իգ. blanche.
Franç, համարձակ, էէրպէնի	„ franche,
Sec, չոր, գորոն	„ sèche.
Frais, թարմ, լաշէ	„ fraîche.
Grec, Յոյն, Բոմ	„ Grecque.
Turc, Տաճիկ, Օսմանլը	„ Turque.
Caduc, խախուտ, րայանմաղ	„ caduque.
Public, հրապարակական, ոմոմի	„ publique.
Long, երկայն, ուղան	„ longue.

Malin, գէշ, ֆէշ իգ. maligne.
Favori, սիրելի, սէփփելի ,, favorite.

Քանի մը իշխանութեան, աստիճանի, ազգականութեան գոյական անունները անականերու պէս իգականի մէջ կը փոխուին, որոնց զլիսաւորներն ու դժուարները հոս կը գնենք:

Dieu, Աստուած, Ալլահ, իգ.	Déesse, աստուածուհի, դէք էւհի:
Prince, իշխան, դէյ.	,, princesse, իշխանուհի, տիկին, հանճի:
Duc, դուքս, դուքս.	,, duchesse, դքսուհի, դուքսուհի:
Comte, կոմս, անհոգ դէյ, ֆօնթի.	,, comtesse, կոմսուհի, ֆօնթի:
Abbé, արքայ, ֆօնթի.	,, abbesse, արքայուհի, դուլան:
Prêtre, քահանայ, ֆօնթի.	,, prêtresse, քրմուհի, փանթի:
Maitre, տէր, վարպետ, ան, ֆօնթի.	,, maitresse, տիկին, վարպետ կամ տուն, ֆօնթի, ֆօնթի:
Empereur, կայսր, ֆօնթի.	,, impératrice, կայսրուհի, ֆօնթի:
Ambassadeur, դեսպան, էլէ.	,, ambassadrice, դեսպանակին, էլէ:
Nevue, եղբորդի, քեռորդի, էլէ.	,, niece, եղբոր, քրոջ աղջիկը, ֆօնթի:
Gouverneur, կառավար, ան.	,, gouvernante, կառավարին կինը, դայեակ, ան.
Serviteur, ծառայ, էլէ.	,, servante, աղախին, էլէ:
Roi, թագաւոր, ֆօնթի.	,, reine, թագուհի, ֆօնթի:
Baron, պարոն, ամիրայ, դէյ.	,, baronne, պարոնուհի, դէյ:
Fils, որդի, օղլ.	,, fille, աղջիկ, ֆօնթի:

Բ. ԱԾԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՍՏԻՃԱՆԸ

- 67. Ածական մը իր գոյականին ինչպէս ըլլալը շատ կերպով կրնայ ցուցնել, ու ասիկայ Աստիճան կ'ըսուի:
- 68. Աս աստիճանները զլիսաւորաբար երեք են. Դրական, Բաղդատական, Գերադրական.
- 69. Դրականը գոյականին մինակ ինչպէս ըլլալը կը ցուցնեն. belle maison, աղւոր տուն,

իւղէլէլ. cette maison est belle, աս տունն աղւոր է, պո- էլ իւղէլ տէր:

70. Բաղդատականը գոյականին ուրիշ մը հետ համեմատութեամբ ինչպէս ըլլալը կը ցուցնեն. եւ որովհետեւ համեմատուած գոյականն ուրիշէն կամ վեր պիտ'որ ըլլայ, կամ վար եւ կամ անոր հաւասար, անոր համար երեք բաղդատական աստիճան կայ. Առաւելութեան, Նուազութեան ու Հաւասարութեան:

71. Առաւելութեան բաղդատականը կը շինուի ածականէն յառաջ plus ու ետքը que գնելով. cette maison est plus belle que l'autre, աս տունն աւելի աղւոր է քան թէ մէկալը, աս տունը մէկալէն աղւոր է, պո- էլ օպիլիտէն իւղէլ տէր:

Երեք ածական կայ, որոնք իրենք իրենցմէ առաւելութեան բաղդատականի զօրութիւն ունին. այս ինքն meilleur, լաւագոյն, քահա էյի. plus bon, բտելու տեղ, եւ աս plus bonը չիգործածուիր. moindre, փոքրագոյն, քահա փոքրագոյն, ու pire, չարագոյն, ալ գէշ, քահա ֆէշ. plus mauvaisին տեղ. բայց plus petit ու plus mauvais ալ կրնան գործածուիլ.

72. Նուազութեան բաղդատականը կը շինուի ածականէն յառաջ moins ու ետքը que գնելով. cette maison est moins belle que l'autre, աս տունը մէկալէն նուազ աղւոր է, աս տունն մէկալին չափ աղւոր է, պո- էլ օպիլի ֆօնթի իւղէլ տէր:

73. Հաւասարութեան բաղդատականը կը շինուի ածականէն յառաջ aussi կամ si ու ետքը que գնելով. cette maison est aussi belle que l'autre, աս տունն այնչափ աղւոր է որչափ մէկալը, աս տունը մէկալին չափ աղւոր է, պո- էլ օպիլի ֆօնթի իւղէլ տէր:

74. Գերադրականը գոյականին վերջին աստիճանի վեր կամ վար ըլլալը կը ցուցնեն, որն որ երկու կերպով կ'ըլլայ. մէյ մը ուրիշներուն հետ համեմատելով, որ Յարաբերութեամբ գերադրական կ'ըսուի, մէյ մ'ալ առանց համեմատութեան, որ Բացարձակ գերադրական կ'ըսուի:

75. Բացարձակը կը շինուի մինակ ածականէն յառաջ très, fort, bien, infiniment, extrêmement, le plus, le mieux, le moins բառերէն մէկը գնելով. cette maison est très-belle, bien belle, եւ այլն, աս տունը շատ աղբոր է, պո- էլ ւնի քիչ-քիչ քիչ:

76. Իսկ յարաբերութեամբ գերադրականը կը շինուի առաւելութեան կամ նուազութեան բաղդատական ածականին վրայ յօդ, կամ mon, ton . . . գնելով. c'est la plus belle maison, կամ c'est la maison la plus belle, կամ c'est la plus belle des maisons, ասիկայ (աներուն մէջէն) ամենէն աղբոր տունն է, էլ վերինն էն գոյնի գին, էն քիչ-քիչ պո- րո-ր. c'est ma plus belle maison, այս ինքն՝ c'est c'est la plus belle de mes maisons, ասիկայ իմ ամենէն աղբոր տունն է, էն քիչ-քիչ էլ էն պո- րո-ր:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

ԹՈՒԱԿԱՆ, ՍՏԱՅԱԿԱՆ, ՅՈՒՅԱԿԱՆ ՈՒ ԱՆՈՐԱՇ ԱԾԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ա . Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր

77. Թուականները բանի մը քանի հատ ըլլալը կամ ուրիշ հետ ինչ կարգ ունենալը կը ցուցնեն: Անոր համար գլխաւորաբար երկու կը բաժնուին, Բացարձակ ու Գասական:

78. Բացարձակ թուականներն ասոնք են.

Un, իգ. une, մէկ, Պէր:
Deux, երկու, է+է:
Trois, երեք, է-շ:
Quatre, չորս, քեօք:
Cinq, հինգ, Պէշ:
Six, վեց, ալիշ:
Sept, եօթը, էեքէ:
Huit, ութը, քեօքէ:
Neuf, ինը, քօքո-ք:
Dix, տասը, օն:
Onze, տասնումէկ, օն Պէր:

Douze, տասուերկու, օն է+է:
Treize, տասուրեք, օն է-շ:
Quatorze, տասնուչորս, օն քեօք:
Quinze, տասնուհինգ, օն Պէշ:
Seize, տասնուվեց, օն ալիշ:
Dix-sept, տասնուեօթը, օն էեքէ:
Dix-huit, տասնուութը, օն քեօքէ:
Dix-neuf, տասնուինը, օն քօքո-ք:
Vingt, քսան, էէր+է:
Vingt-un, քսանումէկ, էէր+է Պէր:

Vingt-deux, քսանուերկու, էէր- է+է:
Trente, երեսուն, օն-շ:
Quarante, քառասուն, քըք:
Cinquante, յիսուն, էլիէ:
Soixante, վաթսուն, ալիիշ:
Soixante-dix, եօթանասուն, էէր+է:
Soixante-onze, եօթանասունումէկ, էէր+է Պէր:
Soixante-douze, եօթանասունուերկու, էէր+է է+է:
Quatre-vingts, ութսուն, քեօք-է+է:
Quatre-vingt-un, ութսունումէկ, քեօք-է+է Պէր:
Quatre-vingt-dix, ինսուն, քօք-աւ:
Quatre-vingt-onze, ինսունումէկ, քօք-աւ Պէր:
Cent, հարիւր, էէ-շ:
Deux cents, երկու հարիւր, է+է է-շ:
Mille, հազար, Պէն:
Deux-mille, երկու հազար, է+է Պէն:
Million, միլիոն, Պէլ-օն:

79. Բացարձակ թուականներուն վրայ ième մասնիկը գնելով, գասականները կը շինուին. trois, դաս. troisième, երրորդ, է-շ-է-նի-ն:

80. Անձայն e վերջաւորածները, ième մասնիկն առնելու ատենին ան անձայն e գիրը կը կորսնցընեն. trente, դաս. trentième, երեսներորդ, օն-դո-ն-նի-ն:

81. Cinq թուականը ième մասնիկէն յառաջ u գիրն ալ կ'առնու, եւ կ'ըլլայ cinquième, հինգերորդ, Պէշի-նի-ն. իսկ neuf, կ'ըլլայ neuvième, իններորդ, քօքո-ք-նի-ն:

82. Քօվէ քով երեք չորս գասական եղած ատեն՝ մինակ վերջինը ième մասնիկը կ'առնու. trois cent cinquante-quatrième, երեքհարիւր յիսունուչորսերորդ, է-շ էէ-շ էլիէ քեօք-է-նի-ն:

Բ . ՍՏԱՅԱԿԱՆՆԵՐ

83. Ստացականները գոյականէ մը յառաջ գրուելով, անոր որուն ըլլալը կը ցուցնեն: Ան գոյականը՝ որուն քօվն որ գրուած են, Ստացեալ կ'ըսուի. իսկ ան բառը՝ որուն տեղ որ գրուած են, Ստացիչ կ'ըսուի. ինչպէս աս խօսքին մէջ Pierre a perdu son livre, Պետրոս իր գիրքը կորսնցուց, Պետրոս ինչպէս աս խօսքին մէջ Pierre a perdu son livre, Պետրոս իր գիրքը կորսնցուց, Պետրոս ինչպէս աս խօսքին մէջ Pierre a perdu son livre, Պետրոս իր գիրքը կորսնցուց:

84. Ստացականներն ասոնք են.

Ե Զ Ա Կ Ի

ԱՐԱԿԱՆ		ԻԳԱԿԱՆ	
Mon, <i>իմ, պէնիմ</i>	} livre.	Ma, <i>իմ, պէնիմ</i>	} plume.
Ton, <i>քու, տէնին</i>		Ta, <i>քու, տէնին</i>	
Son, <i>իր, ծնուն</i>	} գիրք.	Sa, <i>իր, ծնուն</i>	} գրիչ.
Notre, <i>մեր, պիւնայ</i>			
Votre, <i>ձեր, պիւնայ</i>	} գալէմ.		} livre, գիրք, գիրք.
Leur, <i>իրենց, ծնւորն</i>			
			} plume, գրիչ, գալէմ.

Յ Ո Գ Ն Ա Կ Ի

ԱՐԱԿԱՆ ՈՒ ԻԳԱԿԱՆ	
Mes, <i>իմ, պէնիմ</i>	} livres, գրքեր, գիրքեր.
Tes, <i>քու, տէնին</i>	
Ses, <i>իր, ծնուն</i>	
Nos, <i>մեր, պիւնայ</i>	
Vos, <i>ձեր, պիւնայ</i>	
Leurs, <i>իրենց, ծնւորն</i>	} plumes, գրիչներ, գալէմներ.

85. Չայնաւորով ու անձայն h գրով սկսած իգական բառերէն յառաջ՝ ma, ta, sa, դնելու տեղ, mon, ton, son կը գրուի. mon épée, *իմ սուրս, պէնիմ գլուխով*. ton illustre mère, *քու երեւելի մայրդ, տէնին տեղնոր լալիտէն*:

Գ. Յ Ո Ւ Յ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր

86. Յուցականները գոյականին քով գրուելով, անիկայ մօտի պէս կը ցուցնեն, ու ասոնք են:

ԵԶ. ԱՐ. ce, cet. ԻԳ. cette.

ՅՈԳ. ԱՐ. ՈՒ ԻԳ. ces.

87. Եզակի արականի մէջ ce ցուցականը կը գրուի բաղաձայնով սկսած բառէ յառաջ, իսկ cet ձայնաւորով կամ անձայն h գրով սկսած բառէ յառաջ. ce jardin, *սս պարտեզը, պո- պաղչէ*. cet homme, *սս մարդը, պո- պաս*:

Գ. Ա Ն Ո Ր Ո Շ Ն Ե Ր

88. Անորոշները գոյականէ մը յառաջ գրուելով, վրան ընդհանրութիւն մը կ'աւելցնեն, ու ասոնք են.

Quelque, *մը, մէկ, քանի մը, պիւնայ, պիւնայ գալէմ, պո- շու*:
Chaque, *ամէն, ամէն մէկ, ձեր, ձեր պիւնայ*:

Quelconque, *ինչ կամ որն ըլլայ նէ, ամենեւին, հանկուտ օլ-բո- ձեր, ձեր պիւնայ*:

Nul, *իգ. nulle,*
Aucun, *իգ. aucune,* } ոչ ոք, եւ ոչ մէկ, ձեր պիւնայ:
Pas un, *իգ. une,*

Plusieurs, *շատ, չօք*:
Autre, *մէկալ, ուրիշ, օ պիւնայ, պո- շու*:
L'un et l'autre, *թէ մէկը թէ մէկալը, երկուքն ալ,*

իւրիւր:
Tout, toute, *ամէն, ձեր, ճի- ճի*:
Même, *նոյն, պիւնայ*:

Հաստեղս անորոշ ածականներուն մէջ գրած բառերնէս քանի մը հատը ետեւէն (103) անորոշ գերանուններուն մէջն ալ պիտի դնենք. ինչու որ ասոնք երբեմն գոյականի մը քով գրուելով, անորոշ ածական կ'ըլլան, ու երբեմն առանց գոյականի գործածուելով՝ անորոշ գերանուն: Ինչպէս օրինակի համար սս խօսքին մէջ Dieu a créé tout l'univers. Աստուած բոլոր աշխարհքը ստեղծեց, Ալլա- պիւնայն պիւնայն էրաբոլ, tout բառն անորոշ ածական է. իսկ սս խօսքին մէջ, La mort nous sépare de tout, մահը զմեզ ամէն բանէ կը բաժնէ. եօլէմ- պիւնայն ձեր շնորհն պլլլլլ, անորոշ գերանուն է: Նոյնպէս leur բառը՝ զորն որ ստացական ածականներուն մէջ (84) գրինք, անձնական գերանուն ալ կ'ըլլայ. ինչպէս je leur ai dit, անոնց ըսի, ծնւոր պիւնայ: Le, la, les, բառերն ալ՝ որոնք յօդ են (57), երբեմն անձնական գերանուն կ'ըլլան. ինչպէս nous le connaissons, մենք գիտնք կը ճանչնանք, պիւնայն օն- իւնայն. les avez-vous vus? զանոնք տեսա՞ր, ծնւոր իւնայն-ն պիւնայ: Ասոնք գործածուելու եղանակէն գիւրաւ կրնան իմացուիլ:

Ֆ Լ Ո Ւ Թ Փ.

Գ Ե Բ Ա Ն Ո Ւ Ե Ա Ն Վ Դ Ը Յ

89. Գերանունը խօսքի մէջ միեւնոյն գոյականը շատ հեղ չկրկնելու համար կը գործածուի. L'homme pieux rend à Dieu l'hommage, qu'il lui doit. Բարեպաշտ մարդը կու տայ Աստուծոյ ան յարգութիւնը, զորն որ ինքն անոր պարտական է. Չանհր քիմնէ Ալահա պօրճու օլան իպարէիքի էրաս էրէր: Թէ որ աս խօսքին մէջ ամենեւին գերանուն չըլլար, hommage, homme, Dieu գոյականները կրկնելով՝ l'homme pieux rend à Dieu l'hommage, lequel hommage l'homme pieux doit à Dieu բտելու էր, որով թէ խօսքը շատ կ'երկրննար, թէ աղուորութիւնը կը կորսուէր:

90. Գերանունները հինգ ցեղ են. Անճնական, Ստացական, Յուցական, Յարաբերական ու Անորոշ:

Ա Ա Ն Չ Ն Ա Կ Ա Ն Ն Ե Դ

91. Անճնականները գոյականին աեզը դուրսէլով, անոր դէմքը կը ցուցնեն:

92. Գէմքն երեք է. առաջին, երկրորդ ու երրորդ. խօսողն առաջին դէմքն է, որուն հետ որ կը խօսի երկրորդ, որուն վրայ որ կը խօսի՝ երրորդ է:

93. Անճնական գերանուններն ասոնք են.

- Ա. ԳԵՄՔԻ Je, me, moi, nous.
- Բ. ԳԵՄՔԻ Tu, te, toi, vous
- Գ. ԳԵՄՔԻ Il, ils, elle, elles, lui, leur, eux, le, la, les, se, soi, en, y.

94. Ասոնց նշանակութեան ու ինչ կերպով նախագրութիւն առնելուն օրինակը.

Ա. ԳԵՄՔԻ

Ա Բ Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Ի Բ Գ Ա Կ Ա Ն

Բ. ԳԵՄՔԻ

Ա Բ Ա Ա Ն

Գ. ԳԵՄՔԻ.

Ի Գ Ա Ա Ն

Ե Զ Ա Կ Ի

Je, moi, ես, պէն.
De moi, իմին, պէնի.
À moi, moi, me, ինձի, դա՛նա.
Moi, me, իմս, պէնի.
De moi, ինձմէ, պէնապէն.

Tu, toi, դուն, պէն.
De toi, գուկին, պէնի.
À toi, toi, te, գեղի, ա՛նա.
Toi, te, գգեղ, պէնի.
De toi, գեղմէ, պէնապէն.

Յ Ո Փ Ն Ա Կ Ի

Nous, միցք, պէն.
De nous, միք, պէնի.
À nous, nous, մեզի, պէնի.
Nous, զմեզ, պէնի.
De nous, միզմէ, պէնապէն.

Vous, դուք, պէն.
De vous, ձեք, պէնի.
À vous, vous, ձեզի, պէնի.
Vous, զձեզ, պէնի.
De vous, ձեզմէ, պէնապէն.

Ils, eux,
D'eux, en,
À eux, leur, y,
Eux, les,
D'eux, en,

Elles, անոնք, ձևլու.
D'elles, en, անոնց, ձևլու.
À elles, leur, y, անոնց, ձևլու.
Elles, les, գանոնք, ձևլու.
D'elles, en, անոնցմէ, ձևլու.
[արքան.]

Il, lui,
De lui, en,
À lui, lui, y,
Lui, le,
De lui, en,

Elle, ան, օ.
D'elle, en, անոր, ձևա.
À elle, lui, y, անոր, ձևա.
Elle, la, ան, ձևա.
D'elle, en, անիկէ, ձևա.

ԱՐԱԿԱՆ ՈՒ ԻԳԱԿԱՆ

ԵԶԱԿԻ

ՅՈԳՆԱԿԻ

Soi, *ինք, +էնդի, +էնդի-ի.*

De soi, *իր, +էնդի-ին.*

À soi, se, *իրեն, +էնդի-ն.* Se, *իրենց, +էնդի-լերին.*

Soi, se, *զինք, +էնդի-ն.* Se, *զինքն, +էնդի-լերին.*

De soi, *իրմէ, +էնդի-դին.*

Բ. ՍՏԱՅԱԿԱՆՆԵՐ

95. Ստացականները գոյականի մը տեղ գրուելով, անոր որուն ըլլալը կը ցուցնեն, ու ասոնք են.

ԵԶԱԿԻ

ԱՐԱԿԱՆ

ԻԳԱԿԱՆ

Le mien, La mienne, *իմն, պէնի-սի.*

Le tien, La tienne, *քուկդ, +էնի-սի.*

Le sien, La sienne, *իրենը, ըն-ն-ի.*

Le nôtre, La nôtre, *մերը, պիդի-սի.*

Le vôtre, La vôtre, *ձերը, +իդի-սի.*

Le leur, La leur, *իրենցը, ընլարը-ն-ի.*

ՅՈԳՆԱԿԻ

ԱՐԱԿԱՆ ԻԳԱԿԱՆ

Les miens, Les miennes, *իմիններս, պէնի-սի-լեր.*

Les tiens, Les tiennes, *քուկիններդ, +էնի-սի-լեր.*

Les siens, Les siennes, *իրենները, ըն-ն-ի-լեր.*

Les nôtres, *մերինները, պիդի-սի-լեր.*

Les vôtres, *ձերինները, +իդի-սի-լեր.*

Les leurs, *իրենցները, ընլարը-ն-ի-լեր.*

96. Ասոնց վրայի յօդերը միշտ կը մնան. որոնք հասարակ յօդերուն պէս նախագրութիւն ալ առնելով, du mien, au mien, de la sienne, à la nôtre, des vôtres, aux leurs, եւ այլն, կ'ըլլան:

Գ. ՅՈՒՅԱԿԱՆՆԵՐ

97. Յուցականները գոյականի մը տեղ գրուելով, անիկայ մասի պէս կը ցուցնեն, ու ասոնք են.

ԵԶԱԿԻ

ԱՐԱԿԱՆ

ԻԳԱԿԱՆ

Celui, Celle, *ասիկայ, անիկայ, պո-, օ.*

Celui-ci, Celle-ci, *ասիկայ, պո-.*

Celui-là, Celle-là, *անիկայ, օ.*

ՅՈԳՆԱԿԻ

ԱՐԱԿԱՆ

ԻԳԱԿԱՆ

Ceux, Celles, *ասոնք, անոնք, պո-նլար, ընլար.*

Ceux-ci, Celles-ci, *ասոնք, պո-նլար.*

Ceux-là, Celles-là, *անոնք, ընլար.*

98. Անոնցմէ զաս ce, աս, պո-, գերանունը առանց փոխուելու թէ արականի եւ թէ իգականի, թէ եղակիի եւ թէ յոգնակիի մէջ կը գործածուի: Ceci ալ կայ, որ կը նշանակէ՝ աս բանս, պո- շէյ, ու cela որ կը նշանակէ՝ ան բանը, օ շէյ:

Գ. ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐ

99. Յարաբերականներն իրենցմէ յառաջ եղած բառի մը տեղ գրուելով, անոր ընդհանուր իմաստը կ'ամփոփեն, եւ ան բառը Յարաբերեալ կ'ըսուի:

100. Յարաբերականներն ասոնք են. Qui, que, quoi, dont, où, lequel.

101. Ասոնց նշանակութեան ու ինչ կերպով նախագրութիւն առնելուն օրինակը.

ԵԶԱԿԻ ՈՒ ՅՈԳՆԱԿԻ

ԱՐԱԿԱՆ ՈՒ ԻԳԱԿԱՆ

Qui, որն որ, որոնք որ, +ի, օ +ի, հանկլար +ի.

De qui,

De quoi, { որուն որ, որոնց որ, +ի-ին +ի, հանկլար

Dont, { -ընը +ի, հանկլարը +ի.

À qui, } որուն որ, որոնց որ, քիտ քի, հանկուսն քի,
 À quoui, } հանկուսն քի.
 Ou, }
 Que, } որն որ, որոնք որ, քիտ քի, հանկուսն քի,
 Qui, } հանկուսն քի.
 Quoi, }
 De qui, }
 De quoui, } որմէ որ, որոնցմէ որ, քիտ քի, հան-
 Dont, } կը-ընդուն քի, հանկուսն քի.
 D'où, }

102. Իսկ lequel գերանունը սեռով ալ թուով ալ կը փոխուի, ու lesquels, laquelle, lesquelles կ'ըլլայ: Վրայի յօդը միշտ կը պահէ, նախագրութիւն ալ առնելով, duquel, auquel, de laquelle, à laquelle, desquels, auxquelles, եւ այլն, կ'ըլլայ:

Ե. ԱՆՈՐՈՇՆԵՐ

103. Անորոշները գոյականներուն տեղը կը դրուին, ո՛վ ու քանի հաս ըլլալին չցուցնելով, եւ ասոնք են.

On, մէկը, մարդ, մարդիկ, պէրի, ասոս:
 Chacun, ամէն մէկը, ամէն մարդ, հէր պէրի, հէր քիս:
 Quelqu'un, մէկը, պէրի-քի: quelques-uns, ոմանք,

ԴՆԵՆՈՐԸ:

Personne, ոչ ոք, ամենեւին մէկը, հիշ քիտ.
 Rien, ոչ ինչ, ամենեւին բան մը, հիշ պէր շէ:
 Autrui, ուրիշը, ուրիշները, պաշտաւորը, էլ:
 L'un l'autre, մէկգմէկ, իրար, պէրի պէրի:
 L'un et l'autre, թէ մէկը թէ մէկալը, երկուքն ալ, պէրի քի օպէրի քի, է-քիտ քի:

Aucun, } եւ ոչ մէկը, հիշ պէրի:
 Nul, }

Plusieurs, շատերը, քիտը:
 Autre, ուրիշը, մէկալը, պաշտաւոր, օպէրի:
 Tout, ամէնը, հի-քիտ, ճի-քիտ:

104. Հետեւեալ քանի մը բառերն ալ անորոշ գերանուն կը սեպուին.
 Quel, ինչ, որ, ինչ, հանկու:
 Quel que, ինչ որ, ինչ բան որ, ինչ քի:
 Quelque... que, ինչչափ որ, որչափ որ, ինչ քի-քի:
 Quoi que, ինչ որ, ինչ քի:
 Quoi que ce soit, ինչ որ ըլլայ, ինչ որ, ինչ քի օլ-քիս:
 Qui que ce soit, ո՛վ որ ըլլայ նէ, քիտ քի օլ-քիս:

Գ Լ Ո Ր Խ Ե.
Բ Ա Յ Ի Վ Ր Ա Յ

105. Բայը բանի մը վիճակը կամ որպիսութիւնը կը հաստատէ. Dieu est grand, Աստուած մեծ է, Ալան պէրի-քիտ-քի. les hommes pensent, մարդիկները կը մտածեն, Իսկուսը պէ-ըն-քի-քի:

106. Բայերը հինգ կը բաժնուին. Ներգործական, Կրաւորական, Չէզոք, Փոխադարձ ու Միադէմ կամ Գիմազուրկ:

107. Ներգործական բայն ուրիշէ հետ հաղորդութիւն ունեցող գործք մը կը ցուցնէ. j'aime mon père, հայրս կը սիրեմ, քիտ-քիտ-քիտ քիտ-քիտ:

108. Կրաւորական բայն ուրիշէ ընդունուած գործք մը կը ցուցնէ. je suis aimé de mon père, հօրմէս կը սիրուիմ, քիտ-քիտ-քիտ քիտ-քիտ:

109. Չէզոք բայն ընտղին վրայ մնացող գործք մը կը ցուցնէ. je suis tombé, ինկայ, պէ-ըն-քիտ-քի. il pleurerait de joie, ուրախութենէն կու լար, քիտ-քիտ-քիտ-քիտ քիտ-քիտ:

110. Փոխադարձ բայն երկու նոյն դէմք ունեցող գերանունով կը խոնարհի: Ասոնցմէ ոմանք միշտ փոխադարձ են. je me souviens, կը յիշեմ, Խալիքն քիտ-քիտ. ոմանք ալ ըստ պատահման երբեմն փոխադարձ կ'ըլլան. il se joue de moi, զիս ծաղկը կ'ընէ, պէնի մասխարա ետեր:

111. Միադէմ բայն ամէն ժամանակին մէջ մինակ մէկ դէմք, այս ինքն՝ եզակի երրորդ դէմք ունի: Ասոնցմէ ալ ոմանք միշտ միադէմ են. il faut, պէտք է, կէրէ+ րէր. il neige, ձիւն կու գայ, քաշ եռար. ոմանք ալ ըստ պատահման երբեմն միադէմ կ'ըլան. il convient, կը վայլէ, ետէլլը. il arrive, կը պատահի, շոհոհր երէր:

112. Բայերը՝ դոյականներուն պէս թիւ, ու դերանուանց պէս դէմք ունենալէն զատ, Եղանակ ու ժամանակ ալ ունին:

113. Բայերուն եղանակը հինգ է, որոնցմէ չորսը ժամանակ ունի:

Ա. Սահմանական.

1. Ներկայ.
2. Անկատար.
3. Անցեալ որոշեալ.
4. Անցեալ անորոշ.
5. Անցեալ յառաջագոյն.
6. Գերակատար.
7. Ապառնի.
8. Ապառնի անցեալ.

Բ. Թէական.

1. Ներկայ.
2. Անցեալ.

114. Առաջին չորս եղանակները Գիմաւոր կ'ըսուին, ինչու որ իրենց ամէն ժամանակներն ալ զատ զատ դէմքեր ունին. իսկ աներեւոյթ եղանակը Անդէմ կ'ըսուի, որովհետեւ իր ժամանակները դէմք չունին:

115. Ժամանակներէն ոմանք Պարզ են, ոմանք ալ Բաղադրեալ: Մինակ մէկ բառով շինուած ժամանակները պարզ ժամանակ կ'ըսուին. իսկ avoir կամ être բայերով շինուածները բաղադրեալ կ'ըսուին:

116. Բային՝ թիւը, դէմքը, եղանակն ու ժամանակը ցուցնելու համար ունեցած փոփոխութիւնը խոնարհում կ'ըսուի:

Գ. Հրամայական.

- Դ. Ստորադասական.
1. Ներկայ կամ ապառնի.
 2. Անկատար.
 3. Անցեալ.
 4. Գերակատար.

Ե. Աներեւոյթ.

1. Ներկայ.
2. Անցեալ.
3. Ընդունելութիւնների.
4. Ընդունելութիւն անցեալ.

117. Ամէն բայ մէկ կերպով շխոնարհիր, եւ աս տարբեր կերպով խոնարհիր՝ Լծորդութիւն կ'ըսուի:

118. Բայերուն լծորդութիւնը գլխաւորաբար չորս է, որոնք իրարմէ աներեւոյթ ներկայ ժամանակով կ'որոշուին:

Առաջինը	er	կը վեր-	aimer, սիրել, սէվէ+
Երկրորդը	ir	ջանայ,	finir, լմնցընել, պէնէրէ+
Երրորդը	oir	ինչ-	recevoir, առնուլ, ալմէ+
Չորրորդը	re	պէս	rendre, տալ, վերէ+

119. Ըստ ամենայնի աս լծորդութեանց պէս խոնարհուող բայերը կանոնաւոր կ'ըսուին. իսկ քանի մը ժամանակներու կամ դէմքերու մէջ տարբեր կերպով խոնարհուողներն Անկանոն կամ Չարտուղե կ'ըսուին:

120. Բայերուն խոնարհման օրինակը չգրած, իրենց համար պէտք եղող avoir ու être ժամանակներուն խոնարհումը կը գնենք:

AVOIR

ՕՓԱՆԳԱԿԻՆ ՕՐԻՆԱԿԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

J'ai,	Ունիմ,	Պէնիմ	} Էր.
Tu as,	Ունիս,	Սէնին	
Il a,	Ունի,	Օւնն	
Nous avons,	Ունինք,	Պէնիմ	
Vous avez,	Ունիք,	Սէնին	
Ils ont,	Ունին,	Օւլլընն	

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais,	Ունէի,	Պէնէ՛՛՛	} Էրբ
Tu avais,	Ունէիր,	Սէնէն	
Il avait,	Ունէր,	Օննն	
Nous avions,	Ունէինք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous aviez,	Ունէիք,	Սէշէն	
Ils avaient,	Ունէին,	Օնլարըն	

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

J'eus.	Ունեցայ,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu eus,	Ունեցար,	Սէնէն	
Il eut,	Ունեցաւ,	Օննն	
Nous eûmes,	Ունեցանք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous eûtes,	Ունեցաք,	Սէշէն	
Ils eurent,	Ունեցան,	Օնլարըն	

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai eu,	Ունեցայ,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu as eu,	Ունեցար,	Սէնէն	
Il a eu,	Ունեցաւ,	Օննն	
Nous avons eu,	Ունեցանք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous avez eu,	Ունեցաք,	Սէշէն	
Ils ont eu,	Ունեցան,	Օնլարըն	

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Գ Ո Ց Ե

J'eus eu,	Ունեցայ,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu eus eu,	Ունեցար,	Սէնէն	
Il eut eu,	Ունեցաւ,	Օննն	
Nous eûmes eu,	Ունեցանք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous eûtes eu,	Ունեցաք,	Սէշէն	
Ils eurent eu,	Ունեցան,	Օնլարըն	

Գ Ե Ր Ը Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais eu,	Ունեցած էի,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu avais eu,	Ունեցած էիր,	Սէնէն	
Il avait eu,	Ունեցած էր,	Օննն	
Nous avions eu,	Ունեցած էինք,	Պէշէ՛՛՛	

Vous aviez eu,	Ունեցած էիք,	Սէշէն	} Երբ
Ils avaient eu,	Ունեցած էին,	Օնլարըն	

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

J'aurai,	Պիտի ունենամ,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu auras,	Պիտի ունենաս,	Սէնէն	
Il aura,	Պիտի ունենայ,	Օննն	
Nous aurons,	Պիտի ունենանք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous aurez,	Պիտի ունենաք,	Սէշէն	
Ils auront,	Պիտի ունենան,	Օնլարըն	

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurai eu,	Սլացմ,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu auras eu,	Սլացս,	Սէնէն	
Il aura eu,	Սլաց,	Օննն	
Nous aurons eu,	Սլացնք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous aurez eu,	Սլացք,	Սէշէն	
Ils auront eu,	Սլացն,	Օնլարըն	

Թ Է Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

J'aurais,	Կ'ունենայի,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu aurais,	Կ'ունենայիր,	Սէնէն	
Il aurait,	Կ'ունենար,	Օննն	
Nous aurions,	Կ'ունենայինք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous auriez,	Կ'ունենայիք,	Սէշէն	
Ils auraient,	Կ'ունենային,	Օնլարըն	

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurais eu,	Կ'ըլայի,	Պէնէ՛՛՛	} Երբ
Tu aurais eu,	Կ'ըլայիր,	Սէնէն	
Il aurait eu,	Կ'ըլար,	Օննն	
Nous aurions eu,	Կ'ըլայինք,	Պէշէ՛՛՛	
Vous auriez eu,	Կ'ըլայիք,	Սէշէն	
Ils auraient eu,	Կ'ըլային,	Օնլարըն	

Աս ժամանակն ասանկ ալ կ'ըլայ. J'eusse eu. Tu eusses eu. Il eût eu. Nous eussions eu. Vous eussiez eu. Ils eussent eu.

Հ Բ Ա Մ Ա Յ Ա Կ Ա Ն

Aie,	Աւնեցիր,	Սէնէն	} օլննն.
Ayons,	Աւնեանաք,	Պէղէ՛՛	
Ayez,	Աւնեցէք,	Սէնէն	

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Que j'aie,	Որ աւնենամ,	Քէ պէնէ՛՛	} օլննն.
Que tu aies,	Որ աւնենաս,	Քէ սէնէն	
Qu'il ait,	Որ աւնենայ,	Քէ օննն	
Que nous ayons,	Որ աւնենանք,	Քէ պէղէ՛՛	
Que vous ayez,	Որ աւնենաք,	Քէ սէնէն	
Qu'ils aient,	Որ աւնենան,	Քէ օնլարեն	

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse,	Որ աւնենայի,	Քէ պէնէ՛՛	} օլննն.
Que tu eusses,	Որ աւնենայիր,	Քէ սէնէն	
Qu'il eût,	Որ աւնենար,	Քէ օննն	
Que nous eussions,	Որ աւնենայինք,	Քէ պէղէ՛՛	
Que vous eussiez,	Որ աւնենայիք,	Քէ սէնէն	
Qu'ils eussent,	Որ աւնենային,	Քէ օնլարեն	

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

Que j'aie eu,	Որ ըլամ,	Քէ պէնէ՛՛	} օլննն.
Que tu aies eu,	Որ ըլաս,	Քէ սէնէն	
Qu'il ait eu,	Որ ըլայ,	Քէ օննն	
Que nous ayons eu,	Որ ըլանք,	Քէ պէղէ՛՛	
Que vous ayez eu,	Որ ըլաք,	Քէ սէնէն	
Qu'ils aient eu,	Որ ըլան,	Քէ օնլարեն	

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse eu,	Որ ըլայի,	Քէ պէնէ՛՛	} օլննն.
Que tu eusses eu,	Որ ըլայիր,	Քէ սէնէն	
Qu'il eût eu,	Որ ըլար,	Քէ օննն	
Que nous eussions eu,	Որ ըլայինք,	Քէ պէղէ՛՛	
Que vous eussiez eu,	Որ ըլայիք,	Քէ սէնէն	

Que vous eussiez eu,	Որ ըլայիք,	Քէ սէնէն	} օլննն.
Qu'il'eussent eu,	Որ ըլային,	Քէ օնլարեն	

Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Avoir,	Աւնեալ,	(Օննն) օլնն.
--------	---------	--------------

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

Avoir eu,	Աւնեցած ըլալ,	(Օննն) օլննն.
-----------	---------------	---------------

Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Ayant,	Աւնեալով,	(Օննն) օլնն.
--------	-----------	--------------

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

Eu, ayant eu,	Աւնեցած ըլալով,	(Օննն) օլննն.
---------------	-----------------	---------------

Ê T R E

Օ Թ Ա Ն Գ Ա Կ Ի Ն Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ը

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Je suis,	Եմ,	Պէն էմ.
Tu es,	Ես,	Սէն սէն.
Il est,	Է,	Օ րրր.
Nous sommes,	Ենք,	Պէն էն.
Vous êtes,	Էք,	Սէն սէնէն.
Ils sont,	Էն,	Օնլար րըլար.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

J'étais,	էի,	Պէն էրի՛ս.
Tu étais,	էիր,	Սէն էրի՛ն.
Il était,	էր,	Օյոոոո.
Nous étions,	էինք,	Պէշ էրի՛ս.
Vous étiez,	էիք,	Սէշ էրի՛նէշ.
Ils étaient,	էին,	Օնւր ըրււր.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

Je fus,	եղայ,	Օլրո՛ս.
Tu fus,	եղար,	Օլրո՛ն.
Il fut,	եղաւ,	Օլրո՛.
Nous fûmes,	եղանք,	Օլրո՛ք.
Vous fûtes,	եղաք,	Օլրո՛ննշ.
Ils furent,	եղան,	Օլրո՛ւր.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai été,	եղայ,	Օլրո՛ս.
Tu as été,	եղար,	Օլրո՛ն.
Il a été,	եղաւ,	Օլրո՛.
Nous avons été,	եղանք,	Օլրո՛ք.
Vous avez été,	եղաք,	Օլրո՛ննշ.
Ils ont été,	եղան,	Օլրո՛ւր.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Գ Ո Յ Ն

J'eus été,	եղայ,	Օլրո՛ս.
Tu eus été,	եղար,	Օլրո՛ն.
Il eut été,	եղաւ,	Օլրո՛.
Nous eûmes été,	եղանք,	Օլրո՛ք.
Vous eûtes été,	եղաք,	Օլրո՛ննշ.
Ils eurent été,	եղան,	Օլրո՛ւր.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais été,	եղած էի,	Օլրո՛շ ոոոո՛ս.
Tu avais été,	եղած էիր,	Օլրո՛շ ոոոո՛ն.
Il avait été,	եղած էր,	Օլրո՛շ ոոոո՛.

Nous avions été,	եղած էինք,	Օլրո՛շ ոոոո՛ք.
Vous aviez été,	եղած էիք,	Օլրո՛շ ոոոո՛ննշ.
Ils avaient été,	եղած էին,	Օլրո՛շ ոոոո՛ւր.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Je serai,	Պիտի ըլլամ,	Օլրճաղլճ.
Tu seras,	Պիտի ըլլաս,	Օլրճաքնն.
Il sera,	Պիտի ըլլայ,	Օլրճաք.
Nous serons,	Պիտի ըլլանք,	Օլրճաղլլ.
Vous serez,	Պիտի ըլլաք,	Օլրճաքնննշ.
Ils seront,	Պիտի ըլլան,	Օլրճաքւր.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Յ Ե Ա Լ

J'aurai été,	բղամ,	Օլրո՛րսս.
Tu auras été,	բղաս,	Օլրո՛րսն.
Il aura été,	բղայ,	Օլրո՛րս.
Nous aurons été,	բղանք,	Օլրո՛րսք.
Vous aurez été,	բղաք,	Օլրո՛րսննշ.
Ils auront été,	բղան,	Օլրո՛րսւր.

Թ Է Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Je serais,	Կ'ըլայի,	Օլրո՛ր ոոոո՛ս.
Tu serais,	Կ'ըլայիր,	Օլրո՛ր ոոոո՛ն.
Il serait,	Կ'ըլար,	Օլրո՛ր ոոոո՛.
Nous serions,	Կ'ըլայինք,	Օլրո՛ր ոոոո՛ք.
Vous seriez,	Կ'ըլայիք,	Օլրո՛ր ոոոո՛ննշ.
Ils seraient,	Կ'ըլային,	Օլրո՛ր ոոոո՛ւր.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

J'aurais été,	Կ'ըլայի,	Օլրո՛ր ոոոո՛ս.
Tu aurais été,	Կ'ըլայիր,	Օլրո՛ր ոոոո՛ն.
Il aurait été,	Կ'ըլար,	Օլրո՛ր ոոոո՛.
Nous aurions été,	Կ'ըլայինք,	Օլրո՛ր ոոոո՛ք.
Vous auriez été,	Կ'ըլայիք,	Օլրո՛ր ոոոո՛ննշ. [ւր.
Ils auraient été,	Կ'ըլային,	Օլրո՛ր ոոոո՛ւր.

Ես ժամանակն ասանկ ալ կ'ըլլայ. J'eusse été. Tu eusses été. Il eût été. Nous eussions été. Vous eussiez été. Ils eussent été.

Հ Բ Ա Մ Ա Յ Ա Կ Ա Ն

Sois, եղեր, ՕԼ.
Soyons, Ըլանք, Օլանք.
Soyez, եղէք, Օլանք.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Բ Կ Ա Յ Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Que je sois, Որ Ըլամ, քէ օլայլմ.
Que tu sois, Որ Ըլաս, քէ օլասն.
Qu'il soit, Որ Ըլայ, քէ օլան.
Que nous soyons, Որ Ըլանք, քէ օլանք.
Que vous soyez, Որ Ըլաք, քէ օլասնն.
Qu'ils soient, Որ Ըլան, քէ օլանք.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Que je fusse, Որ Ըլայի, քէ օլայլմ.
Que tu fusses, Որ Ըլայիք, քէ օլայլն.
Qu'il fût, Որ Ըլար, քէ օլայլ.
Que nous fussions, Որ Ըլայիք, քէ օլայլք.
Que vous fussiez, Որ Ըլայիք, քէ օլայլնն.
Qu'ils fussent, Որ Ըլային, քէ օլայլք.

Ա Ն Յ Ա Ա Լ

Que j'aie été, Ըլամ, քէ օլայլմ.
Que tu aies été, Ըլաս, քէ օլասն.
Qu'il ait été, Որ ե- Ըլայ, քէ օլան.
Que nous ayons été, զած Ըլանք, քէ օլանք.
Que vous ayez été, Ըլաք, քէ օլասնն.
Qu'ils aient été, Ըլան, քէ օլանք.

Գ Ե Բ Կ Ա Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse été, Որ Ըլայի, քէ օլ- օլայլմ.
Que tu eusses été, Եղած Ըլայիք, քէ օլ- օլայլն.

Qu'il eût été, Ըլար, քէ օլայլմ.
Que nous eussions été, Որ Ըլայիք, քէ օլ- օլայլք.
Que vous eussiez été, Եղած Ըլայիք, քէ օլ- օլայլնն.
Qu'ils eussent été, Ըլային, քէ օլ- օլայլք.

Ա Ն Ե Բ Ե Ի Ո Յ Թ

Ն Ե Բ Կ Ա Յ

Être, Ըլալ, Օլմք.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

Avoir été, Եղած Ըլայ, Օլմն- օլմք.

Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Թ Ի Ի Ն

Ն Ե Բ Կ Ա Յ

Étant, Ըլալով, Օլմք.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

Été, ayant été, Եղած Ըլալով, Օլմն- օլմք.

Չ Ո Ր Մ Լ Ծ Ո Ր Դ .

Ա. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Բ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

J'aime, կը սիրեմ, սե- վերիս.	Je finis, կը լմնացնեմ, դեմքերիս.
Tu aimes.	Tu finis.
Il aime.	Il finit.
Nous aimons.	Nous finissons.
Vous aimez.	Vous finissez.
Ils aiment.	Ils finissent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

J'aimais, կը սիրեի, սե- վեր երիս.	Je finissais, կը լմնացը- նեի, դեմքեր երիս.
Tu aimais.	Tu finissais.
Il aimait.	Il finissait.
Nous aimions.	Nous finissions.
Vous aimiez.	Vous finissiez.
Ils aimaient.	Ils finissaient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

J'aimai, սիրեցի, սե- վիս.	Je finis, լմնացուցի, դե- մքիս.
Tu aimas.	Tu finis.
Il aimâ.	Il finit.
Nous aimâmes.	Nous finîmes.
Vous aimâtes.	Vous finîtes.
Ils aimèrent.	Ils finirent.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai aimé, սիրեցի սե- վիս.	J'ai fini, լմնացուցի, դե- մքիս.
Tu as aimé.	Tu as fini.
Il a aimé.	Il a fini.

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ը

Գ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Դ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Je reçois, կ'առնեմ, ա- լբլբ.	Je rends, կու տամ, վե- րերիս.
Tu reçois.	Tu rends.
Il reçoit.	Il rend.
Nous recevons.	Nous rendons.
Vous recevez.	Vous rendez.
Ils reçoivent.	Ils rendent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Je recevais, կ'առնեի, ա- լբլբ.	Je rendais, կու տայի, վերեր երիս.
Tu recevais.	Tu rendais.
Il recevait.	Il rendait.
Nous recevions.	Nous rendions.
Vous receviez.	Vous rendiez.
Ils recevaient.	Ils rendaient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

Je reçus, առի, ալբլբ.	Je rendis, տուի, վե- րիս.
Tu reçus.	Tu rendis.
Il reçut.	Il rendit.
Nous reçûmes.	Nous rendîmes.
Vous reçûtes.	Vous rendîtes.
Ils reçurent.	Ils rendirent.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai reçu, առի, ալբլբ.	J'ai rendu, տուի, վե- րիս.
Tu as reçu.	Tu as rendu.
Il a reçu.	Il a rendu.

Nous avons aimé.	Nous avons fini.
Vous avez aimé.	Vous avez fini.
Ils ont aimé.	Ils ont fini.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Գ Ռ Յ Ն

J'eus aimé, սիրեցի, սե՛ւ	J'eus fini, լճնցուցի, պե- րիս.
--------------------------	-----------------------------------

Tu eus aimé.	Tu eus fini.
Il eut aimé.	Il eut fini.
Nous eûmes aimé.	Nous eûmes fini.
Vous eûtes aimé.	Vous eûtes fini.
Ils eurent aimé.	Ils eurent fini.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais aimé, սիրած էի, սե՛ւ	J'avais fini, լճնցուցած էի, պե՛րիս.
------------------------------	--

Tu avais aimé.	Tu avais fini.
Il avait aimé.	Il avait fini.
Nous avions aimé.	Nous avions fini.
Vous aviez aimé.	Vous aviez fini.
Ils avaient aimé.	Ils avaient fini.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

J'aimerai, պիտի սիրեմ, սե՛ւ	Je finirai, պիտի լճնցը- նեմ, պե՛րիս.
-----------------------------	---

Tu aimeras.	Tu finiras.
Il aimera.	Il finira.
Nous aimerons.	Nous finirons.
Vous aimerez.	Vous finirez.
Ils aimeront.	Ils finiront.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Յ Ե Ա Լ

J'aurai aimé, սիրած ըլ- լամ, սե՛ւ	J'aurai fini, լճնցուցած ըլլամ, պե՛րիս.
--------------------------------------	---

Tu auras aimé.	Tu auras fini.
Il aura aimé.	Il aura fini.

Nous avons reçu.	Nous avons rendu.
Vous avez reçu.	Vous avez rendu.
Ils ont reçu.	Ils ont rendu.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Գ Ռ Յ Ն

J'eus reçu, առի, ալըմ.	J'eus rendu, առի, վեր- սի.
------------------------	-------------------------------

Tu eus reçu.	Tu eus rendu.
Il eut reçu.	Il eut rendu.
Nous eûmes reçu.	Nous eûmes rendu.
Vous eûtes reçu.	Vous eûtes rendu.
Ils eurent reçu.	Ils eurent rendu.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais reçu, առած էի, սե՛ւ	J'avais rendu, առած էի, վերսի.
-----------------------------	-----------------------------------

Tu avais reçu.	Tu avais rendu.
Il avait reçu.	Il avait rendu.
Nous avions reçu.	Nous avions rendu.
Vous aviez reçu.	Vous aviez rendu.
Ils avaient reçu.	Ils avaient rendu.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Je recevrai, պիտի առ- նեմ, ալըմ.	Je rendrai, պիտի առմ, վերսի.
-------------------------------------	---------------------------------

Tu recevras.	Tu rendras.
Il recevra.	Il rendra.
Nous recevrons.	Nous rendrons.
Vous recevrez.	Vous rendrez.
Ils recevront.	Ils rendront.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Յ Ե Ա Լ

J'aurai reçu, առած ըլլամ, սե՛ւ	J'aurai rendu, առած ըլլամ, վերսի.
-----------------------------------	--------------------------------------

Tu auras reçu.	Tu auras rendu.
Il aura reçu.	Il aura rendu.

Nous aurons aimé.	Nous aurons fini.
Vous aurez aimé.	Vous aurez fini.
Ils auront aimé.	Ils auront fini.

Թ Է Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

J'aimerais, կը սիրէի, «է- վէր էրէ՛մ.	Je finirais, կը լմնցը- նէի, պնկերէր էրէ՛մ.
Tu aimerais.	Tu finirais.
Il aimerait.	Il finirait.
Nous aimerions.	Nous finirions.
Vous aimeriez.	Vous finiriez.
Ils aimeraient.	Ils finiraient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurais aimé, սիրած կ'ըլ- լայի, «էվէնչ օլուր -- դոմ.	J'aurais fini, լմնցուցած կ'ըլլայի, պնկերէնչ օ- լուր --դոմ.
Tu aurais aimé.	Tu aurais fini.
Il aurait aimé.	Il aurait fini.
Nous aurions aimé.	Nous aurions fini.
Vous auriez aimé.	Vous auriez fini.
Ils auraient aimé.	Ils auraient fini.

Աս ժամանակն ասանկ
ալ կ'ըլլայ. J'eusse aimé.
Tu eusses aimé. Il eût aimé.
Nous eussions aimé. Vous eus-
siez aimé. Ils eussent aimé.

Աս ժամանակն ասանկ
ալ կ'ըլլայ. J'eusse fini. Tu
eusses fini. Il eût fini. Nous
eussions fini. Vous eussiez fini.
Ils eussent fini.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն

Aime, սիրէ, «էվ.	Finis, լմնցուր, պնկեր.
Aimons.	Finissons.
Aimez.	Finissez.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Que j'aime, որ սիրեմ, Que je finisse, որ լմն- վի «էվէնչմ.	Que je finisse, որ լմն- ցընեմ, «է պնկերէնչմ.
--	---

Nous aurons reçu.	Nous aurons rendu.
Vous aurez reçu.	Vous aurez rendu.
Ils auront reçu.	Ils auront rendu.

Թ Է Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Je recevrais, կ'առնէի, Je rendrais, կու տայի, ալուր ըրլմ.	Je rendrais, կու տայի, վէրէր էրէ՛մ.
Tu recevrais.	Tu rendrais.
Il recevrait.	Il rendrait.
Nous recevriions.	Nous rendrions.
Vous recevriez.	Vous rendriez.
Ils recevraient.	Ils rendraient.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

J'aurais reçu, առած կ'ըլ- լայի, ալուր օլուր -- դոմ.	J'aurais rendu, տուած կ'ըլլայի, վէրէնչ օլուր --դոմ.
Tu aurais reçu.	Tu aurais rendu.
Il aurait reçu.	Il aurait rendu.
Nous aurions reçu.	Nous aurions rendu.
Vous auriez reçu.	Vous auriez rendu.
Ils auraient reçu.	Ils auraient rendu.

Աս ժամանակն ասանկ
ալ կ'ըլլայ. J'eusse reçu.
Tu eusses reçu. Il eût re-
çu. Nous eussions reçu. Vous
eussiez reçu. Ils eussent reçu.

Աս ժամանակն ասանկ
ալ կ'ըլլայ. J'eusse rendu.
Tu eusses rendu. Il eût rendu.
Nous eussions rendu. Vous
eussiez rendu. Ils eussent rendu.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն

Reçois, առ, ալ.	Rends, տուր, վէր.
Recevons.	Rendons.
Recevez.	Rendez.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց Կ Ա Մ Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Que je reçoive, որ առ- նեմ, «է ալայլմ.	Que je rende, որ տամ, «է վէրէնչմ.
---	--------------------------------------

Que tu aimes.	Que tu finisses.
Qu'il aime.	Qu'il finisse.
Que nous aimions.	Que nous finissions.
Que vous aimiez.	Que vous finissiez.
Qu'ils aiment.	Qu'ils finissent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'aimasse, որ սիրէի, + Կէրայի՞մ.	Que je finisse, որ լքն- ցընէի, + Կեկերէրայի՞մ.
Que tu aimasses.	Que tu finisses.
Qu'il aimât.	Qu'il finît.
Que nous aimassions.	Que nous finissions.
Que vous aimassiez.	Que vous finissiez.
Qu'ils aimassent.	Qu'ils finissent.

Ա Ն Յ Ե Ա Ա

Que j'aie aimé, որ սիրած ըլլամ, + Կէրէն օլայնմ.	Que j'aie fini, որ լքն- ցուցած ըլլամ, + Կե- կերէն օլայնմ.
Que tu aies aimé.	Que tu aies fini.
Qu'il ait aimé.	Qu'il ait fini.
Que nous ayons aimé.	Que nous ayons fini.
Que vous ayez aimé.	Que vous ayez fini.
Qu'ils aient aimé.	Qu'ils aient fini.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse aimé, որ սի- րած ըլլայի, + Կէրէն օլայնարմ.	Que j'eusse fini, որ լքն- ցուցած ըլլայի, + Կե- կերէն օլայնարմ.
Que tu eusses aimé.	Que tu eusses fini.
Qu'il eût aimé.	Qu'il eût fini.
Que nous eussions aimé.	Que nous eussions fini.
Que vous eussiez aimé.	Que vous eussiez fini.
Qu'ils eussent aimé.	Qu'ils eussent fini.

Que tu reçoives.	Que tu rendes.
Qu'il reçoive.	Qu'il rende.
Que nous recevions.	Que nous rendions.
Que vous receviez.	Que vous rendiez.
Qu'ils reçoivent.	Qu'ils rendent.

Ա Ն Տ Ա Կ Ա Ր

Que je reçusse, որ առ- նէի, + Կալայնարմ.	Que je rendisse, որ ապի, + Կերէրայի՞մ.
Que tu reçusses.	Que tu rendisses.
Qu'il reçût.	Qu'il rendît.
Que nous reçussions.	Que nous rendissions.
Que vous reçussiez.	Que vous rendissiez.
Qu'ils reçussent.	Qu'ils rendissent.

Ա Ն Յ Ե Ա Ա

Que j'aie reçu, որ առած ըլլամ, + Կալն օլայնմ.	Que j'aie rendu, որ առ- ած ըլլամ, + Կերէն օլայնմ.
Que tu aies reçu.	Que tu aies rendu.
Qu'il ait reçu.	Qu'il ait rendu.
Que nous ayons reçu.	Que nous ayons rendu.
Que vous ayez reçu.	Que vous ayez rendu.
Qu'ils aient reçu.	Qu'ils aient rendu.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

Que jeusse reçu, որ ա- ռած ըլլայի, + Կալն օլայնարմ.	Que jeusse rendu, որ առած ըլլայի, + Կեր- էն օլայնարմ.
Que tu eusses reçu.	Que tu eusses rendu.
Qu'il eût reçu.	Qu'il eût rendu.
Que nous eussions reçu.	Que nous eussions rendu.
Que vous eussiez reçu.	Que vous eussiez rendu.
Qu'ils eussent reçu.	Qu'ils eussent rendu.

Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Aimer, սիրե^լ, «է՛կէ» . Finir, լճնցընե^լ, «ի-
նիւրե՛կ» .

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Avoir aimé, սիրած ըլլա^լ, Avoir fini, լճնցուցած
«է՛կէն շը՛սք» . ըլլա^լ, «նիւրե՛կն շը՛սք» .

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Aimant, սիրե^լով, «է՛կէ- Finissant, լճնցընե^լով,
րէ» . «նիւրե՛կրէ» .

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Aimé, aimée, ayant aimé, Fini, finie, ayant fini,
սիրուած, սիրած ըլլա- լճնցած, լճնցուցած
ով, «է՛կէնէն, «է՛կէն ըլլա^լով, «նիւրե՛կ, «ի-
շը՛սք» . նիւրե՛կն շը՛սք» .

Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Recevoir, առնե^լ, «ը՛սք» . Rendre, տա^լ, «երե՛կ» .

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Avoir reçu, առած ըլլա^լ, Avoir rendu, տուած ըլ-
«ըն շը՛սք» . լա^լ, «երե՛կն շը՛սք» .

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Recevant, առնե^լով, «- Rendant, տա^լով, «երե՛-
լա^լ» . րէ» .

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Reçu, reçue, ayant reçu, Rendu, rendue, ayant
առնուած, առած ըլ- rendu, տրուած, տուած
ով, «ընէ՛ն, «ըն ըլլա^լով, «երե՛կն, «եր-
շը՛սք» . շը՛սք» .

2ՈՐՍ ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՎՐԱՅ ԳԻՏԵԼԻԳ

Ա. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

121. Ամեն er վերջաւորած բայերն ստոր պէս կը խոնարհին. մինակ մէկ երկու հաստ տարբերող կան, որոնք զարտուղի բայերուն մէջ կը դնենք:

122. Աներեւոյթը ger ու cer վերջաւորած բայերու մէջ, երբ որ ց կամ Է գրէն ետքը a, o, u ձայնաւորներէն մէկը գայ նէ, աւ ց գրին՝ չի, ու Էին՝ սի ձայն հանել տալու համար, ցէն ետեւ Է գիրը՝ իսկ Էին տակը cedille ըստած նշանը դնելու է. (interroger, հարցընել, սօրմագ,) nous interrogeames, nous interrogeons; (commencer սկսիլ, սկսումագ,) il commença, nous commençons.

123. Ընդունելու թիւն ներկան yant վերջաւորած բայերուն մէջ, Կ գրէն ետքն անձայն Է մը գայ նէ, Կ գիրը՝ ի կը փոխուի. (envoyer, խաւրել, եօլումագ, envoyant,) j'envoie.

124. Ընդունելու թիւն ներկան iant վերջաւորած բայերը՝ սահմանական անկատարին ու ստորադասական ներկային յոգնակի առաջին ու երկրորդ դէմքին մէջ երկու Է կ'առնուն. իսկ yant վերջաւորողները՝ նոյն ժամանակներուն ու նոյն դէմքերուն մէջ մէկ Կ ու մէկ Է կ'առնուն. (prier, աղաչել, եւրմարմագ, priant,) nous priions, vous priez, que nous priions, que vous priez; (envoyant,) nous envoyions, que vous envoyiez.

Աս երբ կանոն ուրիշ ընդդէմէանց բայերուն մէջն ալ կը պահուի. (apercevoir, տեսնել, կօրմագ,) nous aperçumes, aperçu; (avoir, ayant,) que j'aie; (rire, խնտալ, կօլմագ, riant,) nous rions; (voir, տեսնել, կօրմագ, voyant,) que vous voyiez.

125. Աներեւոյթին վերջընթեր վանկն անձայն կամ փակ Է եղող բայերուն մէջ երբ որ խոնարհելու ատեն՝ վերջի վանկն անձայն Է կ'ըլլայ նէ, ան վերջընթեր անձայն կամ փակ Է գիրը՝ բաց Էի կը փոխուի. (mener, տանիլ, կօլմագ,) je mène;

(sécher, չորնալ, փորումագ,) il séchera; céler, ծածկել, կեղեմագ, je cèle. իսկ eler, eter վերջաւորածներուն մէջ, Է կամ Է բաղաձայն գրերը կը կրկնուին. (appeler, կանչել, սկսումագ,) j'appelle; (jeter, նետել, սկսումագ,) nous jetterons.

Բ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

126. Քանի մը զարտուղիները դուրս հանելով, ամէն ir վերջաւորած բայերն աւ ընդդէմէան տակ կ'երթան: Բայց ոմանք քանի մը ժամանակի մէջ քիչ մը տարբեր կ'ըլլան ու երբեք կարգ կը բաժնուին:

Ա. ԿԱՐԳ	Բ. ԿԱՐԳ	Գ. ԿԱՐԳ
Sentir, գգալ, սորմագ.	Ouvrir, բանալ, սկսումագ.	Tenir, բռնել, խոլմագ.

ՍԵՆՏԵՆՏԵՆՆԵՐ ԿԱՐԳԵՐ

Je sens.	J'ouvre.	Je tiens.
Tu sens.	Tu ouvres.	Tu tiens.
Il sent.	Il ouvre.	Il tient.
Nous sentons.	Nous ouvrons.	Nous tenons.
Vous sentez.	Vous ouvrez.	Vous tenez.
Ils sentent.	Ils ouvrent.	Ils tiennent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Je sentais.	J'ouvrais.	Je tenais.
Nous sentions.	Nous ouvriions.	Nous tenions.

Ա Ն Ց Ե Լ Ո Ր Ո Շ Ե Լ

Je sentis.	J'ouvris.	Je tins.
Tu sentis.	Tu ouvris.	Tu tins.
Il sentit.	Il ouvrit.	Il tint.
Nous sentimes.	Nous ouvrimés.	Nous tintimes.
Vous sentites.	Vous ouvrites.	Vous tintes.
Ils sentirent.	Ils ouvrirent.	Ils tintrent.

Ա Գ Ա Ռ Ն Ի

Je sentirai.	J'ouvrirai.	Je tiendrai.
Nous sentirons.	Nous ouvrirons.	Nous tiendrons.

Հ Ր Մ Ա Յ Ա Վ Ա Ն

Sens.	Ouvre.	Tiens.
Sentons.	Ouvrons.	Tenons.
Sentez.	Ouvrez.	Tenez.

ԱՍՈՐԳՆԵՐԱՆՎԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Que je sente.	Que j'ouvre.	Que je tienne.
Que tu sentes.	Que tu ouvres.	Que tu tiennes.
Qu'il sente.	Qu'il ouvre.	Qu'il tienne.
Que nous sentions.	Que nous ouvrons.	Que nous tenions.
Que vous sentiez.	Que vous ouvriez.	Que vous teniez.
Qu'ils sentent.	Qu'ils ouvrent.	Qu'ils tiennent.

Ա Ն Վ Ա Ս Ա Ր

Que je sentisse.	Que j'ouvrisse.	Que je tinsse.
Que tu sentisses.	Que tu ouvrisses.	Que tu tinsses.
Qu'il sentît.	Qu'il ouvrît.	Qu'il tint.
Que nous sentissions.	Que nous ouvrissions.	Que nous tinssions.
Que vous sentissiez.	Que vous ouvrissiez.	Que vous tinssiez.
Qu'ils sentissent.	Qu'ils ouvrissent.	Qu'ils tinssent.

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ՆԵՐԿԱՅ

Sentir.	Ouvrir.	Tenir.
---------	---------	--------

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ

Sentant.	Ouvrant.	Tenant.
----------	----------	---------

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Senti.	Ouvert.	Tenu.
--------	---------	-------

127. Ա. կարգին տակը կ'երթան dormir, քնանալ, սոյո՞ւմ. mentir, սուտ ըսել, եսլան սեյլե՞. sortir, ելլել, չեք՞. partir, ճամբայ ելլել, երթալ, եօլս չեք՞. servir, կնիք. servir, ծառայել, ինչնիքնիքնիքն: Բ. կարգին տակ կ'երթան couvrir, գոցել,

գոցել. offrir, ընծայել, սոյո՞ւմ. souffrir, քաշել, չեք՞: Գ. կարգին տակ կ'երթան venir, գալ, կնիքն, եւ ամէն իրմէ ու tenir բայէն ելլողները, ինչպէս survenir, վրայ հասնիլ, ինչնիքնիքն. obtenir, ձեռք սնցընել, ելք կնիքն: Ասոցմէ զատ ամէն իր վերջաւորած կանոնաւոր բայերը բուն լծորդութեան պէս կը խոնարհին:

Գ. Լ Ծ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

128. Մինակ evoir վերջաւորած բայերը կատարեալ ասոր պէս կը խոնարհին, մնացածները բոլոր զարտուղի են, որոնց օրինակն ետքը կը դնենք:

Գ. Լ Ծ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

129. Աս լծորդութեան տակ շատ զարտուղի բայ կայ, որոնց օրինակն ետքը կը դնենք: Իսկ կանոնաւորներէն ոմանք, երկրորդ լծորդութեան տակ դացողներուն պէս, քանի մը ժամանակներուն մէջ քիչ մը տարբեր կ'ըլլան ու չորս կարգ կը բաժնուին:

Ա. ԿԱՐԳ	Բ. ԿԱՐԳ	Գ. ԿԱՐԳ	Դ. ԿԱՐԳ
Plaire,	Տա-	Paraitre, ե-	Conduire, Craindre,
ճոյ ըլլալ,	րենալ,	առաջնոր-	վախնալ.
մագուղ-	լ Ե-	կերթնիքն.	դել, կե-
մագ.		թօրգ՞մագ.	իկ-րիքն.

ԱՄԿԱՆԱՎԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Je plais.	Je parais.	Je conduis.	Je crains.
Tu plais.	Tu parais.	Tu conduis.	Tu crains.
Il plait.	Il paraît.	Il conduit.	Il craint.
Nous plaisons.	Nous paraissions.	Nous conduisons.	Nous craignons.
Vous plaisez.	Vous paraissiez.	Vous conduisez.	Vous craignez.
Ils plaisent.	Ils paraissent.	Ils conduisent.	Ils craignent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Je plaisais.	Je parais-	Je condui-	Je craignais
	sais.	sais.	
Nous plai-	Nous parais-	Nous con-	Nous crai-
sions.	sions.	duisions.	gnions.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ Ո Ր Ո Շ Ե Ա Լ

Je plus.	Je parus.	Je condui-	Je craignis.
		sis.	
Tu plus.	Tu parus.	Tu condui-	Tu craignis.
		sis.	
Il plut.	Il parut.	Il conduisit.	Il craignit.
Nous plûmes.	Nous parû-	Nous con-	Nous crai-
	mes.	duisîmes.	gnîmes.
Vous plûtes.	Vous parû-	Vous con-	Vous crai-
	tes.	duisîtes.	gnîtes.
Ils plurent.	Ils parurent.	Ils condui-	Ils craigni-
		sirent.	rent.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Je plairai.	Je paraîtrai.	Je conduirai.	Je craindrai.
Nous plai-	Nous paraî-	Nous con-	Nous crain-
rons.	trons.	duirons.	drons.

Հ Ր Ա Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն

Plais.	Parais.	Conduis.	Craains.
Plaisons.	Paraissons.	Conduisons.	Craignons.
Plaisez.	Paraissez.	Conduisez.	Craignez.

Ա Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ Կ Ա Ց

Que je plai-	Que je pa-	Que je con-	Que je crai-
se.	raisse.	duise.	gne.
Que tu plai-	Que tu pa-	Que tu con-	Que tu crai-
ses.	raisses.	duises.	gnes.
Qu'il plaise.	Qu'il parais-	Qu'il con-	Qu'il crai-
	se.	duise.	gne.

Que nous	Que nous pa-	Que nous	Que nous
plaisons.	raissions.	conduisons.	craignons.
Que vous	Que vous pa-	Que vous	Que vous
plaisiez.	raissiez.	conduisiez.	craigniez.
Qu'ils plai-	Qu'ils pa-	Qu'ils con-	Qu'ils crai-
sent.	raissent.	duisent.	gnent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Que je plus-	Que je pa-	Que je con-	Que je crai-
se.	russe.	duisisse.	gnisse.
Que tu plus-	Que tu pa-	Que tu con-	Que tu crai-
ses.	russes.	duisisses.	gnisses.
Qu'il plût.	Qu'il parût.	Qu'il con-	Qu'il crai-
		duisît.	gnît.
Que nous	Que nous	Que nous	Que nous
plussions.	parussions.	conduisiss-	craigniss-
		sions.	sions.
Que vous	Que vous pa-	Que vous	Que vous
plussiez.	russiez.	conduisiss-	craigniss-
		siez.	siez.
Qu'ils plus-	Qu'ils parus-	Qu'ils con-	Qu'ils crai-
sent.	sent.	duisissent.	gnissent.

Ա Ն Ե Բ Ե Ի Ո Ց Թ Ն Ե Բ Կ Ա Ց

Plaire.	Paraître.	Conduire.	Craindre.
---------	-----------	-----------	-----------

Ա Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Բ Կ Ա Ց

Plaisant.	Paraissant.	Conduisant.	Craignant.
-----------	-------------	-------------	------------

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Plu.	Paru.	Conduit.	Craint.
------	-------	----------	---------

130. Ա. Կարգին տակ կ'երթան aire վերջաւորողները. se taire, լռել, սոս օլմֆ: Բ. Կարգին տակ կ'երթան être վերջաւորողները. connaître, ճանչնալ, բանլմֆ. croître, աճիլ, պէօյի-տէ: Գ. Կարգին տակ անոնք կ'երթան, որոնց (aire վերջաւորածներէն զատ) re վերջաւորութենէն առաջ

ձայնաւոր զիր մը կայ, ու մեծ մասը uire կը վեր-
 ջաւորին. cuire, եփել, փչչիւրփչիւր: Գ. կարգին տակ
 կ'երթան indre վերջաւորածները. joindre, միացը-
 նել, պէրլէշիւրփչիւր: Իսկ բոլոր ան բայերը՝ որոնց որ
 աներեւութիւն re վերջաւորութենէն առաջ բաղա-
 ձայն մը կու գայ, բուն ընորդութեան տակ կ'եր-
 թան. մինակ Բ. կարգին տակը գացող être վեր-
 ջաւորածներն ու Գ. կարգին տակ գացող indre.
 վերջաւորածները դուրս հանելու է:

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ, ՉԻՉՈՔ, ՓՈՒՆԳԱՐԶ ՈՒ ՄԻԱԳԻՄ
 ԲԱՅԵՐՈՒՆ ԽՈՆԱՐՀՄԱՆ ՎՐԱՅ

131. Կրաւորական բայերուն խոնարհումն ամե-
 նեւին դժուարութիւն չունի. ինչու որ être օժան-
 դակին ամէն մէկ ժամանակին վրայ իրենց ընդու-
 ներութիւն անցեալը գնելով՝ կը շինուին:

132. Չէղջբ բայերուն պարզ ժամանակները՝
 ներգործական բայերուն պէս կը խոնարհին, նոյն-
 պէս բաղադրեալ ժամանակաց մէջ ալ հասարակ-
 օրէն ներգործականներուն պէս avoir օժանդակով
 կը շինուին: Բայց ոմանք avoirին տեղ êtreին նոյն
 ժամանակները կ'առնուն:

133. Փոխադարձ բայերուն խոնարհումն être
 օժանդակ առնող չէղջքներուն պէս է. միայն առ
 տարբերութիւնն ունին, որ ամէն ժամանակներուն
 մէջ նոյն գէմքի երկու դերանուն կ'ունենան քո-
 վերին:

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ՉԻՉՈՔ ՓՈՒՆԳԱՐԶ
 Etre aimé, սի- Partir, երթալ, Se flatter, յու-
 րուիլ, սեփշիւրփչիւր. փչիւրփչիւր. սալ, ու՝մագ.

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

Je suis aimé. Je pars. Je me flatte.
 Tu es aimé. Tu pars. Tu te flattes.
 Il est aimé. Il part. Ils se flatte.

Nous sommes ai- Nous partons. Nous nous flat-
 més. tons.
 Vous êtes aimés. Vous partez. Vous vous flattez.
 Ils sont aimés. Ils partent. Ils se flattent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

J'étais aimé. Je partais. Je me flattais.
 Tu étais aimé. Tu partais. Tu te flattais.
 Il était aimé. Il partait. Il se flattait.
 Nous étions ai- Nous partions. Nous nous flat-
 més. tions.
 Vous étiez aimés. Vous partiez. Vous vous flat-
 tiez.
 Ils étaient aimés. Ils partaient. Ils se flattaient.

Ա Ն Ց Ե Ա Ն Ո Ր Ո Շ Ա Ն Ա

Je fus aimé. Je partis. Je me flattai.
 Tu fus aimé. Tu partis. Tu te flattas.
 Il fut aimé. Il partit. Il se flatta.
 Nous fûmes ai- Nous partîmes. Nous nous flat-
 més. tâmes.
 Vous fûtes ai- Vous partîtes. Vous vous flat-
 més. tâtes.
 Ils furent aimés. Ils partirent. Ils se flattèrent.

Ա Ն Ց Ե Ա Ն Ա Ն Ո Ր Ո Շ

J'ai été aimé. Je suis parti. Je me suis flatté.
 Tu as été aimé. Tu es parti. Tu t'es flatté.
 Il a été aimé. Il est parti. Il s'est flatté.
 Nous avons été Nous sommes Nous nous som-
 aimés. partis. mes flattés.
 Vous avez été Vous êtes partis. Vous vous êtes
 aimés. flattés.
 Ils ont été aimés. Ils sont partis. Ils se sont flattés.

Ա Ն Ց Ե Ա Ն Յ Ա Ն Ա Ն Ա Ն Գ Ո Յ Ն

J'eus été aimé. Je fus parti. Je me fus flatté.
 Tu eus été aimé. Tu fus parti. Tu te fus flatté.

Il eut été aimé.	Il fut parti.	Il se fut flatté.
Nous eûmes été aimés.	Nous fûmes par- tis.	Nous nous fûmes. flattés.
Vous eûtes été aimés.	Vous fûtes par- tis.	Vous vous fûtes flattés.
Ils eurent été ai- més.	Ils furent partis.	Ils se furent flat- tés.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

J'avais été aimé.	J'étais parti.	Je m'étais flatté.
Tu avais été ai- mé.	Tu étais parti.	Tu t'étais flatté.
Il avait été aimé.	Il était parti.	Il s'était flatté.
Nous avions été aimés.	Nous étions par- tis.	Nous nous étions flattés.
Vous aviez été aimés.	Vous étiez par- tis.	Vous vous étiez flattés.
Ils avaient été aimés.	Ils étaient par- tis.	Ils s'étaient flat- tés.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի

Je serai aimé.	Je partirai.	Je me flatterai.
Tu seras aimé.	Tu partiras.	Tu te flatteras.
Il sera aimé.	Il partira.	Il se flattera.
Nous serons ai- més.	Nous partirons.	Nous nous flatte- rons.
Vous serez aimés.	Vous partirez.	Vous vous flatte- rez.
Ils seront aimés.	Ils partiront.	Ils se flatteront.

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ա Ն Յ Ե Ա Լ

J'aurai été aimé.	Je serai parti.	Je me serai flatté.
Tu auras été ai- mé.	Tu seras parti.	Tu te seras flatté.
Il aura été aimé.	Il sera parti.	Il se sera flatté.
Nous aurons été aimés.	Nous serons par- tis.	Nous nous se- rons flattés.

Vous aurez été aimés.	Vous serez par- tis.	Vous vous serez flattés.
Ils auront été ai- més.	Ils seront partis.	Ils se seront flat- tés.

Թ Է Ա Կ Ա Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Je serais aimé.	Je partirais.	Je me flatterais.
Tu serais aimé.	Tu partirais.	Tu te flatterais.
Il serait aimé.	Il partirait.	Il se flatterait.
Nous serions ai- més.	Nous partirions.	Nous nous flatte- rions.
Vous seriez ai- més.	Vous partiriez.	Vous vous flatte- riez.
Ils seraient ai- més.	Ils partiraient.	Ils se flatteraient.

Ա Ն Յ Ե Ա Լ

J'aurais été ai- mé.	Je serais parti.	Je me serais flat- té.
Tu aurais été ai- mé.	Tu serais parti.	Tu te serais flatté
Il aurait été ai- mé.	Il serait parti.	Il se serait flatté.
Nous aurions été aimés.	Nous serions par- tis.	Nous nous se- rions flattés.
Vous auriez été aimés.	Vous seriez par- tis.	Vous vous se- riez flattés.
Ils auraient été aimés.	Ils seraient par- tis.	Ils se seraient flattés.

Աս Ժամանակն
աասնկ ալ կըլլայ
J'eusse été aimé. Tu
eusses été aimé. Il
eût été aimé. Nous
eussions été aimés.
Vous eussiez été aimés.
Ils eussent été aimés.

Աս Ժամանակն
աասնկ ալ կըլլայ
Je fusse parti. Tu fus-
ses parti. Il fût parti.
Nous fussions partis.
Vous fussiez partis. Ils
fussent partis.

Աս Ժամանակն
աասնկ ալ կըլլայ
Je me fusse flatté. Tu
te fusses flatté. Il se
fût flatté. Nous nous
fussions flattés. Vous
vous fussiez flattés.
Ils se fussent flattés.

Հ Ր Ա Մ Ա Յ Ա Կ Ա Ն

Sois aimé.	Pars.	Flatte-toi.
Soyons aimés.	Partons.	Flattons-nous.
Soyez aimés.	Partez.	Flattez-vous.

Ս Տ Ո Ր Ա Դ Ա Ս Ա Կ Ա Ն

ՆԵՐԿԱՅ ԿԱՄ ԱՊԱՌՆԻ

Que je sois aimé.	Que je parte.	Que je me flatte.
Que tu sois aimé.	Que tu partes.	Que tu te flattes.
Qu'il soit aimé.	Qu'il parte.	Qu'il se flatte.
Que nous soyons aimés.	Que nous partions.	Que nous nous flattions.
Que vous soyez aimés.	Que vous partiez.	Que vous vous flattiez.
Qu'ils soient aimés.	Qu'ils partent.	Qu'ils se flattent.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Que je fusse aimé.	Que je partisse.	Que je me flattasse.
Que tu fusses aimé.	Que tu partisses.	Que tu te flattasses.
Qu'il fût aimé.	Qu'il partît.	Qu'il se flattât.
Que nous fussions aimés.	Que nous partissions.	Que nous nous flattassions.
Que vous fussiez aimés.	Que vous partissiez.	Que vous vous flattassiez.
Qu'ils fussent aimés.	Qu'ils partissent.	Qu'ils se flattassent.

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Que j'aie été aimé.	Que je sois parti.	Que je me sois flatté.
Que tu aies été aimé.	Que tu sois parti.	Que tu te sois flatté.
Qu'il ait été aimé.	Qu'il soit parti.	Qu'il se soit flatté.

Que nous ayons été aimés.	Que nous soyons partis.	Que nous nous soyons flattés.
Que vous ayez été aimés.	Que vous soyez partis.	Que vous vous soyez flattés.
Qu'ils aient été aimés.	Qu'ils soient partis.	Qu'ils se soient flattés.

Գ Ե Ր Ա Կ Ա Տ Ա Ր

Que j'eusse été aimé.	Que je fusse parti.	Que je me fusse flatté.
Que tu eusses été aimé.	Que tu fusses parti.	Que tu te fusses flatté.
Qu'il eût été aimé.	Qu'il fût parti.	Qu'il se fût flatté.
Que nous eussions été aimés.	Que nous fussions partis.	Que nous nous fussions flattés.
Que vous eussiez été aimés.	Que vous fussiez partis.	Que vous vous fussiez flattés.
Qu'ils eussent été aimés.	Qu'ils fussent partis.	Qu'ils se fussent flattés.

Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Ց Թ

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Être aimé.	Partir.	Se flatter.
Avoir été aimé.	Être parti.	S'être flatté.

Ա Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ն Ե Ր Կ Ա Ց

Étant aimé.	Partant.	Se flattant.
-------------	----------	--------------

Ա Ն Ց Ե Ա Լ

Ayant été aimé.	Parti, étant parti.	S'étant flatté.
-----------------	---------------------	-----------------

134. Միադէմ բայերուն խոնարհումը դը-
ժուարութիւն չունի. պարզ ժամանակները ներ-
դործական բայերուն պէս կը խոնարհին. իսկ բաղա-
5*

դրեալ ժամանակներուն մէջ ոմանք avoir կ'առնուն եւ ներգործական բայերուն պէս կը խոնարհին, ոմանք ալ être կ'առնուն ու չէզոքներուն պէս կը խոնարհին: Պարզապէս աս տարբերութիւնը կայ, որ միադէմներուն մինակ եզակի երրորդ դէմքը կը գործածուի. Il neige, ձիւն կու գայ, գար էաւար. il neigeait, il neigea, il a neigé, il eut neigé, il avait neigé, il neigera, il aura neigé, եւ այլն: Il arrive, կը պատահի, բար էկեր. il arrivait, il arriva, il est arrivé, il fut arrivé, il était arrivé, il arrivera, եւ այլն:

ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

135. Ժամանակներէն ոմանք Նախնական կը սուին, ոմանք ալ Ածանցեալ:

136. Նախնական ժամանակներն անոնք են, որոնք ուրիշ ժամանակէ մը շինուած չեն, ու մէկալ ժամանակներն իրենցմէ կը շինուին. ասոնք հինգ հատ են. այս ինքն Անբերեցթ ներկայ, Սահմանական ներկայ, Սահմանական անցեալ որոշեալ, Ընդունելութիւն ներկայ ու Ընդունելութիւն անցեալ. իսկ մնացած ժամանակներն ասոնցմէ շինուելուն համար Ածանցեալ կ'ըսուին:

137. Անբերեցթ ներկայէն ապառնին կը շինուի. Ա. ու Բ. լծորդութեանց մէջ վրան պարզ ai մ'աւելցնելով. aimer, j'aimerai; finir, je finirai. իսկ Գ. ու Դ. լծորդութեանց մէջ oir ու re վերջաւորութիւնը՝ raiի փոխելով. recevoir, je recevrai; rendre, je rendrai. Աս կերպով կը շինուի թէականն ալ, միայն rai գնելու տեղ՝ rais գնելու է. j'aimerais, je finirais, je recevrais, je rendrais.

138. Սահմանական ներկայէն հրամայականը կը շինուի, միայն վրայի գերանունները վերջընելով. tu finis, finis; nous aimons, aimons; vous rendez, rendez. Բայց Ա. լծորդութեան սահմանական ներկայ եզակի երկրորդ դէմքին վերջին s գիրը հրամայականին մէջ չի գրուիր. tu aimes, aime.

139. Սահմանական անցեալ որոշեալէն՝ ստորագասական անկատարը կը շինուի. Ա. լծորդութեան մէջ ai վերջաւորութիւնը asseի փոխելով. j'aimai, que j'aimasse. իսկ մէկալ լծորդութեանց մէջ վրան se աւելցնելով. je finis, que je finisse; je reçus, que je reçusse; je rendis, que je rendisse.

140. Ընդունելութիւն ներկայէն երեք ժամանակ կը շինուի:

Ա. Սահմանական ներկային յոգնակի երեք դէմքը, ant վերջաւորութիւնը ons, ez, ent, ընելով. aimant, nous aimons; finissant, vous finissez; recevant, nous recevons; rendant, vous rendez, ils rendent. Մինակ երրորդ լծորդութեան երրորդ դէմքը կը զարտուղի ու ils reçoivent կ'ըլլայ:

Բ. Սահմանական անկատարը՝ ant վերջաւորութիւնը aisi փոխելով. aimant, j'aimais; finissant, je finissais; recevant, je recevais; rendant, je rendais.

Գ. Ստորագասական ներկան՝ Ա. Բ. ու Դ. լծորդութեանց մէջ antը eի փոխելով. aimant, que j'aime; finissant, que je finisse; rendant, que je rende. իսկ Գ. լծորդութեան մէջ evant վերջաւորութիւնը՝ oiveի փոխելու է. recevant, que je reçoive.

141. Ընդունելութիւն անցեալէն կը շինուին ամէն բաղադրեալ ժամանակները, վրանին avoir կամ être բային մէկ ժամանակն առնելով. aimé, j'ai aimé, j'avais aimé, j'aurai aimé, je fus aimé, j'aurais été aimé.

142. Չէ թէ միայն կանոնաւոր բայերը, հապազարտուղի բայերն ալ աս կանոններուն տակ կ'իյնան. եհատ քիչ զարտուղութիւն կայ, որոնք զարտուղի բայերուն օրինակներուն մէջ կը տեսնուին:

143. Աս ժամանակներուն կազմութեան վրայ ըսածնիս՝ հետեւեալ պատկերէն աղէկ կ'երեւայ:

Անկար. ներ.	Ազգար. նի.	aimer, — ai,	finir, — ai,	recev oir, — rai,	rend re, — rai.
"	Թեւոհան.	aimer, — ais,	finir, — ais,	recev oir, — rai,	rend re, — rai.
ՍաՏ. ներ.	Հրանց.	nous aimons, ai- mons,	tu finis, finis,	vons recevez, re- cevez,	nous rendons, rendons.
ՍաՏ. ան. որ.	Ստոր. անի.	j'aim ai, — asse,	je finis, — se,	je requs, — se,	je rendis, — se.
Ընդ. ներ.	ՍաՏ. ն. յդ.	aim ant, — ons, ez, ent,	finiss ant — ons, ez, ent,	recev ant, — ons, ez,	rend ant, — ons, ez, ent.
"	ՍաՏ. անի.	aim ant, — ais,	finiss ant, — ais,	recev ant, — ais,	rend ant, — ais.
"	Ստոր. ների.	aim ant, — e,	finiss ant, — e,	rec evant, — oive,	rend ant, — e.
Ընդ. անց.	Բար. ժամ.	aimé, j'ai —,	fini, j'avais —,	requ, j'aurai, —,	rendu, j'aurais —.

ԱՆԿԱՆՈՒ ԲԱՅԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

144. Ինչպէս վերը (119) ըսինք, քանի մը ժամանակներուն ու դէմքերուն մէջ կանոնաւոր բայերէն տարբեր խոնարհուող բայերը՝ Չարտուղի կամ Անկանոն կ'ըսուին: Ասոնց մէջ կը սեպուին պակասաւոր բայերն ալ, որոնց քանի մը ժամանակը կամ դէմքը չի գործածուիր: Ասոնց ամենուն ալ խոնարհման պատկերն այբուբենի կարգաւ հոս կը դնենք՝ կանոնաւոր ու դիւրաւ իմացուելու ժամանակներն ու դէմքերը մէկ դի ձգելով:

Absoudre, արձակել, հ--ր-
բ--ր--է.

ՍաՏ. ներ. J'absous, tu absous, il absout, nous absolvons, vous absolvez, ils absolvent. Անկ. J'absolvais. Անցեալ որոշեալ չունի. Ապ. J'absoudrai. Թեւ. J'absoudrais. Հրա. Absous, absolvons. Սա. ներ. Que j'absolve. Անկատար չունի. Ան. Absoudre. Ընդ. ներ. Absolvant. Անց. Absous, absoute.

Acquérir, վաստակիլ, հ--ւ--
հ--է.

ՍաՏ. ներ. J'acquiers, tu acquiers, il acquiert, nous acquérons, vous acquérez, ils acquièrent. Անկ. J'acquerrais. Անց. որ. J'acquies. Ապ. J'acquerrai. Թեւ. J'acquerrais. Հրա. Acquiers, acquérons. Սա. ներ. Que j'acquière, que tu acquières, qu'il acquière, que nous acquièrions, que vous acquièriez, qu'ils acquièrent. Անկ. Que j'acquise. Ան. Acquérir. Ընդ. ներ. Acquérant. Անց. Acquis, acquise.

Aller, երթալ, կէ-դ-+

ՍաՏ. ներ. Je vais կամ je vas, tu vas, il va, nous allons, vous allez, il vont. Անկ. J'allais. Անց. որ. J'allai. Ապ. J'irai. Թեւ. J'irais. Հրա. Va, allons. Սա. ներ. Que j'aïlle, que tu aïlles, qu'il aïlle, que nous allions, que vous alliez, qu'ils aillent. Անկ. Que j'allasse. Ան. Aller. Ընդ. ներ. Allant. Անց. Allé, allée.

Assaillir, յարձակիլ, հի--
հի--է-է-դ-+

ՍաՏ. ներ. J'assaille, tu assailles, il assaille, nous assaillons, vous assaillez, ils assaillent. Անկ. J'assaillais. Անց. որ. J'assaillis. Ապ. J'assaillirai. Թեւ. J'assaillirais. Հրա. Assaille, assaillons. Սա. ներ. Que j'assaille, que nous assaillions. Անկ. Que j'assaillisse. Ան. Assaillir. Ընդ. ներ. Assaillant. Անց. Assailli, assaillie.

S'asseoir, նստիլ, ռ--ր-է-+

ՍաՏ. ներ. Je m'assieds, tu t'assieds, il s'assied, nous

nous asseyons, vous vous asseyez, ils s'asseient. **Անկ.** Je m'asseyais. **Անգ. որ.** Je m'assis. **Ապ.** Je m'assiérai. **Կամ** je m'asseierai, nous nous assiérons. **Թեա.** Je m'assiérais. **Հրա.** Assieds-toi, asseyons-nous. **Ստ. ներ.** Que je m'asseie, que nous nous asseyions. **Անկ.** Que je m'assisse. **Ան.** S'asseoir. **Ընդ. ներ.** S'asseyant. **Անգ.** Assis, assise.

Batte **ղարնել, արտ.**

Սազ. ներ. Je bats, tu bats, il bat, nous battons, vous battez, ils battent. **Անկ.** Je battais. **Անգ. որ.** Je battis. **Ապ.** Je battrais. **Թեա.** Je battrais. **Հրա.** Bats, battons. **Ստ. ներ.** Que je batte. **Անկ.** Que je battisse. **Ան.** Battre. **Ընդ. ներ.** Battant. **Անգ.** Battu, battue.

Աոր պէս կը խոնարհին combattre, պատերազմիլ. **հեռու լինել** ելաձ բայերը:

Boire, **խմել, ելել.**

Սազ. ներ. Je bois, tu bois, il boit, nous buvons, vous buvez, ils boivent. **Անկ.** Je buvais. **Անգ. որ.** Je bus. **Ապ.** Je boirai. **Թեա.** Je boirais. **Հրա.** Bois, buvons. **Ստ. ներ.** Que je boive, que tu boives, qu'il boive, que nous buvions, que vous buviez, qu'ils boivent. **Անկ.** Que je busse. **Ան.** Boire. **Ընդ. ներ.** Buvant. **Անգ.** Bu, bue.

Bouillir, **եփել, ելել, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je bous, tu bous, il bout, nous bouillons, vous bouillez, ils bouillent. **Անկ.** Je bouillais. **Անգ. որ.** Je bouillis. **Ապ.** Je bouillirai. **Թեա.** Je bouillirais. **Հրա.** Bous, bouillez. **Ստ. ներ.** Que je bouille, que nous bouillions. **Անկ.** Que je bouillisse. **Ան.** Bouillir. **Ընդ. ներ.** Bouillant. **Անգ.** Bouilli, bouillie.

Braire, **ղալ, անուշակ.**

Մինակ հետեւեալ ժամանակներուն ու դէմքերուն մէջ կը գործածուի.
Սազ. ներ. Il brait, ils braient. **Ապ.** Il braira, ils brairont. **Թեա.** Il brairait, ils brairaient. **Ան.** Braire.

Bruire, **խըրտոց հանել, անուշակ ելել.**

Մինակ հետեւեալ ժամանակներուն ու դէմքերուն մէջ կը գործածուի.
Սազ. անկ. Il bruyait, ils bruyaient. **Ան.** Bruire.

Circoncire, **թրփատել, քոչնարել.**

Քերականութեանց ոմանք աւելի ոմանք քիչ ժամանակ կը գնեն առ բային. **Իսկ Փարիզի ճեմարանին նոր բառգրքին մէջը մինակ առ հետեւի ժամանակներն ու դէմքերը կան.**
Սազ. ներ. Je circoncois, nous circoncoisons. **Ապ.** Je circoncoirai. **Ան.** Circoncire.

Clore, **գոցել, քոչնարել.**

Մինակ հետեւեալ ժամանակներուն ու դէմքերուն մէջ կը գործածուի.
Սազ. ներ. Je clos, tu clos, il clôt. **Ապ.** Je clorai. **Թեա.** Je clorais. **Ընդ. անգ.** Clos, close. **Բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ ալ կը գործածուի:**

Conclure, **հետեւընել, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je conclus, tu conclus, il conclut, nous concluons, vous concluez, ils concluent. **Անկ.** Je concluais, nous concluions. **Անգ. որ.** Je conclus. **Ապ.** Je conclurai. **Թեա.** Je conclurais. **Հրա.** Conclus, concluons. **Ստ. ներ.** Que je conclue, que nous concluions. **Անկ.** Que je conclusse. **Ան.** Conclure. **Ընդ. ներ.** Concluant. **Անգ.** Conclu, conclue.

Confire, **անուշ եփել, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je confis, tu confis, il confit, nous confisons, vous confisez, ils confisent. **Անկ.** Je confisais, **Անգ. որ.** Je confis. **Ապ.** Je confirai. **Թեա.** Je confirais. **Հրա.** Confis, confisons. **Ստ. ներ.** Que je confise. **Ան.** Confire. **Ընդ. ներ.** Confisant. **Անգ.** Confit, confite.

Coudre, **կարել, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je couds, tu couds, il coud, nous cousons, vous cousez, ils cousent. **Անկ.** Je cousais. **Անգ. որ.** Je couds. **Ապ.** Je coudrai.

Թեա. Je coudrais. **Հրա.** Couds, cousons. **Ստ. ներ.** Que je couse. **Անկ.** Que je cousisse. **Ան.** Coudre. **Ընդ. ներ.** Cousant. **Անգ.** Cousu, cousue.

Courir, **վազել, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je cours, tu cours, il court, nous courons, vous courez, ils courent. **Անկ.** Je courais. **Անգ. որ.** Je courus. **Ապ.** Je courrai. **Թեա.** Je courrais. **Հրա.** Cours, courons. **Ստ. ներ.** Que je coure, que nous courions. **Անկ.** Que je courusse. **Ան.** Courir. **Ընդ. ներ.** Courant. **Անգ.** Couru, courue.

Croire, **հաւատալ, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je crois, tu crois, il croit, nous croyons, vous croyez, ils croient. **Անկ.** Je croyais. **Անգ. որ.** Je crus. **Ապ.** Je croirai. **Թեա.** Je croirais. **Հրա.** Crois, croyons. **Ստ. ներ.** Que je croie, que tu croies, qu'il croie, que nous croyions, que vous croyiez, qu'ils croient. **Անկ.** Que je crusse. **Ան.** Croire. **Ընդ. ներ.** Croyant. **Անգ.** Cru, crue.

Cueillir, **գողկել, քոչնարել.**

Սազ. ներ. Je cueille, tu cueilles, il cueille, nous cueillons, vous cueillez, ils cueillent. **Անկ.** Je cueillais. **Անգ. որ.** Je cueillis. **Ապ.** Je cueillerai. **Թեա.** Je cueillerais. **Հրա.** Cueille, cueillez. **Ստ. ներ.** Que je cueille, que nous cueillions. **Անկ.** Que je cueillisse. **Ան.**

Cueillir. **Ընդ. ներ.** Cueillant. **Անգ.** Cueilli, cueillie.

Déchoir, **Խնայլ. րէ-ւէ+**.

Սաճ. ներ. Je déchois, tu déchois, il déchoit, nous déchoyons, vous déchoyez, ils déchoient. **Անկ.** Je déchoyais. **Անգ. որ.** Je déchus. **Ապ.** Je décherrai. **Թէա.** Je décherrais. **Հրա.** Déchois, déchoyons. **Սա. ներ.** Que je déchoie, que nous déchoyions. **Անկ.** Que je déchusse. **Ան.** Déchoir. **Ընդ. ունեւոր. թիւն ներկայ չունի.** **Անգ.** Déchu, déchue.

Dire, **ըտել. րէ-ւէ+**.

Սաճ. ներ. Je dis, tu dis, il dit, nous disons, vous dites, ils disent. **Անկ.** Je disais. **Անգ. որ.** Je dis. **Ապ.** Je dirai. **Թէա.** Je dirais. **Հրա.** Dis, disons, dites. **Սա. ներ.** Que je dise. **Անկ.** Que je disse. **Ան.** Dire. **Ընդ. ներ.** Disant. **Անգ.** Dit, dite.

Échoir, **վիճակիլ, նստից օլ-ւմ+**.

Սաճ. ներ. Il échoit **կամ** il échet. **Անկատար չունի.** **Անգ. որ.** J'échus. **Ապ.** J'écherrai. **Թէա.** J'écherrais. **Հրամայական չունի.** **Սա. ներ.** Qu'il échée, qu'ils échéent. **Անկ.** Que j'échusse. **Ան.** Échoir. **Ընդ. ներ.** Échéant. **Անգ.** Échu, échue.

Éclore, **բացուիլ, ելլել, ւ-ւելմ+**, **ւելմ+**.

Մինակ ճեռեւեալ ժամանակներուն ու գէմբերուն մէջ կը գործածուի.

Սաճ. ներ. Il éclôt, ils éclosent. **Ապ.** Il éclôra, ils éclôront. **Թէա.** Il éclôrait, ils éclôraient. **Սա. ներ.** Qu'il éclose, qu'ils éclosent. **Ան.** Éclore. **Ընդ. անց.** Éclos, éclosse. **Բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ ալ օժտանդակով կը գործածուի:**

Écrire, **գրել, եսւմ+**.

Սաճ. ներ. J'écris, tu écris, il écrit, nous écrivons, vous écrivez, ils écrivent. **Անկ.** J'écrivais. **Անգ. որ.** J'écrivis. **Ապ.** J'écrirai. **Թէա.** J'écrirais. **Հրա.** Écris, écrivons. **Սա. ներ.** Que j'écrive. **Անկ.** Que j'écrivisse. **Ան.** Écrire. **Ընդ. ներ.** Écrivant. **Անգ.** Écrit, écrite.

Envoyer, **խաւրել, եսւլմ+**.

Ամեն ժամանակներուն մէջ կանոնաւ որ է, միայն ապառնին յ'enverrai կ'ըլլայ, թէա-կանն ալ յ'enverrais. Ասոր պէս կը խոնարհի նաեւ renvoyer, ես խաւրել, կերէ եսւլմ+.

Faillir, **սխալիլ, եսւլմ+**.

Գրեթէ մինակ ճեռեւեալ ժամանակներուն մէջ կը գործածուի:

Անգ. որ. Je faillis. **Ան.** Faillir. **Ընդ. ներ.** Faillant. **Անգ.** Failli, faillie. **Բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ ալ կը գործածուի:**

Faire, **ընել, երէ+**.

Սաճ. ներ. Je fais, tu fais, il fait, nous faisons, vous faites, ils font. **Անկ.** Je fai-

sais. **Անգ. որ.** Je fis. **Ապ.** Je ferai. **Թէա.** Je ferais. **Հրա.** Fais, faisons, faites. **Սա. ներ.** Que je fasse. **Անկ.** Que je fisse. **Ան.** Faire. **Ընդ. ներ.** Faisant. **Անգ.** Fait, faite.

Ասոր պէս կը խոնարհին նաեւ ասկից կազմուած բայերը, կնչպէս défaire, յաղթել, երէ, երէ-ւէ+ refaire նորոգել, նորէն շինել, երէ-ւէ-ւէ+, երէ-ւէ-ւէ-ւէ-ւէ+ եւ այլն:

Falloir, **պէտք ըլլալ, ււլմ+ օլմ+**.

Սաճ. ներ. Il faut. **Անկ.** Il fallait. **Անգ. որ.** Il fallut. **Ապ.** Il faudra. **Թէա.** Il faudrait. **Սա. ներ.** Qu'il faille. **Անկ.** Qu'il fallût. **Ան.** Falloir. **Ընդ. անց.** Ayant fallu.

Frère, **տապկել, Բաւ երէ+**.

Մինակ ճեռեւեալ ժամանակներուն ու գէմբերուն մէջ կը գործածուի.

Սաճ. ներ. Je fris, tu fris, il frit. **Ապ.** Je frirai. **Թէա.** Je frirais. **Հրա.** Fris. **Ան.** Frère. **Ընդ. անց.** Frit, frite.

Իսկ մնացած ժամանակներուն տեղը կը լեցնեն վրան օրէն օրը գնելով: այսպէս nous faisons frère, vous faites frère եւ այլն:

Fuir, **փախիլ, քսմ+**.

Սաճ. ներ. Je fuis, tu fuis, il fuit, nous fuyons, vous fuyez, ils fuient. **Անկ.** Je fuyais. **Անգ. որ.** Je fus. **Ապ.** Je fuirai. **Թէա.** Je fuirais. **Հրա.** Fuis, fuyons. **Սա. ներ.** Que je fuie, que nous fuyions.

Անկ. Que je fusse. **Ան.** Fuir. **Ընդ. ներ.** Fuyant. **Անգ.** Fui, fuie.

Lire, **կարդալ, օգնմ+**.

Սաճ. ներ. Je lis, tu lis, il lit, nous lisons, vous lisez, ils lisent. **Ան.** Je lisais. **Անգ. որ.** Je lus. **Ապ.** Je lirai. **Թէա.** Je lirais. **Հրա.** Lis, lisons. **Սա. ներ.** Que je lise. **Անկ.** Que je lusse. **Ան.** Lire. **Ընդ. ներ.** Lisant. **Անգ.** Lu, lue.

Luire, **փայլիլ, քսմ+**.

Սաճ. ներ. Je luis, tu luis, il luit, nous luisons, vous luez, ils luisent. **Անկ.** Je luisais. **Կատարեալ չունի.** **Ապ.** Je luirai. **Թէա.** Je luirais. **Հրամայական չունի.** **Սա. ներ.** Que je luise. **Ան.** Luire. **Ընդ. ներ.** Luisant. **Անգ.** Lui.

Maudire, **անիծել, ւնեւել-ւէ+**.

Սաճ. ներ. Je maudis, tu maudis, il maudit, nous maudissons, vous maudissez, ils maudissent. **Անկ.** Je maudissais. **Անգ. որ.** Je maudis. **Ապ.** Je maudirai. **Թէա.** Je maudirais. **Հրա.** Maudis, maudissons. **Սա. ներ.** Que je maudisse. **Ան.** Maudire. **Ընդ. ներ.** Maudissant. **Անգ.** Maudit, maudite.

Mettre, **դնել, քսմ+**.

Սաճ. ներ. Je mets, tu mets, il met, nous mettons, vous mettez, ils mettent. **Անկ.** Je mettais. **Անգ. որ.** Je mis. **Ապ.** Je mettrai. **Թէա.** Je mettrais. **Հրա.** Mets, met-

tons. Ստ. ներ. Que je mette. Անկ. Que je misse. Ան. Mettre. Ընդ. ներ. Mettant. Անց. Mis, mise.

Moudre, աղալ. Է-յի-Բ-Կ-.

Սաճ. ներ. Je mouds, tu mouds, il moud, nous moulons, vous moulez, ils moulent. Անկ. Je moulais. Անց. որ. Je moulus. Այ. Je moudrai. Թէա. Je moudrais. Հրա. Mouds, moulons. Ստ. ներ. Que je moule. Անկ. Que je moulusse. Ան. Moudre. Ընդ. ներ. Moulant. Անց. Moulu, moulue.

Mourir, մեռնիլ. Է-օ-Կ-.

Սաճ. ներ. Je meurs, tu meurs, il meurt, nous mourons, vous mourez, ils meurent. Անկ. Je mourais. Անց. որ. Je mourus. Այ. Je mourrai. Թէա. Je mourrais. Հրա. Meurs, mourons. Ստ. ներ. Que je meure, que tu meures, qu'il meure, que nous mourions, que vous mouriez, qu'ils meurent. Անկ. Que je mourusse. Ան. Mourir. Ընդ. ներ. Mourant. Անց. Mort, morte.

Mouvoir, շարժել. Կ-ը-Է-Լ-Կ-Բ-Կ-.

Սաճ. ներ. Je meus, tu meus, il meut, nous mouvons, vous mouvez, ils meuvent. Անկ. Je mouvais. Անց. որ. Je mus. Այ. Je mouvrai. Թէա. Je mouvrais. Հրա. Meus, mouvons. Ստ. ներ. Que je meuve, que tu meuves, qu'il meuve, que nous

mouvions, que vous mouviez, qu'ils meuvent. Անկ. Que je misse. Ան. Mouvoir. Ընդ. ներ. Mouvant. Անց. Mu, mue.

Naître, ծնանիլ. Դ-ը-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Je nais, tu nais, il naît, nous naissons, vous naissez, ils naissent. Անկ. Je naissais. Անց. որ. Je naquis. Այ. Je naîtrai. Թէա. Je naîtrais. Հրա. Nais, naissons. Ստ. ներ. Que je naisse. Անկ. Que je naquisse. Ան. Naître. Ընդ. ներ. Naissant. Անց. Né, née.

Nuire, փաստել. Ղ-ը-Է-Կ-.

Ասոր փնակ ընդ. անց. տ չառնուր ու իգական չուհի. իսկ ուրիշ ամէն ժամանակներուն մէջ չորրորդ լծոր՝ ծուծեան Գ. կարգին պէս (129) կը խոնարհի:

Pleuvoir, անձրեւ գալ. Է-ա-ը-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Il pleut. Անկ. Il pleuvait. Անց. որ. Il plut. Այ. Il pleuvra. Թէա. Il pleuvrait. Ստ. ներ. Qu'il pleuve. Անկ. Qu'il plût. Ան. Pleuvoir. Ընդ. ներ. Pleuvant. Անց. Plu.

Pouvoir, հոգալ. Բե-Կ-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Je pouvois, tu pouvois, il pouvoit, nous pouvions, vous pouviez, ils pouvoient. Անկ. Je pouvoyais. Անց. որ. Je pourvoyais. Այ. Je pourvoirai. Թէա. Je pourvoirais. Հրա. Pourvois, pouvoions. Ստ. ներ. Que je pourvoie, que

nous pouvoyions. Անկ. Que je pourvusse. Ան. Pouvoir. Ընդ. ներ. Pourvoyant. Անց. Pourvu, porvue.

Pouvoir, կրնալ. Գ-Կ-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Je puis կամ je peux, tu peux, il peut, nous pouvons, vous pouvez, ils peuvent. Անկ. Je pouvais. Անց. որ. Je pus. Այ. Je pourrai. Թէա. Je pourrais. Հրամայական չուհի. Ստ. ներ. Que je puisse. Անկ. Que je pusse. Ան. Pouvoir. Ընդ. ներ. Pouvant. Անց. Pu, իգական չուհի:

Prendre, առնուլ. Դ-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Je prends, tu prends, il prend, nous prenons, vous prenez, ils prennent. Անկ. Je prenais. Անց. որ. Je pris. Այ. Je prendrai. Թէա. Je prendrais. Հրա. Prends, prenons. Ստ. ներ. Que je prenne, que tu prennes, qu'il prenne, que nous prenions, que vous preniez, qu'ils prennent. Անկ. Que je prisse. Ան. Prendre. Ընդ. ներ. Prenant. Անց. Pris, prise.

Ասոր պէս կըլլան ամէն ասկից կազմուած բայերը. ինչպէս apprendre, սովորիլ. Է-օ-Կ-Է-Կ- ՝ comprehendre, հասկընալ. Դ-Է-Կ- Է. Է. Է. Է.

Résoudre որոշել. Գ-Կ-Է-Կ-.

Absoudre, բային պէս կը խոնարհի. բայց սահմանական անց. որ. ու ստորադասական անկատար ալ ու-

նի, որոնք Je résolu, que je résolusse կըլլան: Ընդուհե-րուծիւն անցեալը երբ որ որոշել նշանակելու ըլլայ ռé-solu, résolue կըլլայ. իսկ երբ որ փոխել կամ ջնջել նշանակելու ըլլայ նէ, résous կըլլայ, ու իգական չուհի:

Rire, խնատլ. Կ-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Je ris, tu ris, il rit, nous rions, vous riez, ils rient. Անկ. Je riais. Անց. որ. Je ris. Այ. Je rirai. Թէա. Je rirais. Հրա. Ris, rions. Ստ. ներ. Que je rie, que nous riions. Անկ. Que je risse. Ան. Rire. Ընդ. ներ. Riant. Անց. Ri.

Rompre, կտրել. Գ-Է-Կ-.

Ամէն ժամանակներուն մէջ կանոնաւոր է, միայն սահմանական ներկային եզակի երրորդ գէմբին վերջը t կառուու է և իլ rompt կըլլայ: Ասոր պէս կըլլայ նաեւ corrompre, ապականել. Կ-օ-Կ- Է. Է. Է. Է.

Savoir, գիտնալ. Կ-Է-Կ-.

Սաճ. ներ. Je sais, tu sais, il sait, nous savons, vous savez, ils savent. Անկ. Je savais. Անց. որ. Je sus. Այ. Je saurai. Թէա. Je saurais. Հրա. Sache, sachons. Ստ. ներ. Que je sache. Անկ. Que je susse. Ան. Savoir. Ընդ. ներ. Sachant. Անց. Su, sue.

Soir, նստիլ. Գ-Կ-Է-Կ- Կայ-լել. Է-Կ-Է-Կ-.

Աս բայը երբ որ նստիլ նշանակէ, միայն ընդուհե-

լուծիւն ներկային մէջ կը գործածուի, որն որ կը լայսեան.

Իսկ երբ որ վայել կամ պատշաճի նշանակէ, միայն առ ետեւի ժամանակներուն մէջ կը գործածուի.

Սահ. ներ. Il sied, ils sient. Անկ. Il seyait, ils seyaient. Ազ. Ils siéra, ils siéront. Թէա. Il siérait, ils siéraient. Ստ. ներ. Qu'il sié, qu'ils siéent. Ան. Seoir. Ընդ. ներ. Seyant.

Suffire, բաւել, եիւրեւ.

Սահ. ներ. Je suffis, tu suffis, il suffit, nous suffisons, vous suffisez, ils suffisent.

Անկ. Je suffisais. Անգ. որ. Je suffis. Ազ. Je suffirai. Թէա. Je suffirais. Հրա. Suffis, suffisons. Ստ. ներ. Que je suffisse. Ան. Suffire. Ընդ. ներ. Suffisant. Անգ. Suffi.

Suivre, հետեւիլ, որդաւորիւն.

Սահ. ներ. Je suis, tu suis, il suit, nous suivons, vous suivez, ils suivent. Անկ. Je suivais. Անգ. որ. Je suivis. Ազ. Je suivrai. Թէա. Je suivrais. Հրա. Suis, suivons. Ստ. ներ. Que je suivisse. Ան. Suivre. Ընդ. ներ. Suivant. Անգ. Suivi, suivie.

Surseoir, երկնցընել, --

Սահ. ներ. Je sursois, tu sursois, il sursoit, nous sursoyons, vous sursoyez, ils sursoient. Անկ. Je sursoyais.

Surseoir, երկնցընել, --

Սահ. ներ. Je sursois, tu sursois, il sursoit, nous sursoyons, vous sursoyez, ils sursoient. Անկ. Je sursoyais.

Surseoir, երկնցընել, --

Սահ. ներ. Je sursois, tu sursois, il sursoit, nous sursoyons, vous sursoyez, ils sursoient. Անկ. Je sursoyais.

Անգ. որ. Je sursis. Ազ. Je surseoirai. Թէա. Je surseoirais. Հրա. Sursois, sursoyons. Ստ. ներ. Que je sursoie, que nous sursoyons.

Անկ. Que je sursisse. Ան. Surseoir. Ընդ. ներ. Sursoyant. Անգ. Sursis, sursisse.

Traire, կիծել, --

Սահ. ներ. Je traie, tu traie, il traite, nous trayons, vous trayez, ils traitent. Անկ. Je trayais. Անգեալ. որդեալ չունի. Ազ. Je trairai. Թէա. Je trairais. Հրա. Trais, trayons. Ստ. ներ. Que je traie, que nous trayons. Անկատար չունի. Ան. Traire. Ընդ. ներ. Trayant. Անգ. Trait, traite.

Vaincre, յարթել, եիւրեւ.

Սահ. ներ. Je vaincs, tu vaincs, il vit, nous vivons, vous vivez, ils vivent. Անկ. Je vainquais. Անգ. որ. Je vainquis. Ազ. Je vaincrai. Թէա. Je vaincrais. Հրա. Vainquons. Ստ. ներ. Que je vainque. Անկ. Que je vainquisse. Ան. Vaincre. Ընդ. ներ. Vainquant. Անգ. Vaincu, vaincue.

Valoir, արժեւ, --

Սահ. ներ. Je vau, tu vau, il vaut, nous valons, vous valez, ils valent. Անկ. Je valais. Անգ. որ. Je valus. Ազ. Je vaudrai. Թէա. Je vaudrais. Հրամայական չունի. Ստ. ներ. Que je vaille, que tu vailles, qu'il vaille, que nous valions, que vous

valiez, qu'ils vailent. Անկ. Que je valusse. Ան. Valoir. Ընդ. ներ. Vivant. Անգ. Vécu. Valu. value.

Voir, տեսնել, եիւրեւ.

Սահ. ներ. Je vois, tu vois, il voit, nous voyons, vous voyez, ils voient. Անկ. Je voyais. Անգ. որ. Je vis. Ազ. Je verrai. Թէա. Je verrais. Հրա. Vois, voyons. Ստ. ներ. Que je voie, que nous voyions. Անկ. Que je visse. Ան. Voir. Ընդ. ներ. Voyant. Անգ. Vu, vue.

Vouloir, ուղեւ, եիւրեւ.

Սահ. ներ. Je veux, tu veux, il veut, nous voulons, vous voulez, ils veulent. Անկ. Je voulais. Անգ. որ. Je voulus. Ազ. Je voudrai. Թէա. Je voudrais. Հրա. Veuillez. Ստ. ներ. Que je veuille, que tu veuilles, qu'il veuille, que nous voulions, que vous vouliez, qu'ils veulent. Անկ. Que je voulusse. Ան. Vouloir. Ընդ. ներ. Voulant. Անգ. Voulu, voulue.

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

valiez, qu'ils vailent. Անկ. Que je valusse. Ան. Valoir. Ընդ. ներ. Vivant. Անգ. Vécu. Valu. value.

Voir, տեսնել, եիւրեւ.

Սահ. ներ. Je vois, tu vois, il voit, nous voyons, vous voyez, ils voient. Անկ. Je voyais. Անգ. որ. Je vis. Ազ. Je verrai. Թէա. Je verrais. Հրա. Vois, voyons. Ստ. ներ. Que je voie, que nous voyions. Անկ. Que je visse. Ան. Voir. Ընդ. ներ. Voyant. Անգ. Vu, vue.

Vouloir, ուղեւ, եիւրեւ.

Սահ. ներ. Je veux, tu veux, il veut, nous voulons, vous voulez, ils veulent. Անկ. Je voulais. Անգ. որ. Je voulus. Ազ. Je voudrai. Թէա. Je voudrais. Հրա. Veuillez. Ստ. ներ. Que je veuille, que tu veuilles, qu'il veuille, que nous voulions, que vous vouliez, qu'ils veulent. Անկ. Que je voulusse. Ան. Vouloir. Ընդ. ներ. Voulant. Անգ. Voulu, voulue.

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

Valoir, արժեւ, --

ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՈՒ ԲԱՅՍԱԿԱՆ

ԲԱՅԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

145. Հարցական խօսքերուն մէջ բային քովի գերանունը, որն որ անուն բայի կ'ըսուի, թէ որ բայը պարզ ժամանակ է նէ, անկից վերջը կը դրուի, իսկ եթէ բաղադրեալ ժամանակ է նէ, օժանդակին ու ընդունելութեան մէջ կը մտնէ, ու միշտ մէջերէնին պղտիկ դիժ մը կը դրուի. Aimes-tu? կը սիրես, և վերջինն: As-tu fini? ըմբոցիբ, պիտիբ:

146. Բայէն յառաջ գոյական անուն բայի ալ ըլլայ նէ, բայէն ետքը՝ անոր թուովն ու սեռովն գե-

բանուն զնելու է. Votre père est-il venu? Հայրդ եկաւ, քեռերէն կելա՞նք քի: Vos soeurs sont-elles parties? քոյրերդ գացի՞ն, քու քորորդուքն կելա՞նք քի:

147. Բայր ձայնաւորով լմրննայ ու դերանուն անուն բային ձայնաւորով սկսի նէ, մէջերնին երկու կողմը պզտի գծերով t մը կը դրուի. Donna-t-il? տուա՞ւ, քերտի՞ քի: A-t-on demandé? Հարցուցի՞ն, օրորուա՞նք քի:

148. Բայր անձայն օով լմրննայ ու անուն բային je դերանունն ըլլայ նէ, բային անձայն e գիրը փակ ճի կը փոխուի. ինչպէս Eusse-je? aime-je? բսելու տեղ, eussé-je? aimé-je? կ'ըսուի:

149. Սահմանական ներկային առաջին դեմքը միավանկ ըլլայ նէ, հարցական խօսքերու մէջ շի-դործածուի, ուստի Rends-je? dors-je? շ'ըսուի, հապա անոնց տեղը Est-ce que je rends? est-ce que je dors? բսելու է: Բայց Ai-je? dis-je? vais-je? vois-je? կ'ըսուի:

150. Բային շատ ժամանակները, ինչպէս հրամայականը եւ ստորագասականին ու աներեւութին ամէն ժամանակները հարցական կերպով չեն կրնար գործածուիլ:

151. Բայերը բացասական ընելու համար՝ իրենցմէ առաջ միշտ ne զնելու է. անկէ ետեւ թէ որ բայը պարզ ժամանակ է, բայէն վերջը, իսկ եթէ բաղադրեալ ժամանակ է, ընդունելութեան ու օժանդակին մէջտեղը pas զնելու է. Je ne veux pas, չեմ ուզեր, իմի՞նք: Je n'ai pas entendu, չտեսի, ինչի՞նք տեսի: Իսկ աներեւոյթէն թէ առաջ թէ վերջը կրնայ դրուիլ. Ne sortir pas; ne pas sortir, չելլել, չբո՞ւսիմք:

152. Բայ մը բացասական ու հարցական ըլլայ նէ, աս կարգաւ կը դրուին. Ne savez-vous pas? չէ՞ն գիտեր, քե՞լքն քի քի: Votre père ne vient-il pas? Հայրդ չե՞րար, քեռերէն կելա՞նք քի: N'avez-vous pas lu? չկարդացի՞ր, օրորուա՞նք քի:

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ.

Մ Ա Կ Բ Ա Յ Ի Վ Բ Ա Յ

153. Մակբայր բայի կամ ածականի մը քով դրուելով, անոնց ինչպէս ըլլալը կամ մէկ եղանակը կը ցուցնեն. Marcher lentement, կամայ քալել, եւ լաշ եիւրիւնք: Extrêmement bean, շատ աղուօր, քե՛տ կե՛ղէլ:

154. Շատ հեղ պարզ ածականներն ալ բայի քով դրուելով մակբայ կ'ըլան. Parler haut, ամուր խօսիլ, քե՛տ լա՛ւերտը ելի՞նք: Sentir bon, աղէկ հոտիլ, էյ՛ն քօքօ՞ւք:

155. Շատ ածականներու վրայ ment մասնիկը զնելով մակբայ կ'ըլան, բայց աս ետեւի գիտելիքներուն միտ զնելու է:

156. Ընդհանրապէս ձայնաւորով լմրնցած ածականներուն վրայ ment մասնիկն աւելցնելու է, իսկ բաղաձայնով լմրնցածներուն՝ իզականին վրայ. vrai, ստոյգ, առի՛ն. vraiment, ստուգիւ, առի՛նն. juste, արդար, ալի՛ն. justement, արդարութեամբ, քե՛րքն-սի՛նչէ. = fort, զօրաւոր, քո՛ւլ-վի՛նէ, իզ. forte; fortement, զօրութեամբ, քո՛ւլ-վի՛նէ. franc, համարձակ, սերտիւ. իզ. franche; franchement, համարձակութեամբ, սերտիւնչի էլէ:

157. Աս կաննը քանի մը զարտուղութիւն ունի:

Ա. Մէկ քանի անձայն e վերջաւորած ածականները՝ ment մասնիկն առնելու ատեն, նոյն անձայն e գիրը փակ ճի կը փոխեն. նոյնպէս կ'ըլան մէկ քանի իզականներ ալ. aveugle, կոյր, քե՛օր. aveuglément, կուրօրէն, քե՛օր քե՛օրանաւ. énorme, մեծ, ահագին, օրանալը. énormément, ահագին կերպով մը, օրանալը քե՛ր ի՛արը ըլլաւ. = confus, շփոթ, խառն, քորըլըք. իզ. confuse; confusément,

խառն ի խառն, Գարձաբարձ. profond, խորունկ, Կերին. իգ. profonde; profondément, խորունկիկ, Կերինճէ:

Բ. Beau, nouveau, mou, fou ձայնաւորով վերջաւորած ածականներուն իգականին վրայ կը դրուի մասնիկը, ու bellement, եւ այլն, կ'ըլլան:

Գ. Ant, ent վերջաւորած ածականները amment, emment կ'ըլլան. savant, գիտուն, ալե՛ժ. savamment, իմաստութեամբ, ալե՛մանէ. évident, յայտնի, պէլլէ. évidemment, յայտնապէս, ալե՛-+եւարանէ: Բայց միավանկներն ընդհանուր կանոնին (156) տակը կ'երթան. lent, դանդաղ, կամաց, եւ՛ժաշ. lentement, կամաց կամաց, եւ՛ժաշ եւ՛ժաշ:

158. Մակբայներն ալ ածականներուն պէս երէք աստիճան ունին. lentement, կամաց, եւ՛ժաշ. plus lentement, աւելի կամաց, րահա եւ՛ժաշ. très-lentement, շատ կամաց, քէ+ եւ՛ժաշ:

159. Գործածական մակբայները:

Ailleurs, ուրիշ տեղ, պաշտ Եերէ, պաշտ Եերպէ:

Ainsi, այսպէս, պէ՛ճլէ:

Autour, չորս զին, Կեօրն լաւաճիտ:

Alors, ան ատեն, օ ժաճի:

À présent, Տիմայ, շե՛մի:

À peu près, գրեթէ, ... չափ, եւ՛ճըն, հե՛մն, Գարար:

Après-demain, վաղը չէ մեկալն օր, եւրըն Կեյել օ-պէր Կե՛ն:

Assez, բաւական, եե՛նիչիչ:

Assurément, ստուգիւ, լա՛նգիճէն:

Aujourd'hui, այսօր, պո- Կե՛ն, պէ՛ճլէ-ն:

Auparavant, յառաջագոյն, Ե՛ճլէլոյն, սապրճարան:

Après, քովը, եանընրա:

Aussi, այնպէս, Ե՛ճլէ:

Aussitôt, անմիջապէս, շուտ մը, Կեր Գճապ, շա՛ո-ճաճ:

Autant, նոյնչափ, օ Գարար:

Autrefois, յառաջագոյն, երբեմն, պէր ժաճի, Ե՛ճլէլ:

Autrement, ուրիշ կերպ, չէ՛նէ, պաշտ լաւը, Ե՛ճաա:

Avant-hier, երէկ չէ մեկալն օր, Կե՛ն Կեյել օպէր Կե՛ն:

Beaucoup, շատ, շօճ:

Bien, աղէկ, շատ, Եյն, Ե՛ճ Եյն, պէր լաճը՛, շօճ:

Bientôt, քիչ մը ետքը, շուտ մը, շա՛ո-ճաճ, հե՛մն:

Certes, ստուգիւ, իրաւ, Կերչէ+, ժաճաա:

Combien, որչափ, քանի՛, Գա՛շ, նէ Գարար:

D'abord, նախ առաջին, առջի բերան, Ե՛ճ Ե՛ճլէլ, Կե՛ճլաա:

Davantage, աւելի, Կեյապէ:

Dedans, ներք, Ե՛ճի, Ե՛ճրպէ:

Dehors, դուրք, Կըշարը, լաշրա, Կըշարաա:

Déjà, արդէն, հե՛մն, շե՛միպէն, Ե՛ճլէլոյն:

Demain, վաղը, եւրըն:

Depuis, անկէ ետեւ, օնրան օնրա:

Derrière, ետեւ, արքընա, արքընրա:

Désormais, ասկէ ետքը, պոնրան օնրա:

Dessous, տակը, ալլընրա, ալլընրա:

Dessus, վրան, Ե-ալլէնրա, Ե-ալլէնրա:

Devant, առջեւ, Ե՛նի-նրա:

Dorénavant, ասկէ ետեւ, շե՛մի օնրա:

Encore, նաեւ, դեռ, րաի, րա, Կէ, րահա:

Enfin, վերջապէս, օն օնրա:

Ensemble, մեկտեղ, պերլէ+պէ, պերապէր:

Ensuite, ետեւէն, ետքը, արքընրան, Ե՛նի-նրա, օնրա:

Fort, սաստիկ, խիստ, քէ+, Կալլէլ:

Guère, գրեթէ, հե՛մն:

Hier, երէկ, Կե՛ն:

Ici, Տո, պոնրա, պոնրայա:

Jadis, յառաջագոյն, Գո-ճարարե՛ժ, սապրճաա:

Jamais, երբեք, ալլա:

Là, Տոն, օնրա, օրայա:

Loin, Տեռու, ո-ճաճ, Եըրաճ:

Maintenant, Տիմայ, շե՛մի:

Mal, գէշ, ֆէնա:

Même, *ալ, նաեւ, որտե՛ս, որս* :
 Mieux, *աւելի աղէկ, որահա եյն* :
 Moins, *քիչ, ետե՛տ* :
 Ne,
 Ne pas, *ոչ, չ, եօգ, որեյնէ, (որե՛)օհ, (ալ)օհ* :
 Ne point }
 Nullement, *ամենեւին, ուսլա* :
 Où, *ուր որ, ո՛ւր, ներերե՛տ թէ, ներերտէ* :
 Oui, *հա, այո, հրամարեք, պէլէ, եվէլե՛ւ* :
 Partout, *ամէն տեղ, հեր, եերտէ* :
 Pas, *ոչ, եօգ, օհ, օհ* :
 Peu, *քիչ, աչ* :
 Peut-être, *դուցէ, պէլէ* :
 Pis, *աւելի գէշ, որահա Տէնս* :
 Plus, *աւելի, ղեյարտէ* :
 Plutôt, *աւելի, քան թէ, ղեյարտէ, . . . որե՛ն, . . .*
 րան ըստ :
 Point du tout, *ամենեւին, ուսլա, հէշ* :
 Près, *մտ, ետգըն* :
 Presque, *գրեթէ, հէօհն* :
 Quand, *երբ որ, հաչան, նէ ղսօան թէ* :
 Sans doute, *անտարակոյս, առանց կարծեաց, շե-դ-հե-պ, պէ ելնէպան* :
 Tant, *այնչապէ, օ գարար* :
 Tantôt, *քիչ մը առաջ, նոր, քիչ մը ետքը, շուտ մը, երբեմն, հէնէղ, աչ ղադընրան, ղադըն-հադ, ղաչը թերրէ* :
 Tard, *ուշ, հէ՛՛հ* :
 Tôt, *կանուխ, երե՛ն* :
 Toujours, *միշտ, որայօհ* :
 Tout, *բոլորովին, պէ-սպէ-լե-ն-ն* :
 Très, } *շատ, ղօգ, ղայե՛ւ, իճբատէ* :
 Trop, }
 Vite, *շուտ, ղադըն-տ* :
 Volontiers, *կամօք, ուղեւրղ, ի-լեյերե՛տ, հէ-սնէ ի-լե-լեյար էլէ* :

Ք Լ Ո Ւ Խ Է.

Ն Ա Խ Ա Դ Ի Ո Ի Թ Ե Ա Ն Վ Ի Ա Յ

160. *Նախագրութիւնը բառերուն իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնը կը ցուցնէ. Les arbres de mon jardin, պարտիզիս ծառերը, ղաչէ-մն աչաճարը: Graver sur le marbre, կճի վրայ քանդակել, ղերմեր ի-ղէրե՛նէ օյօհ:*

161. *Նախագրութիւններն իրենցմէ կատարեալ նշանակութիւն չունին, հապա ետենին ուրիշ բառ մը կ'ուղեն, որն որ իրենց խնդիրը կ'ըսուի: Շատ անգամ ալ մէկ նախագրութիւնը շատ նշանակութիւն կ'ունենայ, որն որ քովի խնդրէն կ'որոշուի, ինչպէս à նախագրութիւնն աս խօսքիս մէջ Donnez-le à votre frere, անիկայ եղբորդ տուր, օնս-գարարչըն ղէր, մեր արականին զօրութիւնն ունի. Il coupa le nez à son frere, եղբօրը քիթը կտրեց, գարարչընն պո-լոն-նոս-թեսպէ, սեռականի զօրութիւն ունի. Vous vous laissez vaincre à votre malheur, քու գծբախտութեանդ կը յաղթուիս, պոչընն ի-լէն պելարան էէնէլերնն, բացառականի զօրութիւն ունի. Voyager à pied et à cheval, ոտքով ու ձիով ճամբորդութիւն ընել, այաչ ըլս ղէ սի ըլս եօճն-լո-գ էլիե՛տ, գործխականի զօրութիւն ունի. նոյնպէս ուրիշներն ալ:*

162. *Ամէն նախագրութիւնները մէկ տեսակ խնդիր չեն առնուր. ոմանք առանց ուրիշ նախագրութեան մինակ բառ մը խնդիր կ'առնուն, ոմանք de նախագրութեամբ կ'առնուն, ոմանք ալ `à նախագրութեամբ:*

163. *Առանց ուրիշ նախագրութեան խնդիր առնողները:*

À l'homme, *մարդուն, արամս:*

Après le repas, *կերակրէն ետեւ, լուսմարան սօնբա:*

À travers la ville, *քաղքին մէջէն, շէրիէն ինէնրէն:*

Attendu son grand âge, *իրեն մեծ տարիքին նայե-
լով, +ենդի չաղան պագարագ:*

Avant la guerre, *պատերազմէն յառաջ, ճենդի
էլիէ:*

Avec un homme, *մարդու մը հետ, պիտի գործը:*
Chez mon frere, *եղբորս տունը, գործը շինել,
էլիէ:*

Concernant cette affaire, *աս գործքիս վրայ, նկատ-
մամբ, պիտի խոսենք ինչպէս:*

Contre son pere, *հօրը դէմ, ճիւղիւնէ գործը:*
Dans la ville, *քաղաքը, քաղաքին մէջ, շինելի:*
De vous, *քեզմէ, քու վրայ, սենդի, սենդի է-
լիէ:*

Depuis le matin, *առտունընէ վեր, ստանդի պիտի
Derriere la maison, տան ետեւը, էլիէ պիտի
Dès le commencement, սկզբանէ վեր, պիտի շին-
դի պիտի:*

Dessous le lit, *անկողնին տակը, տեղիւնէ
Dessus la table, սեղանին վրայ, ստանդի ճիւղիւնէ
Devant le palais, պալատին առջեւը, ստանդի է-
լիէ:*

Durant la paix, *խաղաղութեան տան, պիտի
վարեն:*

En été, *ամառան տան, ետեղիւնէ, ետեղիւնէ:*
Entre nous, *մէջերնիս, ինչպէս, մտնելի պիտի:*
Envers le prochain, *դէպ ի ընկերը, ընկերին, պի-
տի գործը պիտի:*

Environ deux heures, *երկու ժամի շափ, ինչ ստան-
դի պիտի:*

Excepté la vie, *կեանքէն զատ, էօրիւնի պիտի
Hormis vous, քեզմէ զատ, սենդի շինելի:*
Hors cela, *ասկից ուրիշ, պիտի պիտի, գալի
նազար:*

Malgré toutes les oppositions, *ամէն հակառակու-
թիւնները մտիկ շինելով, ճիւղ պիտի ճիւղի
պագարագ:*

Moyennant une somme d'argent, *քիչ մը ստան-
ձեռքով, պիտի ճիւղի:*

Nonobstant le mauvais temps, *օդին զէշութեան
չնայելով, ճիւղ ճիւղի պագարագ:*

Outre la famine, *սովէն զատ, գալի ճիւղի
Par terre, յամաքէ, գործը:*

Parmi les hommes, *մարդիկներու մէջ, ստան-
դի պիտի:*

Pendant le jour, *ցորեկուան տան, ճիւղի-
նէ:*
Pour son fils, *որդւոյն համար, օղիւն ճիւղի:*

Sans crainte, *առանց վախի, գործը ստան-
դի:*
Selon votre avis, *քու խրատիդ պէս, սենդի նախ-
նէ:*

Sous les décombres, *վրասակներու տակ, վերան-
վարեն:*

Suivant la coutume, *սովորութեան համաձայն,
պիտի ճիւղի:*

Sur la chaise, *աթոռին վրայ, ճիւղի-
նէ ճիւղի:*
Touchant cette affaire, *աս գործքիս վրայ, պի-
տի ճիւղի ճիւղի:*

Vers les cinq heures, *ժամը դէպ ի հինգին, ստան-
դի ստանդի:*

Voici le roi, *ահա ահա թագաւորը, ճիւղի
Voilà) տեղի:*

Vu ses longs services, *իր մեծ ծառայութեանց նայ-
ելով, +ենդի ստանդի ճիւղի-
նէ պագարագ:
164. De նախագործութեամբ առնողները:*

À cause de la guerre, *պատերազմին պատճառաւ,
ճիւղի ստանդի:*

À côté de votre pere, *հօրը քովը, ճիւղի-
նէ:*

Après de sa mere, *մորը քովը, ստանդի
Autour de la maison, տան շորս կողմը, էլիէ
տեղի:*

Faute de papier, *թուղթ չունենալով, ստան-
դի:*

Hors de la vigne, այգիէն դուրս, պարտան արջարը :
Le long de la rivière, առուին քովէն, ըր՛սաղըն
+ինարընդան :

Loin de la patrie, հայրենիքէն հեռու, վախճանդան
էըրաք :

Près de Vienne, վիեննայի մօտ, Պիւլէ ետքըն :
Proche de ses parents, իր ծնողացը քով, ախալարը-
նըն ետընդան :

Vis-à-vis du palais royal, թագաւորական պալատին
դիմացը, գաղիշահ սերայընըն գարընընդան :

165. Կոյնպէս ամէն անով ու ասով շինուած-
ները de նախագրու թեամբ խնդիր կ'առնուն. մինակ
à travers բառը կը զարտուղի :

166. À նախագրու թեամբ առնողները :
Jusqu'à la ville, մինչեւ քաղաքը, շէնիքէրէտէ :
Par rapport à lui, իրեն նայելով, +ենդինէ պագարագ :
Quant à moi, իմ կողմանէս, իսկ ես, պէնի տէրէն, պէնդին
եանա :

Գ Լ Ո Ւ Թ Ը .

Շ Ա Ղ Կ Ա Պ Ի Վ Ր Ա Յ

167. Շ աղկապը խօսքը խօսքի ու բառը բառի
հետ կը կապէ : Mon père et moi, հայրս ու ես,
+էտէրի՞ մէ պէն : Je veux qu'il vienne, կ'ուզեմ որ
գայ, ետէրի՞ +ի կելին :

168. Շ աղկապներէն ոմանք իրենցմէ ետեւ
սահմանական եղանակ կ'ուզեն, ոմանք՝ ստորագա-
սական, ոմանք ալ՝ երբեմն սահմանական ու երբեմն
ստորագասական :

169. Սահմանական ուղղոյները :
À cause que, անոր համար որ, օնոն ինն +ի :
À condition que, աս դաշամբ որ, միայն թէ, պո-
գալլ էլէ +ի, անճագ :

Ainsi que, ինչպէս որ, ինչպէսնաեւ, նասըլ +ի, որտիէ :

À mesure que, ինչչափ որ, նէ գադար +ի :
Attendu que, որովհետեւ, շէնն +ի :

Aussi bien que, ինչպէս նաեւ, ալ, նասըլ +ի, որ :
Aussitôt que, պէս, ընդ, կէպի, հէտին :

Autant que, քանի որ, սրչափ որ, գալ +ի, նէ գա-
դար +ի :

Comme, } ինչպէս որ, նասըլ +ի .
De même que, }

Depuis que, վեր, ետքը, պէրի, որէն, որան օմերա :
Dès que, երբ որ, պէս, որովհետեւ, կէպի, հալան,
շէնն +ի :

Lorsque, երբ որ, ատեն, հալան, նէ զաման +ի, . . .
վագի :

Non plus que, ոչ ալ, նէ որէ :
Parce que, ինչու որ, դերա, շէնն +ի :

Pendant que, երբ որ, ատենը, նէ զաման +ի, . . .
վագի :

Pourquoi, ինչու որ, նիշին +ի :
Puisque, որովհետեւ, ինչու որ, դերա, շէնն +ի :

Quand, երբ, երբ որ, թէ որ, նէ վագի, էյեր :
Si, եթէ, թէ որ, . . . նէ, էյեր . . . սա, . . . սէ :

Tandis que, երբ որ, քանի որ, գալ +ի :
Vu que, ինչու որ, որովհետեւ, շէնն +ի :

170. Ստորագասական ուղղոյները :
Afin que, որ, որպէս զի, +ի, շէոյէ +ի :

À moins que, թէ ոչ, բայց միայն, եօգաս, էլլա :
Au cas que, դնենք որ, թէ որ, տէյէլի՞ +ի, էյեր :

Bien que, թէպէտ, թէ եւ, ֆարալա, էսէ որէ :
De crainte que, } վախնալով որ, փօրփոսոյլա :

De peur que, }

En cas que, դնենք որ, եթէ, տէյէլի՞ +ի, էյեր :
Encore que, նաեւ, թէեւ, ֆարալա, օլլա որա :

Pour que, որ, որպէս զի, +ի, շէոյէ +ի :
Pourvu que, եթագրելով որ, միայն թէ, անճագ :

Quoique, թէպէտ, ֆարալա, կերէն :
Sans que, առանց, (էլլ)էտին, (ալլ)ճարան :

Si pén que, քիչ մ'ալ, րէր ոչ որ:

Soit que, թէ . . . թէ, կերէ:

Suppos e que, ենթադրելով որ, միայն թէ, անձագ:

171. Երբեմն սահմանական ու երբեմն ստորագասական ուղղները:

De manière que,

De sorte que,

En sorte que,

Que, որ, քի:

Si ce n'est que, թէ ոչ, բայց միայն, եօգոս, որչիւ կէ, էլլ:

Tellement que, անանկ որ, էօյլէ քի:

172. Աւրիչ քանի մը գործածական շարկապներ:

Ainsi, ասանկով, պսպէս, րէօյլէլէյլէ, որ Լարչ:

Après, ետքը, սճնր:

Après tout, վերջապէս, էնձագ:

Au contraire, ասոր հակառակ, որնա գարչը:

Au reste, ասկից ուրիչ, դարձեալ, որնորան մասորէ, քարչ քի:

Au surplus, նաեւ, ի վերայ այս ամենայնի, բայց, որիք, որ ճիւղէ կիլ:

Car, ինչու որ, շեր:

Cependant, բայց, մճա, լալին:

C'est-à-dire, այս ինքն, էանի:

C'est pourquoi, ասոր համար, որն ակեպորէն:

D'ailleurs, ուրիչ կողմանէ, ասկից զատ, որչքա Լարչքան, որնորան քարչը:

Enfin, վերջապէս, սճն սճնոր:

Et, ու, քի:

Mais, բայց, մճա, լալին:

Neanmoins, ի վերայ այս ամենայնի, բայց, քէ Լալին, էչ ճիւղէ:

Ni, ոչ . . . ոչ, նէ . . . նէ:

Or, ուստի, արդ, էմորի:

Ou, կամ, էմոր:

Par conséquent, ուստի, անոր համար, օ ակեպորէն, սնան էլին:

Par exemple, օրինակի համար, Վեւլա:

Pourtant, ի վերայ այս ամենայնի, էչ ճիւղէ, լալին:

Savoir, այս ինքն, էանի:

Sinon, թէ չէ, չէ նէ, եօգոս:

Soit, թէ . . . թէ . . . , քլլայ . . . քլլայ, . . . որ . . . որ, . . . օլորն . . . օլորն:

Surtout, մանաւանդ, գլխաւոր, պիտոսոս:

Toutefois, ի վերայ այս ամենայնի, լալին, էինէ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ.

Մ Ի Զ Ա Բ Կ Ո Ի Թ Ե Ա Ն Վ Բ Ա Յ

173. Միջարկութիւնը հոգւոյն զգածմունքը կը ցուցնէ:

174. Գործածական միջարկութիւնները: Յաւի ու արամութեան, ah! aie! ouf! ahi! hélas!

h e! ա՛հ, ս՛հ, վա՛հ, վայ, ափսո՛ս, մեղք, աի, ման, վախ, վայ, սփ, հայֆ, եաղբ:

Արախութեան ու բաղձանքի, ah! bon! ա՛հ, սըր է, աղէկ, ահ, հանէյա, քէք կիւղէ:

Վախի, ah! h e! վայ, սյ, վայ ման:

Արհամարհելու եւ զլուելու, fi! fi donc! գարչ, քիփ:

Հեզներու, oh! h e! zest! վա՛հ, քիհ:

Զարմանալու, oh! բարէ, սհ, աճայեպ, այա, ալլան ալլան:

Քաջալերելու, à! oh à! allons! courage! tenez ferme! հապա, աղէ, հայորէ, որ էմորի:

Կանչելու, holà! h e! այ, իշա, պանա պաք, անէ:

Լուեցնելու, chut! st! paix! լուս, սոս:

Ապշելու, oh! ha! miséricorde! bon Dieu! բարէ, տէր ողորմեա, էա բապէ:

Աղղեղու, holà! hem! oh! gare! tout beau! այ,

իշտ, հէյ:

175. Ընտանի խօսակցութեան մէջ միջարկութեան պէս շատ աննշան բառեր կը գործածուին. ինչպէս corbleu! diantre! morbleu! parbleu! Բայց ասոնցմէ ոմանք աղէկ կըթուած մարդիկներու բերան չեն վայլեր, ուստի եւ շատ զգուշանալու է:

Մ Ա Ս Ն Բ .

ՄԱՍԱՆՅ ԲԱՆԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆ ՈՒԹԻՒՆԸ

176. Աս մասս՝ առջի մասին մէջ դրուած ինքցեղ բառերուն իրարու հետ ինչպէս կապուելով խօսք շինելը կը սովորեցնէ:

177. Ամէն մէկ խօսքին կամ յառաջադրութեան մէջ, որչափ որ պզտիկ ալ ըլլայ, երեք գլխաւոր բան կայ. Անուն բայի, Խնդիր ու Բայ. ինչպէս աս խօսքիս մէջ Dieu créa le monde. Աստուած՝ աշխարհքս ստեղծեց. Ալլահ յիւնէսյը եսրաֆը. Աստուած՝ Անուն բայի է, ստեղծեց՝ Բայ, աշխարհքս՝ Խնդիր:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա .

ԱՆՈՒՆ ԲԱՅԻՒՆ ՎՐԱՅ

178. Անուն բայի ան բառին կ'ըսուի, որուն վրայ դատաստան մը կ'ըլլայ կամ բան մը կը հաստատուի. ասիկայ մեր ուղղական հորվին տեղ կը գործածուի, եւ ո՞վ կամ ի՞նչ բան հարցմանց պատասխան կու տայ. ինչպէս աս խօսքերուս մէջ. Mon père est venu, հայրս եկաւ, քիտերի՞ կելտ: Ce jardin est beau, աս պարտեզս աղւար է, պո- պող- լէ կի-ղէլ յեր. հայրս ու աս պարտեզս բառերը՝ անուն բայի են, ինչու որ վերի հարցմանց պատասխան կու տան. ո՞վ եկաւ, հայրս. ի՞նչ բան աղւար է, աս պարտեզս:

179. Անուն բայիին վրայ գիտնալու երեք հարկաւոր բան կայ. նախ Բային՝ անուն բայիին հետ ինչպէս համաձայնիլը, երկրորդ՝ խօսքին մէջ անուն բայիին ուր դրուիլը, երրորդ՝ երբ կրկնուիլը:

Հ Ա Տ ՈՒ Ա Մ Ա .

ԲԱՅԻՆ ԱՆՈՒԿԻ ԲԱՅԻՆ ՀԵՏԻՆ ԶՊԵՍ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԼԸ

180. Ամէն բայ հասարակօրէն իրանուն բայի-
ն հետ կը համաձայնի, կամ անոր թիւն ու դէմքը
կ'առնու. J'aime; tu veux; il sort; nous pensons;
vous partirez; elles venaient; les enfants ont joué.

181. Աս ընդհանուր կանոնին սակ մէկ քանի
զարտուղութիւն կայ:

Ա. Անուն բային մասնաւոր հաւաքական (53)
ըլլայ նէ, բայն անոր խնդրին, այս ինքն՝ հաւաքա-
կանէն ետքն եկող գոյականին հետ կը համաձայնի.
Une foule de soldats furent noyés. Խեղ մը զի-
նուորներ խղղուեցան. Պէր Բաբբէր ասոր յօղոր-
դոս: Une nuée de barbares désolèrent le pays.

Բայց երբ որ ընդհանուր հաւաքական ըլլայ նէ,
բայը ընդհանուր կանոնին (180) կը հետեւի. La foule
des affaires l'accable. Գործքերուն շատութիւնը զենքը
կընեղէ. Մուսուլմաններն զիջուցան զան զէլէի լէրեր:

Բ. Անուն բային քանական, այս ինքն՝ չափ
ցուցընող մակբայ մը, կամ la plupart բառն եղած
ատեն, թէ իրենք խնդիր ունին նէ՝ բայը խնդրին
հետ կը համաձայնի, իսկ թէ չունին նէ՝ յոգնակի
կը դրուի. Beaucoup de gens pensent ainsi. Շատ
մարդիկ ասանկ կը կարծեն. Չօք ասո՞՞ք պէտք է ըլլա-
նէր: La plupart du monde prétend. La plupart
de ses amis l'abandonnèrent. Իր բարեկամներուն
չատերը, մեծ մասը զենքը թող տուին: Տօնուրէնը
զոյն զոյն պրոսպեր: = La plupart sont morts.
Շատերը մեռան: Չօղը ետրոն: Tous souhaitent
la prospérité; mais peu savent en jouir.

Գ. Անուն բային l'un et l'autre եղած ատեն,
բայը հասարակօրէն յոգնակի կը դրուի. L'un et
l'autre sont bons. Թէ մէկը թէ մէկալը, երկուքն
ալ աղէկ են. Ի՞նչի՞նչի՞նչ յիշուի:

Շատ տեղ նաեւ ընտիր մասենադիրներուն մէջ
եզակի ալ կը գտնուի: Բայց երբ որ բայը l'un et l'autre-
տէն առաջ ըլլայ նէ, միշտ յոգնակի դնելու է. Ils
sont coupables l'un et l'autre.

182. Անուն բային qui յարաբերականն եղած
ատեն, որովհետեւ ինք ամէն դէմքի ու թուի մէջ
գործածուելուն ինչ դէմք ու ինչ թիւ ունենալը
յայտնի չ'ըլլար, բայը յարաբերականն հետ կը հա-
մաձայնի. Moi qui l'ai dit. Ես որ ասիկայ ըսի, ես
ասիկայ ըսողս. Պէն՝ պոնոն պէն: Toi qui parles;
celui qui veut; nous qui lisons; vous qui écrivez;
les soldats qui sont morts.

183. Երբ որ յարաբերականն ու quiին մէջ le
seul, le premier, գոյական մը կամ յօդով բառ մը
ըլլայ նէ, բայն ասոնց հետ կը համաձայնի. Nous
sommes les deux hommes, կամ les seuls, qui ont
échappé au naufrage. Նաւաբեկութենէն ազատող-
ները մինակ մենք երկուքնիս ենք. Գործնաւորան
գործնաւորան յալի ի՞նչի՞նչ ի՞նչ: Vous êtes un génie
tutélaire qui est venu consolider la paix. Թէ որ աս
օրինակներուն մէջ Qui avons échappé; qui êtes venu
բուռելու ըլլար, սխալ կ'ըլլար: Բայց թէ որ յարա-
բերականին ու յարաբերականն մէջ առանձին բաց-
արձակ թուական մը կամ ուրիշ անական մը կամ
սուանց յօդի բառ մ'ըլլայ նէ, բայը յարաբերականն
հետ կը համաձայնի. Nous étions deux qui étions
du même avis. Նոյն կարծիքն ունեցող երկու հոգի
էինք. Ի՞նչի՞նչ պէր ըլլա՞սք: C'est nous seuls
qui l'avons vu.

184. Գարձեալ, խօսքը հարցական կամ բա-
ցասական չեղած ատեն, երբ որ յարաբերականն ու
յարաբերականին մէջ առանց քի յատուկ անուն
մը մտնէ նէ, բայը յարաբերականն հետ կը համա-
ձայնի. Je suis Paul qui vous ai parlé. Ես Պօղոսն
եմ՝ որ ձեզի խօսեցայ. O սեղէ սեղէյնէն պէն Պօղոս
ոս: Vous êtes Neptune qui parûtes. Բայց թէ որ
խօսքը հարցական կամ բացասական ըլլայ, եւ կամ

յառուկ անունէն յառաջ զ՛ թառն ըլլայ նէ, բայր յառուկ անունն հետ կը համաձայնի. Êtes-vous Paul qui m'a parlé? Vous n'êtes pas Neptune qui me parut, Tu es ce Paul qui me vit.

185. Անուն բային երկու երեք բառ ըլլայնէ, բայր յոգնակի կը գրուի. եւ թէ ան բառերը զատ զատ գէժք ունենան նէ, բայր նախապատիւ գէժքը կ'առնու. La jeunesse et l'inexpérience nous exposent à bien des fautes. Պատանեկութիւնն ու անփորձ ըլլալը զմեզ շատ պակասութիւններու տակ կը ձգեն. Ճանկնք + վէ Ռոյը-տ գէղէ ըֆ Ռաֆաէլ-տի ֆ-դիւլա երէր: Lui et elle viendront à la campagne. Vous et moi, nous sommes bien malheureux. Lui et vous, vous partirez.

Առաջին գէժքը երկրորդէն, իսկ երկրորդը՝ երրորդէն նախապատիւ է:

186. Ա կանոնը քանի մը զարտուղութիւն ունի:

Ա. 2րդս գէղքի մէջ բայր վերջի բառին հետ կը համաձայնի:

1. Երբ որ բառերուն նշանակութիւնն իրարու շատ մօտ կ'ըլլայ նէ. Son courage, son intrépidité étonne les plus braves. Իր քաջասրտութիւնը, իր աներկիւղութիւնն ամենէն քաջներն ալ կը զարմացնէ. Բէնդէ ձեռարեւելլէ ձեռարեւելլ էն պէտքը-լըրը ու հայրան երէր: Le zèle, l'ardeur de cet écolier lui fera surmonter tous les obstacles.

Ինչպէս օրինակներէն տեսնուեցաւ, ասանկ անգեր գոյականներուն մէջ et չի գրուիր:

2. Երբ որ բառերը ou շարկապով կապուած են. Mon père ou mon oncle l'accompagnera. Հայրս կամ հօրեղբայրս հետը պիտ'որ երթայ. Փէրէրի՞՞ Երէրս ասո՞՞՞՞մ պէլէսի՞՞՞ն ի՞՞րէ՞՞ն:

Հեղինակներուն մէջ շատ անգ յոգնակի ալ կը գտնուի: Իսկ թէ որ օտով կապուած բառերը զատ զատ գէժքով ըլլան նէ, ան ատեն պէտք է յոգնակի դնել. Lui ou moi nous viendrons. Կամ անիկայ կամ ես կու գամ. Ես օ էս գէն ի՛՛ւրէրէր: C'est toi ou lui qui avez fait cela.

3. Երբ որ բառերուն զօրութիւնն ետեւէ ետեւ կը սաստկանայ, կամ վերջինը մօրքին վրայ մեծ ազդեցութիւն կ'ընէ. Votre intérêt, votre honneur, Dieu vous le demande. Բու շահդ, քու պատիւդ, Աստուած անիկայ քեզմէ կ'ուզէ. Սէնին ըֆարըն, ինիպարըն, Ալլան պոնոն սէնդէն իսիւր: Une heure, un moment me suffira.

4. Երբ որ բառերուն վերջինն անորոշ ու բնդ-հանուր բառ մ'ըլլալով՝ առաջիններն իր մէջը կը պարունակէ. Conseils, prières, menaces, rien n'a pu l'ébranler. Խրատ, աղաչանք, սպառնալիք, բան մը չկրցաւ զինքը շարժել. Կասեմալ, բէճա, Եօրֆ, Բէլ պէր շէյ օնոն ինիւրիպէտի: Le temps, les biens, la vie, tout est à la patrie.

Երբեմն սա բնդ-հանուր ու անորոշ բառը մէկալ բառերէն յառաջ կը գրուի, բայց ան ատենն ալ բայն իրեն հետ կը համաձայնի. Tout le monde, noble, bourgeois, artisan, laboureur, devint soldat. Ամեն մարդ, ազնուական, քաղաքացի, արուեստաւոր, երկրագործ՝ զինուոր եղաւ. Շէր Թոն, Խալապոտ, շէնելէ, Են-Թէտ, շէնիլ, Զէնիլ, Ելլա:

Բ. Երբ որ բառերն իրարու հետ ainsi que, aussi bien que, avec, comme, de même que, joint à, non plus que, plutôt que բառերով կապուած ըլլան, բայր հասարակօրէն առաջի բառին հետ կը համաձայնի. Cette bataille, comme tant d'autres, ne décida de rien. Աս պատերազմը, ինչպէս նաեւ ուրիշ շատերը, բան մը չորոշեց. Պոն սէֆէր րէ, պոնոն ըֆ սէֆէրլէր ինիւր պէր շէյէ Թրար վերտի: L'homme, ainsi que la vigne, a besoin de support.

Գ. Բառերը նիով կապուած ատեն, թէ որ ամենն ալ մէկտեղ բային ցուցրցած գործքը կրնան միանգամայն մէկտեղ կատարել նէ, բայր հասարակօրէն յոգնակի կը գրուի. Իսկ թէ որ միմեկ մէկը կրնայ կատարել նէ, բայր եղակի կը գրուի: Աս կանոնը կը պահուի ան ատեն ալ՝ երբ որ անուն բային ni l'un ni l'autre է. Le maître ni l'esclave

n'ont plus de famille. Ո՛չ տէրը ո՛չ գերին՝ ալ ընտանիք չունին. Գայրը նէ աղանձն նէ էտերին էլի գործը լար: *Ni l'un ni l'autre n'ont fait leur devoir.* Աս օրինակներուն մէջ բայը յոգնակի դրուած է, ինչու որ թէ գերին թէ տէրը կրնային բային ցուցուցած գործքը կատարել, կամ միանգամայն մեկտեղ ընտանիք ունենալ. նոյնպէս թէ մէկը թէ մէկալը կրնային իրենց պարտքը կատարել: Բայց աս օրինակներուն մէջ *Ni le prince A., ni le comte B. ne sera nommé ambassadeur d'Espagne.* Ո՛չ Ա իշխանը, ո՛չ Բ կոմսը Սպանիայի դեսպան պիտ'որ ըլլայ. նէ Ա պէյ, նէ Բ քոնէլ Սփանէա էլէտի օլաճաֆ: *Ni l'une ni l'autre de ces dames n'est la Reine.* Բայը եզակի դրուած է. ինչու որ կամ Ա իշխանը կամ Բ կոմսը մինակ կրնայ Սպանիայի դեսպան ըլլալ, եւ խաթուններուն կամ մէկը կամ մէկալը կրնայ մինակ թագուհին ըլլալ, ուստի եւ երկուքը մեկտեղ բային ցուցրցած գործողութիւնը չեն կրնար կատարել:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

ԱՆՈՒՆ ԲԱՅԻՒՆ ՈՒՐ ԳՐՈՒԷԼ ՈՒ ԵՐԲ ԿՐԿՆՈՒԷԼ

187. Անուն բային գոյական է եղեր, գերանուն է եղեր կամ ուրիշ մասն բանի, հասարակօրէն բայէն յառաջ կը դրուի. *Quand la sagesse et la vertu parlent, elles calment toutes les passions.* *Haïr* est un tourment. Ատելը տանջանք մըն է. նեճրէն պէր իստեճեճ տէր:

188. Եօթը գեպքի մէջ անուն բային զարտուղելով բայէն վերջը կը դրուի:

Ե. Խօսքը հարցական ըլլայ նէ. *Que dira mon père?* Հայրս ի՞նչ պիտ'որ ըսէ. Փեռերէ՛մ նէ՛ տէյեճեճ: *Craignez-vous la mort?* *Que diras-tu à ce spectacle horrible?*

Աս զարտուղութիւնը՝ գերանուններուն նայելով՝ շատ ընդհանուր է, եւ մինակ qui ու quel դուրս ելլելով՝ միշտ բայէն յառաջ կը դրուին. *Qui peut surpasser le courage du père?* Ո՞վ կրնայ հօրմէ մը աւելի բաջասիրտ ըլլալ. *« Ի՞նչ է երեքտէն ճեռքիլէ օլապիլէր? Quel est le prix d'une étude si dure? »* Իսկ գոյականները աւելի բայէն յառաջ կը դրուին, ու բայէն ետքը իրենց թուովն ու սեռովը գերանուն մը կը դրուի. *Les sages sont-ils orus en des temps d'emportement?* Բարկութեան ատենները խնաստուններուն կը հաւատացուի՞. Խալ՝ լաճիլէրո՞ւ ալ՛իլէր ինչուլէր: Ինչ (146):

Բ. Երբ որ բայ մը խօսքի մը մէջը կամ վերջը դրուելով, ան խօսքին ուրիշին ըլլալը կը ցուցընէ. *J'avoue, reprit Mentor, qu'il fit de grandes fautes.* Կը խոստովանիմ, կրկնեց Մենտոր, որ ինք մեծամեծ սխալմունք ըրաւ. *Où nous étions, nous sommes restés.* Ինչն է երբոր երբէ՛մ տէյէ ինչուրէլալը Մենուր: *Le temps passe, disons-nous; nous nous trompons: le temps reste, c'est nous qui passons.*

Գ. Ստորագասական բայ մը առանց շաղկապի ըլլայ ու բաղձանք ցուցընէ նէ. *Me préservent les dieux d'une nouvelle guerre!* Աստուած զիս նոր պատերազմէ մը պահէ. Ալլա՛ն պէնէ պէր եկէն ճենարէն սափլալն: *Puisse-je vous donner l'exemple de souffrir!*

Դ. Միագեմ բայերուն գոյական անուն բային. *Il est arrivé d'heureux changements.* Շատ յաջող փոփոխմունքներ պատահեցաւ. *« Ինչ ինչը ինչպէս լալէր օլալ: »* *Tout était en confusion il y a un an.*

Ե. Խօսքին սկիզբը ասի, à peine, aussi, aussitôt, du moins, en vain, peut-être, tel, toujours բառերէն մէկն ըլլայ նէ. *Aussitôt* devant toi s'offriront sept étoiles. Շուտ մը առջեւդ եօթը աստղ պիտ'որ ելլէ. *« Ինչու՞նչ է տէյեճեճ ինչու՞նչ է ինչու՞նչ: »* *Peut-être* vous inquiétez-vous en vain.

Զ. Բայէն յառաջ յարաբերական գերանուն ինդիր մ'ըլլայ նէ, գոյական անուն բային բայէն

վերջը կը դրուի. C'est toi qu' appellent nos trans-
ports. Ջրեղ կը կանչեն մեր հառաչանքը. Պիլիճ
հասրեխի՛ն ունի չարբեր: O Terre de Saturne! Lieux
où chanta Virgile.

Աս վերջի երկու զարաուղութիւններն առաջին-
ներուն պէս հաստատուն չեն. հասպա գրողը կամ
խօսողը ուզածին պէս կրնայ անուն բային բայէն յառաջ
կամ վերջը դնել. A peine nous sortions des portes de Tré-
zène. Հաղիւ Տրեզէնի դռներէն դուրս կ'ելլէիրք. Հե-
նիւ Թրեզէնի քաղաքէն դուրս ելլաք: =
Tout es que la terre produit.

Է. Երբ որ անուն բային երկայն ըլլայ նէ. L'air
méphitique des marais se trouve converti en air
pur, comme l'ont prouvé des expériences utiles et cu-
rieuses. Ճախիններու վնասակար օդը մաքուր օդի
կը փոխուի, ինչպէս որ օգտակար ու զարմանալի փոր-
ձեր ցուցուցին. Մենք ինչպէս վէ աճայեալ ինքնաբեր-
բն ինչպէս ինչպէս, կէօլլերէն չարբերը հեղուք ինչպէս
հաղայա ինչպէս օլլաք:

Առաջին մասին մէջ (145—149) հարցական բայ-
երուն վրայ ըսածնիս հոս մէջ մը աչքէ անցնելը
աղէկ է. ինչու որ ինչ կերպով որ ըլլայ անուն
բային բայէն ետքը գրուած ատեն, ան կանոնները
կը պահուին:

189. Բայերուն անդէմ ժամանակներն ու հրա-
մայականը անուն բայի չեն աւուր. Contraint de
quitter ma cabane, je m'enfuis. Խրճիթս թող տա-
լու ստիպուելով, փախայ. Գոռլիպի պրաքայայ օճ-
պոր օլլաք քաղաք: Son ambition, en le rendant
ainsi malheureux, l'avilit encore et le dégrade. Accor-
dez-moi votre amitié.

190. Ամէն դիմաւոր ժամանակաւ բայ, երբ որ
առանձին մէկ հաս է, անուն բայի պիտ'որ ունենայ.
Ինչպէս մինչեւ հիմայ դրուած օրինակներէն կ'երե-
ւայ: Իսկ երբ որ ետեւէ ետեւ երկու երեք բայ ըլ-
լայ նէ, առաջինը միշտ անուն բայի պիտ'որ ունենայ.
Իսկ ետեւիներուն վրայ կրկնելու է թէ չէ, իմա-
նալու համար՝ աս կանոններուն միտ գնելու է:

Ա. Առաջին բայը բացասական ու երկրորդը
հաստատական ըլլայ նէ, երկրորդին վրայ դերանուն
անուն բայի գնելու է. Vous ne gagnez rien et vous
dépensez beaucoup. Բան մը չէք վաստակիր ու շատ
ծախք կ'ընէք. Պեր չէ՛ք քաղանասան վէ չէ՛ք մասրաճ
էրեքնին: Je ne m'explique point, Osmin, mais je
prétends.

Բ. Թէ որ առջի բայը հաստատական ու եր-
կրորդը բացասական ըլլայ նէ, երկրորդին վրայ
կրնայ թէ գրուել թէ չգրուիլ. Il veut et il ne
veut pas. Թէ կ'ուզէ՛ թէ չ'ուզեր. չէ՛ք ինչպէս
իսկնիկ: = Je plie et ne romps pas. Կը ծռիմ ու
չէ՛մ կտորիք. Էյիկերի՛ք միմա քըլլալմա: Je crains
Dieu, cher Abner, et n'ai point d'autre crainte.

Գ. Երկու բայ կամ խօսք իրարու հետ et, ou,
ni, mais շղկապներէն զատ շղկապով մը կապուած
ատեն, երկրորդ բային վրայ դերանուն անուն բայի
գնելու է. Vous serez vraiment estimé, si vous êtes
sage et modeste. Իմաստուն ու պարկեշտ ըլլաս նէ,
ստուգիւ համարու՛մ կը ստանաս. Ալի՛ վէ երեւի
օլլաքան, շիպնիկ օլլաքն: L'homme
orgueilleux est insensé; car il est né faible. Les
hommes vivent comme s'ils ne devaient jamais
mourir.

191. Ասնյմէ զատ հաստատուն կանոն մը
չկայ. անոր համար գրողը կամ խօսողը, խօսքին
յարմարութեան ու աղբւրութեան նայելով, եր-
կրորդ, երրորդ բային վրայ կրնայ դերանուն անուն
բայի գնել ալ չգնել ալ. Il part il court, il vole.
Կ'երթայ, կը վազէ, կը թռչի. Կ'երթ, քօչար, ուչար:
Il part, vole, arrive. La chèvre marche, elle s'arrête,
elle court, elle bondit, elle saute, s'approche, s'éloigne,
se montre, se cache ou fuit, comme par caprice.

Գ Ո Ւ Խ Բ .

Խ Ն Դ Ր Ի Ն Վ Ր Ա Յ

192. Խնդիր կ'ըսուի ան բառը՝ որն որ բառի կամ խօսքի մը քով գրուելով՝ անոնց կիսկատար նշանակութիւնը կատարեալ կ'ընէ. ինչպէս թէ որ ըսուելու ըլլայ, J'ai vu, տեսայ, կէօրդի-ճ. Il a donné, տուաւ, փէրդի, կիսկատար խօսքեր են. բայց թէ որ քովէրնին խնդիր գրուելու ըլլայ, նշանակութիւննին կատարեալ կ'ըլլայ. ինչպէս J'ai vu le roi, թագաւորը տեսայ, փառէլահը կէօրդի-ճ. Il l'a donné à son fils, ան բանն իր որդւոյն տուաւ, ծն- օղ- լուն փէրդի:

193. Երկու տեսակ խնդիր կայ, խնդիր սեռի ու խնդիր բնութեան:

194. Խնդիր սեռին առանց նախագրութեան կը շինուի, մեր հայցական հոլովին տեղ կը գործածուի, եւ զով, կամ ինչ, ինչ բանը հարցմանց պատասխան կու տայ. ինչպէս աս խօսքիս մէջ Il aime son père, հայրը կը սիրէ, փէրդի-ճ սեփէր. հայրը բառը խնդիր սեռի է, ինչու որ վերի հարցման պատասխան կու տայ. զով կը սիրէ, հայրը:

195. Խնդիր բնութեանը՝ նախագրութեամբ մը կը շինուի, ու մեր ուղղական, հայցական ու կոչական հոլովներէն զատ՝ ամէն հոլովներուն տեղ կը գործածուի. ասիկայ ալ՝ որուն, որմէ, որուն համար, որուն հետ, . . . կամ ինչ բանի, ինչ բանէ, . . . հարցմանց պատասխան կու տայ. ինչպէս աս խօսքերուն մէջ Il sortait du palais du prince, իշխանին պալատէն կ'ելէր, պէյն քծնողը- րան չքոր ըրք: Monter sur l'arbre, ծառին վրայ ելել, ողջըն ի-սնի-նէ չքմաք. իշխանին, պալատէն, ծառին վրայ բառերը խնդիր բնութեան են, ինչու որ վերի հարցմանց պատասխան կու տան:

որուն պալատէն, իշխանին. ինչ բանէ կամ ուսկից, պալատէն. ինչ բանի վրայ, ծառին վրայ:

196. Ներգործական ու փոխադարձ բայերը թէ խնդիր սեռի թէ խնդիր բնութեան կրնան առնուլ. իսկ մէկալ բայերը՝ մինակ խնդիր բնութեան կ'առնուն. Conduire une armée par des défilés. Չօրքը կիրճերէն անցրնէլ. Առէրէ պօղպոս կէ- շէր-ճ: Quand je me promène dans mon champ tout s'embellit à mes yeux. La mer a disparu sous leurs nombreux vaisseaux.

197. Կրաւորական բայերէն կիրք կամ զգածմունք կամ հոգւոյ շարժում մը ցուցնողները de նախագրութեամբ խնդիր կ'առնուն, իսկ մտքով կամ արտաքին մարմնոյ գործողութեամբ եղած բան մը ցուցնողները՝ քարով. Alcibiade fut... tour à tour adoré, craint et haï du peuple. Աղիիբիադէս երբեմն ժողովրդէն սիրուեցաւ, երբեմն վախուեցաւ ու երբեմն ատուեցաւ. Ալլիպիատար խալքոս կէսն սեփէրէ, կէսն քօրքո-լոր, կէսն իֆրէի օլոր: Aimez le peuple comme vos enfants; goûtez le plaisir d'être aimé d'eux. = L'homme de génie n'est bien jugé que par ses égaux. Խելացի մարդուն վրայ մինակ իր հաւասարները կրնան աղէկ դատաստան ընել. Աբուլը արած ի-դէրնէ եւլընը ինքի աքրանլըր էյն շէրի-նի ինէ ղիփ: Chaque famille est gouvernée par son chef. L'orient fut envahi par les Scythes asiatiques.

198. Մի եւ նոյն բառը երկու երէք բառի խնդիր կրնայ ըլլալ, թէ որ ան բառերն ամէն ալ միեւնոյն տեսակ խնդիր ուղեն. Qui a protégé, employé, encouragé ces excellents écrivains? Աս երէ- լելի հեղինակները պաշտպանողը, գործածողը, յորդորողն ո՞վ եղաւ. O փշուր- փ-էլլէֆրէ քօր- յան, քո-լլանան, ղայրէլլէնդիքի փճ օլոր: Il est jaloux et fier des éloges qu'on lui donne.

Ասոր համար Le roi de France avait su connaitre et se servir de ses avantages. Գաղղկայի թագաւորը իր շահերը

ճանչնալ ու գործածել զհացաւ. ֆրանսոս էարիւնդը
 Էիւրի ֆայրէլէրէի Բաւուլու Էիւրիւնը ղէլուի. Il est
 fier et sensible aux éloges qu'on lui donne ըսելու չէ. Ինչու
 որ յայր ինդիր սեռի կ'ուզէ, ու se servir
 ըսելու ինդիր բնութեան. սասնկ ալ fier անհանր
 de նախագրութեամբ ինդիր կ'աւանու. Իսկ sensible a
 նախագրութեամբ. ուստի ամեն մէկ բառին զատ
 զատ ինդիր սայրով. Le roi de France avait su connaitre
 ses avantages et s'en servir. Il est sensible aux éloges qu' on
 lui donne, et il en est fier ըսելու է:

199. Երբ որ բայ մը շողկապով կապուած
 երկու երեք ինդիր ունենայ նէ, անոնք ամենն ալ
 միեւնոյն մասն բանի պիտ'որ ըլլան, այս ինքն' ա-
 մենն ալ կամ գոյական եւ կամ բայ. անոր համար
 Il aime le spectacle et à jouer. Տեսիլն ու խաղալը
 կը սիրէ. Սէյլըն, շնամայը Էիւր: Il ne peut souffrir
 ni la promenade ni d'étudier ըսելու չէ, հայտա Il
 aime le spectacle et le jeu. Il ne peut souffrir ni la
 promenade ni l'étude, կամ ni de se promener ni
 d'étudier ըսելու է:

200. Բայերուն գոյական ու աներեւոյթ
 ինդիրներն, իսկ ուրիշ բառերուն գերանուն խըն-
 դիրներն ալ, ինդիր աւնող բառերէն ետքը կը
 գրուին. Admire sa vertu qui trouble ton repos.
 Զարմայիր իր առաքինութեան վրայ' որն որ ըսու
 խաղաղութիւնդ կ'աւրէ. Սէնին բահալընը ոչոյան օ-
 նոն ֆայրէլէրէի Էիւրիւնը ղէլուի: Je voulus méditer
 sur la douleur. L'oubli de toute religion conduit à
 l'oubli des devoirs de l'homme. Ամեն կրօնը մոռնա-
 լը՝ մարդկութեան պարտքը մոռնալու կը տանի.
 Տին նեւեանը ինանիյէի ոչոնլարընը ունս-Էիւրայ ըլլա-
 վոյ ըլլուր: Ces lieux chers aux vivants sont aussi
 chers aux morts. Autour de lui. Absent de vous, je
 vous vois.

201. Ոտանաւորի մէջ շատ անգամ, ու եր-
 բեմն արձակ խօսքի մէջ ալ, ինդիր բնութեանը
 ինդիր աւնող բառերէն յառաջ կը գրուի: Իսկ
 ինդիր սեռին' միտակ quel գերանունով եղած ա-

տեն, միշտ բայէն յառաջ կը գրուի: A la disette
 enfin succède la famine. Ալ երջապէս սովը կարօտ-
 թեան յաջորդեց. Սոն սոնաւոս Էիւրիւնը ղէլուի
 Էիւրիւնը ղէլուի: Des ruines de cet empire
 on voit sortir trois grands royaumes.

De nos cris douloureux la plaine retentit.

Des coursiers attentifs le crin s'est hérissé.

Nourri dans l'abondance, au luxe accoutumé.
 = Quels ouvrages n'entreprit-il point dans Baby-
 lone?

202. Բայ մը երկու երեք գոյական ինդիր
 ունեցած ատեն, թէ որ ինդիրներն իրարմէ երկայն
 կամ կարճ են նէ, կարճը՝ երկայնէն յառաջ կը
 գրուի. իսկ եթէ երկուքն ալ իրարու հաւասար
 են, ինդիր սեռին' ինդիր բնութեանէն յառաջ կը
 գրուի. Les hypocrites parent des dehors de la vertu
 les vices les plus honteux et les plus décriés. Կեղ-
 ծաւորներն ամենէն ամթալից ու ամենէն խայ-
 տառակ մոլութիւնները առաքինութեան կեր-
 պարանքով կը զարգարեն. Մեւրայիլէր են ղէլուի
 էն ճարրէս իոյլարը ֆայրէլէի սեռէլէրէի
 երեքերէր: Préférer la mort à une honteuse servitude. = Darius
 apporta de meilleures dispositions à la souveraine
 puissance. Il faut dire la vérité aux hommes.

203. Բային գերանուն ինդիրները հասարակ-
 օրէն իրմէ յառաջ կը գրուին, ու թէ որ ետեւէ
 ետեւ երկու երեք բայ կայ նէ, ամենուն վրայ ալ
 կը կրկնուին. On me demanda mon nom. Անունս
 հարցուցին. Արբըն ոչոյուր: Astarbé le rassure,
 le flatte et le presse de manger.

204. Թէ որ երկու գերանուն ինդիր ըլլայ
 նէ, մէկը՝ ինդիր սեռի ու մէկալը ինդիր բնութեան,
 ինդիր սեռին' բայէն անմիջապէս յառաջ կը գրուի,
 ինդիր բնութեանն ալ՝ ինդիր սեռինէն յառաջ.
 մինակե, la, les ինդիր սեռինները՝ lui, leur ինդիր
 բնութեաններէն յառաջ կը գրուին. Il me le fit

savoir. Անիկայ ինձի խնայուց. Օնո- պանս որոյոր-
որո: Ma vie est peu de chose et je vous l'aban-
donne. = Il fallait les lui raconter. Պէտք էր ան
բաներն իրեն պատմել Օ Ժորյէրէրէ Էնդիէրէն Զաբէ
է՛նթէ Էնթիէրէ: Périclès la leur avait pardonnée.

205. Հրամայականներուն դերանունն խնդիրն
իրենցմէ ետքը կը գրուի. բայց երբ որ երկու հրա-
մայական ըլլայ նէ, ետքինին խնդիրը յառաջ կըր-
նայ գրուիլ. Montrez-moi votre livre. Գրքերնիդ
ինձի ցուցուցէք. Քէ՛նթիւնըդ պանս Կէնթիւնըն: Nuit
brillante, dis-nous, qui t'a donné tes voiles? =
Taisez-vous et me laissez tranquille. Լուեցէք ու զիս
հանգաբար թող տուէք. Սո- ու զէ պէնթի բան-
պրաբ: Tiens-moi parole et me rends mes galères.

Արդեւն: Հրամայականներուն խնդիրը միշտ
իրենցմէ յառաջ կը գրուի. Ne les punissez pas. Չանսնք
մի պատժեր. Օն- Էրը Էնթիւնթի: Ne me le montrez pas.

206. Հրամայականը մէկ սեռի ու մէկ բնու-
թեան դերանունն խնդիր ունենայ նէ, հրամայա-
կանէն ետեւ անմիջապէս խնդիր սեռին կը գրուի,
ու ետեւէն խնդիր բնութեանը. իսկ երբ որ խնդիր-
ներէն մէկը դերանունն, մէկալը՝ գոյական ըլլայ նէ,
դերանունը միշտ գոյականէն յառաջ կը գրուի.
Portes-le lui, Չանիկայ իրեն տար. Օնո- Էնդիէրէ
Կէնթիւնթի: Mon innocence est le seul bien qui me
reste, laissez-la-moi. Pardonnez-moi la douleur que
je ne saurais vous cacher.

207. Ածականներէն ամանք անսաղորո-
թեամբ խնդիր կ'առնուն, ամանք ալ՝ deով:

208. Աով առնողներէն գործածականները:
Accessible, Aisé, Comparable, Enclin,
Accoutumé, Antérieur, Conforme, Exact,
Adonné, Ardent, Contraire, Facile,
Adroit, Attentif, Convenable, Favorable,
Agile, Bon, Désagréa- Formidable,
Agréable, Cher, ble, Funeste,

Habile, Insensible, Pareil, Redoutable,
Hardi, Inutile, Porté, Semblable,
Impénétrable. Invisible, Préférable, Sensible,
Importun, Lent, Prêt, Souple,
Inaccessible, Nuisible, Propice, Sujet,
Inexorable, Odieux, Propre, Terrible,
Ingénieux, Opposé, Rebelle, Utile.

209. Deով առնողներէն գործածականները:

Absent, Commu, Exempt, Joyeux,
Accusé, Content, Fier, Las,
Affranchi, Coupable, Fort, Libre,
Aise, Dénué, Fou, Mécontent.
Amoureux, Dépendant, Furieux, Plein,
Avide, Désireux, Glorieux, Ravi,
Capable, Différent, Honteux, Redevable,
Chargé, Digne, Incapable, Soigneux,
Chéri, Enivré, Indigne, Sûr,
Comblé, Envieux, Ivre, Victime,
Complice, Esclave, Jaloux, Vide.

Ասանցմէ զատ կան ածականներ՝ որոնք ուրիշ նա-
խագրութեամբ մը խնդիր կ'առնուն, կան՝ որոնք
մարդու անունները զատ, ու իրի անունները զատ.
Գարձեալ կան, որ միակ բայ խնդիր կ'առնուն,
կան ալ՝ որ միշտ գոյական: Ասանց գործածականները
ետեւէն առանձին գիտելիքներուն մէջ կը գնենք:

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ի Վ Բ Ա Յ

210. Յատուկ անունները յոգնակի եղած ատեննին ալ, այս ինքն՝ մէկ քանի մարդ ցուցուցած ատեննին, յոգնակիի նշան չեն առնուր. Les deux Hotham choisirent la reine pour médiatrice. Երկու շոթամները թագուհին միջնորդ ընտրեցին. Ինչ շոթամներ սուրբն յայնչը ինքնուր:

211. Բայց յատուկ անուն մը հասարակ անուն պէս գործածուած ատեն, այս ինքն՝ երբ որ վրան յոգ գնելով, ան յատուկ անուն ցուցուցած մարդուն նմաններն իմացընել ուզուի նէ, ինչպէս Les Homères կամ les Virgiles ըսելով՝ երեւելի բանաստեղծներ, կամ Les Pompées, les Césars ըսելով՝ անուանի քաջ զորավետներ նշանակել ուզուի, ան ատեն վրանին յոգնակիի նշան կ'առնու. Louis fit des Boileaux, Auguste des Virgiles. Լուգովիկոս՝ Պուալըներ, Օգոստոս ալ՝ Վիրգիլիոսներ յառաջ բերաւ. Լեօօվիէոս Պօալընք, (Էանի Պօալը մեկնի մեղուր մեկնի) Ալեքսանդրոս Վերջիլիոսնք քեզիս եմք: Nous avons ici les Césars, les Pompées et les Alexandres.

Յատուկ անուններն ուրիշ ասոր նման յոգնակի գործածու թիւն մ'ալ ունին, այս ինքն՝ երբեմն ետեւէ ետեւ երկու երեք հաս եղած ատեննին, վրանին յոգնակի յոգ կը դրուի. բայց ան ատեն յոգնակիի նշան չեն առնուր, ինչու որ հասարակ անուն տեղ գործածուած չեն. Souvenez-vous des Charlemagne et des saint Louis. Մեծն Կարոլոս ու Ս. Լուգովիկոսը յիշեցէր. Ալեքս. Պօալընք Ալեքս. Լեօօվիէոսնք Խալիքընք ինքնին: C'est de la nature que tu regus ce goût qui sépare les Virgile, les Cicéron, les Horace, des Lucain, des Stace et des Sénèque.

212. Ուրիշ լեզուներէն իրենց վերջաւորու թեամբ առնուած, ու շատ չգործածուելով դեռ չազդելերէն չսեպուած բառերը, թէ պարզ ըլլան

թէ բարդ, յոգնակիի նշան չեն առնուր. ինչպէս են օրինակի համար առ բառերը, pater, avé, qui-proquo, in-quarto, post-scriptum, auto-da-fé, եւ այլն, որոնք յոգնակիի մէջ անսխալու կը մնան:

213. Նոյնպէս անսխալու մասունք բանի, այս ինքն՝ մակբայը, շաղկապը, եւ այլն, գոյականի պէս գործածուած ատեննին, յոգնակիի նշան չեն առնուր. Trois un de suite (111) font cent onze en chiffre arabe. Արաբացի թուոյ մէջ կարգաւ դրուած երեք մէկը (111) հարիւր տասնու մէկ կ'ընէ. Բաբայի բառերէն էան էանա էալընք ինչ պէր (111) էնչ ճ պէր երբ: Il a toujours des si, des pourquoi. Ասանկ ալ առանց սի կը դրուի Les on dit; les qu'en dira-t-on.

214. Բարդ բառերուն մասերէն մինակ գոյականներն ու ածականները յոգնակիի նշան կրնան առնուլ: Բայց նշանակութեան ալ միտ գնելու է, որ արդեօք բարդին որ մասը յոգնակիի գորու թիւն ունի. որովհետեւ շատ կը պատահի որ եզակի բարդ բառի մը մէկ մասը յոգնակիի նշանակութիւն ունենայ ու s առնու, եւ ասոր հակառակ յոգնակի բարդի մը մէկ մասը եզակիի գորու թիւն ունենայ ու s չառնու:

ՅՈԳՆԱԿԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵԶԱԿԻ ԲԱՐԴ

- Ա. Un chasse-mouches, ճանճվան, սինէլէտ:
- Բ. Un cure-dents, ատամնաքոր, որիչ հելլընք:
- Գ. Un essuie-mains, ձեռքի սրբիչ, եւ քեշիքէր:
- Դ. Un porte-mouchettes, բաղմակալ, մաքսապան, մօ մաքսուր ինչպէս:

ԵԶԱԿԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՅՈԳՆԱԿԻ ԲԱՐԴ

- Ե. Des garde-manger, մառաններ, քեշիքէր:
- Զ. Des contre-poison, դեղթափներ, քաղցնէլէր:
- Է. Des crève-coeur, սրտնեղութիւններ, ճան սրբիչներ:
- Ը. Des coc-à-l'âne, անյարմար խօսքեր, ուսուց սինչ:

215. Աս բառերուն ստուգաբանութեան միտ գրուելու ըլլայ նէ, անմիջապէս կ'իմացուի թէ ինչո՞ւ առաջինները եղակիի մէջ 8 առած են, ու մեկախները յոգնակիի մէջ ալ չեն առած. որովհետեւ առաջիններուն 8 առնող բառերը՝ յոգնակիի նշանակութիւն ունին. ինչպէս Ար՝ ճանճեր վաբնտելու աւելլ, Բը՝ աղբաները մաքրելու գործիք, . . . կը նշանակէ, իսկ մեկախներուն 8 չառնող բառերը եղակիի նշանակութիւն ունին. ինչպէս Եը՝ կերակուր պահելու տեղեր, Ջն՝ խոնոյ զօրութիւնը կտրող գեղեր կը նշանակէ: Իսկ ամենուն ալ առաջին մասն անփոփոխ կը մնայ, ինչու որ, վերջինէն զատ, ամէնն ալ գոյական կամ ածական չեն:

216. Երբ որ բարդ բառի մասերը մէկ ածական ու մէկ գոյական, կամ քովէ քով գրուած երկու գոյական ըլլան նէ, երկուքն ալ յոգնակիի նշան կրնան առնուլ. իսկ թէ որ մէջերնին նախադրութեամբ երկու գոյականէ շինուած ըլլան նէ, մինակ առաջինը կրնայ յոգնակիի նշան առնուլ. Beau-père, աներ, Գոյնախ. յգ. beaux-pères; chou-fleur, ընդաւոր կաղամբ, Գորնապիլ. յգ. chou-fleurs; = arc-en-ciel, ծիրանի գօտի, էլէյի՞՞ սե՛մ. յգ. arcs-en-ciel; eau-de-vie, քքի, բո՞՞լ. յգ. eaux-de-vie.

Աս կանոններով ստուգիւ բարդ բառերուն շատերուն յոգնակին ինչպէս գրուելը կ'իմացուի. բայց շատեր ալ կան, որոնք դիւրաւ չեն կրնար իմացուիլ, անոր համար հարկաւորութեան ատեն բառգիրքներու մէջ նայելու է:

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

Յ Օ Դ Ի Վ Բ Ա Յ

217. Առաջին մասին մէջ ըսածնուս պէս, յօդը գոյականի մը վրայ գրուելով՝ անոր որոշեալ ըլլալը կը ցուցընէ (56). անոր համար գոյական մը որոշեալ եղածին պէս, վրան յօդ դնելու է, մեր հորիմէրուն համեմատութեամբը, երբեմն պարզ առանց նախադրութեան ու երբեմն նախադրութեամբ. Les vaisseaux sont aujourd'hui les appuis des trônes. Նաւերը հիմակուան ատենս ատելութեանց նեցուկներն են. Շի՞մոյի՞ լա՞քի՞ կե՞յի՞ր տե՞լէ՞կերնն տե՞լէյի՞ տե՞ր: La nature est le trône extérieur de la magnificence divine. Je plains le coeur superbe au sein des malheureux. La grâce est toujours unie à la magnificence dans les grandes scènes de la nature.

218. Ածականի մը գոյականը զօրութեամբ իմացուելու ըլլայ նէ, գոյականին առնելու յօդը՝ ինք կ'առնու. նոյնպէս թէ ածականներն ու թէ ուրիշ մասունք բանի գոյականի պէս գործածուին նէ, վրանին յօդ կը գրուի. Tous les anciens physiiciens ne sont rien au prix des modernes. Հին բնագէտները՝ հիմակուաններուն քովը բան մը չեն. Էլէլէլէ հոգի՞լէր շի՞մոյի՞լէրն է՞նըննա՞ տե՞ր շի՞ տե՞լէլէլէր: Les Egyptiens n'ont cherché le vrai et le surprenant que dans la variété infinie de la nature. La paix nous devenait nécessaire comme le boire et le manger.

219. Գոյական մը մասնական կամ զատական մտքով առնուած ըլլայ նէ, այս ինքն՝ երբ որ վրանին խօսք եղած բաներուն մինակ մէկ մասն իմացընելու զուրի նէ, ուղղականի ու հայցականի մէջ յօդ միացած յօդ կը գրուի վրան, տրականի մէջ՝ à de ով յօդ, սեռականի եւ բացառականի կամ պատ-

մականի մէջ՝ առանց յօդի մինակ de նախադրու-
թիւն: Իսկ երբ որ գոյականէն յառաջ անական
մ'ըլլայ նէ, առանց յօդի de կամ à de կը դրուի.
Des ruisseaux de sang coulaient autour de lui.
Անոր շարս դին արեան վտակներ կը վազէին. Տէօր
Լաբաթընդոս գան սելէրէի ագար ըրը: J'entends du
bruit. Չայն մը կը լսեմ. Պէր սէն էշէրէյօրոմ: Ce
métal ressemble à de l'or. Աս մետաղը ոսկոյ կը
նմանի. Հոմոմէն պլեմանս պէնդէր: Il fallait se
préparer à des séparations plus sensibles. Աւելի
յաւազին անջատումներու պէտք էր պատրաստուիլ.
Տանա ածըր այրըմալարս հաղըրլանմալը ըրը: Parlez-
moi d'études et non de jeux. = Tantôt d'immenses
roches pendaient en ruine au-dessus de ma tête,
tantôt de hautes et bruyantes cascades m'inondaient
de leurs épais brouillards. Philippe ne rougit pas de
disputer aux jeux olympiques la victoire à de simples
particuliers. Փիլիպպոս օղիմպիական խաղերու մէջ
առանձնականներու հետ մրցելու չամբջցաւ. Ֆիլիպ-
պոս փարիզան ճէմասի օլիմպիական պայտըր
արեմ-
լէր էլէ եարըլ ին-իմայա ու-իանմարը :

Բայց երբ որ գոյականն ու քովի անականը
իրարու հետ հարկաւ կապակցութիւն ունենան,
անանկ որ երկուքը մէկտեղ մէկ բառի պէս սեպուին
նէ, յօդ ալ կը դրուի. Ինչպէս կ'ըսուի Des jeunes
gens; des petits-maitres; du bon sens; de la bonne volonté; des
petites-maisons.

Աս գիտնալու է որ աս կերպով ճեով միացած
յօդ եւ կամ առանձին de առնող գոյականները
հայերէնի մէջ առանց գիմորոշ յօդի կը թարգմա-
նուին. իսկ հասարակ յօդ առնողները գիմորոշ յօդով:
Վերը դրուած օրինակներուն վրայ ասոնք ալ
կ'աւելցընենք. Donnez-moi du pain, de l'eau. Ինձի հաց,
ջուր տուր. Պանս է-մի-թ, սո-վէր: J'ai du papier, des
livres. Թուղթ, գրքեր ունիմ. Քե-ղըրը, քիւ-ղըրը
վա: Il a vu de belles plaines, de riches moissons. Աղուոր
գաղտեր, առատ հունձքեր տեսաւ. Վե-ղել օվալը,
ղլ Թահասը կեօրդի-: = Les sciences sont utiles aux
hommes. Գիտութիւնները մարդիկներուն օգտակար են.
Իլէ-ղել է-տըր-ֆե-թէլէ րէր:

220. Հատ անգամ մեր եայ, ային, եղէն, ի
վերջաւորած անականներն իրենց մէջ սեռականով
կը շինուին. ուստի աս սեռականք մինակ de կ'առ-
նուն. Il était sur un trône d'ivoire, tenant en main
un sceptre d'or. Չեռքը ոսկեղէն գաւազան մը բռնե-
լով, վիղորեայ աթոռի մը վրայ նստած էր. Իլէնդէ
դէր ավելն սոյլ, Ֆիլ րէշէ դէր իտիլ է-նի-նար էրի:
221. Բացասական մասնիկ ունեցող ներ-
գործական բայերուն դատական կամ մասնական
մտքով առնուած խնդիրը (219), genre, espèce,
sorte բառերուն, մասնաւոր հաւաքականներուն ու
քանակական մակբայներուն խնդիրը յօդ չ'առնուր,
հասկա միայն de նախադրութեամբ կը շինուի. La
terre ne produisait point de fruits. Երկիրը պտուղ
չէր բերեր. Եէր միջէ հալը էլի-ղ էրի: Quelle
espèce d'homme nous avez-vous amené? Sully avait
autour de lui une foule de gardes. On voit en ce
pays peu d'artisans.

222. Մինակ bien ու la plupart բառերը միշտ
յօդով միացած de նախադրութեամբ խնդիր կ'առ-
նուն. նոյնպէս ամէն տեղ՝ երբ որ խնդրէն ետքը
անական կամ յարաբերական մ'ըլլայ նէ, կամ թէ
ըսեմ՝ ինդիրն որոշեալ (56) ըլլայ նէ, յօդ ալ կը
դրուի. Les méchants ont bien de la peine à demeurer
unis. Չարերը չեն կրնար միաբան կենալ. Ֆէնս փ-
շէր էլի-ղէ-թաթ էրի-ղէր: La plupart des animaux
ont plus d'agilité que l'homme. = Je ne vous ferai
point des reproches frivoles. Il me reste peu des
livres qui m'ont été donnés.

223. Գոյականէ մը յառաջ ցուցական կամ
ստացական անական մը եւ կամ բացարձակ թուա-
կան մ'ըլլայ նէ, գոյականը յօդ չ'առնուր. Vos
pleurs et ceux de votre ami me touchent. Քու եւ
բարեկամիդ լացքը զիս կը շարժէ. Սէշէլէ րօ-լի-
նոն կեօլ է-ալըր էլ-րէլէ-ի իշէր: Il me donnera
ce mois huit mille francs.

Բայց երբ որ բացարձակ թուականն քովի դոյ-
 ախանն ուրիշ բանի մը հետ յարաբերութիւն ու-
 նենայ կամ որոշուած ըլլայ նէ, յօդ կը գրուի.
 Montrez-moi les quatre livres que vous avez achetés. Գնած
 չորս գիրքդ ինծի ցուցուր. Ս-Բէն-Լաբըն տէօրո՞ւ տե-
 Բ-դէ ունի ինչօրէիք: Avaz-vous vu les deux soldats dont
 on nous a tant vanté la valeur?

224. Երբեմն խօսքին աւելի աղուորութիւն ու
 ավզուութիւն տալու համար՝ վճռական ու առա-
 կաւոր խօսքերու մէջ, եւ ետեւէ ետեւ դրուած
 գոյականներու վրայ յօդ չի գրուիր. *Pauvreté n'est pas vice.* Աղքատութիւնը պահտութիւն չէ. *Քուր-
 էութիւնն Բարեգործութիւնն Գիշտութիւն:* Il concluait que
sagesse vaut mieux qu'*éloquence*. *Patience* et succès
 marchent toujours ensemble. *Citoyens, étrangers, ennemis, peuples, rois, empereurs* le plaignent et le révérent.

225. Ածականի պէս դարձածուած գոյական-
 ները, կոչականները, դրբի մը վերնագիրը, խօսքի
 մը կամ ձառի մը վրայ դրուած անունը, տեսակ
 տեսակ վերնագիրները յօդ չեն առնուր. *Soyons amis,*
 Cinna. *Կիննա, բարեկամ ըլլանք.* *Կիննա-
 տոնն օրու:* Je suis *père, seigneur*, et faible comme
 un autre. *O rois*, confondez-vous dans votre grandeur!
Discours sur l'histoire universelle; *petit carême;*
introduction; *observation;* *reflexions* générales;
exceptions.

226. Ուրիշ բառի մը քով, թէ առանձին եւ
 թէ ու շողկապով, բացայայտ չի պէս դրուած գոյա-
 կանը յօդ չ'առնուր. *Vous* connaissez l'histoire de
Philippe II, roi d'Espagne. Փիլիպպոս Բ. Սպանի-
 այի թագաւորին պատմութիւնը գիտես. *Սյունե-
 թոյսը ինչինչի Գիլիպպոսոսն ինչեպիսին պիլիպպոսն:*
 Avez-vous lu *Athalie*, *tragédie* de Racine? *Le*
manioc ou arbre à pain, croît dans toutes ces îles.

227. Բայց երբ որ յատուկ անուան մը քով
 դրուած բացայայտ իրեն ճականուան պէս կամ

ուրիշէ մը զանազանելու համար ըլլայ նէ, վրան
 յօդ կը գրուի, որն որ միշտ առանց նախագրու-
 թեան կը մնայ. *Vous* me citez l'exemple de *Pierre*
le Grand. Ինծի մեծին Պետրոսի օրինակը կը բերես.
 Պա՛նա ալի՞ս Պէտրոսոսն էօրնէնի ինչեպիսին. *Je*
vous parle de *Rousseau, le poëte*, et non de *Rous-*
seau, le philosophe.

228. Շատ գոյականներ avoir, demander, don-
 ner, faire, prendre եւ ուրիշ ասոնց նման բայերու
 հետ միանալով՝ յատուկ սմեր կը շինեն ու վրանին
 յօդ չեն առնուր. *ինչպէս* avoir faim, donner ordre,
 faire peur, եւ այլն:

229. Վերջապէս երբ որ գոյական մը որոշուած
 չէ, այս ինքն՝ երբ որ սեռ, տեսակ կամ անհատ չի-
 ցուցներ (56 Ծան.), վրան յօդ չ'առնուր. Un lac
 de cette étendue avait été fait *de main* d'homme.
 Այսչափ մեծ լիճ մը մարդու ձեռքով շինուած էր.
 Պէտէյէ պիւր զան ինչը ինչը երգելէ ետեւ ըլլաւ ըստ:
 Le mal vient à cheval, et s'en retourne à pied. *A*
vaincre sans péril, on triomphe sans gloire.

230. *Dieu* բառը, մարդիկներու, քաղաք-
 ներու, գեղերու անունները վրանին յօդ չեն առ-
 նուր. On craint *Dieu* sans craindre les hommes.
 Ատուծակ կը վախցուի առանց մարդիկներէն վախ-
 նալու. Ինչոնչըրոսն քորքոյարոք Ալլառոն քորքո-
 լուր: *Nemrod* établit son royaume à *Babylone.*
Diocletien fuit Rome et s'établit à *Nicomédie.*

231. Բայց երբեմն նշանակութիւններու կերպով
 մը, մանաւանդ վրանին ածական կամ խնդիր մը
 դրուելով՝ կ'ամփոփուինէ, յօդ կ'առնոււն. *Sacrifiez*
au Dieu des armées les lauriers que vous avez
 cueillis dans les armées. Պատերազմներու մէջ վա-
 արկած գամիներդ զօրաց Ատուծոյն բնայէ.
 Ճենիւրդէ ալըզըն տէֆիւլէրի բեպիւլ ճիւղու-
 Բոթոյի՞ էյէ: Vous voyez, fils du grand *Ulysse*,
 avec quelle faveur je vous reçois.

232. Տերութիւններու եւ դաւառներու անուանց վրայ հասարակօրէն յօդ կը գրուի. *L'Europe est à l'occident de l'Asie.* Եւրոպիա Ասիայի արեւմտեան կողմն է. Ինչո՞ք Ասիանը պիտի լաբարֆընար: *La France fut toujours amie de la Suisse.*

233. Երբ որ տեղւոյ մը բերքին վրայ խօսք բլլայ նէ, տեղւոյն անունը յօդ չ'առնուր. *Les vins de France.* Գաղղիայի գինիները. *Ֆրանսա շարաղլը:* *Les toiles d'Italie.* Le lin *d'Egypte.* L'or *d'Espagne.*

234. Բայց երբ որ դաւառի մը կամ տերութեան անունը բնակչաց տեղն առնուի, կամ բոլոր նոյն երկիրը նշանակելու ըլլայ նէ՝ յօդ ալ կը գրուի. *Les richesses, les armées, les frontières, la situation de la France, de l'Italie.* Գաղղիային, Իտալիային հարստութիւնները, զօրքերը, սահմանազուխները, գիրքը. *Ֆրանսանըն, Իտալեանըն մալլը, արեւի, Ինչորո, Եւրոպը.* *Ces mariniers étaient venus de toutes les parties de l'Europe et de l'Asie.*

235. Roi, duc, եւ այլն, կամ empire, royaume, duché, եւ այլն, բառերէն ետեւ բուն թագաւորութեան, դաւառին անունը պարզ նախագրութեամբ կը գրուի. *Le roi de France; l'empire d'Autriche; le royaume de Sardaigne; le duc de Nassau.* Բայց սովորութիւն եղած է հետու տեղերուն անուանց վրայ յօդ ալ գնել. *L'empire, l'empereur du Japon, de la Chine.*

236. Գետի ու լեռանց անուններն ալ հասարակօրէն յօդով կը գործածուին. *Le Nil, la Seine, le Danube; les Alpes, les Pyrénées.*

Աս թագաւորութեանց, դաւառներուն, գետերուն, լեռներուն անուններուն վրայ ինչպէս յօդ գործածուիլը սովորութեամբ աւելի աղէկ կը սովորուի՝ քան թէ երկայն վարդապետութիւններով. անոր համար մենք ալ քանի մը քերականութեանց մէջ եղած երկայն կանոնները, զարտադրութիւնները, զանազանութիւնները հոս մէկիկ մէկիկ գնելն աւելորդ սեպեցինք:

237. Ամսոյն ու շաբթուն օրերէն յառաջ յօդ չի գրուիր. *Je partirai jeudi et je reviendrai samedi.* Հինգշաբթի պիտ'որ երթամ ու շաբթի պիտի գառնամ. *Փէնճըմպէ Կէրէպ Յէմաս երեւի-րէնէնէնէն:* *Mai a trente et un jour.* Le premier jour *d'août.*

238. Բայց ամէն շաբթուն մի եւ նոյն օրը նշանակելու համար գործածուի նէ, եւ կամ ներկայ շաբթէն ուրիշ շաբթու մը օրերու վրայ խօսք ըլլայ նէ, յօդ կը գրուի. *Le courrier arrive le lundi.* Թղթաբերը երկուշաբթի (օրերը) կու գայ. *Թախար իշարը երեւի (Կէնէրէ) Կէրէ:* *Il m'avait écrit le dimanche, je lui répondis le jeudi.* Կիրակի գրած էր ինծի, հինգշաբթի իրեն պատասխան տուի. *Փաղար Եւրոպը, Կէնէնէնէնէն Յէնէն Կէրէ:*

239. Ինչպէս մինչեւ հիմայ գրուած օրինակներէն յայտնի է, յօդը միշտ գոյականէն յառաջ կը գրուի, ու գոյականէն յառաջ ածական ալ կայ նէ, անկից ալ յառաջ: Բայց գոյականն մը յառաջ *Monsieur, Madame, Monseigneur, tout բառերէն մէկն ըլլայ նէ, յօդը երկուքին մէջը կը գրուի. Իսկ եթէ յօդը նախագրութեամբ միացած ըլլայ նէ, մինակ ինք մէջտեղը կը մտնէ, եւ նախագրութիւնը յառաջ կը գրուի. Monsieur le Conseiller. Madame la Comtesse. À Monseigneur l'Archevêque. Tous les hommes. De tous les soldats. À toutes les maisons.*

240. Խօսքի մը մէջ ետեւէ ետեւ գրուած երկու երեք որոշեալ գոյական ըլլայ նէ, ամենուն վրայ ալ յօդ գնելու է. *Tout grondait, les vents, les flots, les antres, les montagnes.* Բոլոր ամէն բան, հովերը, ալիքը, անձաւները, լեռները կ'որոտային. *Հէր շէյ, Բէնգիւրլար, Գալլուլար, Տաղարալար, Գաղլար Կէրէր Կրի:*

241. Շողկապով կապուած երկու ածական ըլլայ նէ, թէ որ ածականներն իրարմէ բոլորովն զատ կամ իրարու հակառակ բան չեն նշանակեր,

ուստի միեւնոյն գոյականին վրայ կրնան խմացուիլ նէ, մինակ մէկ յօդ կը գրուի. *Le sage et vaillant général.* Իմաստուն ու քաջ զօրագլուխը. *Աւէ՛ մէ պէնարըը սէրսէր:* *Les aventures du sage et patient Ulysse. Les longs et grands travaux.*

242. Իսկ երբ որ ածականներն իրարմէ զաս կամ՝ իրարու բոլորովին հակառակ բան կը նշանակեն, ուստի եւ նոյն գոյականին վրայ չեն կրնար իմացուիլ նէ, յօդը կրկնելու է աս կերպով. Թէ որ ածականներուն երկուքն ալ գոյականէն յառաջ են, կամ մէկը յառաջ՝ մէկալը ետքը, իրենք երկուքն ալ յօդ կ'առնուն ու գոյականն առանց յօդի կը մնայ. իսկ թէ որ երկուքն ալ գոյականէն ետքն են, գոյականը ու երկրորդ ածականը յօդ կ'առնուն. *Elle a usé chrétiennement de la bonne et de la mauvaise fortune.* Երջանկութիւնն ալ, դժբախտութիւնն ալ քրիստոնէաբար դարձածեց. *Ի՜նչպէս որ, պէլայը որ քրիստոնէականն գոլանար:* *Les nouveaux citoyens et les anciens ne se regardent plus comme les membres d'une même république. = On ne vous a pas laissé ignorer l'histoire grecque ni la romaine.*

Աս երկու վերջին կանոնը բոլոր քերականութեանց մէջ միտքան ասանի կ'աւանդեն, երեւելի հեղինակներն ալ աւելի աս կերպով կը գրեն, բայց ուրիշ կերպով ալ տեղ տեղ կը գտնուի. *ինչպէս* Il serait bon qu'on obéit aux lois et coutumes. *Pascal.* Les pères et mères éraient le nez à leurs enfants. *Buffon.* Les père et mere ont pour objet le bien. *La Fontaine.* = Je lis les historiens anciens et modernes. *Montesq.* Les oiseaux domestiques et sauvages. *Buffon.* Les bons auteurs du dix-septième et dix-huitième siècle. *Voltaire.* Des mots grecs et latins; les langues grecque et latine. *Académie.* Ըստ համար շատ քերականներուն բաձին պէս չենք կրնար համարձակել բոլորովին սխալ է բռնելու. բայց աս ստոյգ է որ վերը գրուած կանոններուն համաձայն գրելն ու խօսիլն աւելի աղէկ ու աւելի սպահով է:

Գ Լ Ո Ւ Ս Ե.

Ա Ծ Ա Կ Ա Ն Ի Ա Ր Ա Յ

243. Ածականները խօսքի մէջ բառի մը հետ կապակցութիւն պիտ'որ ունենան, եւ որ բառին հետ կապակցութիւն ունենալին յայտնի պիտի ըլլայ. անոր համար աս խօսքերս. *Accoutumés aux beautés qui s'offrent à nos regards, souvent la sagesse dont elles portent l'empreinte excite peu notre admiration.* *Aimant l'étude par dessus toute chose votre père vous fournira les moyens de vous y livrer, ուղեղ չեն.* Ինչու որ առաջինին մէջ *accoutumés* ածականը՝ բառի մը հետ կապակցութիւն չունի. իսկ երկրորդին մէջ յայտնի չէ որ *aimant* բառն արդեօք յորեքն, չէ նէ՛՝ *vous*ին հետ կապակցութիւն ունի:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա.

Ա Ծ Ա Կ Ա Ն Ե Լ Գ Ո Ց Ա Կ Ա Ն Ի Հ Ե Տ Ի Ն Զ Պ Է Ս Կ Ը Հ Ա Ր Ա Չ Ա Յ Ն Ի

244. Ամէն ածական իր գոյականին հետ սեռով ու թուով կը համաձայնի. *Ce vieillard avait un grand front chauve: une barbe blanche pendait jusqu'à sa ceinture; son teint était encore frais et vermeil; ses yeux étaient vifs et perçants, sa voix douce, ses paroles simples et aimables.* Աս ճերմակն մեծ ճաղատ ճակատ մ'ունէր. ճերմակ մօրուքը մինչեւ գօտին կ'իջնար. գոյնը դեռ պայծառ ու կարմիր էր, աչուրները՝ կենդանի ու սուր, ձայնն՝ անուշ, խօսքերը՝ պարզ ու սիրուն. Պո՛ւ ինչիպարըն՝ դէր պէնյի՛տ որաչ աննը վար ըտը. ար ասքալը գոլանընդաբ էներ իտի. բենկի որանա լուղէ մէ քըր՛ըղը, կեօղէրէ արեղի մէ քէսիք, սեօի լուլը, սեօղէրէ սատրէ լե լալիճ իտի:

245. Աս ընդհանուր կանոնը քանի մը զար-
աուղութիւն ունի:

Ա. Nu, demi, excepté, supposé, vu բառերն
իրենց գոյականէն յառաջ գրուած ատեննին՝ ան-
փոփոխ կը մնան, իսկ վերջը գրուած ատեննին՝ մե-
կալ ածականներուն պէս կը համաձայնին. Il était
nu-tête et nu-pieds. Գլուխն ու ոտուքները բաց էր.
Պաշտ էր այսօրէն ինչ էր: Il n'avait que des
demi-talents en tout genre. Excepté la cour. Պա-
լատէն զատ. Սերայոսն մատր: Supposé ces faits.
Vu l'ordonnance du roi = L'opération dura une
heure et demie. Il est bon d'habituer les enfants à
coucher tête nue. Տղաքը գլուխը բաց պահելու
վարժեցնելն աղէկ է. Չօճոտէրը պաշտ ինչ էր
մայս պըլլերմոտ էջն որի: Les comédies de Molière
exceptées.

Մինակ demi իր գոյականէն ետքը գրուած ատենն
ալ միշտ եզակի կը մնայ. Il a étudié deux ans et demi.
Երկուր ու կէս տարի սորվեցաւ. Իսկ դուրսէն էլ
եկէ՛ էջերէն: Dix livres et demie. Ուրիշ բան է երբ
որ գոյական ըլլայ նէ. ինչպէս Cette horloge sonne les
demies. Աս ժամացոյցը կէսերն ալ կը զարնէ. Պա-
ստի էրէնը ու մարտի:

Բ. Feu, մեռնող, հանգուցեալ, մերհոս, ա-
ծականն անփոփոխ կը մնայ՝ երբ որ գոյականին ու
իր մեջտեղը յօդ կամ ուրիշ բառ մը մտնէ նէ. իսկ
թէ որ անմիջապէս գոյականին քովն ըլլայ նէ, հե-
տը կը համաձայնի. Feu la reine. Հանգուցեալ
թագուհին. Մերհոս սուրբան: Feu ma soeur; feu
ma tante. = La feue reine; ma feue nièce.

Գ. Ածական մը բայի վրայ գրուելով՝ մակբայ
եղած ատեն, անփոփոխ կը մնայ. Ces fleurs sentent
bon. Աս ծաղիկներն աղէկ կը հոտին. Պաշտ լինելէ
կէտէլ քօթար. Ces dames parlent bas.

246. Ածական մը շատ գոյական ունենայ նէ,
յոգնակի կը դրուի. եւ թէ որ գոյականները զատ
զատ սեռ ունին նէ, ինք արական կը դրուի. Cette

princesse avait l'esprit et le coeur plus hauts que
sa naissance. Աս իշխանուհւոյն միտքն ու սիրտը իր
զարմէն աւելի բարձր էր. Պաշտ ինչ էր: On connut l'illusion et
la pompe théâtrales. Il a montré une prudence et un
courage étonnants. Չարմանալի քաջութիւն ու
խոհեմութիւն մը ցուցուց. Աճայեալ պէս պէտքերու
է քաջութիւն:

Երբ որ տարբեր սեռով երկու գոյականի քով
գրուած ածականին իրականն արականէն տարբեր
կ'ըլլայ. ինչպէս doux, douce; beau, belle; fort, forte;
նայելու է որ արական գոյականն ածականին աւելի
մօտ ըլլայ՝ քան թէ իրական գոյականը. ինչպէս
վերջին օրինակէն կ'երեւայ:

247. Երբ որ ածականի մը գոյականներուն
նշանակութիւնն իրարու շատ մօտ կ'ըլլայ, կամ
գոյականները ու շաղկապով կապուած կ'ըլլան,
կամ զօրութիւննին ետեւէ ետեւ կը սաստկանայ
նէ, ածականը վերի կանոնէն զարտուղելով՝ վերջին
գոյականին հետ կը համաձայնի. Toute sa vie n'a
été qu'un travail, qu'une occupation continue.
Բոլոր կեանքը շարունակ զբաղում ու աշխատու-
թիւն մըն էր. Պէտքէն էօրէն պէտքէն էլ ինչ
էր. = On aperçoit sur le sommet du mont un
château ou une maison ruinée. Լեռան գլուխը
փլուզած գոգէ կամ տուն մը կ'երեւայ. Տաղան ին-
չեանի էլ էլլէ պէտքէն էր քալէ ետեւս էլ կէտիւնէր: =
Le fer, le bandeau, la flamme est toute prête. Սու-
րը, կապը, բոցը բոլորովն պատրաստ է. Գլուխ,
պաշտ, պէտքէն հաշտը որ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

ԱԾԱԿԱՆՆԵՐՈՒԹԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԸ

248. Պարզապէս բաղդատականը յարաբե-
րութեամբ դերադրականին հետ շփոթելու չէ.
առաջինը մասնական համեմատութիւն մը կ'ընէ,

մէկ կամ քանի մը բան՝ ուրիշ մէկ կամ քանի մը բանի հետ կը համեմատէ, իսկ երկրորդն ընդհանուր համեմատութիւն կ'ընէ, մէկ կամ քանի մը բանն ուրիշ բոլոր նոյն տեսակ բաներու հետ կը համեմատէ: Le travail est une meilleure ressource contre l'ennui que les plaisirs. Աշխատութիւնը ձանձրութեան դէմ հեշտութիւններէն աւելի ազեկ դարման մըն է. Իշխման զեմքերէն սեփարած զնյառէ պէտքերէն բարձր պէր էյն էլան րըր: = C'est le meilleur de tous les hommes. Ամէն մարդիկներէն լաւն ասիկայ է. Ինսանլարըն էն էյնէ պո- րո- ր:

249. Բացարձակ գերագրական ածականին վրայի յօգը միշտ եղակի արական կը մնայ. իսկ յարաբերութեամբ գերագրականին վրայինն իր գոյականին հետ սեռով միշտ կը համեմայնի, նոյնպէս թուով ալ կը համեմայնի՝ թէ որ գոյականէն յառաջ de նախագրութիւնը չկայ նէ, իսկ եթէ կայ նէ՝ զօրութեամբ իմացած գոյականին հետ կը համեմայնի. C'est aujourd'hui que nos leçons ont été le mieux apprises. Համարներնիս ամենէն ազեկ այսօր սորվեցանք. Տերսլերիէն պէտքերն ինչի կէ- անէն էյն էօյրէն րէ: Hélie ne put reprendre ses enfants lors même qu'ils étaient le plus coupables. = Il y aura un prix pour les leçons les mieux apprises. Hélie ne put condamner ses enfants qui étaient les plus coupables des Hébreux. = Un bienfait reçu est la plus sacrée de toutes les dettes. այս ինչն la plus sacrée dette de toutes les dettes. Ընդօժեմած բարեբարութիւնն ամէն պարտքերէն ալ մեծ ու պատուական է. Կէմքն ինչ պօրձարարան րո պէ- յէ- ր:

Աս օրինակներն իրարու հետ համեմատելով՝ բացարձակ ու յարաբերութեամբ գերագրականին մէջ եղած տարբերութիւնը կ'իմացուի. ինչու որ յայտնի կը տեսնուի թէ առաջինը մէկ օրպիտութեան՝ միեւնոյն բանի վրայ վերջին աստիճանի սաստկութիւնը կը ցուցնէ, իսկ երկրորդը՝ մէկ բանի վրայ եղած օրպիտութիւնը ուրիշ բոլոր նոյն

օրպիտութիւնն ունեցողներուն հետ համեմատելով, անոնցմէ վեր կամ վար ըլլալը կը ցուցնէ:

250. Գերագրական ածականը գոյականէն յառաջ եղած աստէն՝ մինակ ածականին վրայ յօգ կը դրուի, իսկ գոյականն ածականէն յառաջ եղած աստէն՝ երկուքին վրայ ալ յօգ կը դրուի. բայց նախագրութիւնը, հարկաւոր եղած աստէն, մինակ առաջին բառը կ'առնու. C'est le plus haut degré de gloire. Փառքին ամենէն բարձր աստիճանն ասիկայ է. Ինչիչաւորն էն էն- ան պէրէնէ պո- րո- ր: La guerre la plus heureuse est le plus grand fléau. N'est-ce pas l'ambition qui tantôt nous accable des plus profondes tristesses, et tantôt nous dessèche des mélancolies les plus noires.

251. Երբ որ գոյականէ մը յառաջ ցուցական կամ ստացական ածական ըլլայ նէ, գոյականէն վերջն եղած գերագրական ածականին վրայ յօգ գնելու է. Le consul Mummius ruina cette ville la plus voluptueuse de la Grèce et la plus ornée. Մումիոս բղեջեր Յունաստանի աս ամենէն զեղև ու ամենէն զարդարուն քաղաքը կործանեց. Մո- օն- օն քոնսուլ րո- օն րո- օն էն ասլեանալը վէ էն րոնանմըլ զեկրէն էլքրը: Le sage vous doit ses moments les plus doux.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ծ Գ .

ԹՈՒՆԿԱՆ, ՍՏԵՑԱԿԱՆ, ՅՈՒՑԱԿԱՆ ՈՒ ԱՆՈՐՈՇ, ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ

Ա . Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր

252. Բացարձակ թուականներն իրենց գոյականներէն յառաջ կը դրուին, եւ եթէ գոյականէն յառաջ ածական կայ նէ՝ անկից ալ յառաջ. նոյնպէս գասականներն ալ, մանաւանդ եթէ գոյական-

ները յօդով են, հասարակօրէն յառաջ կը դրուին. *Deux hommes; trois beaux chevaux.* La plupart périssaient au septième ou au neuvième jour. Շատերը եօթներորդ կամ իններորդ օրը կը կորսուէին. Չօղո- եկեղնձի ետեօր րօգո-ղո-նձո- ին-նի- ին-է-ք օ- լոր ր-ր-:

253. Գրքի մը գլուխներուն, հասուածնե- րուն վրայ խօսուած ատեն, կամ յատուկ անուան վրայ մականուան պէս դրուած ատեն, բացարձակ եղեր է՝ դասական եղեր է, թուականը վերի կանո- նէն զարտուղելով՝ զօյականէն ետքը կը դրուի. Chapitre premier, առաջին գլուխ, իւր պայ: Cha- pitre deux, երկրորդ գլուխ, իւր պայ: Grégoire quinze, Գրիգոր հնգետասաներորդ, օն պէշինձի Ղրխիւր:

254. Բացարձակ թուականները ճօթերնիս սեռով ու թուով չեն փոփոխիր. Les sept jours de la semaine. Շարթուն եօթն օրերը. Հաֆնանը եկ- րի ին-նի-. Les sept sages de la Grèce. Les trois vertus théologiques.

255. Աս կանոնը քանի մը զարտուղութիւն ունի:

Ա. Un թուականն իզականի մէջ՝ une կ'ըլլայ. Une ville de France. Գաղղիայի մէկ քաղաքը. Ֆրանսանը պէր շէնրի: Une femme savante.

Բ. Vingt ու cent թուականները՝ իրենցմէ յառաջ եղած ուրիշ թուով մը բազմապատկուին եւ իրենցմէ ետեւ ուրիշ թիւ մը չըլլայ նէ, յոգնակիի նշան կ'առնուն. բայց եթէ իրենցմէ ե- տեւ ալ ուրիշ թիւ մը գայ նէ, անփոփոխ կը մնան. Il a vécu quatre-vingts ans. Ութսուն տարի ապրե- ցաւ. Սէսէն ելլ էաշարը. Ce royaume a duré cinq cents ans. = Il perdit deux cent cinquante louis. Trois cent quatre vingt-dix soldats restèrent sur le champ de bataille. Երեք հարիւր իննսուն զինուոր պատերազմի մէջ մեռան. Ի-շ-նի-շ րօգոսան նէ-քէր

ճէն, մէյրանընրա քալը: Նոյնպէս դասականի տեղ գործածուած ատեննին ալ անփոփոխ կը մնան:

256. Բացարձակ թուականներն երեք կերպով դասականներու տեղ կը բանին:

Ա. Տարիներուն, ամսու օրերուն, ժամերուն վրայ խօսք եղած ատեն. L'an mil sept cent, կամ en l'an mil... կամ en mil... Հազար եօթը հարիւ- րին. Պէն եկրի էի-շ իւրիսինիւրի: Le vingt mai. Մայիսի քսանին. Մայիսն էի-րիսինիւրի: A quatre heures. Ժամը չորսին. Սաաի րեօրորի: Արօնը կը նշանակեն. L'an mil sept centième. Le vingtième mai. A la quatrième heure.

Թեպէս ամսու օրերէն ետքը բուն ամսուն ա- նունը de նախագրութեամբ գնեն աւելի կանոնի համաձայն կ'ըլլար, ու հեղինակներէն ոմանք ալ սասնի կը գործածեն Le vingt de mai բաերվ. բայց սովորութիւնը վերը դրածուս պէս առանց նախա- գրութեան գործածելն է:

Բ. Թագաւորներու, իշխաններու, քահա- նայապետներու եւ ուրիշ երեւելի մարդիկներու անուանց քով դրուած ատեննին. Louis quatorze. Լուիզովիկոս տասնուչորսերորդ. Օն րեօրորի-նձի- Լեօռլիէօ: Pie sept. Richard deux.

Գ. Գրքի մասերուն, գլուխներուն, հասուած- ներուն վրայ խօսուած ատեն. Chapitre trois; article cinq.

Բայց սա երեք դեպքին մէջն ալ սո չ'ըսուիր, հասա միշտ premier դասականը կը գործածուի- ուտի եւ. L'un mai; Richard un; chapitre un չ'ըսուիր. հասա Le premier mai; Richard premier; chapitre premier. Մինակ ժամերու վրայ, A une heure կ'ըսուի:

257. Գասականներէն մինակ premier ու second իզականի մէջ կը փոխուին. ինչու որ մէկաններն ար- դէն անձայն օով կը լըննան: Նոյնպէս հասարակ- օրէն մինակ իրենք յոգնակի կ'ըլլան. Les premières pensées ne sont pas toujours les meilleures. Ամէն ատեն առաջին մտած մունքները լաւագոյնները չեն ըլլար. Հէր վաբի իւր րի-նի-նձիւր էի օլաշ:

L'honneur des premiers faits se perd par les seconds.

Premierին անդ՝ unième, ետի secondին անդ՝ deuxième ալ կայ. բայց ուրիշ թուե մը ետեւ կը գործածուին. Vingt et unième; quarante et unième; cinquante deuxième. Քիչ անդ deuxième առանձին ալ կը բանի:

Բ. ՍՏԱՅԱԿԱՆՆԵՐ

258. Երբ որ ստացիչն (83) իրի անուն Մ'ըլայնէ, երբորդ դեմքի ստացական ածականները գործածելու տեղ, բայէն յառաջ հասարակօրէն en գերանունը կը բանի ու ստացեալին վայ՝ յօդ. բայց այսպէս en գործածելու համար պէտք է, նախ՝ որ խօսքին նոյն անդամին մէջի բայն ընդունելու թիւն անցեալ չըլլայ. երկրորդ՝ որ ստացեալը նախագրութեան մը խնդիր չըլլայ. երրորդ՝ որ en գործածելով՝ խօսքն երկդիմի ու անորոշ չըլլայ. Ինչպէս աս խօսքին մէջ Que cette contrée me plaît! l'air en est doux, le sol en est fertile, les habitants en sont honnêtes et laborieux. Աս դաւառն ինչչափ կը սիրեմ. օդը բարեխառն է, դետինը՝ բերրի, բնակիչներն ալ՝ պարկեշտ ու աշխատասէր են. Պոստիւնին հազար լաբէճ, Բօգրաշը մահալար վէ հիւսնէն բըշ հիւսն վէ շալաշան օլտոնդունան, Էփեվերիմ: Բայց աս ետեւի օրինակներուն մէջ ստացականները գործածուած են. Avez-vous vu la mer en furie, bravé ses périls? Ծովն ալեկոծութեան մէջ տեսար ու անոր վտանգներն արհամարհեցիր. Տեղեղէ Ֆրանսուսիս կէօրեայ Կէ Ռեմլեթեքրէնդէն Գօրգիսուրըն վար օր: = Ce que j'admire dans cette ville, c'est la beauté de ses hôtels et de ses palais. Սա քաղաքին մէջ ամենէն աւելի ապարանքներուն ու պալատներուն գեղեցկութեան վայ կը զարմանամ. Ընդհին Գեր շէյտէն զէյապէ Գիսուրըն վէ սարայլարըն կէվելիկէն շաշայօրոմ: Entendez-vous le vent? sa violence ébranle les fondements de

l'édifice où nous nous trouvons. Ինչու որ առաջինին մէջի bravé բայն ընդունելութիւն անցեալ է. երկրորդին մէջ hôtels ու palais ստացեալները՝ de նախագրութեան խնդիր են. երրորդին մէջն ալ safin տեղ en գրուելով՝ խօսքը երկդիմի կամ անորոշ կ'ըլլար:

Վերը բսինք որ հասարակէն en կը գրուինչու որ շատ երեւելի հեղինակներ շատ անգ որ կրնային en գնել, ստացական գերանունները գործածած են. Ինչպէս La mollesse est douce et sa suite est cruelle. Voltaire. Le commerce est comme certaines sources; si vous voulez détourner leur cours, vous le faites tarir. Fénelon. որոնք կրնային ըսել et la suite en est cruelle; si vous voulez en détourner le cours. . . Ուրիշ ասոնց նման անհամար օրինակներ կան ընտիր հեղինակներու մէջ. անոր համար չենք կրնար համարձակիլ քանի մը բերականութեանց հեղինակներու հետ ըսել որ աս կերպով ստացականները գործածելը սխալ ըլլայ: Գործեալ կ'երեւայ թէ ուղիղ չէ Շախալին ըսածը՝ որ ստացիչն իրի անուն եղած անէն՝ ստացականները գործածել կարենալու համար, ստացիչը նոյն խօսքին մէջ անուն բայի պիտ'որ ըլլայ. Ինչու որ աս խօսքերու մէջ Peut-on rendre à une rose niétie sa fraîcheur et ses parfums? Թոռմած վարդի մը իր դալարութիւնն ու անուշահոտութիւնը տալը կարելի է մի. Պէր օւլոն կէլ Էնդի Բուլեկէնի վէ Խօլ Էօթուսնն վերդի Գիսուր Գի. J'ai parcouru la Suisse et ses riantes vallées. Je hais le monde et sa misère. A une rose, la Suisse et le monde ստացիչներն անուն բայի չեն, խնդիր են, եւ ի վերայ այդ ամենայնի ստացականներուն տեղ en գերանունը գործածելն անկարելի է: Ընոր համար ըսելու էր որ ստացիչը միւսնոյն խօսքին մէջ պիտ'որ գտնուի:

259. Բայերուն խնդրին քով ստացական ածական դնելու տեղ՝ յօդ կը գրուի, երբ որ խօսքին մէջ անձնական գերանուն կամ ուրիշ բառ մը ստացչին ով ըլլալը յայտնի կը ցուցնեն. J'ai mal à la tête. Գլուխս կը ցուի. Պաշը ուղբը: Les bras lui enflent à vue d'oeil. Pierre s'est cassé la jambe. Il faut lui couper la main. Բայց երբ որ խօսքին մէջի անձնական գերանունը՝ ան գոյականին ստացիչը յայտնի չեցուցնէր նէ, ստացական դնելու է. Je vois que ma jambe enfle. Il a perdu son argent.

260. Ստացական ածականներն ալ յօգերուն պէս (240) ամէն գոյականներուն վրայ կը կրկնուին . Il pose ce fondement tant de son histoire que de sa doctrine et de ses lois. Իբ թէ պատմութեան, թէ վարդապետութեան ու թէ օրինաց աս հիմը կը դնէ. Բենոյի լէվարէիքնէ, լեւիմոսիքն վէ այնլէրէնէ պո- լէտէնէ քօր :

261. Ածականներուն վրայ մինակ ան ատեն կը կրկնուին երբ որ անոնք չեն կրնար մի եւ նոյն գոյականին վրայ ըսուիլ . Իսկ եթէ կրնան ըսուիլ նէ, չեն կրկնուիր (241—242). Chaque homme a son bon et son mauvais génie. Ամէն մարդ իր բարի ու չար սգին ունի. չէր ադամն զէ՛ս էյի զէ՛ս ֆէնս ֆէրէնի վար : = J'avais à coeur la publication de mon dernier et meilleur ouvrage.

262. Ըստ ամենայնի աս կանոններուն կը հետեւին ցուցական ածականներն ալ . Ce cheval et cet âne paissent ensemble en paix. Աս ձին ու աս էչը խաղաղութեամբ մէկտեղ կը ճարակին. Պո- լի ըս էչէ՛ պէրէնոյի մո-նայպէն իլէ օլլանըլար : = Chassez-moi tous ces anciens et ces nouveaux amis. = Ce faible et vain effort ne touche point mon coeur.

263. Chacun էն յառաջ յոգնակի բառ մ'եղած ատեն, իրմէ ետքը son, sa, ses կը գրուի՝ թէ որ խնդիր սեռին chacun էն յառաջ է, իսկ թէ որ chacun էն ետքն է՝ leur, leurs կը գրուի . Les deux rois faisaient chanter des Te Deum, chacun dans son camp. Երկու թագաւորներն ալ իրենց բանակին մէջ Զքեղ Աստուած երգել կու սային . Իտի ֆո- պէլան որ ֆենոյի օրոտուարընորո համար ու սէնս օֆո- ոտուար ըրբ : = Les langues ont, chacune, leurs bizarreries. Ամէն լեզու իր արտաբոյ կարգի բաներն ունի . չէր լեւանըն ամայի խոստոսիլէլէրի վար :

264. Իսկ երբ որ խօսքին նոյն անգամին մէջ խնդիր սեռի չկայ նէ, թէ son, sa, ses, թէ leur,

leurs կրնայ գործածուիլ . Tous les juges ont opiné, chacun selon ses lumières. Ամէն դատաւորներն իրենց զիտութեանը համաձայն կարծիքնին ըսին . Չէր հատիլէր ֆենոյի պէրէնիքնէ վերէ ընչ վերտէլէր : Ils sont venus, chacun avec ses gens. = Tous les juges ont opiné, chacun, selon leurs lumières. Ils sont venus, chacun, avec leurs gens.

Թեպէտ եւ քանի մը քերականութեանց հեղի- նակներ կ'ըսեն որ խօսքին նոյն անգամին մէջ խն- դիր սեռի չեղած ատեն՝ միշտ son, sa, ses դնելու է . բայց շատերը մեր գրածին պէս կ'ըսեն, եւ ըսածին երեւելի մատենագիրներէն առնուած շատ օրինակ- ներով կը հաստատեն :

Գ. Ա Ն Ո Ր Ո Շ Ն Ե Ր

265. Tout ածականը մէյմը՝ բոլոր, ամբողջ, կը նշանակէ, մէյմ՝ ալ՝ ամէն մէկ, ամէն, իւրաքան- չեւր : Առաջին նշանակութեամբ թէ արականի եւ թէ իգականի մէջ, թէ եղակի եւ թէ յոգնակի կրնայ գործածուիլ . Իսկ երկրորդ նշանակութեամբ՝ միշտ իրմէ ետքը առանց յօգի բառ մը կ'ուղէ եւ հասարակօրէն յոգնակի չիգործածուիր . On perd tous ses amis en perdant tous ses biens. Մարդս բոլոր ստացուածները կորսնցընելով՝ բոլոր բարե- կամներն ալ կը կորսնցընէ . Արամ՝ օլլու-պ օլլանճառընը ըսայ էլիտիլէնոյի՝ Չի-օլի ուսիլարընը որ ըսայ է երէր : Babylone semblait être née pour commander à toute la terre = Tout peuple, toute terre entendra son oracle. En toute chose il faut considérer la fin.

Ընտիր մատենագիրներու մէջ սեղ սեղ եր- կրորդ նշանակութեամբ յոգնակի ալ կը գտնուի, որուն ստանաւորի մէջ հրաման կու տան բոլոր քերականութեանց հեղինակները :

266. Աս բառս երբեմն մակբայ կ'ըլլայ, ան ատեն՝ երբ որ իրմէ ետեւ ուրիշ մէկ մակբայ, ածա- կանի պէս գործածուած գոյական, արական կամ ձայնաւորով սկսած իգական ածական մը գայ նէ,

անփոփոխ կը մնայ. իսկ բաղձայնով սկսած իդու-
կան ածական մը կամ autre բառը դայ նէ, թէ
սեռով ու թէ թուով կը փոխուի. Ces fleurs sont
tout aussi fraîches qu'hier. Աս ծաղիկներն երեկուան
պէս դաւար են. Պո- շինէիւրն արեւոյ իւր
խ-նէիւրն արեւ: La rivière coule tout doucement.
Dans nos vaisseaux sont tout prêts. Elle était tout
affligée de ce changement. = La Grèce toute polie
et toute sage qu'elle était... Յունաստան որչափ
կը թուած ու իմաստուն ալ էր նէ... Բո-մար նէ
գարար էրիւր լէ ալի՜ ինէլէր էրի րէ...: Les pensées
de l'homme juste sont toutes nues. Toute autre
place qu'un trône eût été indigne d'elle.

Բայց երբ որ autrefis յառաջ une թուականը
կը լայ նէ, երբեմն առանց անոր ալ, tout բառն
անփոփոխ կը մնայ. Vous méritez tout une autre fortune.
Bien que sa vertu jetât un fort grand éclat au dehors, c'était
tout autre chose au dedans.

267. Même բառն անմիջապէս գոյականէ մը
յառաջ, դիմաւոր դերանունէ ու մինակ մէկ գոյա-
կանէ ետքը դրուած ատեն, եւ կամ իր գոյականին
ու իրեն մէջտեղը être բային մէկ ժամանակը մտած
ատեն, ածական է ու քովի բառին հետ թուով կը
համաձայնի. իսկ բայի մը քով ու երկու երէք
գոյականէ ետեւ դրուած ատեն՝ մակարայ է ու ան-
փոփոխ կը մնայ. Le peuple et les grands n'ont ni
les mêmes vertus, ni les mêmes vices. Ժողովուրդն
ու մեծամեծները նոյն առաքինութիւններն ու նոյն
մըլը թիւնները չունին. Ճէմասլը բնձալ փայլը
Ֆուրէիւրն է իւր-յարբ ուր րէնէլ: Ces enfants se
sont corrigés eux-mêmes. Les dieux mêmes devin-
rent jaloux des bergers. Ses grâces sont les mêmes.
= Nous ne devons pas fréquenter les impies, nous
devons même les éviter. Պէտք չէ որ ամպարիշտ-
ներուն քովը յաճախ երթանք, մանաւանդ թէ
անոնցմէ փախչելու ալ պարտականութիւն ունինք.

Պէնսիոն-ուրըն էանընա սըք սըք ինիւնիւրն մասրա,
մըլըրառն բաւայա ուրիւր ուրիւր-մո-ղ լըր: J'ai tout à
craindre de leurs larmes, de leurs soupirs, de leurs
plaisirs même.

Գ Լ Ա Ի Խ Զ.

Գ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Վ Ր Ա Յ

268. Գերանունները գործածելու ատեն՝
երէք բանէ զգուշանալու է:

Ա. Միւսնոյն խօսքին մէջ մէկ դերանունը
զատ զատ գոյականներու տեղ դնելու չէ. ինչպէս
է սա խօսքերը. J'ai lu avec plaisir cet ouvrage qui
a été composé par une personne qui est versée dans
les sciences qui ont pour but l'étude de la nature.
Հապա ըսելու է . . . cet ouvrage composé par une
personne versée dans les sciences qui . . .

Բ. Գերանունն անանկ գործածելու չէ որ
խօսքին մէջ որ բառին հետ կապակցութիւն ունե-
նալը չիմացուի. ինչպէս է սա խօսքը. Virgile a
imité Homère dans tout ce qu'il a de beau, որովհետեւ
il գերանունը կրնայ թէ Virgile եւ թէ Homère
բառին տեղ դրուած ըլլալ: Ուստի խօսքը փոխելով,
թէ որ Virgile բառին տեղ դնել կ'ուզուի, Virgile
dans tout ce qu'il a de beau, a imité Homère
ըսելու է. իսկ թէ որ Homère բառին տեղ ըսել
կ'ուզուի նէ, Virgile a imité Homère dans tout ce
que ce dernier կամ celui-ci a de beau ըսելու է:

Գ. Որովհետեւ դերանունն ինք իրմէ որոշեալ
նշանակութիւն ունի, անոր համար բային հետ հար-
կաւ կապակցութիւն ունեցող առանց յօգի անորոշ
գոյականի մը տեղ չիգրուիր. ուստի սա խօսքերս Le
général livra bataille et la perdit. S'il a droit de

répondre qui le lui a accordé? Je vous rends service, quoique vous ne m'en rendiez pas. աղէկ չեն. Հապա տարբեր կերպով փոխելով... et fut vaincu; s'il a le droit de . . . ; . . . quoique vous n'en usiez pas de même à mon égard բռեւու է:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա .

Ա Ն Չ Ն Ա Կ Ա Ն Ի Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

269. Ուղղականները երկու կերպով կրնան գործածուիլ. մէյմը Հասարակ կերպով բայի մը քով. մէյ մ'ալ բայէն հետու, ուրիշ գերանուան կամ գոյականի մը հետ, բայը զօրութեամբ եղած տանն, c'est բայէն կամ շողկապէ մը ետեւ: Առաջին կերպով je, tu, il, ils գերանուանները կը գործածուին. երկրորդ կերպով՝ moi, toi, lui, eux. իսկ elle, elles, nous, vous, երկու կերպով ալ. Je crains; tu vas; il viendra; ils sortaient; dis-je? viennent-ils? = Nous irons à la campagne, lui et moi. Անիկայ ու ես գեղ պիտ'որ երթանք. Օնո՛ւյլս ո՞նէն ի՞նչէն ի՞նչէն: Toi et lui vous êtes de mes amis. Pierre et moi nous viendrons vous voir. Qui est là? — C'est moi, c'est toi, c'est lui, ce sont eux, կամ մինակ moi, toi, lui, eux. = Elle sortit; voyez-vous? Qui vous l'a dit? — C'est elle, կամ elle. Ասիկայ ձեզի ո՞վ ըսաւ. ան կինը. Պրոնոն սեղէ ի՞նչ որտէ՞. օ քարը: Nous partirons demain, nous et elles.

Շատ անգամ je գերանուներ moiին հետ, tu, toiին հետ, . . . կը գործածուին, ու elle, elles, nous, vous կը կրկնուին, խօսքն աղբարցընելու եւ աւելի ազգու ընելու համար. մանաւանդ թէ շատ անգամ je, tu, . . . ամենեւին չիգրուիր, ու բայն աներեւոյթ կը գրուի. Je dis moi իս կ'ըսեմ. Պէն որտէ՞: Moi je prétends. Que répondras-tu à cela, toi qui, . . . Comment pourrait-elle vous haïr, elle qui . . . = Moi commettre un pareil crime? Իս այսպէս յանցանք մը գործեմ. Պէն ո՞նչէն ի՞նչէն քոն ի՞նչէն: Faire une lâche, é, moi!

270. Սեռականի մէջ՝ de նախադրութեամբ շինուածները շատ չեն գործածուիր. ինչու որ թէպէտ եւ կրնայ Le Dieu de lui et de ses enfants. Իրեն ու իր որդւոյն Աստուածը. քե՛նքնէն ի՞նչ էլ լաւաւընըն Ալլահը. Pour l'amour de moi, de vous բտուիլ. բայց հասարակօրէն Le livre de moi; l'habit de lui; les enfants d'elles չ'ըսուիր. Հապա Mon livre; son habit; leurs enfants կ'ըսուի: Իսկ ուր որ, երրորդ դէմքի մէջ, ստացականները չեն կրնար գործածուիլ նէ (258), en գերանուներ գնելու է. ինչպէս, որովհետեւ ծառի մը վրայ խօսելով, Ses fruits sont doux չ'ըսուիր, Les fruits en sont doux. Անոր պտուղներն անուշ են. Մէնքէնքի՛ն ի՛նչու որք, բռեւու է:

271. Տրականները երեք կերպով կը գործածուին. մէյ մը բայէն յառաջ, մէյ մը հրամայականէ ետեւ, մէյ մ'ալ բայէն ետքը ուրիշ կերպով: Առաջին կերպով me, te, se, lui, nous, vous, leur, y կը բանի. երկրորդ կերպով՝ moi, toi, lui, nous, vous, leur, y. իսկ երրորդ կերպով՝ à նախադրութեամբ շինուածները. Il me donna. Je te permets. La fortune lui remit ses biens. Բախտը անոր ստացուածները նորէն իրեն դարձուց. Օնո՛ւն յալընը ֆէլէտ ի՛նչէնք օնա որտէնքնէնքն: Il leur ouvrit la porte. = Dites-moi la vérité. Ստոյգ բռեք. Տօղրո՛ւնն որտէնքն: Apportez-nous du pain. Donnez-lui ce qu'elle demande. Pensez-y bien. = Je m'adresse à vous. Գեպ ի ձեզ կը դառնամ, ձեզի կը դիմեմ. Սէնք որդրո՛ւնընքն, որտէնքնէնքն: On ne doit rien rapporter à soi. Il nous doit cette somme à nous et à nos associés.

Ընտանի խօսակցութեանց մէջ երբեմն հրամայական բայէն ետեւ moi գերանուներ զարգի պէս կը գրուի. Faites-moi taire ces gens-là. Սա մարդիկն ինձի լռեցուցէք. Շո՛ւն որտէնքնէնքն: Donnez-leur-moi sur les oreilles.

A elle հասարակօրէն ներգործական բայի մը խնդիր չիկրնար ըլլալ, հապա անոր տեղը lui կը

գրուի, ինչպէս վերի օրինակներուն մէջ ականուեցաւ: Բայց երբ որ կուգորի մէկն ուրիշներէն որոշել, ան ատեն կրնայ ըստիլ. ինչպէս *Ces femmes ne méritent pas ce présent, donnez-le à elle.* Աս կնիկներն ան ընծային արժանի չեն, անոր տուէք. Պո՛ւ գորբաւոր դո՛ւ գեղեցիկ լոյս գեղեցիկ տիւրէր, օ՜ն վերին:

272. Հայցականներն ալ արականին պէս երեք կերպով կը բանին: Առաջին կերպով *me, te, se, le, la, les* կը գործածուի, երկրորդ կերպով՝ *moi, toi, lui, elle, eux, elles.* Իսկ *nous, vous* երեք կերպով ալ կը բանին. *Il me vit.* Անիկայ զիս տեսաւ. *Où te cherchais-je.* Je te cherche. *Il connut la vérité, il l'aima, il la suivit.* = *Regarde-toi dans le miroir.* Հայելի նայէ. *Venez à mon père.* Rendez-moi à mon père. *Donnez-le à votre frère.* = *Il est venu nous voir, mon frère et moi.* Չիս ու եղբայրս տեսնելու եկաւ. *Où te cherchais-je.* *Je ne l'aime ni lui ni son frère.* Je les ai vues, *elle* et ses filles. = *Les grandes prospérités nous aveuglent.* Մեծ յաջողութիւնները զմեզ կը կոյրընեն. *Conduisez-nous à la ville.* = *Je viendrai vous prendre, vous* et votre frère.

273. Բացառականի կամ պատմականի մէջ թէ՛ ճանաչողութեամբ շինուածները, թէ՛ *en* կը գործածուին. *բայց առաջինները միշտ բայէն ետքը կը գրուին, իսկ *en* միշտ բայէն յառաջ.* *C'est d'eux que j'attends tout.* Ամէն բան անոնցմէ կը սպասեմ. *Serez-vous content de moi.* On aura soin de toi. *Que dit-on de lui?* *Qu'en pensez-vous?* Ան բանին վրայ ի՞նչ կը կարծէք. *Être trop content de soi* est une faiblesse; *en être trop mécontent* est une sottise.

274. Առաջին ու երկրորդ դէմքի անձնական գերանունները՝ թէ՛ մարդիկներու եւ թէ՛ իրերու վրայ կրնան գործածուիլ. ու թէ՛ արական են թէ՛

իգական: Ուստի ասոնց գործածութեան մէջ աս կողմանէ դժուարութիւն մը չկայ:

275. Երրորդ դէմքի գերանուններէն՝ *il, ils, le, la, les, se, en, եւ ուղղականի մէջ elle, elles, թէ՛ մարդիկներու թէ՛ իրերու վրայ կրնան ըստիլ. ինչպէս մինչեւ հոս գրուած օրինակներէն կ'իմացուի:* *Elle, elles* գերանունները *à* կամ *de* նախադրութիւններով հասարակօրէն մինակ մարդիկներու վրայ կը գործածուին. *Իսկ իրերու վրայ *y* կամ *en* գերանունը կը գործածուի.* *Ինչպէս գիտութեան մը վրայ խօսելով, Je m'adonne à elle* չ'ըսուիր, *հայցաւ Je m'y adonne.* Անոր կը պատահիմ. *Օ՜ն ինչո՞ւ ո՛ւր:* *Երբեք մատակ ճիւղ մը կամ ասն վրայ խօսելու ատեն՝ Je ne me suis pas encore servi d'elle; je m'approchai d'elle* չ'ըսուիր, *հայցաւ Je ne m'en suis pas encore servi; je m'en approchai.* Անիկայ գետնէմ գործածած, անոր մտեցայ. *Օ՜ն գործածած լաւմասը լմ, օ՜ն էսնալորմ. բտելու է:*

276. *Leur բառը, նախադրութեամբ *eux, ու* lui թէ՛ արականի մէջ թէ՛ նախադրութեամբ մը մարդիկներու վրայ կ'ըսուին. ինչպէս մինչեւ հիմայ գրուած օրինակներէն կրնայ տեսնուիլ:* *Իսկ իրերու վրայ անոնց տեղ *y* կամ *en* կը գործածուի. ինչպէս մէկ կամ շատ գործքի վրայ Je lui կամ leur donnerai mes soins* չ'ըսուիր, *հայցաւ J'y donnerai.* Ասանկ ալ ասն մը կամ շատ աներու վրայ *Je lui կամ leur* ajouterai un pavillon չ'ըսուիր, *հայցաւ J'y ajouterai.* *Ne montez pas sur lui* (sur l'arbre), sur *eux* (sur les arbres). *Que dites-vous de lui* (de ce livre), *d'eux* (de ces livres)? *J'irai, N'y montez pas.* *Qu'en dites-vous?*

Շատ անգամ կը պատահի որ *en* ու *y* գերանունները չեն կրնար գործածուիլ. ան ատեն թէ՛ որ խօսքն ուրիշ կերպ գործընել կարելի չէ նէ, իրերու վրայ ալ մեկաները կրնայ ըստիլ. *On ne saurait dire si Esope eut sujet de remercier la nature ou de se plaindre d'elle. Le trône où vous êtes assis a autour de lui* Չէր նստած գահին շուրջ կողմը . . . կայ. Սեյն:

grand, il croit l'être et il ne l'est pas. Si vous avez été trompé jusqu'ici, c'est que vous avez bien voulu l'être. Թէ որ մինչեւ հիմայ խաբուեցար նէ, անոր համար խաբուեցար՝ վասն զի ուղեցիր. էյեր շէտեյեթեթեթ արանորըն բա, իսկեդեյեթեթեթ արանորըն: Les pauvres sont moins souvent malades, faute de nourriture, que les riches ne le sont pour en prendre trop. Աղքատները կերակրոյ քիչութենէն այնչափ հիւանդ չեն ըլլար, որչափ հարուստները շատ ուտելէն. Չէնկէնկէն էեթեթ արանորըն բա, իսկեդեյեթեթեթ արանորըն քա, Ֆո-գարեթեթեթ էեթեթ արանորըն բա, իսկեդեյեթեթեթ արանորըն: L'homme se fait plus de maux que ne lui en fait la nature.

283. Գիմու որ գերանուններէն moi, toi, lui, elle, nous, vous, eux, elles ու soifն քովը մեմե անորոշ ածականը կրնայ գրուիլ. Il ne pouvait plus se supporter lui-même. Ա՛լ ինք զինքը չէր կրնար քաշել. Քեդեթեթեթեթ արանորըն էեթեթեթեթ: Les remèdes sont eux-mêmes de véritables maux.

284. Քաղաքավարութեան համար գրեթէ միշտ tu կամ ton ըսելու տեղ՝ vous կամ votre կ'ըսուի. եւ թէ որ vous անուն բայի ըլլայ նէ, բայն ալ եզակի դրուելու տեղ՝ յոգնակի կը գրուի. ինչպէս մինչեւ հիմայ գրուած օրինակներէն կ'երեւայ: Բայց երբ որ tuին տեղ դրուած vous գերանունը՝ ածական մ'ունենայ նէ, ան ածականը եզակի կը մնայ. Il lui dit: Vous êtes bien honnête. Գուք շատ քաղաքավար էք, ըսաւ անոր. Չո՞ր լալեթեթեթեթ, րեթեթ օն:

285. Երեք գեպքի մէջ tu կը գործածուի: Ա. Իրմէ շատ վար մարդու մը հետ, կամ մէկու մը հետ արհամարհելով ու յանցանքը երեսը գարնելով խօսուած ատեն:

Բ. Շատ ընտանի բարեկամներ, երկու եղբարք իրարու հետ խօսած ատենին:

Գ. Բարձր սճի մէջ ամէն տեղ կրնայ tu գործածուիլ, նաեւ Աստուծոյ, թագաւորի, իշխանի մը հետ խօսուած ատեն:

286. Երբեմն ալ je կամ mon ըսուելու տեղ, nous կամ notre կ'ըսուի, ու բայն եւ ածականը vousին համար տուած կանոնին (284) կը պահեն. Persuadé comme nous sommes. Որովհետեւ համուզուած ենք. Իլլամ օլրո-ղո-մո-ղրան: Sans respect ni demi nous a déshonoré. Բոխանակ ըսելու Persuadé comme je suis. Sans respect ni demi m'a déshonoré.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

Յ Ո Ւ Յ Ա Վ Ա Ն Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

287. Ce գերանունն անփոփոխ մնալով, երկու սեռի ու երկու թուի մէջ ալ կը գործածուի: Իրմէ ետքը կամ être բային մէկ ժամանակը կամ յարաբերական գերանուն մը կ'ունենայ, ինչպէս ետեւի կանոններուն օրինակներէն կ'երեւայ.

288. C'est բայէն ետեւ խնդիր բնութեան ու յարաբերական մը գալու ըլլայ նէ, երբեմն խնդիր բնութեանին վրայ գրուելու նախագրութիւնը՝ մինակ յարաբերականին վրայ կը գրուի. իսկ երկուքին վրան ալ նախագրութիւն զնելը սխալ է. ինչպէս՝ թէ C'est à toi que je veux le donner, թէ C'est toi à qui je veux le donner. Քեզի կ'ուզեմ տալ. Սա՛ն վերեթեթեթ. կրնայ ըսուիլ. իսկ C'est à toi à qui je veux donner ըսելը՝ սխալ կ'ըլլայ: Ասանկ ալ C'est là qu'elle répandait ses larmes, ըսելու է, եւ ոչ թէ C'est là où elle. ինչու որ թէ là թէ où, երկուքն ալ à նախագրութեամբ բառի մը զօրութիւնն ունին:

289. C'est բայը մինակ ան ատեն յոգնակի կը գրուի, երբ որ իրմէ ետեւ առանցնախագրութեան երրորդ գեպքի յոգնակի բառ մը կու գայ. ուրիշ

ինչ որ զայ նէ՝ եզակի կը մնայ. *Ce sont eux qui vous diront cela.* Անիկայք զհանոնք պիտ'որ բտեն. *Où nous sommes en ce moment: Ce sont nos méthodes qui nous égarrent. N'étaient-ce pas les mêmes hommes? = C'est à de telles mains qu'il nous faut recourir.* Ասանկ ձեռքերու պէտք է որ դիմենք. *Պէ՛տէ՛ ելլերէ՛ «ըլըն՝աբ Վա՛նի» որ: Oui, c'est mon propre fils; oui, monstres inhumains, c'est vous qui dans son sang avez trempé mes mains. Qui les excite? Est-ce nous? est-ce toi?*

Ce que l'on nous dit de vous, c'est que vous êtes les Romains, c'est que vous êtes les Romains? Seront-ils les enfants? Est-ce les Romains? Sera-ce les enfants? Est-ce toi?

290. Խօսքի մը առաջին անգամին սկիզբը քերանունը ըլլայ նէ, երկրորդ անգամին բայէն յառաջ նոյն քերանունը կը կրկնուի, թէ որ ան բայէն ետեւ անձնական քերանուն մը, բայ մը կամ յոգնակի գոյական մը զայ նէ. իսկ եզակի գոյական մը գալու ըլլայ նէ, կրնայ թէ կրկնուի թէ չկրկնուի. ապա թէ որ առանձին անձնական մը գալու ըլլայ նէ, չկրկնուի. *Ce qui m'attache à la vie, c'est vous. Զիս աս կեանքին հետ կապողը դուք էք. Պէ՛նի՛ որ՝ էօ՛րէ՛ պարտաւոր ի՛նչ ի՛նչ: Ce qui importe à l'homme, c'est de remplir ses devoirs. Մարդուն պէտք եղած բանը՝ իր պարտքերը կատարելն է. ինչպէս Վա՛նի, ինչպէս Վա՛նի: Ce qu'on souffre avec le moins de patience, ce sont les perfidies. = Ce que je sais le mieux, c'est mon commencement. Ամենէն աղէկ գիտցած բանս՝ իմ սկիզբս է. Ինչ էնի՛ պարտաւոր ի՛նչ ի՛նչ: Ce qui mérite le plus notre admiration, est la vertu. = Ce qui est vrai est beau. Ce qu'on loue est souvent blâmable.*

291. Celui քերանունն ետեւ կամ de նախադրութեամբ բառ մը, կամ յարաբերական մը պիտ'որ ըլլայ. *Votre silence et celui de votre père m'en disent assez. Բու լուռ թիւնդ ու հորդ լուռ թիւնը ինձի բաւական կը հասկոյցընեն. Սէնի՛ն ի՛նչ պէ՛տէ՛ն որ՝ «ըլըն՝աբ պանս ի՛նչ ի՛նչ պէ՛տէ՛ն որ: Ces soldats sont ceux que vous demandez. Աս զինուորները քու ուզածներդ են. Պո՛ւն ի՛նչ ի՛նչ պէ՛տէ՛ն ի՛նչ պէ՛տէ՛ն որ: Votre opinion est celle de tout le monde. Բու կարծիքդ ամենուն կարծիքն է. Սէնի՛ն ի՛նչ պէ՛տէ՛ն որ: Seront-ils les Romains? Est-ce toi?*

Հասարակօրէն ամեն քերականութեանց մէջ ասանկ կ'ըսեն, ուստի եւ հեղինակներուն անդ անդ լուռ լուռ ետեւ անձնական կամ ուրիշ բառ մը գործածելը, ինչպէս J'ai joint à ma dernière lettre celle écrite par le prince. Racine. Vos succès présents me répondent de ceux à venir. Voltaire. սխալ կը սեպեն. բայց հիմայ շատերը աս կանոնին միտ չեն դնել:

292. Հատ անգամ խօսքին սկիզբը կամ մէջը celui քերանունը գորութեամբ կ'իմացուի. *De quoi remercier qui ne me donne rien? Ինձի բան մը չտրուողին ի՛նչ բանի վրայ շնորհակալ ըլլամ. Պանս պէ՛տէ՛ն ի՛նչ ի՛նչ պէ՛տէ՛ն ի՛նչ ի՛նչ: Si l'on doit le nom d'homme à qui n'a rien d'homme? Qui marche assurément n'a point peur de tomber. Votre conduite est d'un honnête homme. այս ինքն De quoi remercier celui qui ne . . . ; . . . d'homme à celui qui n'a . . . ; Celui qui marche . . . ; Votre conduite est celle d'un . . .*

293. Խօսքի մը առաջին անգամին մէջ celui qui, ceux qui ըլլայ նէ, երկրորդ անգամին բայն անուն բայի չ'անուոր. *celui քերանունը գորութեամբ ալ իմացուած ըլլայ նէ, աս կանոնը կը պահուի. Celui qui vous parle est votre bienfaiteur. Բեզի խօսողը քու բարեբարդ է. Սանս պէ՛տէ՛ն ի՛նչ պէ՛տէ՛ն որ: Ceux qui vivront verront. = Qui sert bien son pays sert souvent un ingrat.*

294. Աս celui գերանունան վրայ ci կամ là մասնիկը դնելով, celui-ci, celui-là գերանունները կը շինուին: Ասոնք երբ որ երկուքը մեկտեղ գործածուելու ըլլան, ci մասնիկն ունեցողը խօսողին մօտ եղած բան մը եւ կամ, խօսքին մէջ վերջը յիշուած բան մը կը ցուցնէ. իսկ là մասնիկն ունեցողը խօսողէն հեռու ըլլող կամ խօսքին մէջ յառաջ յիշուած բան մը կը ցուցնէ. J'ai pris celui-ci, mon frère celui-là. Ես ասիկայ ասի, եղբայրս ալ՝ անիկայ. Պէն պըննա՝ արեւ, քարաշէմ աս օնն: Tel est l'avantage ordinaire qu'ont sur la beauté les talents; ceux-ci plaisent dans tous les temps, celle-là n'a qu'un temps pour plaire.

295. Ասոնց գործածութեան նման է ceci, cela գերանուններուն գործածութիւնն ալ. մինակ ասոնք հասարակօրէն իրերու վրայ կ'ըսուին. Je n'aime pas ceci, donnez-moi cela. Ասիկայ չէմ սիրեր, անիկայ ասուր ինձի. Պըննա հաշի էլիմ, օնն վեր:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Գ.

Յ Ա Ր Ա Բ Ե Ր Ա Վ Ա Ն Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

296. Յարաբերական անմիջապէս իր յարաբերեալին քովը կը դրուի. եւ մինակ երբ որ կը կրկնուի եւ կամ երբ որ յարաբերեալին քովն ածական կամ ինքիբ ր՝ ըլլայ նէ, կրնայ անկից զատուիլ. Le vaisseau, qui était arrêté, et vers lequel ils s'avançaient, était un vaisseau phénicien qui allait dans l'Épire. Կեցած նաւը՝ որուն կը մօտիկնային, փիւնիկեցի նաւ մըն էր, որն որ Եպիրոս կ'երթար. Օ եւէլաշաբէլուրը որոնք հէմ է պըրորնա կէտէն փէնէֆալը պէր կէտէ իտի: = On entendait les roulements solennels de la cataracte de Niagara, qui . . . se prolongeaient de désert en désert. Նիակարա գետին սահանքին անապատէ

անապատ երկրնցող դացող հռչակաւոր հասնըր կը լուեր. Օլ նիակարա ւշաբէն չէլքէն չէլք ռշաշ ցէտէն ֆարիւնընն մէլնոր արեւմուտընն եւնիւր իտի:

297. Աւղղականի մէջ թէ մարդիկներու եւ թէ իրերու վրայ qui կը գործածուի, նոյնպէս հայցականի մէջ միշտ que; իսկ մէկալ հոլովներուն մէջ, մարդիկներու վրայ նախագրութեամբ մը qui, իրերու վրայ ալ նախագրութեամբ մը le quel կամ qu'on կը գործածուի. Les gens à qui personne ne peut plaire, sont ordinairement ceux qui ne plaisent à personne. Ամենեւին մէկու մը չհաւանողները հասարակօրէն մէկու մը հաճելի չեն ըլլար. Գիտէ՞ցէ պէնտիւնընէրէ ետէրէ փէնէ պէնտիւնը: C'est l'intérêt qui le fait agir. L'autorité qu'on méprise est bientôt bravée. N'est-ce point là Héghésippe avec qui j'ai longtemps vécu? = Il m'écrivit un billet auquel je n'ai pas répondu. Ինձի սոմնակ մը գրեց, որուն պատասխան չսուի. Պըննա պիտի քեզէրէ ետաշը, փէլայ վէրէպիմ: Oserai-je vous entretenir d'une gloire à laquelle vous avez renoncé. L'empire sur lequel Dieu vous a établi est assez vaste. Il y eut plusieurs dîners à quoi l'on ne s'était pas attendu.

298. Dont ու duquel . . . նոյն նշանակութիւնն ունին, բայց իրարու տեղ չեն կրնար գործածուիլ: Սեռականի մէջ յարաբերեալէն զատ՝ ուրիշ բառի մը հետ կապակցութիւն կ'ունենան. արդ թէ որ նոյն բառը նախագրութեամբ է, duquel . . . գործածելու է, իսկ թէ որ առանց նախագրութեան է, dont գործածելու է: իսկ բացառականի կամ պատմականի մէջ հասարակօրէն dont կը գործածուի: Vous voyez d'ici l'église, sur le clocher de laquelle la foudre est tombée. Հոսկից կը տեսնես եկեղեցին, որուն զանգակատան վրայ շանթն ինկաւ. Չան քըլսիւնիլն ինքիւնը եւլարըմ րիշտէ փիւնէնը պըննա նիտիէն: Un arbre à l'ombre duquel

un homme vertueux s'est reposé lui donne de sublimes ressouvenirs. = Voyez le jardin dont les arbres sont en fleurs. Նայէ պարտեղը որուն ծառերը ծաղկած են. Հոս աչճալուրը չէիք զգուշանալ: = Ce n'est pas le fait dont nous parlons.

299. Մարդիկներու վրայ խօսք եղած ատեն ինչ կերպով որ ըլլայ նէ ըլլայ, de qui ալ կրնայ գործածուիլ. J'honore le prince aux bontés de qui je dois ma fortune. Կը պատուեմ իշխանը՝ որուն բարեբարութեամբն ունիմ իմ բախտս. Օլ տէրէնէն զորս երկուսն էին ինչպէս իմ: Paris fut plein de malheureux de qui la main tremblante... La dame de qui je tiens cette nouvelle est une personne sûre.

300. Յարգեցեալները շատ հեղ յարբերեալ չեն ունենար, հապա անորոշ կերպով մը կը բանին ու Բացարձակ կ'ըսուին, եւ ըստ մեծի մասին հարցական խօսքերու մէջ կը գործածուին: Աս կերպով մարդիկներու վրայ միշտ qui կը գործածուի, ուղղականի ու հայցականի մէջ առանց նախադրութեան, իսկ մէկալ հարցներուն մէջ նախադրութեամբ: Իրերու վրայ lequel կամ quoi կը գործածուի, ուղղականի ու հայցականի մէջ առանց նախադրութեան, ու մէկալ հարցներուն մէջ ալ նախադրութեամբ. իրերու վրայ հայցականի մէջ que ալ կ'ըսուի. Qui fit jamais de si grandes choses? Ո՞վ երբեք այսչափ մեծ բաներ ըրաւ. Բէ՞մ զորսորդ զէնքէն չէիք երկն: Qui ne nomme-t-il point dans ses satires? De grâce, faites-moi connaître qui je sers. A qui se fera-t-il dans ces pressants dangers? = Laquelle de ces deux villes est la plus illustre? Lequel choisiriez-vous? Mais sans un Mécénas à quoi sert un Auguste? Que répondront à cela mes censeurs?

301. Օն յարգեցեալներ մինակ ան ատեն կը գործածուի երբ որ տեղւոյ մը, կամ գաղթելու,

մնալու, երթալու, գալու, ելլելու, իջնալու, մանելու վրայ խօսք կ'ըլլայ. վրան par ու de նախադրութեաններն ալ կրնայ առնուլ: Բայց երբ որ ցեղէ մ'իջնալու վրայ խօսք ըլլայ նէ, d'où չէկրնար գրուիլ, հապա dont զնելու է. Où pensez-vous aller? — Au temple où l'on m'appelle. Մտքերնիդ ո՞ր երթալ է. տաճարը, ուր որ զիս կը կանչեն. Փեղեկէն չէրէնէն կ'ըսէ՛ր. Լուրջութեամբ չէիք: Où demeurez-vous? Il est allé je ne sais où. Par où avez-vous passé pour aller là? D'où venez-vous? = La famille dont il est sorti. Ցեղը ուսկից որ անկից ելած է. Օնն ինչպէս էրէնէն ինչ: Les héros dont il tire son origine.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Դ .

Ա Ն Ո Ր Ո Շ Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

302. On գերանունը միշտ անուն բայի կ'ըլլայ, ու իր բայն եզակի կը գրուի. իրմէ յառաջ et, où, que, qui, si բառերէն մէկն ըլլայ նէ, հասարակօրէն վրան l'յոգը կ'առնու. On répare ses fautes, quand on les pleure. Մարդ իր պակասութիւնները կը ջնջէ, երբ որ անոնց վրայ կու լայ. Արած կեղ եւ շուրտէնք, ինչպէս ինչպէս չէիք զորս: Si vous faites cela que dira-t-on? Թէ որ աս բանս ընես նէ՛ ինչ կ'ըսեն. Իյէր զորսնք երբեքն, չէ՛ տեղիցից: On dit que la guerre s'est rallumée. Կ'ըսուի որ պատերազմ մը նորէն սկսաւ. Ճենք եկեղեցի զաշխարհ տրեւր: = Il faut considérer et les temps où l'on vit et les lieux où l'on est. Il est bon de savoir avec qui l'on s'allie.

303. Բայց երբ որ onէն ետեւ յօգ կամ l գրով սկսած բառ մը գայ նէ, իր վրայ l'գնելու չէ. Si on le surprend, il sera puni. Թէ որ բռնուելու ըլլայ նէ, պիտ'որ պատժուի. Թո՛ւ ինչպէս զորսնք: Le soir on se promène ou

on lit. Իրիկունը կը պտըտուի կամ կը կարգացուի. Աբշահ էսկի- կեղեկներ ետեօր օգնունը:

304. Որովհետեւ quiconque բառը celui quiի զորութիւնն ունի, անոր պէս ալ (293) խօսքին առաջին անգամին մէջ եղած ատեն, խօսքին երկրորդ անգամին բայը անուն բայի չ'առնուր. Quiconque n'observera pas cette loi, sera puni. Ով որ աս օրէնքը չիպահտեր նէ, կը պատժուի. Պո- գանուն- լու- լիսայան, ձեռքուն ուլը: Quiconque flatte ses maîtres les trahit.

305. Quel que բառը միշտ իրմէ ետքը բայ մը կ'ուզէ, որուն անուն բայիին հետ quel բառը սեռով ու թուով կը համաձայնի, իսկ que անփոփոխ կը մնայ. Quels que soient vos desseins. Գիտաւորութիւնդ ինչ որ ըլլայ նէ ըլլայ. Մէ-բարձն Նէ է՛ օլը-բսս օլունն: Quelle que soit votre amitié.

306. Quelque . . . que բառերուն մէջտեղը առանձին կամ ածականով մէկտեղ գոյական մը մտած ատեն՝ quelque բառը գոյականին թիւը կ'առնու. իսկ մակբայ մը ու առանց գոյականի ածական մը մտած ատեն՝ անփոփոխ կը մնայ. Quelques précautions que vous preniez. Ինչ զգուշութիւն որ ընելու ըլլաք նէ. նէ գարար է՛ սոգընսանը: Quelques faux bruits qu'on ait semés de ma personne. — Quelque belles que soient vos actions. Որչափ որ գեղեցիկ ըլլան քու գործքերդ. Ինչերէն նէ գարար է՛ ձեզնոր օլս: Les fausses couleurs quelque industrieusement qu'on les applique, ne tiennent pas.

Քանի մը ուրիշ անորոշ գերանուններուն միայն առանձին գիտելըներուն մէջ կը խօսինք:

Գ Լ Ո Ւ Խ Է .

Բ Ա Յ Ի Վ Ր Ա Յ

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Ա .

ՕՃԱՆԳԱԿՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

307. Կերգործական բայերը բազադրեալ ժամանակներուն մէջ avoir օժանդակը կ'առնուն, իսկ կրաւորական ու փոխադարձ բայերը՝ միշտ être կ'առնուն. On a dit de ce prince qu'il était chéri de ses sujets. Աս իշխանին համար ըսինք որ իր հպատակներէն սիրուած էր. Պո- պէյ էլէն թէնոյ լարընում սէլէլէշ էոյ պէլէլէր:

308. Չեղքը բայերուն շատը avoir կ'առնու. Je n'ai jamais dormi d'un si bon somme. Երբեք ասանկ անուշ քուն չքնացայ. Ալա պէյլէ պէր լուլ- լը ույէն ույն-ժալը ըրը: Esther a triomphé des filles des Persans. Vos pères ont péché.

309. Իսկ մնացածները երկու կարգ կրնան բաժնուիլ: Ոմանք միշտ être կ'առնուն. ինչպէս են aller, arriver, choir, décéder, éclore, mourir, naître, tomber, venir, եւ ասոնցմէ բարդուածները, ինչպէս devenir, parvenir, եւ այլն. J'étais allé visiter la fontaine Égérie. Եգերիաղբիւրը տեսնելու գացած էի. Էթէրի պո-արընը կէօրէյէ կէլէլէշ էոյէ: Ils sont arrivés d'Espagne. Il est mort de faim. C'est un homme qui est né pour la guerre.

310. Ոմանք ալ երբեմն avoir ու երբեմն être կ'առնուն. ինչպէս cesser, croître, dégénérer, descendre, disparaître, entrer, monter, partir, passer, rester, sortir, եւ այլն: Թէ որ խօսողը բային նշանակած գործողութիւնը ցուցնել կ'ուզէ, avoir գնելու

է. իսկ թէ որ ան գործողութեան միա չընելով, անկից պատճառած վեճակը ցուցընել կ'ուզէ, être դենելու է. Les Romains ont bien dégénéré sous les empereurs. Հռոմայեցիք ինքնակալներուն ատենները շատ անպիտանցան. Բժմալուր է՛քէրախօրուր լախընդոս քէտ ուղուրալուր: Les orages ont cessé de gronder sur ces heureux rivages. Les Tyriens, jetant armes et boucliers, ont, par divers chemins, disparu les premiers. = Les Romains étaient bien dégénérés à la mort d'Auguste. Հռոմայեցիք Օգոստոսի մահուան ատեն շատ անպիտանցած էին. Բժմալուր Աղուստոսն է՛նէն լախընդոս քէտ ուղուրալուր: Du Dieu d'Israël les fêtes sont cessées. Mèdes, Assyriens, vous êtes disparus; Parthes, Carthaginois, Romains, vous n'êtes plus.

Քանի մը չէզոք բայեր նշանակութիւննին փոփոխելով, օժանդակնին ալ կը փոխեն. բայց ասոնց վրայ ետեւէն ասանձին տեղեկութեանց մէջ կը խօսինք:

311. Միադէմ բայերէն ոմանք avoir կ'առնուն, ոմանք ալ être. Il y a longtemps qu'il n'a plu. Շատ ատեն է որ անձրեւ չեկաւ. Չօք լախընդոս ուրիշ էտղուր կէլիտի: Il a fallu le payer. = Il est arrivé une nouvelle fâcheuse.

312. Être օժանդակ ունեցող ընդունելութիւն անցեալները՝ առանց օժանդակի պարզ ածականի պէս կրնան մնալ. իսկ avoir ունեցողները չեն կրնար. Que de palais détruits, de trônes renversés! Արչափ փլած պալատներ, սրչափ կործանած դասեր. Են գարար ելիլուրը սարայլար, Են գարար խարար օլմուլ իտիլուր: Ses rayons affaiblis dorment sur le gazon. Enée revêtu de le peau d'un lion. Բայց շիկրնար ըսուիլ Un homme dormi; un héros triomphé; ինչու որ ասոնք avoir կ'առնուն. Հապա Un homme qui a dormi; un héros triomphant ըսելու է:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

ԲԱՅԻՆ ԵՂԱՆԵԿՆԵՐՈՒՆ ՈՒ ԴԱՄԱՆԵԿՆԵՐՈՒՆ
ԳՈՐԾԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

313. Ստորագրութիւններու մէջ խօսքին աւելի ազդուութիւն տալու համար, սահմանական անցեալներէն մեկուն տեղ, ներկան կը գործածուի. Il arrive; à peine ose-t-il lever les yeux. Il voit son fils; il recule d'horreur. Ար հասնի, հազիւ աշուրները վերցընելու կը համարձակի. որդին կը տեսնէ, սարսափէն ետ ետ կը քաշուի. Կէլիլ էելիշի, Գեղն կեղեկնի եօգրը քուրը, ելուրը կեօրիւր, Գեղնի էլէ կերէ չեւելի: Dans ce moment le cheval s'arrête, le héros tombe entre les mains de ses gens et demeure tranquille pour jamais.

314. Սահմանական ներկան երբեմն ապառնի տեղ ալ կը գործածուի, բայց քիչ մը ետքը ըլլալու գործ մը ցուցընելու համար. Je suis de retour dans un moment. Մէկ րոպէէն ետ կը դառնամ. Պէր րալիգեթէն կերի տե՛նելի: Son procès se juge demain. Dans une heure elle est morte. Ժամէ մը կը մեռնի. Պէր սաախան էօլիւր:

315. Արոշեալ ու բոլորովն անցած ըմբցած ատենուան մէջ եղած բան մը ցուցընելու համար՝ անցեալ արոշեալ կը գործածուի. իսկ արոշեալ ու չըմբցած ատենուան մէջ եղած գործք մը ցուցընելու համար՝ անցեալ անորոշը. Je vis hier une chose assez singulière. Երէկ զարմնապի բան մը տեսայ. Տէն նարիլ ուր շէյ կեօրիւր: Je sais que de moi tu médiss l'an passé. = Le roi m'a nommé aujourd'hui archevêque de Cambrai. Թագաւորը զեա այսօր Գամպրէի արքեպիսկոպոս անուանեց. Փարիշան պեյիւն ուրիշ Գամպրէի Երգիլիլ լալիլի: Je vous ai écrit ce matin. J'ai beaucoup perdu cette année.

316. Անորոշ ու բուրբովին անցած ասենուան մէջ եղած գործք մը ցուցնելու համար, երբեմն որոշեալ ու երբեմն անորոշ անցեալ կը գործածուի: Անցեալ որոշեալ կը գործածուի, երբ որ մինակ ան անցած գացած բանին եղած ասենին միտ կը գրուի. իսկ անցեալ անորոշ կը գրուի, երբ իմացնել կ'ուզուի որ անցած գացած գործքը հիմայ ալ կ'ըլլայ. C'est Boileau qui le premier enseigna l'art de parler toujours convenablement. Պինտ յառաջ Պոսլոյ սորվեցուց միշտ պատշաճ եղանակաւ խօսելու արուեստը. Տայլ՝ լատինէն լեռնայինքն՝ էլիքն էլ անասնէն էր ելել Պօսլոյ օրհաս: = Quelques animaux nous ont enseigné à bâtir des maisons. Քանի մը կենդանիներ մեզի սուսն շինել սորվեցուցին. Պէր քառ ինչպէս ղեկ էլ էսօրէն էր ելել օրհասէն: իսկ աս օրհասկին մէջ երկուքն ալ կայ. La crainte fit les dieux, l'audace a fait les rois.

317. Քիչ մը յառաջ եղած բան մը ցուցնելու համար անորոշ անցեալին տեղ venir բային սահմանական ներկային հետ de նախագրութեամբ բուն բային աներեւոյթը կը գործածուի, ու գերակատարին տեղ՝ venir բային անկատարին հետ. Il vient de mourir. Նոր մեռաւ. Հեղեղ եօլտի: Je viens de rentrer. Նոր սուսն դարձած էմ. Հեղեղ ելի րեւոյթի: = Il venait de sortir. Նոր դուրս ելած էր. Հեղեղ յարբուր լեռնայինքն: Les contrariétés que je venais d'éprouver m'humilièrent.

318. Անցեալ յառաջագոյնը միշտ quand, lorsque, aussitôt que, bientôt, en un moment, à peine, ու ասոնց նման ժամանակ ցուցնող մակբայով մը կը գործածուի, ու իրմէ ետքը անցեալ մը կու գայ. Quand j'eus terminé mon ouvrage, je me mis en route. Երբ որ գործքս լմացնելի նէ՛ ճամբայ ելայ. Ինչի՛նչ ղեկերդէն ղեկի եօլա լեռնայինքն: A peine Calypso eut-elle prononcé ces paroles, qu'elle s'en repentit.

Après que Salomon eut bâti le temple, il bâtit encore le palais des rois.

319. Գերակատարը չէ թէ մինակ ինք իրմէ, հապա ուրիշ անցած բանի մը նայելով, անցած լմացած գործք մը կը ցուցնէ. Il m'a dit que vous lui aviez lu un ouvrage de ma façon. Ըսաւ որ իմ գործքերէս մէկն իրեն կարդացած ըլլաք. Պէնէ՛մ լեռնայինքն ղեկերդէն ղեկի օրհասէն: =

320. Քիչ մը ետքը ըլլալու գործք մը ցուցնելու համար ապաստինին տեղ aller բային սահմանական ներկային հետ բուն բային աներեւոյթը կը գործածուի. իսկ թէ որ անցած ժամանակի մը մէջ քիչ մը ետքը ըլլալու բան մը ցուցնել կ'ուզուի նէ, aller բային անկատարին հետ. Le jour va finir. Օրը լմացնալու վրայ է. Կէն ղեկերդէն: Je vais vous dire. Չեղի պիտ'որ ըսեմ կամ հիմայ կը ղուցեմ. Անի՛նչ րեւոյթի: = J'allais me coucher quand il est venu. Պառկելու վրայ էի երբ որ եկաւ. Հեղեղ էսլույթի րեւոյթի, ղեկերդէն: Les assassins allaient briser la porte.

321. Թեական ներկան կը ցուցնէ որ հիմայ բան մը կ'ըլլար, թէ որ ուզուած թէու թիւնը չպակուեր. իսկ անցեալ կը ցուցնէ որ անցած ժամանակուան մէջ բան մը եղած կ'ըլլար, թէ որ ուզուած թէու թիւնը կատարուեր. La terre, si elle était bien cultivée, nourrirait cent fois plus d'hommes. Երկիրն աղէկ մշակուած որ ըլլար, հարիւրապատիկ աւելի մարդ կը սնուցանէր. Ինչ էն լեռնայինքն օրհաս, էն ղ քառ ղեկերդէն արտա՛ ղեկերդէն: = S'ils avaient suivi mes conseils, je les aurais sauvés. Իմ խորհուրդներուս հետեւած ըլլային նէ, ղերեւը կը փրկէի. Պէնէ՛մ ղառնայինքն ղեկերդէն ղեկի օրհաս, օրհաս ղեկերդէն ղեկի օրհաս: =

322. Երբեմն պարզ բաղձանք ցուցնելու համար կը գործածուի, երբեմն ալ quand, թէպէտ եւ, թէեւ, ու si, արդեօք շարկապէն ետքը. Ils

répandraient avec plaisir le sang du fils d'Ulysse.
 Հածուծեամբ Ադիսեուսին սրդւոյն արիւնը կը թափեն. Հիննի էիմէյոբ էլէ Իւլիսին եկարձնըն քաննը րեօտերէր: *J'eusse aimé* mieux perdre ma vie en combattant pour vous. = *Quand l'histoire serait inutile* aux autres hommes, il *faudrait* la faire lire aux princes. Թեպէտ եւ պատմութիւնն ուրիշ մարդիկներուն անօգուտ ըլլար, իշխաններուն կարգացրնելու էր. Թե՛ւրէնի պաշտոնաւորա՛ւրա ֆաշտեիդ րե օլույտը, պէշուրէլէրէ օգոմալըլըրը: *Je ne sais si* César *prendrait* plaisir à feindre.

Հատ զգուշանալու է որ *si*, եթէ, թէ որ շաղկապէն անմիջապէս ետեւ թէկախն կամ ապառնի չգործածուի. ուստի. *Si vous seriez* venu avec moi, vous auriez vu le roi. Ինձի հետ եկած, ըլլայիք նէ, թագաւորը կը տեսնէք. Պե՛նէ՛ն էլէն օլույտընը, քարէլըն օլոտընը էր. *Les soldats* feront bien leur devoir, s'ils *seront* bien commandés, *leurs* սիտալ է. *անոր համար* *Si vous étiez* venu avec moi, vous auriez vu le roi. Les soldats feront bien leur devoir, s'ils *sont* bien commandés, *leurs* է:

323. Հրամայականը եղակի առաջին գէմք չունենալուն, շատ անգամ անոր տեղը յոգնակի առաջին գէմք կը գործածուի. բայց թէ որ հետն ածական ունի նէ, անիկայ եղակի կը մնայ. *Soyons* en tous les temps *digne* de ma naissance. Միշտ իմ ծննդեանս արժանի ըլլամ. Տոյ՛մ պէնէ՛ մալըլըր: *Ah! Soyons sage;* il est bien temps de l'être.

324. Ստորագասականը միշտ ուրիշ բայէ մը կախում կ'ունենայ, եւ անոր հետ *que* շղկապով կը կապուի: Աս եղանակը կը գործածուի.

Ա. Կամք, բաղձանք, հրաման, արդեւում, տարակոյս, անտուգութիւն, վախ, զգուշութիւն, եւ ուրիշ ասոնց նման հոգույ կիրքեր յուրցնող բայերէն ետեւ. Il *souhaitait* qui je *combattisse*. Կը բաղձար որ պատերազմէի. Ճե՛նէ՛ն էլէն արըւրէն էր իրէ: *Obéis, si* tu *veux* qu'on t'*obéisse*. *Permettez*

que je *meure*. La pluie *empêche* qu'on n'aille se promener. Tout le monde *craignait* qu'ils ne *commandassent*.

Բայց *ordonner*, *arrêter*, *décider*, ու *ասոնց նման* *հրաման*, *ժճիւ ցուցնող* բայերը, իրենցմէ ետեւ ապառնի կամ թէեական կ'առնուն. Երբ որ հրայուած բանն անանկ կ'այդ է՝ որ եղածի պէս կրնայ սեպուիլ. Ինչպէս թագաւորական, բարձրագոյն ատենաներու հրամանները, ժճիւները. Dioclétien *ordonna* que les chefs des Manichéens *serai* nt brûlés. Գիտիլէսիանոս հրամայեց որ Մանիքեցոց գլխաւորներն սպրուին. Տե՛օգընէնն: Մենէլէնն րեյնէրէն էննըն րեյն էր եմրտ:

Բ. Հարցական, բացասական ու միադէմ բայերէն ետեւ. *Pensez-vous* qu'il ait raison? *Կարձես* որ իրաւունք ունի. Սըրըն էն է հոգտը ըր: *L'homme sera-t-il* le seul qui *meure* pour ne jamais revivre? = *Je ne crois pas* qu'elle *meure*. *Չեմ* կարծեր որ մեռնի. Սան՛մ էլ էօլընն: Il *ne pense pas* que personne *veuille* lui dresser des piéges. = *Il est juste* qu'un meurtrier *périsse*. Արժան է որ մարդասպան մը կորսուի. Պեր քանիլ քեմէնէն էօլընն հոգտ րըր: *Il faut* que je lui *écrive*.

Երբ որ հարցումը պարզ ճարտասանական ձեւ մ'ըլլայ նէ, այս ինքն աւելբ բաճը հաստատելու քան թէ իմանալու համար, իրե՛կ ետեւ սահմանական կը գրուի, Madame, oubliez-v us que Thésée est mon père, et qu'il est votre époux? *Նայնպէս* Il s'ensuit, il paraît, il résulte ու մէյերնին *vrai*, sûr, évident ու ասոնց նման ստութիւն ցուցնող ածական ունեցող միադէմները, եւ դերանուն բնութեան խնդրով մը il *semble* բայը. Երբ որ հարցական կամ բացասական չեն նէ, սահմանական կ'առնուն. Il *paraît, il est sûr* qu'il *a* raison. Il *me* semble qu'il ne *viendra* pas.

Գ. *Quel* que, *quelque* . . . *que, qui* que, *quoi* que բառերէն ու առաջին մասին մէջ (170) նշանակուած շղկապներէն ետեւ. *Quelle* que *soit* la *barrière* qui me sépare de mon ami, je le *reverrai*. Ինչ արդէլը որ զիս բարեկամէս բաճնն նէ, զինքը պիտի տեսնեմ. Տօմեմա՛ն պէնէ այլ բաճոտ նէ

Ենչէլ օլաւ, էինէ օնաւ Լէօրի-ըն-Վ: *Quelque effort que fassent les hommes, leur néant paraît partout. Quoi que vous écriviez, évitez la bassesse. Pour qu'on vous obéisse, obéissez aux lois. Օրինաց հնազանդէ՛ որ ուրիշներն ալ քեզի հնազանդին. Այնուրաւ Դ-Բէ- օլ էի, զարգ-ուրը որ սուն Դ-Բէ- օլուն:* *Afin que vous soyez les pères des peuples. On lui donna une gratification, bien qu'il ne l'eût guère méritée.*

Գ. Յարաբերական գերանունէ մը կամ օնէն առաջ le seul, peu բառերէն մէկը կամ գասական թուական մը, կամ յարաբերութեամբ գերազրահական ածական մը եղած ատեն, իրենցմէ ետեւ եկող բայը ստորագասական կը դրուի. Je suis le seul qui vous connaisse. Վքեզ ճանչցողը մինակ էս եմ. Սէնէ Բանչյան Եալընը ղէն է՛: Il y a peu de rois qui sachent chercher la véritable gloire. Le plus grand théâtre qu'il y ait pour la vertu, c'est la conscience. C'est la seule place où vous puissiez aspirer. Իսկ երբ որ իրենցմէ յառաջ աս բառերէն մէկը չ'ըլլար նէ, իմաստին միտ ղնելու է: Թէ որ խօսողը հաստատելով կ'ուզէ ըսել, բայր սահմանական ղնելու է. իսկ եթէ տարակուսելով՝ ստորագասական ղնելու է.

J'irai dans une retraite où je serai tranquille. Առանձին աեզ մը պիտ'որ երթամ, ուր խաղաղ պիտ'որ ըլլամ. Բանախ օլաճաբ նամ ըլլալ. Բանախ օլապիտ-պիտ Բեննա եերէ Կիտէճէյի:	J'irai dans une retraite où je sois tranquille. Առանձին աեզ մը պիտ'որ երթամ, ուր խաղաղ կարելի էր. Բանախ օլաճաբ նամ ըլլալ. Բանախ օլապիտ-պիտ Բեննա պիտ Եերէ Կիտէճէյի:
J'aspire à une place qui est agréable. Montrez-moi le chemin qui conduit à Paris.	J'aspire à une place qui soit agréable. Montrez-moi un chemin qui conduise à Paris.

325. Ստորագասականին ժամանակներն աս կերպով կը գործածուին:

326. Առաջին բայը սահմանական ներկայ կամ ապառնի եղած ատեն, երբ որ իր համեմատութեամբ ներկայ կամ ապառնի գործ մը ցուցնել կ'ուզուի, ստորագասականին ներկան գործածելու է, իսկ երբ որ անցած գործ մը ցուցնել կ'ուզուի, ստորագասական անցեալը գործածելու է.

Je doute } que vous Je donterai } veniez.	Je doute } que vous Je donterai } ayez lu.
Կը տարակուսիմ, պիտի տարակուսիմ որ արդեօք գուն կու դաս. Կէլէճէյի նէյի, ղիպնէլէյի, ղիպնէլէյի:	Կը տարակուսիմ որ արդեօք կարդացած էս. Օգուն-ըլա-ըլուն ղիպնէլէյի, ղիպնէլէյի:
Այսինքն (Հիմայ) կը տարակուսիմ որ գուն (Հիմայ) կամ ետեւէն	Այսինքն (Հիմայ) կը տարակուսիմ որ գուն (յառաջ) կարդացած ըլլաս. (ետքը) պիտ'որ առաջ տարակուսիմ որ գուն (անկէ ետեւէն) պիտի տարակուսիմ որ գուն (յառաջ) կարդացած ըլլաս:

327. Առաջին բայը սահմանական անկատար, կամ անցեալ ժամանակներէն մէկը, կամ թեական եղած ատեն, թէ որ իր համեմատութեամբ ներկայ կամ ապառնի գործ մը ցուցնել կ'ուզուի, ստորագասականին անկատարը ղնելու է. իսկ թէ որ անցած գործ մը ցուցնել կ'ուզուի, ստորագասականին գերակատարը կը դրուի:

Je doutais } Je doutai } J'ai douté } J'avais douté } Je douterais } J'aurais douté }	que vous étudiasiez.	Je doutais } Je doutai } J'ai douté } J'avais douté } Je douterais } J'aurais douté }	que vous eussiez étudié.
--	----------------------	--	--------------------------

Կը տարակուսի որ արդեօք կը սովորէր. Իօյրէնէն-ճէյի, ղիպնէլէյի, ղիպնէլէյի:

Կը տարակուսի որ արդեօք սովորած էր. Իօյրէնէն-ճէյի, ղիպնէլէյի, ղիպնէլէյի:

Այսինքն (յառաջագոյն) ըսող. Ետիօր Աճաղ եօյրէն-

կը տարակուսեի, տարա-
կուսեցայ, տարակուսած
էի, եւ այլն, որ դուք
(ան տարակուսած ատենս,
կուսեի, տարակուսեցայ,
կամ անկէ ետեւ) սոր-
վիք: կուսած ատենէս յառաջ)
սորված ըլլաք:

Ստորագասական ներկային տեղ՝ անկատար, ու
անցեալին տեղ՝ գերակատար կը գործածուի, երբ որ
իրենցմէ ետքը թեւութիւն մը կու գայ. Je doute que
vous étudiassez maintenant, si l'on ne vous y contraignait.
Կը տարակուսիմ որ արդեօք դուն կը կարգայիր, թէ
որ շահակեալ ըլլային. էլ ինչ քիչ եթէ ինչ ինչ
զայ օգնեցա՞նք զայդքն որչի՛նչ լէ՛ղհէ՛մ լաք: Je doute
que vous eussiez étudié hier, si l'on ne vous y eût contraint.
Ստորագասական անկատարին տեղ՝ ներկան կը
գրուի, երբ որ ան բային զուրջցած գործքն ամէն
ատեն, կամ խօսուած ատենն ալ ստոյգ է կամ
կ'ըլլայ. Il n'a trahi, quoiqu'il soit mon ami. Չիս մատ-
նեց' թէ պէտ եւ բարեկամս ըլլայ. Տօ՛ւնն՝ օ՛ւրբո՛ք
դէ՛նի էլ է լէ՛րդի: Dieu nous a donné la raison afin que
nous discernions le bien d'avec le mal.

328. Աներեւոյթը շատ անգամ սահմանա-
կանին կամ ստորագասականին մէկ ժամանակին
տեղ կը գործածուի. Tout ce qu'elle s'imaginait
tenir lui échappait. Ան ամէն բանը՝ որն որ ունենալ
կամ բռնել կը կարծէր նէ, իրմէ կը պրծէր. Էր չի
ի՛ն ինչ-ինչ քիչ որչի՛նչ լէ՛ղհէ՛մ լաք: Suis-je un de tes sujets pour me traiter
comme eux? Nous croyons voir sortir de tous côtés des
fantômes. փոխանակ ըսելու. Tout ce qu'elle s'imagi-
nait qu'elle tenait lui échappait. Suis-je un de tes
sujets que tu me traites comme eux? Nous croyons
que nous voyons sortir.

329. Ինչպէս վերջին օրինակէն տեսնուեցաւ՝
երկու աներեւոյթ ըրովէ քով կրնայ գործածուիլ,
բայց երեք կամ ալ աւելի չի գործածուիր. ուստի եւ
չ'ըսուիր. Il ne faut pas croire pouvoir le faire sortir.
Հապա մէջէն աներեւոյթին մէկը հասնելով, Il ne faut
pas croire qu'on puisse le faire sortir, ըսելու է:

330. Աներեւոյթը ինչո՞ր եղած ատեն՝ եր-
բեմն իրմէ յառաջ նախագրութիւն կ'առնու, երբեմն
չ'առնուր. ինչու որ բայերէն ոմանք նախագրու-
թեամբ աներեւոյթ ինչո՞ր կ'ուզեն, ոմանք ալ՝
առանց նախագրութեան, ոմանք՝ à նախագրու-
թեամբ, ոմանք ալ՝ deօվ: Հոստեղս ասոնց հասա-
րակներն ու շատ գործածականները կը դնենք:

331. Առանց նախագրութեան աներեւոյթ
ինչո՞ր առնող բայերը:

Aimer mieux,	Devoir, Entendre,	Oser, Paraitre,	Sentir, S'imaginer,
Aller, Compter,	Envoyer, Espérer,	Penser, Pouvoir,	Souhaiter, Valoir
Croire, Daigner,	Faire, Falloir,	Prétendre, Savoir,	mieux, Voir,
Déclarer,	Laisser, Sembler,		Vouloir.

332. A նախագրութեամբ առնողները:

s'Abaisser,	Condamner,	s'Exposer,	se Plaire,
Aboutir,	Consentir,	se Fatiguer,	prendre
s'Accorder,	Conspirer,	s'Habituer,	Plaisir,
s'Aguerrir,	Contribuer,	se Hasarder,	se Préparer,
Aimer, Animer,	Convier, Déterminer,	Hésiter, Instruire,	Prétendre,
s'Appliquer,	Disposer,	Inviter,	Réduire,
Apprendre,	Donner,	se Lasser,	Réussir, Risquer,
Aspirer, s'Attacher,	Employer, Encourager,	Mettre, Montrer,	Servir, Songer,
Attendre, Autoriser,	Engager, Enseigner,	s'Obstiner, s'Offrir,	Suffire, Tarder,
Avoir, Borner,	s'Etudier, Exceller,	avoir Peine, Penser,	Tendre, Tenir,
Chercher, Concourir,	Exciter, Exhorter,	Persévérer, Persister,	Travailler.

333. De նախադրութեամբ առնողները:

s'Abstenir,	Dédaigner,	Inspirer,	se Rappeler,
Accuser,	Défendre,	Jurer,	être Ravi,
Achever,	Désespérer,	Méditer,	Rebuter,
Affecter,	Différer,	se Mêler,	Refuser,
Agir,	Dire,	Menacer,	Regretter,
Etre bien aise	Douter,	Mourir,	Avoir regret,
Appartenir,	Empêcher,	Négliger,	se Réjouir,
s'Applaudir,	Entrepren-	Nier,	se Repentir,
Appréhender,	dre,	Ordonner,	se Reprocher,
Avertir,	s'Etonner,	Pardonner,	se Ressou-
s'Aviser,	Eviter,	Parler,	venir,
Blâmer,	s'Excuser,	Permettre,	Rire,
Briguer,	Feindre,	Persuader,	Rougir,
Brûler,	se Féliciter,	avoir Peur,	Seoir,
Cesser,	se Flatter,	se Piquer,	avoir
Charger,	Frémir,	Plaindre,	prendre
Choisir,	avoirGarde,	se faire un	Souffrir,
Commander,	se Garder,	Plaisir,	Souhaiter,
Conjurer,	Gémir,	Prescrire,	se Souvenir,
Conseiller,	se Glorifier,	Presser,	Supplier,
se Contenter,	rendre Grâce,	Présumer,	prendre à
Convenir,	Hasarder,	Prier,	Tâche,
avoir Cou-	se Hâter,	Promettre,	Tenter,
tume,	avoirHonte,	Proposer,	Trembler,
Craindre,	s'Indigner,	Punir,	se Vanter.

Ուրիշ զանազան կերպով աներեւոյթ խնդիր առնող բացերուն վրայ առանձին գիտելիքներուն մէջ կը խօսինք:

334. Դիմաւոր պարզ ժամանակաւ բայ մը աներեւոյթ խնդիր ունենայ, ու աներեւոյթն ալ դերանուն խնդիր ունենայ նէ, ան դերանուն խնդիրը թէ իր բնական տեղը, այս ինքն աներեւոյթէն յառաջ կրնայ գրուիլ, եւ թէ առջի դիմաւոր բայէն ալ առաջ. Je veux le voir. Կ'ուզեմ

զինքը տեսնել. Օհո- կէօրէ՛ք էս ինչէրէ՛ք: = Puisqu'il le faut chercher, je me lève et je pars.

335. Նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիրն իրմէ յառաջ դերանունն խնդիր ունեցած ատեն, նախադրութիւնն ան դերանունն խնդրէն յառաջ կը գրուի. J'ai souhaité de les entendre. Զաննեք լսելու բաղձացի. Օհլարը էշի՛նէ՛ք արդու-լէրէ՛ք: Mon zèle m'oblige à vous donner un conseil salutaire.

336. Հատ անգամ առանց խնդիր առնող բայի de նախադրութեամբ աներեւոյթ մը կը գործածուի, եւ աներեւոյթին վրայ՝ սկսիլ, ածապարել նշանակութիւնը կ'աւելցուի. Ainsi dit le renard, et flatteurs d'applaudir. Ասանկ ըսաւ աղուէսը, եւ շողոքորթները սկսան շուտ մը գովել. Թէլէ՛ք պէ՛տէ՛ք Կէ՛տէ՛ք, Կէ՛տէ՛ք Կէ՛տէ՛ք, Կէ՛տէ՛ք Կէ՛տէ՛ք: Mon singe au même instant de chercher à s'y voir.

Ընդունելութիւնը մանաւանդ անցեալը շատ գծուարութիւններ ունենալուն, մասնաւոր գիտումը մէջ վրան կը խօսինք:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը .

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ե Լ Ն Վ Բ Ե Յ

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Ա .

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Բ Կ Ե Յ

337. Ant վերջաւորած բառերը, երբեմն ընդունելութիւն ներկայ են, երբեմն ալ պարզ ածական. ընդունելութիւն ներկան միշտ անփոփոխ կը մնայ, իսկ ածականը՝ իր գոյականին հետ սեռով ու թուով կը համաձայնի:

338. Ընդունելութիւն ներկան՝ պատահական, անցաւոր, ժամանակաւոր գործողութիւն մը կը ցուցնէ. եւ qui, lorsque, parce que, puisque բառերէն մէկուն հետ բային ուրիշ մէկ ժամանակին կրնայ փոխուիլ: Իսկ ant վերջաւորած ածականը՝ անուն բային մնայուն մէկ վիճակը կամ գործելու յարմարութիւնը կը ցուցնէ, եւ իրմէ յառաջ qui գերանունով être բային մէկ ժամանակը կրնայ առնուլ. Et l'assiette volant, s'en va frapper le mur, et revient en roulant. Սկուտեղը թռչելով, կ'երթայ պատին կը զարնէ ու գլորտելով ետ կը գառնայ. Թէ՛քի՛ տէ՛ր քըբլայքը կէտէր, տէ՛րս լըբը՛ր վէ եռվարանարտէ՛ կէրէ՛ տէ՛մեր: Vous les verriez s'agiter, allant, venant, sortant, rentrant, et cela sans raison ni motif. = Les eaux dormantes sont meilleures pour les chevaux que les eaux vives. Չիերուն համար կենդանի կամ շարժուն ջրերէն աւելի՛ կայուն ջրերը աղէկ են. Անլար՝ որորոր սուր որոր սուրորած զեյարտէ՛ էյէ՛ որի՛ր: Gens toujours regardants, toujours écoutants, toujours pensants.

339. Ant վերջաւորած բառ մը խնդիր սեռի ունենալուն պէս, ընդունելութիւն ներկայ է. Ses vaisseaux allaient de tous côtés cherchant les Phéniciens. Իրեն նաւերը Փիւնիկեցիները փնտռելով ամէն դի կ'երթային. Բենտի կէտէրէ՛ Փէնիկէսլարը որայարտէ՛ որորոր խարաֆս կէտէր իտի՛:

340. Թէ որ ամենեւին խնդիր չունի, կամ մինակ խնդիր բնութեան ունի նէ, թէ՛ ընդունելութիւն թէ՛ ածական կրնայ ըլլալ, ուստի վերը (338) գրուած կանոնին միտ դնելու է. La mer mugissant (այս ինքն qui mugissait) ressemblait à une personne qui... Տովը մոնչելով՝ կը նմաներ մարդու մը որ... Տէնէլ կէրէ՛լայէրէ՛ տէ՛ր... որամս պէնչէր իտի՛: Ils ont pitié des misères qui accablent les hommes vivant (այս ինքն qui vivent) dans le monde. = Les peuples errants doivent être les derniers qui aient écrit. Les Juifs apprirent la langue chaldaïque fort approchante de la leur. Հրեաները քաղզեարէն լեզուն սորվեցան, որն որ իրենց լեզուին շատ մերձաւոր է. Եսհորտիլէր լեռտի լիսանլարընս լոգ պէնչէր օլան քիլտանիլէր լիսանլըր էօյրէնտիլէր:

341. Քովը բացասական ne մասնիկը կամ en նախադրութիւնն եղած աստէն, կամ երբ որ en կրնայ գրուիլ նէ, ընդունելութիւն է. C'est une personne d'un naturel doux, jamais ne grondant, ne contredisant, ne désobligeant. Ամենեւին չյանդիմանող, չհակառակող, չխտացընող քաղցրաբարոյ մարդ մըն է. Ասլա որորըմայան, նիլա էնիլէն, խալըր որօգանմայան խօշմայ պէր որամ որբ: = Sa muse, en arrivant, ne met pas tout en feu. = Croyant sauver Séide, elle va t'obéir; այս ինքն en croyant sauver.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ

342. Օժանդակ չունեցող ընդունելութիւն անցեալը պարզ ածական սեպուելով, իր գոյականին հետ սեռով ու թուով կը համաձայնի. La terre n'est couverte que de palais détruits, de trônes renversés. Երկիրը՝ մինակ փրած պալատներով ու կործանած դահերով ծածկուած է. Եւր եւնդէնիւր ու արար զարար զէ եւբարբէր Բաբելոնը եօրեւնդիւր զարար: Touchés de mes accords, les chênes applaudissent. C'est à cet usage que sa langue paraît uniquement destinée.

343. Être օժանդակն ունեցող ընդունելութիւն անցեալը, փոխադարձները դուրս հանելով (345), միշտ անուն բային հետ կը համաձայնի. Le fer est émoussé, les bûchers sont éteints. Սուրը բթացած է, հրատներն ալ մարած. Գլըն՝ քորելնդ, գօրընգ րա սեռնդ. L'espérance de l'Egypte est détruite. Les règles de la justice étaient connues parmi les Perses. L'honneur et la justice sont entièrement bannis de ce monde.

344. Avoir օժանդակն ունեցողները, թէ որ իրենցմէ յառաջ խնդիր սեռի ունին նէ, անոր հետ կը համաձայնին, իսկ եթէ չէ, անփոփոխ կը մնան. Voilà les deux lettres telles que je les ai reçues. Ահա երկու նամակը՝ ինչպէս որ առի նէ. Ինչնէ եւնդէնիւր ու արար զարար զէ եւբարբէր Բաբելոնը: Les blessés pensaient à la perte qu'ils ont faite, et non pas aux blessures qu'ils ont reçues. Quelle faute ai-je commise jusqu'ici? = C'est la vérité elle-même qui lui a dicté ces belles paroles. La justice et la modération de nos ennemis nous ont plus nuï que leur valeur. Մեր թշնամեաց արդարութիւնն ու համեստութիւնը

մեզի աւելի մնասց, քան թէ իրենց զօրութիւնը. St-Էթիէնընիւրն զէնդարարարարն ինչպէս զէնդարարարարն զէնդարարարարն: As-tu vu quelle joie a paru dans ses yeux?

Չէզոք բայերը խնդիր սեռի չլինալով առնուել (196), իրենց avoir օժանդակով ընդունելութիւն անցեալը միշտ անփոփոխ կը մնայ. ինչպէս վերջին երկու օրինակներուն մէջի nui ու paru ընդունելութիւն անցեալներէն կ'երեւայ: Եւ թէպէտ շատ անգամ չէզոք բայերուն բնութեան խնդրոյն քովի նախադրութիւնը զօրութեամբ կ'իմացուի, եւ կ'երեւայ որ ան խնդիրը խնդիր սեռի ըլլայ, բայց ան ատենն ալ ընդունելութիւն անցեալն անփոփոխ կը մնայ. Les trois lieues qu'il a couru. Գացած երեք հրատար. Կիւրեյի եւնդ քերեւնդ եւնդ: Les années que ces ouvrages ont duré, Աս գործքերուն սեւած տարիները. Գու ինչպէս եւնդ քերեւնդ: Les cinq heures qu'il a dormi, այս ինչն pendant lesquelles il a dormi. Եւ այնն: Ուրիշ բան է երբ որ չէզոք բայը ներգործական բայ դառնալով, խնդիր սեռի կ'առնու նէ, ինչու որ ան ատեն եթէ խնդիր սեռին իրմէ յառաջ կ'ըլլայ նէ, անոր հետ կը համաձայնի. Je ne regretterai ni le temps, ni la peine qu'il m'a coûtés. Ոչ ծախած ժամանակիս, ոչ քաշած վշտերուս վրայ պիտ'որ ցաւիմ. Նէ ինչպէս վերջին վերջին ինչն, Նէ եւնդ քերեւնդ զէնդարարարարարն: Les honneurs que j'ai reçus, c'est mon habit qui me les a valu. L'évêque de Meaux a créé une langue que lui seul a parlée.

345. Փոխադարձ բայերը բազադրեալ ժամանակներուն մէջ միշտ être օժանդակը կ'առնուն, որն որ ավօրի զօրութիւն ունի. ուստի ասոնց ընդունելութիւն անցեալին երբ համաձայնելիք իմանալու համար, խօսքն անանկ դարձնելու է որ թրեքն տեղ avoir դրուի: Ան ատեն թէ որ երկրորդ դերանունը խնդիր սեռի է, ընդունելութիւն անցեալն անոր հետ կը համաձայնի. եթէ խնդիր բնութեան է, եւ ընդունելութեանն յառաջ ուրիշ խնդիր սեռի չկայ, անփոփոխ կը մնայ. իսկ եթէ ուրիշ խնդիր սեռի կայ, անոր հետ կը համաձայնի: À quel nouveau péril se sont-ils exposés? Ի՞նչ նոր վտանգի մէջ դրին իրենք զիրենք. Գէնդարարարարարն ինչպէս ինչպէս ինչպէս զէնդարարարարարն: Il se sont réservés pour

une autre occasion. = Tous les peuples du monde se sont fait des dieux corporels. Աշխարհքին բոլոր ազգերն իրենց մարմնաւոր չաստուածներ հնարեցին. Տէնէա է-դերնիտէ օլան հէր ժլէնէն էնդիէրէնէնէնէն էլակար ետիրըլար: Il est vrai qu'elle et moi nous sommes parlé des yeux. = Ils craignaient les ennemis qu'Astarbé s'était attirés. Ce sont des soupiraux que le feu souterrain s'est ouverts. Ասոնք ստորերկրեայ կրակին իրեն համար բացած շնչահաններն են. Պառլար էեր ալլընդոտի ալլէնէն էնդիէն ալլըլը սօլ-թը-թըլը դըր: Աս օրինակներն ըսած կերպովնիս դարձընելու ըլլանք, ասանկ կ'ըլլան. À quel nouveau péril ont-ils exposé eux-mêmes. Ils ont réservé eux-mêmes pour une autre occasion. = Tous les peuples du monde ont fait à eux-mêmes des dieux corporels. = Ils craignaient les ennemis qu' Astarbé avait attirés à elle-même.

Բնութեամբ փոխադարձ բայերը, (մինակ s'arroger բայը դուրս հանելով) ու պատահական փոխադարձ բայերէն՝ s'apercevoir, s'attaquer, s'attendre, s'aviser, se défier, se douter, s'échapper, s'étudier, se flatter, se jouer, se plaindre, se prévaloir, se railler, se saisir, se servir, se taire բայերն աս կերպով դարձընել հարկաւոր չէ. ինչու որ ասոնց ընդունելութիւն անցեալները միշտ երկրորդ գերանուան հետ կը համաձայնին:

346. Միադէմ բայերուն ընդունելութիւն անցեալը միշտ անփոփոխ կը մնայ. Les chaleurs excessives qu'il a fait. Եղած աստիկ տաքերը. Օլան շէրոտէնէն ըճատըլար: La disette qu'il y a eu cet hiver. Que de maux il en est déjà résulté.

347. Ներգործական բայի մը ընդունելութիւն անցեալէն յառաջ խնդիր սեռի, ու ետեւէն աներեւոյթ մը եղած ատեն, նայելու է որ խնդիրն աներեւոյթին է, չէ նէ՝ ընդունելութեան: Թէ որ ընդունելութեանն է, անոր հետ կը համաձայնի. իսկ թէ որ աներեւոյթինն է, ընդունելութիւնն անփոփոխ կը մնայ. Elle employait cette prière qu'elle avait dite être celle du malade. Անիկայ կը

գործածէր ան աղօթքը՝ որն որ հիւանդին աղօթքն է ըսած էր. Խոստանանք որ-ասը դըր րեդիէնէն էնդիէն րե գո-լլանը ըր: Aimez toujours vos parents; souvenez-vous de la peine qu'ils ont eue à vous quitter. = Ils étaient punis pour les maux qu'ils avaient laissé faire. Պատժուած էին ան չարիքներուն համար, զորոք ընելու թող տուած էին. Ինէնէն դրոտըթըլըր էնիէնէնէն էնիէն ճեղալըրն ալըլըլը ըր: L'alliance que Judas avait envoyée demander fut accordée.

348. Խնդիրը որուն ըլլալն իմանալէն ետեւ՝ կանոնը պարզ ու դիւրին է. բայց որովհետեւ որուն ըլլալը գտնելը՝ քիչ մը դժուար է, անոր համար ետեւի դիտելիքներուն միտ դնելու է:

Ա. Աներեւոյթը չէզոք ըլլայ նէ, որովհետեւ չէզոք բայերը խնդիր սեռի չեն կրնար առնուլ (196), յայտնի է որ խնդիրն ընդունելութեանն է. նոյնպէս երբ որ աներեւոյթն ուրիշ խնդիր սեռի մը ունենայ նէ, որովհետեւ բայ մը երկու խնդիր սեռի չիկրնար ունենալ, առաջին խնդիրն ընդունելութեանն է. Mon sujet s'étendant sous ma plume, je l'ai laissée aller. = Nous les eussions laissés passer leur hiver à Paris, si... Չանոնք թող կու տայինք որ իրենց ձմեռը Փարիզ անցընեն, թէ որ... Գըլլըրընք Փարիզէն ինչիւրիւր րեյն ըլլըրը դրոտըր ըրըթ, էյեր...:

Բ. Երբ որ աներեւոյթը ներգործական ըլլայ, եւ ուրիշ խնդիր սեռի չունենայ նէ, եթէ որ աներեւոյթն ընդունելութիւն ներկայի կամ qui գերանուամբ բային ուրիշ մէկ ժամանակին կրնայ դառնալ նէ, խնդիրն ընդունելութիւն անցեալին է, իսկ եթէ չիդառնար, աներեւոյթինն է. ինչպէս աս խօսքերուն մէջ. Les personnes que j'ai entendues chanter. Կանչածնին ըսած մարդիկներս. (Շարժի) ւղղորդըլըրընէն էնիւրիւրիւր արտալըր: Les enfants que j'ai vus dessiner. Գծագրելնին տեսած:

ողաբս. Բե՛ս չե՛տիք լինի՛ն ի՛նչ որ յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք. que ինճիրներն ընդունելու թեանն են, ինչու որ կրնայ ըսուիլ Les personnes que j'ai entendues chantant. Les enfants que j'ai vus qui dessinaient. Բայց աս խօսքերուն մէջ, Les chansons que j'ai entendu chanter. Ան երգերը՝ որոնց կանչուիլը ըտցի. O է՛ն ի՛նչ որ շարժուալ շարժելիք: Les paysages que j'ai vu dessiner. Ան դաշտերը՝ որոնց նկարուիլը տեսայ. O չե՛տիք լինի՛ն ի՛նչ որ շարժուալ շարժելիք. que ինճիրներն աներեւութինն են, ինչու որ չեկրնար ըսուիլ Les chansons que j'ai entendues chantant. Les paysages que j'ai vus qui dessinaient.

Գ. Ընդունելութեանն յառաջ երկու խնդիր սեռի ըլլայ նէ, առաջինը աներեւութինն է, իսկ երկրորդը՝ ընդունելութեան. Les liqueurs que je les ai vus verser. Ան խմելքները՝ որոնք տեսայ որ անոնք կը լեցնէին. Տօ՛ւր-բո՛ւր-բո՛ւր ի՛նչ որ յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք: Les secours que l'on vous a offerts, Madame, et que je vous ai vue dédaigner, vous auraient été cependant fort utiles. Անոր համար երբ որ երկրորդ խնդիրը խնդիր բնութեան ըլլայ նէ, ընդունելութիւնն անփոփոխ կը մնայ. C'est une question que je leur ai laissé démêler. Ասկա խնդիր մըն է՝ որ իրենց որոշելու թող տուի. Պո՛ւր-պէ՛ր յարտի տէր ի՛նչ որ յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք:

Գ. Fait ընդունելութիւն անցեալէն ետեւ առանց նախադրութեան աներեւոյթ մը գայ նէ, միշտ անփոփոխ կը մնայ. իսկ թէ որ մեջտեղերնին նախադրութիւն մ'ըլլայ նէ, ուրիշ բայերուն պէս կ'ըլլայ. Le hasard les ayant fait naître dans le même mois, tous deux moururent presque au même âge. Բախարը զանոնք մէկ ամսուան մէջ ծնանիլ տալով, երկուքն ալ գրեթէ միեւնոյն հասակի մէջ մեռան. Բա՛ն ի՛նչ որ յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք: = Le fils

d'Ulysse comprit la faute qu'il avait faite d'attaquer ainsi le frère d'un des rois alliés.

Աս ամէն ըսածնիս՝ ըստ պատահման փոխադարձ բայերուն վրայ ալ իմանալու է. ինչու որ վերը (345) ըսածնուս պէս, իրենց բողի être բայն ավօր զօրութիւն ունի. Les voyages qu'elles se sont proposé de faire. Անոնց ընելու համար մտքերնին դրած ճամբորդութիւնները. Ֆի՛տիք լինի՛ն ի՛նչ որ յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք: Elle ne s'est point laissée aller comme bien des rois aux injustices. Deux fois à mon oreille ils se sont fait entendre.

349. Հաս անգամ dû, pu, voulu ընդունելութիւն անցեալներէն ետեւ զօրութեամբ աներեւոյթ մը կ'իմացուի, ան առեն ասոնք անփոփոխ կը մնան. ինչու որ ան զօրութեամբ իմացուած աներեւոյթն է իրենց խնդիրը, իսկ խօսքին մէջ եղած խնդիր սեռին՝ աներեւութին ինճիրն է. On a eu pour son âge tous les égards qu'on a dû (avoir). Իբ հասակին համար պատշաճ եղած ամէն յարգութիւնն ըրին. Բե՛ն որ ե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք: Nous lui avons donné tous les secours que nous avons pu (donner). Elle a obtenu les grâces qu'elle a voulu (obtenir).

350. Ընդունելութիւն անցեալ մը երկու կողմը que ունեցած առեն, իրմէ յառաջ յարաբերական ու իրմէ ետեւ շաղկապ, անփոփոխ կը մնայ. Quels sont les préparatifs qu'on a dit qu'il fallait faire? Ի՞նչ պատրաստութիւններ են, որ ընելու հարկաւոր է ըսին. O որտե՛տի՛նք յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք: Les succès que vous avez prétendu que j'obtiendrais, n'ont point répondu à votre attente. Ան յաջողութիւնները՝ որոնք կը կարծէիր թէ ես պիտ'որ ունենամ, յուսացածիդ պէս չելան. O որտե՛տի՛նք նախե՛ր յե՛րտի՛նք յե՛րտի՛նք: = Le fils

351. Երբ որ ամբողջ խօսքի կամ ամականի մը տեղ դրուած ՚ գերանունը՝ ընդունելութիւն անցեալի մը խնդիր կ'ըլլայ նէ, ընդունելութիւնն

անփոփոխ կը մնայ. Sa vertu était aussi parfaite qu'on l'avait cru jusqu'alors. Մինչուկ ան ատեն կարծուածին պէս իր առաքինութիւնը կատարեալ էր. Օ զամանապահ գըլաս օլոնորոնդըն հիպի օնուն ֆաշիէնիէ իեօթիլ երի: La chose était plus sérieuse que nous ne l'avions pensé.

352. Ընդունելութիւն անցեալէն յառաջ en գերանունն եղած ատեն, անոր ամենեւին միտ դնելու չէ, հապա չեղածի պէս, վերը գրուած կանոնները պահելու է. Je suis en état de réparer mes fautes si j'en ai commises quelques-unes (344). Թէ որ յանցանք ըրած եմ նէ, կրնամ ուղղել. Էյէր իւֆուրաի էլիֆէշ էսէօ, էսլա՛ երէ պիլիբիօ: Je n'oublierai jamais les conclusions que j'en ai tirées (344). Voyez comme vous vous en êtes bien trouvée avec ce vice-légat (345).

353. Ընդունելութիւն անցեալէն յառաջ le peu deով գոյական մեղած ատեն, թէ որ le peu deն քիչ մը կը նշանակէ նէ, ընդունելութիւն անցեալն անկէ ետեւ եկած գոյականին հետ կը համաձայնի. իսկ թէ որ ոչինչ, ամենեւին չ. . . նշանակէ նէ, ընդունելութիւնն անփոփոխ կը մնայ. Le peu d'affection que vous lui avez témoignée l'a encouragé. Իրեն ցուցըցած քիչ մը սերդ զինքը քաջալերեց. Կեօթիբերդիէն պիբ ալ մոնապիլի օնու էրէօթի վերի: Le peu de troupes qu'il a rassemblées ont tenu ferme. = Le peu d'affection que vous lui avez témoigné l'a découragé. Իրեն ամենեւին սեր չցուցընելը, զինքը վհատեցուց. Ասլա մոնապիլի էօթիբերդիէն օնու էրէօթի վերի: Ne pas écrire correctement, c'est dévoiler le peu d'instruction qu'on a reçu.

354. Բայերուն՝ իրենց անուն բայիին հետ (180—186. Գ.) ու ամականներուն՝ իրենց գոյականին հետ (244—247) համաձայնելուն վրայ սուած կանոններնու շատերն ընդունելութիւն

անցեալներն ալ կը պահեն. հոս մինակ մէկ քանի հատին օրինակները կը դնենք, որոնցմէ մեկալներն ալ դիւրաւ կրնան իմացուիլ. J'ai le coeur et l'imagination tout remplis de vous. Loi, police, . . . sciences, tout s'est perfectionné. Une foule d'écrivains se sont égarés dans un style recherché. Combien de projets a-t-il faits ou réformés. C'est sa fille, aussi bien que son fils, qu'on a déshéritée.

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ.

Մ Ա Կ Բ Ա Յ Ի Վ Ր Ա Յ

355. Մակբայներն ընդհանրապէս խնդիր չեն առնուր. ինչու որ արդէն իրենք իրենցմէ կատարեալ իմաստ ունին: Բայց քանի մը մակբայ կան, որոնք զարտուղելով՝ երբեմն խնդիր ալ կ'առնուն. ինչպէս են conformément, différemment, exclusivement, indépendamment, proportionnement, relativement, եւ ասոնց նման ուրիշ քանի մը մակբայներ. Conformément à la promesse faite à Abraham. Աբրահամին եղած խոստման համաձայն. Իպրաօթի օլոնու վարա էօթի: Les hommes d'esprit agissent différemment des sots. Régulus aimait la patrie exclusivement à soi. Le chien indépendamment de la beauté de sa forme . . . Cela a été dit relativement à ce qui précède.

356. Մակբայները հասարակօրէն բայերուն պարզ ժամանակներէն ետքը կը գրուին, իսկ բազադեալ ժամանակներուն՝ օժանդակին ու ընդունելութեան մէջ կը մտնեն. Il commande souvent la guerre et la vengeance. Շատ անգամ պատերազմ ու վրէժխնդրութիւն կը հրամայէ. Չօթ դէֆա ճէնէ վէ ինիֆա՛ս էօթ երէր: Le succès fut toujours un

enfant de l'audace. Les Hébreux sont *injustement* haïs. Cela est *heureusement* exprimé.

357. Hier, aujourd'hui, demain *մակբայները բայէն թէ յառաջ թէ ետքը կրնան դրուիլ, բայց օժանդակին ու ընդունելութեան մէջ ամենեւին չեն մտնէր*. Cela se pratiquait autrefois, mais *aujourd'hui* on en use autrement. Ասիկայ յառաջ *լագոյն կ'ըլար, բայց հիմակ ուրիշ տեսակ կ'ընեն*. Իմէլ որ ուր ուր ահա, շէտի պաշտ ինքնէ ետէրէր: Il est arrivé *aujourd'hui* à midi. Il dit cela *aujourd'hui, demain* il dira le contraire. Je l'ai rencontré *hier*. Hier je l'ai rencontré.

358. Matin, tard, tôt *մակբայները միշտ բայէն ետքը կը դրուին*. Իսկ combien, comment, où, pour-quoi, quand *միշտ բայէն յառաջ կը դրուին*. նոյնպէս շատ *մակբայներ ալ զարտուղութեամբ խօսքին սկիզբը կրնան դրուիլ*. Il s'est levé *matin*. *Կանուխ ելաւ*. Իրէն գալէր: Vous êtes arrivé *tard*. = *Combien* il m'est pénible de vous parler ainsi! *Քեզի ասանկ խօսելը ինծի ինչչափ դժուար է*. Սաւա յէջէ յէջէ տանն ի՞նչ գործար կ'ընէր: *Quand* verrai-je, ô Sion, relever tes remparts? = *Déjà* le soleil était sur l'horizon. Արդէն արեւը *հորիզոնին վրայ էր, ծագած էր*. Կենէն ի՞նչ գործար ուր: *Partout* on trouve quelque bien à faire. *Toujours* la tyrannie a d'heureuses prémices.

359. *Գլխաւորաբար երէք բացասական մասնիկ կայ*, ne, ne pas, ne point. *Հասարակօրէն ամենէն աւելի ne pas կը գործածուի, որուն վրայ առաջին մասին մէջ (151. 152.) խօսեցանք*. Իսկ ne point *բացասութեան սաստկութիւնը կը ցուցնէ*. Il n'a *point* d'argent. Ամենեւին ստակ չունի. Պէր ի՞նչ էր: Cet honneur *ne diminue point* sa modestie. Ce n'est *point* là du tout son caractère.

360. Առանց *ne*ի pas ու point *ան ատեն միայն կը գործածուի, երբ որ բայը զօրութեամբ կ'իմա-*

ցուի. Avez-vous de l'argent? — *Pas* beaucoup. Ստակ ունիք. այնչափ շատ չէ. Փորձե՛լ չէ. Գլխէլ: Ce général était courageux, intrépide, mais *point* téméraire. *Point* de bonheur sans vertu.

Թեպէտ հեղինակները երբեմն հարցական խօսքի մէջ բայով ալ առանց *ne*ի pas ու *point* կը գործածեն. ինչպէս *Voiez-vous pas? Voudrais-tu point?* Բայց քերականութեանց հեղինակներն ընդհանրապէս չեն հաւնիր:

361. Հարցական խօսքերու մէջ երբ որ տարակուսելով կը հարցուի, ne point *գործածելու է*. Իսկ երբ որ հարցընողը զիտէ ու յանդիմանելու կերպով մը կը հարցնէ, ne pas *գնելու է*. N'avez-vous *point* pris ma montre? Արդեօք ժամացոյցս առիք. Ահա սաւելըն աւելըն չէ: Ne pourriez-vous *point* me donner le mot de cette énigme? = N'avez vous *pas* pris ma montre? *Ժամացոյցս դուն չառիր մի*. Սաւելըն աւելըն տէր պէնէլ տէրի: N'est-ce pas vous, méchant, qui avez causé la ruine de cette malheureuse famille?

362. Առանց pas կամ point *աւելընելու միայն ne կը գործածուի*.

Ա. Բացասական խօսքի մը մէջ jamais, guère, nul, nullement, aucun, pas un, rien, personne, plus (այլ), mot, goutte, brin (ամենեւին բան մը), կըրկնուած ni, à moins que, de peur que, de crainte que բառերէն մէկն եղած ատեն. Ne me parlez *jamais* de ces hommes-là. Ան մարդիկներուն վրայ ինծի ամենեւին մի խօսիք. O *ambition* n'a guère de limites. Tout le monde y travaille, et *personne* ne songe à s'y enrichir. *Rien* ne s'oppose aux passions des grands. Il n'a *plus* les mêmes gens auprès de lui. Il demeura confus et *ne* dit mot. Il fait bien obscur ici, je *ne* vois *goutte*. Il ne craint *ni* le dieux *ni* les reproches de sa conscience. Le lion n'attaque

jamais l'homme, à moins qu'il ne soit provoqué. Առիւծը մարդուն վրայ չէյարձակիր, միայն թէ չգրդուուի. Աստու իսահրէ՛ս օլմայընճա սորա՛մ է-ղէրէնէ սալմաղ: Cachez-lui votre dessein, de peur qu'il ne le traverse.

Բ. Բացասական խօսքերու մէջ *cesser, oser, pouvoir, savoir* (կրնալ) բայերէն ետեւ աներեւոյթ մը գայ նէ, հասարակօրէն մինակ ne կը գրուի. Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse. Գալիփոսը Ոգիսեւոսին երթալուն վրայ չէր կրնար մտիթարուիլ. Գալիփոսս Ի-լէսին այրբարբըն էին ինտելլի օլմաղ ըբը: Les nymphes qui la servaient n'osaient lui parler. La liberté ne cesse d'être aimable. Grand roi, c'est mon défaut, je ne saurais flatter.

Գ. Բացասական խօսքի մը սկիզբը que (ինչու), կամ մէջը que (բայց եթէ, հապա, մինակ) ըլլայ նէ, եւ երբ որ jamais, guère, . . . goutte, brin (Ա.) բառով խօսքերէն ետեւ յարաբերական գերանուն եւ ուրիշ բացասական խօսք մը գայ նէ. Que n'avez-vous soin de vos affaires. Ինչու ըբու գործքերուդ վրայ հոգ չունիս. Դէնն մասլանախլարընս մոգայէտ օլմաղն: Je ne connais que mon devoir. Ուրիշ բան չեմ ճանչնար, բայց եթէ իմ պարտքս. մինակ իմ պարտքս կը ճանչնամ. Ես չընըղ պորճոմոս իսահրըմ: Je n'aime que vous. = Nous ne trouvons aucun champ où la main du diligent laboureur ne fût imprimée. Գաշա մ'ալ չէինը գաներ՝ սրուն վրան ժիր մշակին ձեռքը չերեւայ. Պո-լ-րո-ղ-ո-մո-ղ հէր պէր օլմաղըն է-սի-ն-տի-ղայրէիլն չէթիճի էլնին ըտի կեօրէնէր է-տի-: Je ne connais personne qui ne fasse quelquefois des fautes. Il n'y a rien de grand qu'ils n'aient dit de son règne.

Դ. Empêcher, prendre garde, garder (զգուսանալ), éviter բայերէն ետեւ եկող բային վրայ. La pluie presque continuelle empêche qu'on ne se

promène. Գրեթէ շարունակ եկող անձրեւը՝ ժուռ գալը կ'արգելէ. Պէր որ-չէյէ կէլէն է-ղմո-ր կէլէնէ պրոգմաղ: Prends garde qu'il ne surprenne les trois juges. Gardez qu'on ne vous voie. Evitez qu'il ne vienne.

Ասոր հակառակ défendre բայէն ետքը եկող բոցը՝ երբեք ne չառնուր. Il défendit qu'aucun étranger entrât dans la ville. Արգելեց որ օտարական մ'ալ քաղաքը չմտնէ. Հէր պէր էճնէղ թէ չէճիէ կեօրէն պէյէէր էի-րի:

Ե. Առաւելութեան կամ նուազութեան բաղդատական խօսքերու մէջ, այս ինքն՝ մէջերին plus, mieux, moins, նոյնպէս autre, autrement ունեցող խօսքերուն մէջ, երբ որ հարցական կամ բացասական չըլլան, զոէն ետեւ բայ մը գալու ըլլայ նէ, ան բային վրայ ne գնելու է. Իսկ երբ որ հարցական կամ բացասական ըլլան նէ, չեղբուիր. L'exemple touche plus que ne fait la menace. Օրինակը՝ սպառնալիքէն աւելի կ'աղգէ. Էօրնէ՛ էօրճորէն շէյարէ ինտելլը էրէր: Je vous entends ici mieux que vous ne pensez. Je me plains de mon sort moins que vous ne pensez. On se voit d'un autre oeil qu'on ne voit les autres. Մարդ զուրիշը տեսած աչքով ինը զինքը չետեսներ. Արա՛մ էլն կեօրոր-յի-կէօշ էլն էնորնի թէ կեօրի: = Croyez-vous qu'un homme puisse être plus heureux que vous l'êtes? Կը հաւատք որ մարդ մը կարենայ ձեզմէ աւելի երջանիկ ըլլալ. Պէր սորա՛նն ողորէն շէյարէ մոս-լ-լ-լ-լ օլպիլէնէնն իսահրը մը ընըղ: On ne peut vous aimer plus tendrement que je le fais.

Չ. Երբ որ appréhender, avoir peur, craindre, trembler (վախնալ) բայերէն ետքը եկող բային ցուցրցած գործքին չեբաղձացուիր, բային վրայ ne գնելու է. Իսկ եթէ իրենը բացասական ըլլան նէ, երկրորդ բային վրայ ամենեւին բացասական մասնիկ չեղբուիր: Այլ երբ որ երկրորդ բային ցուցրցած գործքին կը բաղձացուի նէ, վրան միշտ ne pas

դնելու է. J'ai sujet d'appréhender qu'on ne me traite avec la même rigueur. Իրաւամբ կը վախնամ որ ինծի հետ ալ նոյն խստութեամբ չվարուին. Պէնէ՛մ ի՛նչ որ է օ՛րհնելն «երկնյէ կենդանիք» որէն քօրքայն հագնելու վր. Je crains qu'on ne force sa prison. Vous avez bien peur que je ne change d'avis. = Vous ne devez pas appréhender que je le loue. Մի վախնաք, անիկայ չեմ գովեր. Օնո՛ր պէնէ՛մ որ երբէ՛ք որէն քօրքայն: Ne craignez pas que je me livre à mes douleurs. = Je crains qu'il ne vienne pas. Կը վախնամ որ պիտ'որ չգայ. Գօրքայն չէ՛ք ի՛նչ որ է: Je crains bien que vous ne soyez pas heureux.

Երբ որ աս բայերը հարցական կ'ըլան, ու երկրորդ բային ցուցցած գործը չբաղձացուիր նէ, նայելու է որ հարցականին նշանակութիւնը հաստատական է, չէ նէ բացասական. Թէ որ հաստատական է նէ, երկրորդ բային վրայ ոչ զնելու է, իսկ եթէ բացասական է նէ, զնելու է. Quoi? craignez-vous qu'ils ne soient écoutés? Ի՛նչ, կը վախնաս որ անոնց մտիկ պիտ'որ չընեն. Նէ, «անընչ» է օրհնելն որ է պէնէ՛մ որ է պէնէ՛մ: = Peut-on craindre que la terre manque aux hommes? Կրնայ մի վախցուիլ որ երկիրը մարդիկներուն պակսի. Երբ ինչո՛ւր է պէնէ՛մ որ է պէնէ՛մ քօրքայն: Թէ որ աս խօսքերս ուրիշ կերպով մեկնելու ըլանք, կը նշանակեն. Quoi! vous craignez qu'ils ne soient écoutés. = On ne doit pas craindre que la terre manque . . .

Է. Երբ որ douter, nier, contester, désespérer, disconvenir բայերը բացասական ըլան նէ, իրենցմէ ետեւի բայը ոչ կ'առնու. իսկ եթէ իրենք բացասական չեն ըլլար նէ, ետեւի բայը ոչ չ'առնուր. Je ne doute pas que vous ne vous fassiez honneur dans la carrière où vous entrez. Աս մտած ընթացքն ենքուդ մէջ ձեզի պատիւ ընելքներնուդ վրայ չեմ սարակուսիր. Կերպիւնիդ «ըրանն ինչոր» էնչ չան ոչ օրհնելն էրկնէնիդնէն չեպէ՛ք եօգ: On ne peut nier que je ne sois très-fondé à . . . Je ne désespère pas qu'il ne devienne riche = Je doute que cela soit. Je nie qu'il soit venu.

Բայց միայն բառերուն բացասական ըլլալուն միտ զնելը բաւական չէ. կրնայ ըլլալ որ բառերը հաստատական երեւնան ու իմաստը բացասական ըլլայ. ուստի ան ստեղծ ալ աս կանոնը կը պահուի. Quoi! vous doutez qu'avec mes huit mille braves Suédois je ne mette en déroute quatre-vingt mille Moscovites. Ի՛նչ, կը սարակուսիս որ ութը հազար քաջ Սուետացիներով ութսուն հազար Ռուս չե՛մ կրնար փախցընել. Նէ, «էնչ որ է» պէնէ՛մ որ է պէնէ՛մ: = Peut-on nier que les bonnes moeurs ne soient essentielles à la durée des empires? որոնք կը նշանակեն Vous ne devez pas douter, ne doutez pas; vous ne pouvez nier.

Գ Լ Ո Ւ Թ Փ.

Ն Ա Խ Ա Դ Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Վ Ը Ա Յ

363. Կախադրութիւնները միշտ իրենց իրենք զիրէն յառաջ կը դրուին. բայց խնդրով մեկտեղ խօսքին մէջ դրուելու տեղերնին անչափ որոշ չէ, անոր համար սովորութեան ու բացայայտութեան միտ զնելու է. Après la prise de Troie, tu enverras de riches dépouilles à ton père. Tu reverras le calme après ce faible orage. A travers les murmures flatteurs des courtisans, Sully faisait entendre la voix libre de la vérité. Nous n'apercevons la vérité qu'à travers le voile de nos passions.

364. A, de, en նախադրութիւնները միշտ ամեն խնդիրներուն վրայ կրկնելու է. L'éloquence est un art destiné à instruire, à réprimer les passions, à corriger les moeurs. Ճարտասանութիւնը՝ կրթելու, կիրքերը սանձելու, բարքը շտկելու սահմանուած արուեստ մըն է. Ֆիսահանի՛ լալիս է ինչ, ինչո՛ւրը դապի է ինչ, լալիս է ինչ որ է ինչ, ինչո՛ւրը լալիս է ինչ: Il est comblé des faveurs du roi et de la reine. L'homme est partout

le même, en Europe, en Asie, en Afrique et en Amérique.

Օս շաղկապով կապուած երկու Թուական ըլայ նէ, վրանին աս նախագործիւնները չեն կրկնուիր. *Notre cougé de cinq ou six jours est expiré depuis longtemps. Հինգ կամ վեց օրուան համար առած հրամանն իր շատոնց ըմբացաւ. Պէշ էսօր ալիք քէն էշէն ալ աշըշըն էնալեկ ցօրաւն յիւրի: Nous fimes la traversée de Douvres à Calais en six ou sept heures.*

365. Ուրիշ նախագործիւնները՝ միայն ան ատեն կը կրկնուին, երբ որ խնդիրնին իրարմէ զատ կամ բոլորովին իրարու հակառակ բան կը ցուցնեն. իսկ իրարու մօտ կամ նման բաներ կը ցուցնեն նէ, չեն կրկնուիր. *Pour tous les autres arts estimés chez les Grecs, chez les Egyptiens et chez les autres peuples, ils les détestent. իսկ Յոյներուն, Եգիպտացիներուն եւ ուրիշ ազգերուն մէջ մեծ համարուած արուեստները կ'ատեն. Բոմայր, Մըւըլըւր քէ սոյբը Վընթըրէր նոյնտէր Վընթըր օլան սանթըրաւն իրան երէրէր: Si vous savez ce que les destinées ont fait pour perdre ou pour sauver Ulysse, daignez en instruire son fils. = Par leur frugalité et leur travail, ils se sont mis dans l'abondance des choses nécessaires. Իրենց շախաւսութեամբն ու աշխատանքովը հարկաւոր բաներն առատութեամբ ունին. Օնլըընն էնտէ իրարեկէրէ քէ էշէրէրէնէկ Լալըլը օլան նէսէրէրի պըլմ վար: A travers les blessés, les morts et les mourants.*

366. Et շաղկապով կապուած երկու ընդունելութիւնները՝ միայն մէկ խնդիր ունենան նէ, նախագործիւնը՝ մինակ առաջին ընդունելութեան վրայ կը դրուի. իսկ թէ որ զատ զատ խնդիր ունին նէ, երկուքին վրայ ալ. *Notre loi ne juge personne sans l'avoir entendu et examiné. Մեր օրէնքը մտիկ չըրած ու չքննած՝ մարդ չիրատեր. Պէշէս՝ այնընդէնտէր թէթընէ էնտէրէն տնտնէն էշէրէնէ շէրէնթէնտէր: = Notre loi ne juge personne sans l'avoir*

entendu et sans avoir examiné ses actions. Մեր օրէնքը՝ մարդը մտիկ չըրած ու անոր գործքերը չքննած չիրատեր. Պէշէս՝ այնընդէնտէրէն թէթընէն էնտէրէն տնտնէն էշէրէնէ շէրէնթէնտէր:

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Ս

Հ Ա Ղ Կ Ա Պ Ի Վ Ը Ա Յ

367. Հաղկապներուն գործքը երկու խօսք կամ բառ իրարու հետ կապել ըլլալով, հասարակօրէն ան երկուքին մէջ կը դրուին: Բայց շատ անգամ երկու խօսք շաղկապով մը կապուած ատեն, կարծն երկայնէն յառաջ կը դրուի, եւ ասանկով շաղկապը խօսքին սկիզբը կը գտնուի. *Il voit Jérusalem prise et saccagée. Ար տեսնէ որ երուսաղէմ առնուած ու աւարած է. Գոորտի շէրէթէ քէնն քէ Եռոմ օլաննոնն չիտըր: Dieu absout aussitôt qu'il voit la pénitence dans le coeur. Je serais votre ami quand bien même vous ne le voudriez pas. = Aussitôt que le kan de Tartarie a dîné, un héraut crie que tous les autres princes de la terre peuvent aller dîner. Թաթարստանին Խանը ճաշելուն պէս, քարող մը կը պոռայ որ երկրին ուրիշ թագաւորները կրնան ճաշի երթալ. Թաթարեւսան Խանը էօլէն ըստմընը ետէրէնէ քէպ, անր տըլըլ տնտնէնն սոյբը տորէշտըլըն էօլէն ըստմըն քէտէրէրէրէր քէնէ Լալըրըր: Quand vous me haïriez, je ne m'en plaindrais pas. Lorsqu'on est honnête homme, on a bien de la peine à soupçonner les autres de ne l'être pas.*

368. Բանի մը շաղկապ կայ որ աս կերպով խօսքին սկիզբը չեն կրնան դրուիլ, հասարակապէս

խօսքերուն երկուքին մէջտեղը, եւ ասոնք են. A condition que, après tout, aussi bien, au surplus, car, cependant, c'est-à-dire, c'est à savoir, c'est pour-quoi, donc, en effet, mais, par conséquent, pourtant, sans quoi, savoir, sinon, toutefois.

369. Երեք չորս բառ իրարու հետ et շողկա-պով կապելու համար՝ միայն վերջին բառէն յառաջ et մը գնել բառական է: Բայց շատ անգամ ամենուն ու առաջինին վրայ ալ կը կրկնուի. երբեմն ալ ասոր հակառակ ամենեւին շողկապ չի գրուիր. L'esprit, la science et la vertu sont les véritables biens de l'homme. Միտքը, գիտութիւնն ու առա-քինութիւնը մարդուն ստոյգ ստացուածներն են. Գեղարեւել, էլ՛ վէ քաղիւնի ինսանըն սանիւ մալը որք: = Et le riche et le pauvre, et le faible et le fort, vont tous également des douleurs à la mort. = Il avait votre port, vos yeux, votre langage. Չեր կեցու-ածքը, ձեր աչուրները, ձեր լեզուն ուներ. Հէյեկե-լի, կեօղիւնի, լիսանը ինչիւնիւն պէնգիւր իրի:

370. Երբ որ բառերուն զօրութիւնն աստի-ճանաւ կը բարձրանայ (186. Ա. 3.), կամ նոյն նշանակութիւնը կ'ունենան (186. Ա. 1.), եւ կամ վերջին բառն առաջիններն իր մէջը կը պարունակէ նէ (186. Ա. 4.), իրարու հետ etով չեն կրնար կապուիլ:

371. Երբ որ խօսքի մը երկու անդամին սկիզբն ալ plus, mieux, moins, autant, tantôt բառերէն մէկն ըլլայ նէ, մէջտեղը et չի գրուիր. Plus je vais en avant, plus je trouve qu'il n'y a rien de si doux que le repos de la conscience. Ո՛րչափ որ յառաջ կ'երթամ, այնչափ ալ կ'իմանամ որ խղճմտանքի հանգստութեան պէս քաղցր բան չկայ. նէ գարտը թէ եկելէ կ'որերսէ՛, օ գարտը որ գալը բանալուը կ'է պէ լիսուը պէր չէ՛յ օլմարուընէ որոյ որք: Autant que la terre de Cypre nous avait paru inculte et négligée, autant celle de Crète se montrait fertile. Tantôt la

forme de ces édifices est ronde, tantôt elle est carrée.

372. Ni շողկապով կապուած բառերն եր-կուքէն աւելի ըլլան նէ, ամենուն վրայ ալ կրկնելու է. իսկ երբ որ մինակերկու հատ ըլլան նէ, թէպէտ եւ երկուքին մէջտեղը մինակ մէկ ni գնել բառա-կան է, բայց աւելի աղէկ կ'ըլլայ թէ որ կրկնուի նէ. On n'y souffre ni meubles précieux, ni habits magnifiques, ni festin délicieux, ni palais dorés. Հոն ոչ աղիւ կահեր, ոչ փառաւոր հագուստներ, ոչ հեշտալի կոչուրք, ոչ ալ սոկեղօժ պալատներ կ'ուզեն. Օնոր նէ գըյօնիւն էլէս, նէ սալիսանալու եւլապ, նէ լիւնիլ շիւնիւն, նէ որ ալիսան եւլապուը սարայլար իսիւրիւր: La volupté ni la mollesse ne peuvent contenter nos coeurs. Հեշտութիւնն ու փափկութիւնը մեր սիրտը զո՛հ չեն կրնար ընել. Շիւնիւն որ սի՛ս որ ելիւրիսիւրի թանարբամալ: = Ni l'or ni la grandeur ne nous rendent heureux. Ո՛չ ոսկին ոչ ալ հարստութիւնը զմեզ երջանիկ կ'ընէ. նէ ալիսան, նէ որ շիւնիւնի պիւն մալուըն-եպեր:

373. Ou շողկապը՝ իրարու հետ կապած բառերուն թէ առաջինէն սկսած ամենուն վրայ ալ կրնայ կրկնուիլ, եւ թէ մինակ վերջինէն յառաջ դրուիլ. Il faut ou le perdre ou mourir. Կամ զինքը կորսընցընելու է, կամ մեռնելու է. Ես մո՛ւ գայը էլիսիւն էս էօլիւն: Avec moi, de ce pas, venez vaincre ou mourir. Աս բոպէ ինծի հետ եկէք յաղ-թելու կամ մեռնելու. Պո՛ւ սալի պիւնիւն էլիսիւն էսիսօր էօլիւնի կ'էլիւն:

374. Երեք չորս բայ que շողկապով ուրիշ գլխաւոր բայի մը հետ կապուած ատեն, ամենուն վրայ ալ նոյն շողկապը կրկնելու է. Les Gaulois croyaient qu' Apollon chassait les maladies; que Minerve présidait aux travaux; que Jupiter était le souverain des cieux; et Mars l'arbitre de la guerre.

375. Շատ անգամ comme, lorsque, quand, quoique, si շողկապները խօսքին երկրորդ անգամին վրայ կրկնելու տեղ, que շողկապը կը գրուի. Comme l'ambition n'a pas de frein, et que la soif des richesses nous consume tous . . . Որովհետեւ փառասիրութիւնը սանձ չունի, ու հարստութեանց բաղձանքը ամենքնիս ալ կը մաշէ . . . Իդէնիւն-ւ-ւընն իտի օլմայը, զէնկնւիտ հարեմի էի-բէյի-ի-ի էրէմ-ի-ն-ի . . . : Quand je l'ai terrassé et que je le tiens sous moi, il s'écrie qu'il n'est pas vaincu. À quoi vous servira d'avoir de l'esprit si vous ne l'employez pas, et que vous ne vous appliquez pas?

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ի.

Գ Ա Ղ Ա Ի Ե Ր Է Ն Ի Յ Ա Տ Ո Ւ Կ Ո Ճ Ե Ր Ո Ւ Ն Ո Ւ Բ Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ն Ա Կ Ա Ն Չ Ե Ի Ե Ր Ո Ւ Ն Վ Ր Ա Յ

376. Ի եզուները հասարակ խօսակցութեան եղանակ մ'ունին, որն որ շատ անգամ ամենուն կամ գէթ ոմանց մէջ նոյն կամ մէկը մէկալին մօտ կ'ըլլայ, այս ինքն՝ երբ որ բառերն իրենց բնական կարգաւ շարուած ու խօսքինամբողջութեան համար հարկաւոր եղած ամէն բառերը դրուած կ'ըլլան, ամենեւին աւելորդ բառ չի գտնուիր, եւ բառերն իրարու մէջ քերականական կանոններուն ուղած համաձայնութիւնները կը պահեն: Ասիկայ քերականական խօսքի եղանակ կ'ըսուի, որուն վրայ մինչեւ հոս խօսեցանք:

377. Բայց շատ անգամ ալ՝ ազգերուն բնութիւնը, բերմունքն ու սովորութիւնները իրարմէ զատ ըլլալուն, իրենց լեզուին կամ խօսակցութեանց մէջ մէկը մէկալէն բոլորովին տարբեր եղանակներ կը գործածեն, որն որ լեզուի յատկութիւն կամ

յատուկ ոճ կ'ըսուի: Նոյնպէս մարդիկ խօսքերնուն աւելի ազդուութիւն ու աղուորութիւն տալու կամ համառօտ ու նոր կերպով մը խօսելու համար, հասարակ բնական կարգը, լեզուններուն թող տուածին չափ, կը փոխեն, որն որ քերականական ձեւեր կ'ըսուին:

378. Կան լեզուներ՝ որոնք առատ ու ազատ ըլլալուն, ասանկ փոփոխութիւններն ու ազատութիւններն ալ շատ ընդարձակ է. ինչպէս է մեր գրաբար լեզուն, յունարէնը, լատիներէնը, եւ ուրիշ արեւելեան հին լեզուները: Իսկ Եւրոպացւոց նոր լեզուները, մասնաւոր գաղղիերէնը, շատ ամփոփ ըլլալով, ասանկ ազատութիւննին ու փոփոխութիւննին ալ շատ քիչ ու ամփոփուած է. Բայց ինչ որ է նէ՛ հոս անոնց վրայ քիչ մը կը խօսինք:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Ա.

Գ Ա Ղ Ա Ի Ե Ր Է Ն Ի Յ Ա Տ Ո Ւ Կ Ո Ճ Ե Ր Ո Ւ Ն Ո Ւ Բ Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ն Ա Կ Ա Ն Չ Ե Ի Ե Ր Ո Ւ Ն Վ Ր Ա Յ

379. Ի եզուի մը յատուկ ոճ կամ յատկութիւն կ'ըսուի երբ որ բառ մը կամ խօսք մը իր բնական շինուածքէն կամ նշանակութենէն դուրս կը գործածուի, որն որ նոյն եղանակաւ բառ առ բառ ուրիշ լեզուի մէջ թարգմանուելու որ ըլլայ, ան լեզուին յատկութեան նայելով՝ օտար, խորթ ու ծիծաղական բան ըլլալէն զատ, ամենեւին ալ չի հասկըցուիր: Ասանկ գաղղիերէնի յատկութիւններէն ոմանք քերականութեան մէջ տեղ տեղ տեմնուեցան, ուր շատ կանոններ մերիններէն բոլորովին տարբեր են: Բայց կան նաեւ ուրիշներ ալ, որոնք մասնաւոր կանոնի մը տակ չէյնալուն, վրանին հոս խօսելու ենք:

380. Ասոնք թէ որ շինուածքին կամ կազմութեան կողմանէ նայելու ըլլանք, շատ տեսակ

են. բայց գլխաւորաբար երեք տեսակ կրնան բաժնուիլ: Մէյ մը՝ առանձին մէկ բառ ինք իրմէ առնելով, երկրորդ՝ առանձին բառ մը ուրիշ մէկ բառի քով, երկրորդ՝ երեք չորս բառ քովէ քով:

381. Առաջին յատկութիւնն ան ատեն կ'ըլլայ, երբ որ բառ մը իր բնական կազմածքէն ու հասարակ նշանակութենէն բոլորովին տարբեր նշանակութեամբ մը կը գործածուի նէ. ինչպէս circospection, որն որ բառ առ բառ՝ չորս կողմը նայիլ, որեօրոք լաւաճա պարտաւոր կը նշանակէ, զգուշութիւն, խոհեմութիւն, սափեմութիւն ըսելու տեղ կը գործածեն. reconnaissance, որ նորէն ճանչնալ, լեւորաբար լաւաճա ըսել է, երախտագիտութիւն, էյլէ+ պէլէ ըսելու տեղ կը գործածուի. se mettre, դրուիլ, փոխադրուիլ նկատել, պաշտօնադրուիլ տեղ կը բանի. penser, մտածել, որ-չէ-ն-մէ+ բառը՝ մօտ ըլլալ: քիշ մնաց որ ըսելու տեղ կը գործածուի. ինչպէս Ils pensèrent mourir de douleur. քիշ մնաց որ արտաճութենէն կը մեռնէին. շէօն անբարեմէ Եօլէ+ Երէ իրի:

382. Երկրորդ յատկութիւնն ան ատեն կ'ըլլայ, երբ որ առանձին բառ մը, ուրիշ մէկ բառի քով դրուելով՝ իր առաջին բնական նշանակութենէն բոլորովին տարբեր նշանակութիւն մը կը ստանայ. ինչպէս bon, աղէկ, էյի. sage, իմաստուն, ալի. pauvre, աղքատ, ֆաթըր. autre, ուրիշ, պաշտ. diable, սատանայ, շէյն. fleur, ծաղիկ, շէէ+ բառերը, homme, femme, homme, nous կամ vous, bon, eau, farine բառերուն քով դրուելով, նշանակութիւննին կը փոխուի, ու կը նշանակեն. Bon homme, պարզամիտ, տղէտ մարդ, պէօն: Sage femme, ծնողիչ, էպէ: Pauvre homme, խեղճ մարդ, Եօլէ արտ: Nous autres, մենք, պէշ: Vous autres, դուք, Երէ: Bon diable, բարի մարդ, էյի արտ: A fleur d'eau, ջրին երեսէն, սոյոն էէ-դէն-դէն: Fleur de farine, ագնիւ, գերմակ ալիւր, խոս ուն:

Նոյնպէս près, մօտ, Եաթըն բառը à նախագրութեամբ միանալով՝ զատ կը նշանակէ. ինչպէս À cela près, սակից զատ, պարտաւոր պաշտ: A une grande vanité près. Մեծ հպարտութենէ մը զատ. Պէր պէօն+ մաղբոս-բոս-բոս պաշտ:

383. Երրորդ յատկութիւնն ան ատեն կ'ըլլայ, երբ որ երեք չորս բառ քովէ քով դրուելով, բոլորովին տարբեր նոր իմաստ մը կ'ունենան. ինչպէս Être aux mains. Կռուի մէջ ըլլալ. Գալղաթա օլմագ: C'était fait de nous. Բաներնիս բուսած էր. Իշէօն շէօն իրի: L'emporter sur quelqu'un. Մէկը գերազանցել. Պէրէնի Կէլէ+ : En vouloir à quelqu'un. Մէկուն սի պահէլ. Պէրէն շարէշ սաթլմագ: Faire l'air tenir tête. Գէմ գնել. Գարշը փօմագ: Faire mordre la poussière à quelqu'un. Պատերազմի մէջ մէկը մեռցնել. Ճէն+որէ պէրէնի Եօլէ-բօն+ : Faire main basse. Ջարդ տալ, ջարդել. Գըրմագ, Եօլէ-բօն+ :

384. Աս յատկութիւնները շատ են, ու գրեթէ գործածական բառ չկայ՝ որմէ գէթ երեք չորս հատ ասանկ ոճեր չշինուի: Ասոնք գործածուելուն կերպին նայելով, գլխաւորաբար երկու կարգ կը բաժնուին. մէյ մը հասարակ ամէն գրքերու եւ միանգամայն աղնուական մարդիկներու խօսակցութեանց մէջ գործածուածները. ինչպէս էին վերը դրուածները: Մէյ մ'ալ ընտանեկանները, որոնց սակ կ'երթան միանգամայն առակաւոր խօսքերը. ասոնք առաջիններէն շատ են, եւ հասարակօրէն ընտանի խօսակցութեանց ու միանկ զուարճախօս գրքերու մէջ կրնան գործածուիլ, ինչպէս օրինակի համար Vous me la donnez l'air belle. Ջիս ծաղը կ'ընես, զիս խաբել կ'ուզես. Պէնի մախարա Երէյօրտուն, պէնի ալմաթիմագ իմէյօրտուն: Rompre en visière à quelqu'un. Յայտնապէս մէկուն գէմ խօսիլ, երեսին զարնել. Ալմագտուն ալմա Գարշը պէօն, էէ-դէնի արտագ: Être entre deux vins. Կէս

գինով ըլլաւ. Զափըբ բէյֆ օլմաֆ: Jeter de l'huile sur le feu. Կրակի վրայ եղ լեցընել, բարկացած մարդն աւելի գրդուել. Ախէշէ եաղ փօլաւորմաֆ, Գըղաբըմաֆ: Ouvrir de grands yeux. Ապշիլ, զարմանալով նայիլ. Էայրան օլմաֆ. Donner un poisson d'avril à quelqu'un. Ապրիլին առաջին օրը մէկը խաբել. Ապրիլին էլ կէնէ պէրէնի ալաւմաֆ:

Ետքը առանձին գիտելիքներուն մէջ շատ գործածուած ու դժուարաւ իմացուելու ոճերը, բուն ոճը շինող գլխաւոր բառին կարգը կը դնենք. բայց մինակ գրքերուն ու ազնուական խօսակցութեանց մէջ գործածուածները. Ինչու որ էթէ ընտանեկան ոճերը մեկիկ մեկիկ դնել ուղեքին՝ շատ երկայն կ'երթար. ասոնք ազգայիններու հետ շատ խօսակցելով կը սովորին:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ .

Բ Ե Ր Ա Վ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Զ Ե Ի Ե Ր

385. Վերականական ձեւերը չորս հաս են, այս ինքն՝ Զեղչում, Աւելագրութիւն, Շրջան ու Բակառութիւն:

386. Զեղչումը խօսքին մէջէն իմաստին կատարեալ ըլլալուն համար հարկաւոր մէկ երկու բառ դուրս ձգելն է. Soyez simple avec art, sublime sans orgueil, agréable sans fard. L'opulence est dans les moeurs et non dans les richesses. Le brave ne se connaît que dans la guerre, le sage, que dans la colère, l'ami, dans le besoin. Curius, à qui les Samnites offraient de l'or, répondit que son plaisir n'était pas d'en avoir, mais de commander à ceux qui en avaient. Որոնք կը նշանակեն Soyez sublime, soyez agréable; et elle n'est pas dans les richesses; le sage ne se connaît que; mais son plaisir était de commander.

387. Աս ձեւը շատ գործածական է ու շատ ազդուութիւն կու տայ, մանաւանդ խօսակցութեան

ու թատրներու մէջ. Ինչպէս երբ որ Ովրատեանց հօրը, որն որ կը կարծէր թէ իր երրորդ որդին մահունէ ազատելու համար փախած ըլլայ, հարցուցին Que vouliez-vous qu'il fît contre trois? պատասխան տուաւ, Qu'il mourût! այս ինքն՝ Je voulais qu'il mourût. Գարձեալ երբ որ Պրուսիաս հարցուց Նիկովիդէսին, Et que dois-je être? Նիկովիդէս պատասխան տուաւ, Roi; որն որ Tu dois être roi ըսել է:

388. Զեղչումն ան ատեն աղէկ ու կարգաւորեալ կ'ըլլայ, երբ որ դուրս ձգուած բառը խօսքին մթութիւն ու շփոթութիւն չիտար, ու կարգացողը կամ լսողը շուտ մը մտքին մէջ անոր տեղը կը լեցընէ, մանաւանդ թէ եւ ոչ հարկաւոր բառ դուրս ձգուած ըլլալը կ'իմանայ: Իսկ ասոր հակառակ երբ որ զեղչումով խօսքը կը մթընայ, ու աղէկ հասկընալու համար խորունկ միտ դնելու կամ մեկնութեան հարկաւորութիւն կ'ունեցուի, խօսքին ազդուորութիւն տալու տեղ, անպիտան ու անհասոյ կ'ընէ. Ինչպէս են աս խօսքերը. On ne trompe pas longtemps les hommes sur leurs intérêts, et ils ne haïssent rien tant que de l'être. Eh bien! vous le pouvez et prendre votre temps. Որոնք պիտի նշանակեն . . . rien tant que d'être trompés; et vous devez prendre votre temps. Նոյնպէս աս զեղչումն ալ աղէկ չէ. J'eusse été près du Gange esclave des faux dieux, chrétienne dans Paris, Musulmane en ces lieux. Ինչու որ բնական կերպով կը կարծուի թէ j'eusse été musulmane en ces lieux կ'ուզէ ըսել, բայց անանկ չէ, հապա je suis musulmane պիտի նշանակէ:

389. Աւելագրութիւնը՝ զեղչման հակառակն է. ասով խօսքին մէջ զարդի համար աւելի բառեր կը խոթուի, կամ միեւնոյն բառը կը կրկնուի. որն որ հասարակ եղանակին նայելով՝ պիտ'որ չգրուէր, եւ դուրս ձգուելու ըլլար նէ, իմաստն ամենեւին

չէր փսխուեր. Eh! que m'a fait, à moi cette Troie où je cours? Qu'on ne laisse monter aucune âme là-haut. Je l'ai vu de mes yeux, je l'ai vu qui frappait ce monstre audacieux. Que Salomon désespère de la trouver cette femme forte. Il les a trempées ces mains cruelles dans le sang de Sichée. Ma fille, tendre objet de mes dernières peines, songe au moins, songe au sang qui coule dans tes veines.

390. Աւելադրութիւնն աղէկ ըլլալու համար պէտք է որ խօսքին ազդուութիւն ու ազդուորութիւն տայ, ինչպէս վերի օրինակներուն մէջ տեսնուեցաւ. իսկ ուր որ մինակ բառի կրկնութիւն կ'ըլլայ, առանց ազդուութեան, ձանձրութիւն կը բերէ, ու շատ զգուշանալու բան է. ինչպէս աս խօսքերն անպիտան են. Cicéron avait étendu les bornes et les limites de l'éloquence. Il se vit forcé malgré lui à renoncer à son entreprise. Il faut s'entraider mutuellement. Il n'a seulement qu'à se montrer. Il est possible qu'il puisse venir. Il m'a comblé de mille éloges. Peut-être ils pourront réussir.

391. Շրջան կ'ըլլայ, երբ որ խօսքերը քերականական կանոններուն ուղած եղանակէն զատ շարքով կը գրուին, ու բնական կարգերնին չեն պահէր. մանաւանդ թէ երբեմն քերականական կանոններն ալ շրջանով շինուած են. O nuit désastreuse! ô nuit effroyable, où retentit tout-à-coup, comme un éclat de tonnerre, cette étonnante nouvelle: Madame se meurt, Madame est morte! — Déjà prenait l'essor, pour se sauver vers les montagnes, cet aigle dont le vol hardi avait d'abord effrayé nos provinces. — L'admiration secrète et les louanges réelles et sincères, on ne les donne qu'à la vertu et à la vérité. — Celui qui n'a égard en écrivant qu'au goût de son siècle, songe plus à sa personne qu'à ses écrits: il faut toujours tendre à la perfection; et alors cette justice qui nous est quel-

quefois refusée par nos contemporains, la postérité sait nous la rendre. — De cette caverne sortait, de temps en temps, une fumée noire et épaisse, qui faisait une espèce de nuit au milieu du jour. Ոստնաւորի մէջ շրջանն աւելի ազատ է (201).

Cette reine elle seule à mes bontés rebelle.
Aux larmes de sa mère il a paru sensible.
D'un jeune audacieux punissez l'insolence;
Il a de votre trône abattu le soutien.

392. Բայց նայելու է որ շրջանով խօսքը չմթննայ ու շփոթ չըլլայ, կամ կանոններն ու բնական կարգը՝ լեզուին թող տուածէն աւելի ու անհաճոյ կերպով շինագարուի. ինչպէս աս օրինակներուն մէջ. Pour de ce grand hymen renverser les projets. Croyez-vous pouvoir ramener ces esprits égarés par la douceur?

Ou lassés ou soumis,

Ma funeste amitié pèse à tous mes amis.

393. Բակառութիւն կ'ըլլայ, երբ որ բառերը՝ քերականական կանոններուն ուղածին պէս, խօսքին մէջ իրենց կապակցութիւն ունեցած բառին հետ համաձայնելու տեղ, աւելի խօսողին մտքին ու բերմունքին նայելով, ուրիշ բառի մը հետ կը համաձայնին: Ինչպէս օրինակի համար թէ որ հասարակ կարգին նայելու ըլլայինք, Une multitude de personnes est venue պիտի ըսուեր, որովհետեւ բայը multitude եզակի բառին հետ պիտի համաձայնէր. բայց որովհետեւ personnes բառը՝ մտքին վրայ աւելի ազդեցութիւն կ'ընէ, Une multitude de personnes sont venues կ'ըսուի: Նոյնպէս հասարակ կարգաւ խօսուելու ըլլար, Elles sont quatre heures պիտի ըսուեր, ինչպէս հին ատենները կ'ըսէին. բայց միտքն ուզելով ժամերուն մէջ մինակ մէկ հատն որոշել, ու աւելի իրին միտ դնելով՝ քան թէ անուան, Il est quatre heures կ'ըսուի:

Quand le peuple hébreux entra dans la terre promise, tout y célébrait leurs ancêtres, ուր որ ստացական ամականը peuple եզակի բառին հետ համաձայնելու տեղ, աւելի ժողովրդեան յոգնակի նշանակութեան միտ դնելով, յոգնակի գրուած է: Շատ աղուոր է Ռասինին աս բակառութիւնն ալ:

Entre le pauvre et vous, vous prendrez Dieu pour juge, Vous souvenant, mon fils, que, caché sous ce lin, Comme eux vous fûtes pauvre, et, comme eux, orphelin.

Ուր որ eux յոգնակի գերանունները le pauvre եզակի գոյականին տեղ գրուած են. ինչու որ հեղինակն աւելի միտ գրած է աղքատներուն բաղձութեան քան թէ աղքատ եզակի բառին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Գ.

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԱՅ

394. Ուղղագրութիւն կ'ըսուի լեզուի մը բառերը կանոններուն ու ընդհանուր սովորութեան համաձայն գրելը:

395. Ուղղագրութիւնը երեք մաս ունի. առաջինը՝ բառերն ուղիղ ու անսխալ գրել կը սովորեցնէ, երկրորդը՝ լեզուին մէջ ընդունուած նշաններն աղէկ գործածել, երրորդը՝ կէտերն աղէկ տեղն ի տեղը դնել:

Հ Ա Տ ՈՒ Ա Ծ Ա.

ԲԱՌԵՐՈՒ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

396. Որովհետեւ գաղղերէնի մէջ բառերը հնչուածէն շատ տարբեր կը գրուին, ու միեւնոյն

հնչումը շատ եղանակաւ կ'ընայ գրուիլ, շատ անգամ ալ մէկ երկու գրին ձայնը բոլորովին կը կորսուի, անոր համար իրենց մէջ անսխալ գրելը դժուար բան է: Քերականական համաձայնութեամբ փոխուելու բառերուն վրայ ինչ գիտելիք որ կար նէ մինչեւ հոս ըսինք: Հիմակ առանձին բառերուն ինչպէս գրուիլ կը մնայ, որուն վրայ մինակ քանի մը ընդհանուր կանոններ կու տանք. իսկ մասնաւոր կանոնները բոլորովին զանց կ'առնունք, ինչու որ օգուտ մը չընելէն զատ, աւելի շփոթութեան պատճառ կ'ըլլան: Որովհետեւ ամէն մէկ կանոնին տակը դացած բառերուն չափ ալ չէ նէ, դէթ կէսին չափ զարտուղիներ կան:

397. Թէ բառի մը վերջը ձայնը չելլող բաղաձայն կայ մի, ու թէ ինչ բաղաձայն է, իմանալու համար, իրմէ ելած բառի մը միտ դնելու է. անոր մէջ ինչ բաղաձայն կայ նէ, ինքն ալ նոյնը պիտ'որ ունենայ:

Abus,	abuser.	Occident, occidental.
Champ,	champêtre.	Profit, profiter.
Galop,	galoper.	Rang, ranger.
Grand,	grandeur.	Repos, reposer.

398. Աս կանոնը շատ ընդհանուր է, անանկ որ տակը հազարաւոր բառեր կ'երթան, ու խիստ քիչերը կը զարտուղին:

399. Չայնաւոր հնչումով լմնցած բառի մը վերջը անձայն Ե ըլլալն իմանալու համար՝ սեռին նայելու է. իզականներուն ճոթը հասարակօրէն կ'ըլլայ, արականներուն ճոթը չ'ըլլար:

Ի Գ Ա Կ Ա Ն	Ա Ր Ա Կ Ա Ն
Plaie, vie, proie, joie,	Cou, pou, roi, ami, en-
queue, roue, pensée, lieue,	nemi, parti, pari, convoi,
partie, vue, statue, եւ	lieu, licou, եւ այլն:
այլն:	

Կ Ը Ջ Ա Ր Տ Ո Ւ Ղ Ի Ն

Ի Գ Ա Կ Ա Ն

Paix, brebis, perdrix, nuit, souris tribu, croix, poix, noix, loi, fois, *ու գրեթէ ամէն տէ ու տի վերջով ներք, ինչպէս* piété, amitié.

Ա Ր Ա Կ Ա Ն

Amphibie, génie, impie, incendie, parapluie, musée, apogée, caducée, coryphée, lycée, mausolée, périgée, pygmée, trophée.

400. Ածանցեալ բառերն իրենց արմատին հնչումը պահած տեղերնին, անոր պէս ալ կը գրուին. *ինչպէս* encens, encenser; patient, patience, patiemment; abondant, abondance, abondamment; épais, épaissir, épaisseur.

401. Շատ բառերու մէջ բաղաձայնները կը կրկնուին, ու մինակ մէկ հատի պէս կը հնչուին: Հասարակօրէն շատ կրկնուող բաղաձայններն ասոնք են, c, f, l, m, n, p, r, s, t. *ինչպէս* accorder, occasion, occuper; affaire, offre, difficile. Մնացածներէն b, d, g խիստ քիչ բառերու մէջ կը կրկնուին, ու abbaye, abbé, sabbat, rabbin; addition, reddition; aggraver, suggérer բառերէն ուրիշ գրեթէ գործածական բառ չկայ: Իսկ h, j, k, q, v, x գրերը ամենեւին չեն կրկնուիր:

402. Բառերուն ուղղագրութեան տակ կ'երթայ հարկաւոր եղած բառերը գլխագրով գրել. անոր համար ասոր վրայ ալ հոստեղս կը խօսինք: Ուստի գլխագրով գրելու է.

Ա. Ամէն խօսքին առաջին բառը, ու խօսքին մէջ մէկ կէտէ ետեւ եկած բառը. Le renard est fameux, par ses ruses. Il n'est point animal vagabond, mais animal domicilié. Il se loge au bord des bois à portée des hameaux.

Բ. Ոտանաւորներու ամէն սողին առաջին բառը.

La cigale ayant chanté
Tout l'été,
Se trouva fort dépourvue
Quand la bise fut venue.

Գ. Խօսքին մէջ վկայութիւն մը բերուելու ըլլայ կամ մէկուն խօսիլ տրուելու ըլլայ, անոնց առջե բառը. N'est-ce donc pas avec raison que Saint Paul s'est écrié dans notre passage: Où sont les sages, où sont les docteurs? — Le vieillard, assis au coin du feu, les écoutait et souriait avec pitié. L'un d'eux s'en aperçut, et lui dit: Bon homme, vous avez l'air de trouver plaisant ce que nous disons là.

Դ. Ատուծոյ զանազան անունները, ու ամէն թէ մարդիկներու թէ տեղերու յատուկ անունները. *ինչպէս* Dieu, le Seigneur, le Tout-puissant; Pierre, Racine; Pluton, Proserpine; les Français, les Anglais; L'Angleterre, la Turquie; Paris, Rome; le Mississipi; les Alpes; la mer Caspienne.

Ե. Հասարակ անունները յատուկ անուն պէս առնուին, ու անշունչ բաներն անձնաւորի պէս գործածուին նէ. L'Apôtre fait une belle peinture de la charité. La Disette au teint blême et la triste Famine. Les Vertus devraient être soeurs, ainsi que les Vices sont frères.

Զ. Ամէն գիտութեանց, արուեստներու, վեճակներու, ընկերութեանց անունները, էրբ որ մասնաւոր կերպով մը ուրիշներէն որոշելով ու առանձին առնելով վրանին խօսք կ'ըլլայ նէ. Il est honteux d'ignorer les fondements de l'Orthographe. La Menuiserie emprunte le secours de la Géométrie. L'Académie française. Բայց թէ որ ասանկ պարագաներ չըլլայ նէ, պղտիկ գրով կը գրուին. Notre orthographe actuelle est loin de l'orthographe ancienne. La menuiserie du buffet d'orgue de l'église Saint-Suplice est travaillée bien délicatement. Les académies de l'Europe.

Է. Գրքի, ճառի, խօսքի եւ այլն, անունը յիշելու ատեն. La Bible; la Genèse; le Misanthrope; le Petit-Carême.

Ը. Մարդու կամ իրի մը խօսուելու ատեն, իր անունը յիշուի նէ. Grand Roi, cesse de vaincre. Répondez, Cieux et Mers. Ասոր համար ալ հասարակօրէն միշտ Sire, Monseigneur, Monsieur, Madame, Mademoiselle բառերը գլխագրով կը գրուին: Նոյնպէս ալ համառօտած պատուոյ անունները գլխագրով կը գրուին. Ինչպէս J. C., Jésus-Christ; N. S., Notre Seigneur; S. S., Sa Sainteté; S. M., Sa Majesté.

Թ. Saint ու Grand բառերը երբ որ յատուկ անուն մը քով գրուին նէ. Ինչպէս Saint Pierre; Saint Grégoire le Grand; Louis le Grand.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Բ.

Ո Ւ Դ Դ Ա Գ Ի Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ն Շ Ա Ն Ն Ե Ի

403. Հիմակուան գործածուած ուղղագրութեան նշաններն ասոնք են. Շէշտ, Բուժ, Պարոյկ, Ապաթարց, Միութեան գիծ, Անջատիչ, Ներքնակէտ.

404. Շէշտը՝ իրմէ ետեւ բաղաձայն չունեցող վանկին ճութի փակ ձին վրայ կը գրուի: Աս համառօտ կանոնին մէջ շէշտ գնելու կամ չգնելու ամէն գէպքերը կը պարունակուին, բայց ըսածնիս ազեկ յայտնի ընելու համար, մասնաւորապէս կը նշանակենք, որ.

Ա. Բառին վերջը փակ ձէն ետեւ բաղաձայն մը չեղած կամ անձայն e մը եկած ատեն, փակ ձին վրայ միշտ շէշտ կը գրուի. բայց բառին վերջի ճութը բաղաձայն մը եղած ատեն, չի գրուիր. Իսկ յոգնակիր նշան եկած ատեն, e գիրն եզակիր մէջ ինչպէս որ էր նէ, այնպէս կը մնայ. vanité, aimé; marée, rosée; cadet, miel, aimer; vanités, prés émailés, chemises.

Բ. Բառին մէջը կամ սկիզբը փակ ձէն ետեւ մինակ մէկ բաղաձայն գալու ըլլայ նէ, անանկ որ

բառին վանկերն իրարմէ բաժնուած ատեն՝ առաջին վանկին վերջը բաղաձայն մը չմնայ, շէշտ կը գրուի. Իսկ թէ որ երկու բաղաձայն գալու ըլլայ նէ, այնպէս որ վանկերը բաժնուած ատեն՝ միշտ առաջին վանկին վերջը բաղաձայն մը մնայ, զին վրայ շէշտ չի գրուիր. vé-rité, é-carter; ber-ger, ef-facer, ter-re.

Գ. Երբ որ բառին մէջէ փակ ձէն ետեւ x մը գայ նէ, իր վրայ շէշտ չի գրուիր, ինչու որ x գիրը երկու բաղաձայնի զօրութիւնն ունի: Ասոր հակառակ ձէն ետեւ եկած երկու բաղաձայններուն երկրորդը x կամ l ըլլայ նէ, ձին վրայ շէշտ կը գրուի, ինչու որ բաժնուելու ատեն՝ երկու բաղաձայնն ալ երկրորդ վանկին կ'երթայ. ex-amen, flex-ible; ré-gler, é-tranger.

Աս ըսածներնիս՝ բառերը սոյնն ճութը բաժնուելու համար ալ կը ճառայէ, ինչու որ ըստ ամենայնիս աս կանոններուն համաձայն կը բաժնուին: Մինակ աս աւելցնելու եւք որ երկբարբառները, կամ ինչ կերպով որ ըլլայ քովէ քով գրուած ձայնաւորները, ամենեւին չեն բաժնուիր, ուստի չի կրնար բաժնուիլ, ei-eux, si-el, aigu-iser, fou-et, ils sortai-ent, nouve-au. Ուրիշ քանի մը գիտելիք ալ կայ նէ, վարժուութեամբ կը սորվուի:

405. Բութը բառերուն մէջը, ետեւէն նոյն վանկին մէջ բաղաձայն չունեցող, ու բառերուն վերջը ետեւէն s ունեցող բայ ձին վրայ կը գրուի. père, modèle, prophète, rè-gle, nè-gre; succès, procès.

Ամէն անգամ որ e գրէն ետեւ, իրմէ յառաջ մէկ բաղաձայնով (կամ երկու բաղաձայն եղած ատեն՝ երկրորդը x կամ l ըլլայ նէ) անձայն e մը կու գայ, ան առաջին e գիրը բաց է ու վրան բութ պիտի ունենայ: Ասիկայ այնչափ ընդհանուր ու յայտնի է, որ ոմանք բութ ձնէն աւելորդ կը սեպեն, ուստի եւ pere, ils menent, règle եւ այլն կը գրեն: Մինակ ճշտ վերջաւորած բառերը, ինչպէս են piège, manège, sacrilège, ու dussé-je, puissé-je, aimé-je, ու ասոնց նման բայերը կը զարտուղին:

406. Նոյնպէս à, dès նախագրութեանց, là մակբային, où յարաբերականին կամ մակբային

վրայ կը դրուի, a բայէն, des ու la յօդէն, եւ ու շաղկապէն որոշելու համար:

407. Պարոյկը երկայն ձայնաւորներու վրայ կը դրուի, երբ որ իրենց քովէն գիր մը վերցուած է. ինչպէս են âge, tête, même, fête, épître, île, apôtre, côte, որոնք յառաջ aage, teste, mesme, feste, épistre, isle, apostre, coste կը դրուէին:

408. Աս պատճառին համար պարոյկ դնելու է.

Ա. Ch, շ, ու T, Իէն յառաջ եղած երկայն պին վրայ. lâche, tâche, fâcheux; bâtir, gâter, château.

Բ. Aître ու oître վերջաւորած բայերուն թէ աներեւոյթին վրայ, ու թէ խոնարհուած ատեննին՝ ուր որ իէն ետքը t մը գայ նէ, պարոյկը պահելու է. naître, paraître, croître; il naît, il paraîtra, ils croîtraient.

Գ. Իրմէ ետեւ le, me, ne ունեցող օին վրայ. pôle, rôle; dôme, fantôme; trône.

Դ. Սահմանական անցեալ որոշելին յօգնակի առաջին ու երկրորդ դէմքին, ու ստորագասական անկատար եզակի երրորդ դէմքին վրայ. Nous donnâmes. Vous vîtes. Qu'il reçût.

Ե. Tû, dû, crû (croître) արական ընդունելութիւն անցեալներուն, sûr, mûr ածականներուն, le nôtre, le vôtre ստացական գերանուններուն վրայ կը դրուի, tu գերանունէն, du յօդէն, cru (croire) ընդունելութիւն անցեալէն, sur նախադրութենէն, mur գոյականէն, notre, votre ստացական ածականներէն որոշելու համար:

409. Ապաթարքը, հնչման աղէկութեան համար ձայնաւոր գիր մը կը ձառնուած ատեն, անկից առջեւ բաղաձայնին վրայ կը դրուի:

410. Չայնաւորներէն մինակ a, e, i կրնան կը ձառնուիլ:

411. A ձայնաւորը մինակ la բառին մէջ կը կը ձառնուի, երբ որ իրմէ ետքը ձայնաւորով կամ

անձայն h գրով սկսած բառ մը կու գայ նէ. L'amitié. L'honnête famille. Je l'ai vue.

412. E գիրը կը կը ձառնուի.

Ա. Le, je, me, te, se, que, ne, ce բառերուն մէջ, միշտ երբ որ իրենցմէ ետեւ հետեւին կապակցութիւն ունեցող ձայնաւորով կամ անձայն հով սկսած բառ մը կու գայ նէ. L'ami. Il l'aime. J'espère. Il m'a dit. Nous t'entendîmes. Il s'évanouit. Qu'avez-vous? Il est aussi modeste qu'habile. N'est-ce pas vous? C'est bien admirable.

Բ. Lorsque, puisque, parce que բառերուն մէջ, միայն il, elle, on, un, une բառերէն յառաջ. Lorsqu'il vit. Puisqu'elle veut. Parce qu'on meurt. Lorsqu'un kամ une enfant.

Գ. Jusque բառինը à, au, aux, ici, où, alors բառերէն յառաջ. Jusqu'à la ville. Jusqu'ici. Jusqu'alors.

Դ. Entre ու presque բառինը՝ միայն բարդերու մէջ, ու quelque բառինը՝ միայն un ու autre բառերէն յառաջ. S'entr'aider, presque ille; quelqu'un, quelqu'autre.

Ե. Grande իգական ածականին ճոթինը՝ բաղաձայնով սկսած մէկ քանի իգական գոյականներէն յառաջ. որոնց աւելի գործածականները grand'mère, grand'tante, grand'chose բառերն են:

413. I ձայնաւորը մինակ si շաղկապին մէջ կը կը ձառնուի, երբ որ ետեւէն il, ils գայ նէ. S'il vient. S'ils parlent.

414. Միութեան գիծ կ'ըսուի ան պատիկ գիծը (-), որն որ երկու երեք բառի մէջ դրուելով, զանոնք մէկ բառի պէս կ'ընէ, կամ մէջերնին ունեցած կապակցութիւննին կը ցուցնէ:

415. Աս գիծը կը գործածուի.

Ա. Երբ որ երկու երեք բառ քովէ քով դրուելով՝ մէկ բառի պէս կ'ըլլան. avant-coureur, essuie-

mains, arrière-petit-fils, arc-en-ciel, peut-être, c'est-à-dire, vis-à-vis.

Բ. Անձնական դերանունն անունն բային ու խնդիրը, ինչպէս նաեւ on ու ce բառերը բայէն ետքը դրուին նէ, եւ եթէ խնդիրը երկու հատ է, անոնց մէջն ալ. նոյնպէս բային ու անունն բայիին մէջտեղը հնչումն աղէկցընելու համար դրուած է ին երկու կողմը. Donnerai-je? prends-tu? vient-il? laissez-moi, donnez-lui, prenez-le, voit-on, est-ce; donne-le-moi, donnez-les-leur, transportez-vous-y; donna-t-il? a-t-on dit?

Գ. Même բառին ու քովի անձնական դերանունան, ci, là մասնիկներուն ու քովի բառերնուն, très մակբային ու ածականին կամ մակբային մէջտեղը. Moi-même, toi-même, lui-même; celui-ci, celui-là, cet homme-ci, ces gens-là, ci-dessus, ci-dessous, là-haut, là-bas, là-dessus; très-fort, très-bien.

Դ. Քալէ քով դրուած թուերուն մէջ, երբ որ երկրորդը տասնէն մեծ չէ. dix-sept, vingt-deux, soixante-dix, mil huit cent trente-cinq. Նոյնպէս միութեան գծով կը դրուին quatre-vingts, quatre-vingt-dix, quatre-vingt-onze.

416. Անջատիչը երկու կէտ է (") որն որ e, i, u ձայնաւորներուն վրան դրուելով՝ կը ցուցընէ որ իրենցմէ առջի ձայնաւորին հետ մէկ վանկ չեն, հապա անկից բաժնուած զատ են. naïf, նաիֆ. laïque, Լաիք. haïr, հաիր. Saül, սալ-լ. Esau, էշաւ-լ. ambiguë, անգլեի-լ. aiguë, էյի-լ. որոնք առանց անջատիչի նէֆ, լէֆ, հէր, սու, էղ, անգլի, էլ, կը հնչուէին:

417. Ներքնակէտը ստորակէտի պէս նշան մըն է, որն որ a, o, u ձայնաւորներէն յառաջ դրուած c դրին՝ սի ձայն տալու համար կը գործածուի. Il commença, forçat; façon, leçon, François; nous reçûmes.

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Գ .

Կ Է Տ Ե Ր

418. Կէտերը խօսքին մասերն իրարմէ բաժնելու, եւ կարգացողին ձայնին հանգիստ տալու համար կը գործածուին:

419. Հիմակուան գործածուած կէտերն ու անոնց նման նշաններն ասոնք են. Ստորակէտ, կէտ ստորակէտ, երկու կէտ, կէտ, Հարցական, Չարմացական ու Կախման կէտ, Բաժանման գիծ, Չակերտ ու Փակագիծ:

420. Ստորակէտն ամենէն նուազ հանգիստը կը ցուցընէ, ու կը գործածուի.

Ա. Խօսքի անդամի կամ առաջադրութեան մը նման մասերը, այս ինքն՝ միեւնոյն բային անունն բայիներն ու խնդիրները, միեւնոյն գոյականին ածականները, միեւնոյն անունն բայիին բայերն իրարմէ զատելու համար. La richesse, le plaisir, la santé, deviennent des maux, pour ceux qui ne savent pas en user. Il sait régler ses goûts, ses travaux, ses plaisirs. Les Tyriens sont industrieux, patients, laborieux. L'homme s'incline, s'agenouille, rampe, glisse, nage, se renverse en arc. Բայց երբ որ աս մասերը et, ou, ni շաղկապներէն մէկով կապուած երկու հատ ըլլան նէ, ստորակէտ չի գրուիր. նոյնպէս շատ մաս ունեցողներուն ալ մինակ վերջինէն յառաջ շաղկապ ըլլայ նէ, ինք ստորակէտ չ'առնուր. La violence et la vertu ne peuvent rien l'un sur l'autre. Tout le bien ou le mal qu'on dit d'un homme qu'on ne connaît pas, ne signifie pas grand' chose. = L'airain, le marbre et l'or frappaient Rome éblouie. Le roi, l'âne ou moi, nous mourrons.

Բ. Մեծ խօսքի մը պղտիկ առաջադրութիւններն իրարմէ զատելու համար. Turenne meurt, tout

se confond, la fortune chancelle, la victoire se lasse, la paix s'éloigne.

Գ. *Կոչական բառերը, մեկնական առաջադրու-
թիւնները, եւ խօսքին մէջէն՝ առանց իմաստին առ-
բողջութեան վնաս տալու՝ հանուելու բառերը բոլոր
խօսքէն ստորակէտով կը բաժնուին.* Tribuns, cédez
aux consuls. Surtout, ô Grecs, aimez et observez la
religion. Nestor, que je vis à Pylos, ni Ménélas, qui
me reçut avec amitié dans Lacédémone, ne purent
m'apprendre si mon père était encore en vie. Les
passions, qui sont les maladies de l'âme, ne viennent
que de notre révolte contre la raison. La vie, disait
Socrate, ne doit être que la méditation de la mort.

Դ. *Զօրութեամբ իմացուած բային տեղ.* On
a toujours raison; le destin, toujours tort. L'éloge
de Demosthène revient sous la plume de Cicéron,
comme l'éloge de Racine, sous la plume de Voltaire.

Ե. *Բնական կարգաւ դրուած կարծ առաջա-
դրութիւնը բաժնել հարկ չկայ. բայց երբ որ քիչ
մը երկայն է, անանկ որ ձայնը մէկ շնչէն կարգալու-
չի հասնիր, իմաստին ներած չափաւոր տեղէ մը
ստորակէտով բաժնելու է: Նոյնպէս երբ որ խօսքին
բնական կարգն աւրուած է նէ, կարգէն յառաջ
դրուած խօսքէն ետեւ ստորակէտ դնելու է, թէ որ
խօսքին սկիզբն է, իսկ թէ որ խօսքին մէջն է նէ,
երկու կողմը մէկ մէկ ստորակէտ դնելու է.* Un mal-
heureux est une chose sacrée. Le coeur d'une mère
est le chef-d'oeuvre de la nature. = Le plaisir de
soulager un infortuné, est un remède sûr contre la
peine que nous fait sa présence. L'Amérique fut
découverte par Christophe Colomb, en mil quatre
cent quatre-vingt-onze, sous le règne d'Isabelle. =
De tous les plaisirs, il n'est guère de plus délicieux
que celui que l'on goûte après une bonne action.

Heureux qui, dans le sein de ses dieux domestiques,
Se dérobe au fracas des tempêtes publiques.

421. *Կէտ ստորակէտը պարզ ստորակէտէն
աւելի հանդիսա կը ցուցնէ: Երբ որ առաջադրու-
թեան մը նման մասերը (420. Ա.), կամ խօսքին
զանազան պզտիկ առաջադրութիւնները (420. Բ.)
ստորակէտով բաժնուած մաս ունին նէ, իրենք
իրարմէ ստորակէտով մը բաժնուելու տեղ, կէտ
ստորակէտով պէտք է որ բաժնուին.* Au pied du
trône était la mort pâle et dévorante. Autourd' elle
volaient les noirs soucis; les cruelles défiances; les
haines injustes; la trahison qui veut se repaître de
sang, et qui ne peut jouir des maux qu'elle a faits;
l'envie qui verse son veniu mortel autour d'elle, et
qui se tourne en rage, dans l'impuissance où elle est
de nuire. — Ses yeux creux sont pleins d'un feu âpre
et farouche; ils sont sans cesse errants de touscôtes;
il prête l'oreille au moindre bruit, et se sent tout ému.

422. *Գարծեալ երբ որ ինք իրմէ ամբողջ
խօսք մը, ետեւէն հետեւութեան պէս իրեն հետ
կապակցութիւն ունեցող խօսք մ'ունենայ նէ, կամ
երկու հակառակ խօսքեր իրարու հետ համեմա-
տուին նէ, մէջերնին կէտ ստորակէտ մը դնելու է.*
Il a employé beaucoup de temps et beaucoup de
soins à cet ouvrage; aussi espère-t-il qu'on le trou-
vera utile. L'homme orgueilleux est insensé; car il
est né faible. = La Motte voulait rire comme La
Fontaine; mais il n'avait pas la bouche faite comme
lui. Un homme est plus fidèle au secret d'autrui
qu'au sien propre; une femme, au contraire, garde
mieux son secret que celui d'autrui.

423. *Երկու կէտը կը գործածուի.*

Ա. *Մէկու մը խօսքը վկայութիւն բերելէն,
կամ մէկը խօսիլ տալէն յառաջ, ան խօսքը որուն
ըլլալն բտելէն ետեւ.* Son père, par ces mots, s'ex-
plique devant tous: Contre les Grecs, mon fils, cette
fureur est vaine. Je m'écriai: O roi! faites-moi
mourir plutôt que de me traiter si indignement.

Բ. Ընդհանուր խօսք մ'ըսելէն ետեւ՝ անոր մասունքները զրուցելէն յառաջ, եւ կամ մասունքներն ըսելէն ետեւ՝ ընդհանուր զրուցելէն յառաջ. L'ambitieux ne jouit de rien: ni de sa gloire, il la trouve obscure; ni de ses places, il veut monter plus haut; ni de ses prospérités, il sèche et dépérit au milieu de son abondance. — Du lait, du pain, des fruits, de l'herbe, une onde pure: c'était de nos aïeux la saine nourriture.

Գ. Երբ որ խօսք մը առաջին խօսքը կը մեկնէ կ'ընդարձակէ նէ, իրմէ յառաջ երկու կէտ կը գրուի. Les cieux instruisent la terre à révéler leur auteur: tout ce que leur globe enserre célèbre un Dieu créateur.

424. Կէտն ան ատեն կը գործածուի՝ երբ որ խօսքը բարբրովին կը լքննայ ու ետեւէն եկած խօսքին հետ ամենեւին կապակցութիւն չ'ունենար, կամ շատ հեռուէն ու ընդհանուր կապակցութիւն մը կ'ունենայ. ասիկայ մեր վերջակէտին զօրութիւնն ունի. On s'instruit à prendre certains animaux, à apprivoiser les autres, et à les accoutumer au service. On eut d'abord à combattre les bêtes farouches. Les premiers héros se signalèrent dans ces guerres.

425. Հարցական կէտը հարցական խօսքէ ետեւ կը գրուի, երբ որ հարցումն ուղղակի է նէ. իսկ երբ որ հարցումն անուղղակի է նէ, պարզ կէտ կը գրուի. La mort est-elle un mal? La vie est-elle un bien? = S'il fallait condamner tous les ingrats qui sont au monde, dites-moi, à qui il faudrait pardonner. Mentor demanda ensuite à Idoménée quelle était la conduite de Protésilas dans ce changement des affaires.

426. Զարմացական կամ կոչական կէտը՝ զարմացում, վախ, խռովութիւն, գոչում, ու ասոնց նման հոգւոյ կիրքեր ցուցըող խօսքերէն ու միջարկութիւններէն ետքը կը գրուի. O malheureuse Tyr!

en quelles mains es-tu tombée! Eh! qui n'a pas pleuré quelque perte cruelle! Ah! pleure, fille infortunée!

427. Կախման կէտ կ'ըսուին ետեւէ ետեւ գրուած երեք չորս կէտերը (. . .), որն որ աւելի բանաստեղծութեանց մէջ կը բանի, երբ որ խօսողը հոգւոյն կրիցը բռնութենէն կամ սաստիկ շարժումէն չ'ընալով խօսքը յառաջ տանիլ՝ կը լռէ կը կտրէ. J'ai vu . . . sans mourir de douleur, j'ai vu . . . Ah! j'en frémis encore de depit; j'ai vu . . . mon verre plein, et je n'ai pu le boire. Avant la fin du jour . . . on verra qui de nous . . . doit . . . Mais sortons, Nabal.

428. Բաժանման գիծը կը գործածուի, երբ որ երկու հոգի իրարու հետ խօսելու ատեն, առանց՝ ըսաւ, զրուցեց, պատասխան տուաւ՝ ըսելու, մէկէն մէկալին կ'անցնուի. Jouis. — Je le ferai. — Mais quand donc? — Dès demain.

429. Զակերտը ասանկ («) նշան մըն է, որուն առաջինը գրուէն վկայութիւն բերուած կամ հնարուած խօսքէն յառաջ կը գրուի, իսկ երկրորդն ան խօսքէն ետեւ: Երբեմն մանաւանդ ոտանաւորներու մէջ առաջինը ամէն սողին սկիզբը կը կրկնուի.

La voix de l'univers à ce Dieu me rappelle.

La terre le publie. » Est-ce moi, me dit-elle,

» Est-ce moi qui produis mes riches ornements?

» C'est celui dont la main posa mes fondements. «

430. Փակագիծն ասանկ () նշան մըն է, որուն մէջ՝ գրուէն մեկնութեան կամ ծանօթութեան պէս մտած խօսքերը կը գրուին:

Une femme (grand Dieu! faut-il à la mémoire

Conserver le récit de cette horrible histoire?),

Une femme avait vu par ces coeurs inhumains

Un reste d'aliment arraché de ses mains.

Je croyais, moi (jugez de ma simplicité),

Que l'on devait rougir de la duplicité.

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ք.

ՀՆՉՄԱՆ ՈՒ ԿԱՐԳԱԼՈՒ ՎՐԱՅ

431. Վերականութեան սկիզբը (9—33) ընդհանրապէս աղէկ կարդալու համար զխաւոր կանոնները տուինք. հիմայ, հոն խոստացածնուս պէս, աւելի մասնաւոր տեղեկութիւններուն ու զարտուղութիւններուն վրայ կը խօսինք: Բայց նախ ձայնաւորներուն երկայնութեան ու կարճութեան, այս ինքն ձայներուն կամաց կամ շուտ հնչուելուն վրայ խօսինք:

Երկայն ձայնաւորներն աս (-) նշանով կը ցուցուի, իսկ կարճերն՝ (˘) ասով: Աս ալ գիտնալու է որ վրան պարոյկ ունեցող վանկը միշտ երկայն է:

432. Ամէն վանկ որուն վերջի ձայնաւորէն ետեւ s, z բաղաձայններէն զատ բաղաձայն մը կու գայ, կարճ է. sac, nectär, sël, fil, pöt, tüf

433. Ամէն արական վանկ, եզակիին մէջ երկայն ըլլայ կարճ ըլլայ, յոգնակիին մէջ միշտ երկայն է. des sacs, des sels, des pots.

434. Ամէն եզակի արական բառերը՝ որոնց ծայրը յոգնակի ցուցընող գիր մը կայ նէ, երկայն են. le temps, le nez.

435. Անուշ ևով ըմբոցած վանկը կարճ է. é-ventäil, avril, vermëil, quenouïlle, fauteuïl.

436. Ունգական գրէ մը վերջը, ետեւի վանկին սկիզբը m կամ n գրէն ուրիշ բաղաձայն մը գայ նէ, ան ունգական գիրն ունեցող վանկը երկայն կ'ըլլայ. jambe, craïnte, trëmbler, peïndre, tumber, hümbble.

437. Կրկնուած բաղաձայնէ մը առջի ձայնաւորը կարճ է. abbé, suggérer, öpposer, hötte, épi-grämme, persönnë, qu'il prënnë. Մինակ r ու s գրերը կրկնուած ատեննին, շատ անգամ իրենցմէ առջի ձայնաւորը երկայն կ'ըլլայ. arrêt, barre, tonnërre; cësse, je pouïsse, classe.

438. Երբ որ երկու ձայնաւորի մէջ r կամ s գիրը եւ ուրիշ բաղաձայն մ'ըլլայ նէ, առջի ձայնաւորը կարճ է. barque, infirme, jäspe, mäsqüe.

439. S գիրը երկու ձայնաւորի մէջ գրուած ատեն երբ որ վերջին ձայնաւորն անձայն e կ'ըլլայ նէ, առաջինը երկայն է. base, extäse, diocëse, bë-tïse, franchïse, röse, épouïse.

240. Բառի մը վերջին անձայն օէն յառաջ եկած ձայնաւորը երկայն է. armëe, joïe, j'envoïe, je louë, la vüe, vïe, bleüe. Բայց երբ որ անձայն e գիրը փակ օի կամ ուրիշ ձայնաւորի մը գառնալու ըլլայ նէ, կարճ կ'ըլլայ. louër, envöyer, jöyëux, bleüâtre.

441. Վանկի մը վերջի ձայնաւորէն ետքը ուրիշ ձայնաւոր մը գայ, որն որ անձայն e չըլլայ, ան առաջին ձայնաւորը կարճ է. crëer, häïr, douë, tüer.

442. Ասոնք են աւաստիկ ընդհանուր կանոնները: Ստոյգ է՝ չենք կրնար ըսել որ ասոնցմով ամէն բառի մէջ ամէն ձայնաւորներուն երկայն կամ կարճ ըլլալը կրնայ իմացուիլ: Բայց աս կանոնները գիտնալով ու ազգայնաց կարգալը կամ խօսելը լսելու ատեն միտ գնելով, վարժութեամբ կամաց կամաց կը սորվուի: Հիմայ գանք հնչման ու կարգալու վրայ մասնաւոր տեղեկութիւններուն:

443. Ամէն բանէն յառաջ աս գիտնալու է որ Գաղղիացիք ամէն բառին վերջին վանկին վրայ կը զարնեն. ու մինակ երբ որ վերջին վանկն անձայն e կ'ըլլայ նէ, վերջնութեան վրայ:

444. A. taon, août, aoûtëron բառերուն մէջ անձայն մնալով, թօն, ու, ու-թօն, կը հնչեն:

445. Ai. faire բային քանի մը ժամանակներուն մէջ ըի ձայն կը հանէ. faisant, ֆըշան. nous faisons, նո-ֆըշան. je faisais, ժը ֆըշէ: Երկուսն ալ կը հնչէ նաեւ աս բայէն բարդուած ամէն բայերուն նոյն ժամանակներուն մէջ. Douairière բառին մէջ ու կը հնչէ, ու-ա-րի-է-ր:

446. C գիրը second բառին մէջ կի ձայն կը հանէ, ու սի՞ն հնչուի:

447. F. բառերուն վերջը հասարակօրէն կը հնչէ. soif, սոփ. vif, վիֆ: Անձայն կը մնայ cerf, սեր. clef, քլե բառերուն մէջ. իսկ oeuf, եօֆ. boeuf, պեօֆ. nerf, ներֆ բառերուն մինակ յոգնակիին մէջ ձայնը չ'եւբեր, oeufs, եօ, եւ այլն: Նաեւ քանի մը բարդ, կամ բարդ սեպուած բառերու մէջ անձայն կը մնայ. ինչպէս են chef-d'oeuvre, շէ ր'եօվը. oeuf frais, եօ ֆրէ. oeuf dur, եօ դըր. boeuf-gras, պեօ ցր. nerf de boeuf, ներ րը պեօֆ. boeuf salé. պեօ սալէ:

448. Neuf, ինը, բառէն ետքը ուրիշ թուական մը կամ բաղաձայնով սկսած դոյական մը գայ նէ, քին ձայնը չ'եւբեր. Neuf cents, նէօ սան. Neuf livres, նէօ լիւրը: Թէ որ իրմէ ետքը ձայնաւորով սկսած դոյական մը գայ նէ, վի ձայն կը հանէ. Neuf ans, նէօլ ա՛ն: Ուրիշ տեղեր միշտ բնական ձայնը կը պահէ. Ils sont neuf, էլ սօն նէօֆ: Neuf et demi, նէօֆ է րօի:

449. G. doigt, vingt բառերուն մէջ ձայնը չ'եւբեր, որոնք րօս, վէն կը հնչեն:

450. E կամ i գրէն յառաջ դրուած ցին կի ձայն տալու համար, մէջտեղերնին u մը կը դրուի, որն որ հասարակօրէն անձայն կը մնայ. guérir, կերիր. guide, կիո: Բայց aiguiser, եկի-եղէ. sanguinaire, սանկի-եկեր. aiguille, եկի-եկ, բառերուն մէջ ձայնը կ'եւբէ:

451. A կամ o կամ u գրերէն յառաջ դրուած ցին չի ձայն տալու համար, մէջերնին e գիրը կը մննէ, որն որ միշտ անձայն կը մնայ. Nous mangeâmes, նոս մանժամ. bourgeois, պուրժուս: Ասոր համար ալ gageure, կաժի-ր բառին մէջ, ցէն ետքը եկած eu գրերը եօ հնչելու տեղ ի- կը հնչէ:

452. L. fils, ֆի (կամ ֆիս) բառին մէջ ձայնը չ'եւբեր: Նոյնպէս հասարակ խօսակցութեան մէջ

quelqu'un բառը, չէֆ'եօն կը հնչեն, առանց լին ձայնը հանելու: Ասանկ ալ հասարակ խօսակցութեան մէջ il, ils բառերէն ետեւ բաղաձայնով սկսած բառ մը գայ նէ, լին ձայնը չ'եւբեր. Il va, է վա. ils viennent, է վիէնը. բայց թէ որ ձայնաւորով սկսած բառ գալու ըլլայ նէ, առջինը էլ կը հնչէ, ու երկրորդը էլ. Il a vu, էլ ա վու. ils allaient, էլ ալէ: Իսկ գրքի մէջ ամէն տեղ լին ձայնը կ'եւբէ. չէլֆ'եօն, էլ վա, էլ վիէնը, էլ ա վի, էլլ ալէ:

453. Ոնգական հնչման վրայ տուած կանոններս քանի մը զարտուղութիւն ունի:

Ա. Գանի մը օտարական անուններու վերջին m կամ n գրերը՝ ռնգական չեն. Jérusalem, շերէլսալէմ. Ephraïm, էֆրայիմ. hymen, էփենը. (25. Ծան.) amen, աֆենը:

Բ. Բայերուն յոգնակի երրորդ դէմքին մէջ է ent գրերը շատ նուազ ձայնով ը կը հնչեն. Ils dirent, էլ րիւրը. իսկ թէ որ entէն յառաջ i մ'ը ըլլայ նէ, բոլորովին անձայն կը մնան. Ils prient, էլ քրիէ. ils allaient, էլլ ալէ: Բայց եզակիի մէջ կը հնչէ. Il vient, էլ վիէն:

Գ. Ասոնց հակառակ emmener, emmancher, ennui, ennoblir, բառերուն մէջ m ու n գրերը թէպէտ եւ կրկնուած ըլլան, ռնգական են, ուստի եւ սօ բառերը անձնէ, անսանչէ, աննի-ի, աննօյլի կը հնչեն:

Դ. Emm, մակբայներուն մէջ պարզ սփ կը հնչէ. prudemment, քրիէ-րասման. նոյնպէս femme, ֆամ բառին մէջ:

Ե. En, քանի մը բառի մէջ, թէպէտ եւ n գիրը կրկնուած ըլլայ, եւ կամ ետեւէն ձայնաւոր գայ, ան կը հնչէ. solennel, սօլանէլ. hennir, հաներ. enivrer, անիվրէ. enorgueillir, անօրկիօյլիէր:

454. Automne, damner, ու իրմէ բարդուածներուն մէջ mին ձայնը չ'եւբեր, ուստի եւ օրնօնը, րանէ կը հնչուին:

455. O գրին ձայնը paon, faon բառերուն մէջ չ'եւլեր, որ փան, ֆան կը հնչուին:

456. Onze, onzième եւ oui բառերուն սկիզբի օ գիրը բաղաձայնի մը պէս սեպուելով, իրենցմէ յառաջ եղող յօդին ձայնաւորները չ'իւրձատուիր, ու իրենցմէ յառաջ եղող բառին բաղաձայնին ձայնը չ'եւլեր. Le onze, լը օնշ. la onzième, լա օնշիէմ. le oui, լը օի. les onze, լէ օնշ:

457. Oignon, բառին մէջ մինակ օ կը հնչուի, օնեօն:

458. Pi corps, temps բառերուն մէջ ձայնը չ'եւլեր, որոնք քօր, փան կը հնչեն: Նոյնպէս բառերուն մէջ երբ որ t գրէն յառաջ գրուած ըլլայ նէ, շատ անգամ չ'հնչեր. sept, սէթ. prompt, փրօմ. compte, ֆօմթ. haptême, պօթէմ. sculpture, սփիւլթիւր, ու ասոնցմէ բարդուածները. մինակ baptismal, պօթիթիւթալ բառին մէջ ու septième, սէթիէմէն զատ բոլոր septէն շինուածներուն մէջ կը հնչէ, ինչպէս septuple, սէթթիլթիլ:

459. Q. բառերուն սկիզբը կամ մէջն եղած ատեն՝ միշտ իրմէ ետքը u ձայնաւորը եւ ուրիշ ձայնաւոր մ'ալ կ'առնու եւ աս սին ձայնը հասարակօրէն չ'եւլեր. qualité, ֆուլիթէ. quart, ֆար. bouquet, պօտ: Բայց քանի մը բառ կայ, որոնց մէջ ու կամ է- կը հնչէ. quintuple, փէնթիլթիլթիլ. aquatique, աֆուատիթ. quadrupède, ֆուարթիթիթ. équateur, էֆուատիթօր:

460. Coq ու cinq բառերուն վերջը զին ձայնը կ'եւլէ ու քօք, սէնք կը հնչեն. բայց coq-d'Inde բառը ֆօ-պ'էնպ կը հնչէ: Նոյնպէս թէ որ cinqէն ետեւ բաղաձայնով սկսած գոյական մը գայ նէ, անձայն կը մնայ. Cinq mois, սէն մօ:

461. R. միալանկ բառերուն վերջը կը հնչէ. mer, մեր. hier, էեր, or, օր: Բաղաձայնակներուն մէջն ալ կը հնչէ. միայն թէ իրմէ առջի գիրը օ չըլլայ. plaisir, ֆլէշիեր. honneur, օնեօր. recevoir, բուսիւր-ար.

obscur, օպսիւր: Er վերջաւորած բաղաձայնակներուն մէջ հասարակօրէն չ'հնչեր, danger, քանձէ. aller, ալ. volontiers, վօլօնթիէ. բայց հնչողներ ալ կը գտնուին. hiver, էվեր. enfer, անֆեր. univers, է-նիվեր:

462. Քերականութեան սկիզբն ընդհանրապէս ըսինք որ տէն ետեւ i եւ ուրիշ ձայնաւոր մ'ըլլայ նէ, երբեմն թ ձայնը կը պահէ ու երբեմն սի ձայն կը հանէ: Արդ բնական ձայնը կը պահէ.

Ա. Իրմէ յառաջ s կամ x գիրը եղած ատեն. question, փեսթիօն. hostie, օսթի. mixtion, միքսթիօն: Բ. Tie, tié, tien, tienne, tier վերջաւորութեանց մէջ. partie, ֆարթի. amitié, աֆիթիէ. il tient, էլ թիէն. soutien, սուտիէն. antienne, առնիէն. entier, առնիէն. châtier, շատիէ, բոլոր լծորդութեան մէջ:

Գ. Բայերուն մէջ ուր որ tions պատահելու ըլլայ նէ. Nous sortions, նու սօրթիօն. Nous quittons, նու փիթիօն:

463. Սի ձայն կը հանէ. Ա. Tial, tiel, tion վերջաւորութեանց մէջ partial, ֆարթիալ. essentiel, էսանթիէլ. admiration, ադմիրատիօն:

Բ. Քանի մը tien, tienne վերջաւորած յատուկ ու ազգի անուններու մէջ Gratien, ցրատիէն. Vénitien, -tienne, վենիէն, -տիէն:

Գ. Քանի մը tie վերջաւորած բառերու մէջ. inertie, էնէրտի. minutie, մինիտի. prophétie, ֆրօֆէտի. նոյնպէս ամեն atie վերջաւորածներուն մէջ. primatie, փրիմատի. démocratie, մեմօքրատի:

Դ. Satiété, սատիէթէ. insatiable, էնսատիալէ. patient, ֆասիան. balbutier, պուլպիտիէ բառերուն մէջ:

464. T. բառերուն վերջը հասարակօրէն չ'հնչեր. arrê, արէ. abondant, ապօնպան. respect, բէտիէթ. aspect, աֆէթ. circonspect, սիրքօնսփէթ: Ար զարտուղին վերը գրածներնէս ուրիշ ամեն et վերջաւորած բառերը. ինչպէս abject, ապժէթի. exact, էկշաֆի, եւ այլն. նոյնպէս dot փօն, եւ ուրիշ քանի

մը բառեր: Christ, քրիստի, կը հնչէ. բայց Jesus-Christ, ժեղի--քրի կը հնչէ:

465. Vingt բառին մէջ անձայն կը մնայ. բայց երբ որ իրմէ ետքը ձայնաւորով սկսած գոյական մը գայ նէ, կը հնչէ. Vingt arbres, վեցիտ արդրը. նոյնպէս թուերուն մէջ քսանու մէկէն սկսած մինչեւ երեսուն կը հնչէ. vingt-un, վեցիտ-էն. vingt deux, վեցիտ-դու. vingt-trois, վեցիտ-երեք. բայց ութանէն մինչեւ հարիւր չի հնչէր. quatre-vingt-trois, քառասունվեցիտ-երեք:

466. Sept ու huit, բառերուն մէջ անձայն կը մնայ, թէ որ իրենցմէ ետքը բաղաձայնով սկսած գոյական կամ ուրիշ թուական գայ նէ. Sept chevaux, սէ շէ. huit cents, է-իտ սան: Բայց երբ որ խօսքին վերջը կ'ըլլան, կամ գոյականի պէս կը գործածուին, եւ կամ թէ իրենցմէ ետեւ ձայնաւորով սկսած բառ մը կու գայ նէ, ձայնը կ'ելլէ. J'en ai pris sept, ժ'ան է քրիտ սէ: Il est arrivé le huit du mois, էլ էիտ արեւիլ էլ է-իտիտ սոս: Huit arbres, է-իտ արդրը:

467. W գիրը մինակ քանի մը օտար բառերու մէջ կը գտնուի ու երբեմն պարզ չ երբեմն ալ ու կը հնչէ. Wolfram, վոլֆրամ. Wolga, վոլգա. = Wis-ki, սիտիտ. Իսկ Newton, նիւտոն կը հնչէ:

468. Dix ու six բառերուն ծայրի x գիրն անձայն կը մնայ՝ երբ որ իրենցմէ ետեւ բաղաձայնով սկսած բառ մը գայ նէ. Dix chevaux, դի շէ: Six livres, սիկ լիւրը: Բայց ձայնաւորով սկսած գոյական կամ ուրիշ թիւ մը գայ նէ, դի ձայն կը հանէ. Six arbres, սիկ արդրը. Dix-huit, դիտ-իտիտ: Ուրիշ տեղեր ու կը հնչէ. Dix-sept, դիտ-սէփ. Ils sont six, էլ սոն սիտ. Le dix du mois, էլ դիտ դիտ սոս:

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Ա.

Ա Ռ Ա Ն Չ Ի Ն Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

ՈՒ ԳՈՐԾԱԾԵԿԱՆ ՈՒՆԵՐ

A

469. À նախադրութիւնը շատ կերպով կը բանի, ու տեսակ տեսակ սծեր կը շինէ, որոնց գլխաւորները հաս կը դնենք:

Ա. Ce livre est à ma soeur. Աս գիրքը քրոջն է. Պոս թիւսայ քըչքարոսընընդ որը: À qui est ce cheval? — À moi, à toi, à lui, à elle . . . Աս ձին որունն է. Իմն . . . Պոս սի թիւնդ դիտ. պիտիտ. . . : C'est mon opinion, à moi. Իմ կարծիքս սս է. Պիտիտ քըչսուրդ դոս րոս:

Բ. Table à tiroir. Գարանով գրասեղան. Չէտիտիտ ետըլիտիտ: Voiture à deux roues. Երկանիւ կառք. Գանլը. էտի թէտերլէտիտ արադոս: Chandelier à branches. Ստեղով աշտանակ. Գօլլը շամոսն:

Գ. Canne à sucre. Շաքարի եղէգ. Շէտեր քոսիւրը: Cuiller à soupe. Ապուրի դգալ. Չօրդոս քոսըրը: Verre à boire. Խմելու (համար) գաւաթ. Իյիտիտ քոսիտ: Pierre à aiguiser. Յետան. Պիտիտ իտալը:

Դ. C'est un avis à suivre. Հետեւելու խորհուրդ մըն է. Թոս-իտ-լամաք պիտը նասիտիտ որը: C'est un cheval à garder. C'est un livre à lire. Fou à lier. Facile à dire.

Ե. À bras ouverts. Թեւեղ բացած. Գօլլըրընը ռընը: À quatre pattes. À la nage. Լողալով. Ետիտիտ:

†

Զ. L'homme aux cheveux roux. Կարմիր մազերով մարդը. Գլբրժըը սալը սրաս: L'enfant aux yeux bleus.

Ի. Appelez l'homme aux cerises. Կեռաս ծախողը կանչէ. Քերսւճըը լալըը: Voici la femme aux oeufs. ԱՏաւասիկ հաւկիթ ծախող կինը. Իշէէ էո-Տորթս սախան քարը: La fille au beurre est déjà partie.

Ը. À le voir on juge de son état. Տեսնելով վիճակը կ'իմացուի. Կեռ-Բէրէշէէ իէնրէ հալէնէ ոչոյն էրէր: À ne considérer que telle chose. Մինակ ասիկայ մտածելով. Եալընըդ ոչոնո-րէշէնէրէէ: À compter de ce jour. Աս օրէն սկսելով. Պո-կէնրէն սայարաք:

Թ. À coups de pierres. Քարերով, քար նետելով. Թաշ ախարաք, Լալըլա: À coups de fusil.

Ժ. Il fut immolé aux yeux de son père. Հօրը աչքին առջեւը զոհուեցաւ. Փէրէրէնէն կէօշէ-էօնէնրէ քէրաս օլրո-:

ԺԱ. Passer au fil de l'épée. Սրէ անցընել. Գլըըճրան կէշէրէէ:

ԺԲ. Mettre tout à feu et à sang. Այրել աւրել. (պատերազմի մէջ) ամէն տեսակ անգթու-թիւններ ընել. Եաքըլ երգճաք, հէր Լի-րի-լա-լիօնէրէ կէօնէ:

ԺԳ. À regret. Չուզելով. Ի-Բէ-Յէ-րէէ: À dessein. Մասնաւոր. Մախոսոս:

ԺԴ. À qui mieux mieux. մրցելով. Եարըը ըլա. Ils dansaient à qui mieux mieux. Tirons à qui jouera le premier. Վիճակ ձգենը, քար բռնենը, նայինը ո՛վ յառաջ պիտի խաղայ. Գո-բա ախալըճ, Լաշ Լո-Լալըճ, պաքալըճ էվիլէլ ի՛նչ օյնայաճաք: Disputer à qui obtiendra une faveur.

ԺԵ. À souhait. Ա նախադրութիւնը յօդով մէկտեղ կը գործածուի, մէկտեղ ժողոված, տեղ մը ծախուած քաներու վրայ, կամ ամանի մը մէջ հիմակ եղած

նիւթին միտ դնելով խօսուած ատեն. La halle au blé. Յօրենի վաճառանոց. Պո-ղրայ քաղաք: La boîte au thé. Թէյով լեցուն տուփ. Չայ ըլա ուղը-քո-լո-: Le magasin au sel. La cruche à l'eau. Le pot au lait. La bouteille à l'encre. Բայց-երբ որ ամանի մը հասարակօրէն ինչ բանի գործածուելուն միտ կը դրուի, առանց յօդի à նախադրութիւնը դնելու է. Achetez-moi une boîte à thé. Թէյ դնելու տուփ մը դնէ. Պիբ լայ քօյաճաք քո-լո- ալ: Il m'a donné un beau pot à fleurs. Իսկ երբ որ ամանի մը մէջ եղած նիւթին վրայ կամ պարզապէս նիւթի մը շափին վրայ կը խօսուի, de դնելու է. Une boîte de thé. Տուփ մը թէյ. Պիբ քո-լո- լայ: Prendre une tasse de café. Գաւաթ մը խահուէ խմել. Պիբ քարէն քահլէ իշէէ: Un pot de lait.

ԺԶ. երկու թուի մէջ à կը դրուի, երբ որ իրենցմէ ետեւ եկած գոյականը բաժնուելու բան մ'ըլլայ նէ. Իսկ չբաժնուելու բան ըլլայ նէ, ou. Cinq à six heures. Հինգ վեց ժամ. Պէշ ալիը սասի: Dix à douze lieues. = Cinq ou six personnes. Onze ou douze chevaux.

ԺԷ. En, à ու dans, շատ տեղ գրեթէ նոյն նշանակութիւնն ունին, բայց գործածուելուն կերպին մէջ ըրիչ մը տարբերութիւն կայ:

1. Առաջինն անորոշ իմաստ մը կու տայ, իսկ երկրորդն ու երրորդը՝ որոշեալ. երկրորդը միայն բանի մը ուր ըլլալը կը ջուցընէ, իսկ երրորդը՝ բանի մը մէջն ըլլալը. J'ai vécu en pays étranger, en Italie. = Ils sont à la promenade. Ils sont au spectacle. = Ce livre est dans la bibliothèque. Elle était dans sa chambre. Բայց շատ անգամ à ու dans իրարու տեղ կը գործածուին. ուստի եւ կրնայ Il est à Paris, կամ Il est dans Paris ըսուիլ:

2. Ըսածներնէս կը հետեւի որ քաղքի անուններուն հետ աւելի dans ու à կը գործածուի, իսկ գաւառի, տէրութեան անուններուն հետ՝ en.

Գարձեալ յօդով բառերու հետ dans կը գործածուի, ու առանց յօդի բառերու հետ՝ en.

3. Ժամանակի վրայ խօսուած ատեն, en բանի մը նշանակ տեւելը կը ցուցնէ. իսկ dans բանի մը երբ ըլլալէքը. Il arrivera en trois jours. Երեք օր պիտի քշէ ճամբորդութիւնը, երեք օրուան մէջ պիտի հասնի. Իսկ կէսօրէն եկնէ՞ք: = Il arrivera dans trois jours. Երեք օր վերջը, երեք օրէն պիտի հասնի. Իսկ կէսօրէն եկնէ՞ք:

4. Ուրիշ զանազանութիւններ ալ կան, որոնք վարժութեամբ կը սորվուին. օրինակի համար մէկ հաս դնենք: Մէկու մը համար Il est en ville ըսելը, սուներ չէ, դուրս ելած է ըսել է. Il est dans la ville ըսելը, քաղքին մէջ է, քաղքէն դուրս ելած չէ ըսել է. Il est à la ville ըսելը, բնակութիւնը քաղքին է ըսել է:

470. Être aux abois, վերջը հասնիլ, վերջին նեղութեան, կարօտութեան մէջ ըլլալ, չէ՛ք ուրիշ չափերէք, չէ՛ք ուրիշութեան, չէ՛ք ինքնաշարժութեամբ օլմագ. Il n'a plus le sou, il est aux abois. Cette citadelle est aux abois.

471. Mettre d'accord, միաբանել, պէր ելնէք. En tomber d'accord, միաբանիլ, պէր օլմագ. Mettre des gens d'accord. Ils en sont tombés d'accord.

472. Accoutumer բայն ամէն կերպով, ետեւի աներեւոյթ խնդիրը՝ à նախագրութեամբ կ'առնու. մինակ չէզոք նշանակութեամբ, սովորութիւն ունենալ ըսելու համար կը գործածուի նէ, deoլ կ'առնու. Il ne faut pas accoutumer les peuples à murmurer. Il est accoutumé à se lever de bonne heure. Que l'oreille des rois s'accoutume à entendre la vérité. = Les guirlandes de fleurs qu'elle avait accoutumé de cueillir.

473. Affable բառը երբեմն առանց խնդրի կը մնայ, երբեմն à նախագրութեամբ, երբեմն ալ enversօլ խնդիր կ'առնու. C'est un homme extrême-

ment affable. = Affable à tout le monde կամ envers tout le monde.

474. Il s'agit de..., խօսքերնիս ...ին վրայ է, բանն (անոր) վրայ է, սեօղն-սեօղ...ին ինքն-սեօղ, էլ (պոն) որ պըր: Il s'agissait de choisir l'un ou l'autre. Il ne s'agit pas de cela. De quoi s'agit-il?

475. Aider բայն երբ որ մէկուն աշխատութիւնը, ըրած գործքը մէկտեղ ընելով օգնել՝ նշանակելու ըլլայ նէ, à նախագրութեամբ խնդիր կ'առնու. իսկ երբ որ առանց իր աշխատութեան մասնակից ըլլալու օգնել նշանակէ նէ, այսինքն՝ ստակով, խրատով... առանց նախագրութեան խնդիր կ'առնու. Aidez à cet homme qui plie sous la charge qu'il porte. Aidez à cet enfant à faire son thème. J'aidai au Rhodien confus à se relever. = Aide cette personne à payer ses dettes. Ils se sont appauvris pour aider les pauvres. Il l'a aidé de son argent à bâtir cette maison.

476. Aigle, թէ հասարակ թէ այլբանական իմաստով արական է. իսկ գրօշներու վրայ եղած արծիւր նշանակէ նէ, իգական կ'ըլլայ. Des aigles entraînés par le courant d'air. = Cet homme-là est un aigle au prix de ceux dont vous parlez. = L'aigle romaine était d'or ou d'argent. Aigles triomphantes.

477. Alentour բառը մակրայ ըլլալով խնդիր չ'առնուր: Tourner alentour. Les échos d'alentour. Եւ թէպէտ երեւելի հեղինակներու մէջ խնդրով գործածուած կայ. բայց ճեմարանն ալ՝ Ասանկ չեկրնար գործածուիլ կ'ըսէ. ուստի եւ À l'entour du bois, չ'ըսուիր, կ'ըսէ, հապա autour du bois.

478. Il y va de..., վրանգի մէջ է... մարտա պըր: Il y va de ma vie. Quand il devrait y aller de tout mon bien. Dans cette affaire il n'y allait pas moins que de son honneur et de sa vie.

479. Comment va votre santé? կամ Comment vous en va? Ի՞նչպէս էք. Նո՞ւրը սընը: Tout va

bien. Ամէն բան աղէկ է, կ'երթայ. Հէր շէյ էյն
կէրէյօր:

480. Il s'en va onze heures. Il s'en va midi.
Տասնումէկին, կէս օրուան մօտ է. Օնպէրէ, էյնէնէ
էսէնէ րըր:

481. Amour բառը Հասարակօրէն եղակիի մէջ
արական, ու յոգնակիի մէջ իգական է. Amour
filial. = De folles amours.

482. Ասոր պէս են ըստ ամենայնի délice ու
orgue բառերը. C'est un délice de faire des heureux.
Cet orgue est beau. = Les molles délices. Des
orgues portatives.

483. Après coup, բանը բանէն անցնելէն ե-
տեւ, շատ ուշ. էշ էշտէն կէտիտէն սօնբա, զէտ կէտէ
Vous voulez produire des pièces quand votre procès
est jugé; c'est venir après coup.

484. Après tout, ամէն բանէն վերջը, բայց
սակայն, հէր պէր շէյրէն սօնբա, վէ լատին: Après
tout, quel mal y a-t-il à dire cela?

485. Porter les armes, զինուոր ըլլալ, պա-
տերազմ ընել, ճէնճի օլմաթ, ճէնճի էլմաթ: Il a porté
les armes dans la dernière campagne.

486. À main armée, բռնութեամբ, զէնքով,
չօր ուլ, սէլան ըլլա: Ils enlevèrent les troupeaux à
main armée.

487. À l'article de la mort. Մահուան ատեն.
Իօլմաթ սասիլմաթ:

488. Faire assaut d'esprit. Շատ իմաստութիւն
յուցընելու համար մրցիլ. Քէտ չօթ ճիւրաէլի կէտիլէրէ
պէլէր րէյն էսրըշ իննմաթ:

489. Assidu, մարդու անունները auprès նա-
խադրութեամբ խնդիր կ'առնու, իսկ իրի անուններն
ու բայերը՝ անվ. Assidu auprès du prince. = Assidu
à son devoir. À prier avec vous jour et nuit assidus.

490. Attacher les yeux, les regards, բանի մը
վրայ աշուրները անկել, աշուրները քաշել, րէթ-

թալ ըլլա պաթմաթ, պաթմաթմաթ. Attacher les yeux
sur quelqu'un, sur quelque chose. = Ce spectacle
attachait nos regards.

491. Atteindre, թէ անխաղրութեամբ, թէ
առանց նախադրութեան խնդիր կ'առնու: Երբ որ
աշխատութեամբ, դժուարութեամբ հասնուելու
բան մը կ'ըլլայ, անխաղրութեամբ կ'առնու. իսկ
երբ որ առանց դժուարութեան հասնուելու բան
մ'ըլլայ նէ, առանց նախադրութեան. Atteindre à
une certaine hauteur. Atteindre à la perfection de
la langue. = Lucinde vient d'atteindre l'instant où
finis l'enfance. Atteindre un certain âge.

492. En attendant, մինչեւ ան ատեն, մինչեւ
որ . . . իստի . . . Il se mit à lire en attendant. En
attendant nous nous promènerons. Je vais, en at-
tendant, copier cette lettre.

493. Aucun բառը Հասարակօրէն եղակի կը
գործածուի ու գրեթէ միշտ գոյականի մը հետ
կապակցութիւն կ'ունենայ. Aucun chemin de fleurs
ne conduit à la gloire. On méprise tous ceux qui
n'ont aucune vertu. Parmi tant de livres, je n'en ai
aucun de relié.

494. Հեղինակներու մէջ յոգնակի ու առանց
գոյականի մը հետ կապակցութիւն ունենալու ալ
կը գտնուի. Il m'est impossible de me livrer ici à
aucuns travaux littéraires. Bernardin de St. Pierre.
Ils ne donnent aucunes bornes à leurs attentats.
Bossuet. = Que chacun se retire et qu'aucun n'en-
tre ici. Corneille. Phèdre était si succinet qu'aucuns
l'en ont blâmé. La Fontaine. Ասիկայ ասանկ գործ-
ածելը քերականութեանց հեղինակներն ընդ-
հանրապէս չեն հաւնիր. սմանք՝ մինակ անեղական
բառերուն հետ յոգնակի, ու զուարճախօս գրքերու
մէջ առանց գոյականի մը հետ կապակցութիւն
ունենալու կրնայ գործածուիլ՝ կ'ըսեն:

495. Իրմէ ետեւ յօգնակի գոյական կամ դերանուն մը գայ նէ, մէջտեղերնին de նախադրու-
թիւնը գնելու է. Aucun de vous ne peut se plaindre de moi. Aucun de nos grands écrivains n'a travaillé dans le genre de l'épopée.

496. Իրմէ յառաջ en ըլլայ նէ, իրմէ ետքի ածականը կամ ընդունելութիւն անցեալն ալ de նախադրութիւնը կ'առնու. իսկ թէ որ en չ'ըլլար նէ, հասարակօրէն de շեղութիւն. Parmi tant de livres, je n'en ai aucun de relié. = Il n'a aucun livre relié.

497. Aussi, si, autant, tant բառերը գրեթէ նոյն նշանակութիւնն ունին. բայց դորձածուելուն մէջ քիչ մը տարբերութիւն կայ:

Ա. Si, aussi բառերը՝ ածականներուն, ընդունելութիւններուն, մակբայներուն քով կը գրուին. իսկ autant, tant գոյականներուն ու բայերուն. Le vent est si grand, qu'il rompt tous les arbres. Je ne suis pas si prévenu en sa faveur que je ne voie bien ses défauts. Il est aussi sage que vaillant. Il vit aussi magnifiquement qu'un prince. = Ce diamant vaut autant que ce rubis. Il boit autant d'eau que de vin. Il a tant d'amis qu'il ne manquera de rien.

Բ. Բայց que շաղկապով բաժնուած երկու ածականներու քով aussi գնելու տեղ՝ autant կրնայ գրուիլ. միայն առ կայ որ aussi ածականներէն յառաջ կը գրուի, իսկ autant երկուքին մէջտեղը կը մտնէ. Il est aussi modeste qu'instruit. = Il est modeste autant qu'instruit.

Գ. Բարդատական կամ բաղդատականի պէս խօսքերու մէջ si կը գործածուի, թէ որ խօսքը բացատական է. իսկ թէ որ հաստատական ըլլայ նէ, aussi կը գործածուի. Il n'est pas si riche que vous. Il ne se porte pas si bien. = Il est aussi à plaindre que vous. Ce livre est estimable, mais il y en a d'aussi bons.

498. Automne բառը թէ արական է թէ իգական. L'automne a été beau et sec. = Une automne froide et pluvieuse. Բայց՝ հիմակ աւելի արական կը գործածուի, ու գրեթէ մինակ ստանաւորի մէջ իգական է:

499. Autrui բառը հասարակօրէն խնդիր բնութեան կ'ըլլայ. բայց հեղինակներու մէջ քիչ տեղ խնդիր սեռի ալ կը գտնուի. Il ne faut pas désirer le bien d'autrui. Qui choisit mal pour soi, choisit mal pour autrui. = Pour consumer autrui le monstre se consomme.

500. Autruiէն ետեւ ստացական գնել հարկ եղած առնել, թէ որ ստացեալը նախադրութեան մը խնդիր է, son, sa, ses . . . կը գրուի. իսկ եթէ առանց նախադրութեան է, enով յօգ գործածելու է. Vous pouvez épouser les intérêts d'autrui, sans être le panégyriste de toutes leurs actions. = Prenez les intérêts d'autrui, mais gardez-vous bien d'en épouser les querelles. Ազգային քերականութեան հեղինակները կը կարծեն որ երկու կերպով ալ autrui գնելու տեղ՝ les autres ու ետեւէն միշտ son, sa . . . գնելն աւելի աղէկ է:

501. Avoir բայը շատ անգամ քովը առանց յօգի գոյական մը կ'ունենայ, ու անոր հետ մէկտեղ ո՞՞ մը կը շինէ. avoir besoin, հարկաւորութիւն ունենալ, ինքնահաս զգացում. — chaud, տաքնալ, ըստմամբ. — connaissance, գիտնալ, պիտի. — droit, իրաւունք ունենալ, հագործ զգացում. — envie, բաղձալ, արդի-լիտի. — faim, անօթի ըլլալ, աճ զգացում. — froid, միլ, ինքն-տի. — honte, ամբնալ, սուսնամբ. — mal à . . . (զլուխը) ցաւիլ, (պաշք) աղբամբ. — peine, դժուարութիւն քաշել, կե՞ծ զիտի. — peur, վախնալ, գործմամբ. — pitié, գուժ ունենալ, խղճալ, աճնամբ. — raison, իրաւունք ունենալ, հագործ զգացում. — soif, ծարաւի ըլլալ, սուսնամբ. — soin հօգ ունենալ, գործմամբ. — tort, իրաւունք չունենալ, հագործ զգացում:

502. Avoir affaire բային խնդիրը երբ որ առնուն բայիեն մեծ, երեւելի, զօրաւոր . . . է նէ, ան խնդիրն ձ նախադրութիւնը կ'առնու. իսկ երբ որ իրարու հետ հաւասար են, մէկտեղ ընելու գործ մ'ունին, avec նախադրութիւնը կ'առնու. Un solliciteur a affaire au ministre. Oh! l'étrange chose que d'avoir affaire à des bêtes! = Un associé a affaire avec son associé. Il faut éviter d'avoir affaire avec des fripons.

503. Իսկ avoir affaire de . . . բանի մը կարտութիւն ունենալ կը նշանակէ. Il a affaire d'argent. J'ai affaire de vous, ne sortez pas. Նոյնպէս հենգնական կերպով ալ կը գործածուի. J'ai bien affaire de tout cela, de cet homme-là! Qu'ai-je affaire de toutes ces querelles?

504. Avoir l'airեն ետեւի ածականը անուն բայիին հետ կը համաձայնի չէ նէ օրին հետ գիտնալու համար, նայելու է որ արդեօք մինակ դէմքին արտաքին շարժումաճքին միտ կը դրուի, չէ նէ առանց անոր միտ դնելու ուրիշ բանէ, ձայնէն, խօսուածքէն դատում կ'ըլլուի: Առաջինն ըլլայ նէ, ածականը օրին հետ համաձայնելով արական կը դրուի. իսկ երկրորդն ըլլայ նէ, անուն բայիին հետ կը համաձայնի. Ինչպէս երբ որ տեսնելով որ կին մը ընթրօւիները կը տնկէ, պրկունքները կը սեղմէ, եւ նեղանալով աս դին ան դին կը նայի, Elle a l'air bien mécontent կ'ըսուի. իսկ երբ որ առանց երեսը տեսնելու, կը լսուի որ մէկու մը հետ խստութեամբ կը խօսի, յանդիմանութիւն կու տայ, Elle a l'air méchante, irritée, fâchée կ'ըսուի: Կամ աւելի բացայայտ ըսելու համար, երկրորդ կերպն ըսածը աւելի կը հաստատէ, իսկ առաջինն աւելի տարակոյտ կը ցուցնէ. Ինչպէս կ'ընէ մը համար Elle a l'air campagnarde ըսելը, գեղացիի պէս կը վարուի, կը խօսի, եւ կրնայ ալ ըլլալ որ գեղացի ըլլայ կը նշանակէ. իսկ Elle a l'air campagnard, թէպէտ եւ

քաղաքացի է, բայց մարդը՝ շարժումաճքին, դէմքին նայելու ըլլայ նէ, գեղացի կը կարծէ կը նշանակէ: Ահաւասիկ քանի մը օրինակ ալ. Cette femme a l'air bon, et elle est méchante. Ils ont l'air spirituel, et ils sont stupides. Elles ont l'air hautain, mais l'accueil familier. Cette femme a l'air conquérant. = Elle a l'air contente de ce qu'on vient de lui dire. Ils ont l'air fâchés, de ce qu'ils viennent d'apprendre. Elle a l'air toute troublée. Բայց սոյդն ըսելով՝ քերականներն աս նիւթիս մէջ իրարու համաձայն չեն. մենք աւելի նորերուն ու երեւելիներուն հետեւեցանք:

505. Avoir pour agréable, ընդունել, հաճել. հարկու էր մէտ, բարձր ըլլա՞ր. Ayez pour agréable que je vous amène cette personne.

506. Avoir rapport à . . . , բանի մը հետ կապակցութիւն, յարաբերութիւն ունենալ, ալ չ'առը ըլլա՞ր կը նշանակէ. իսկ avoir rapport avec . . . , նմանիլ, պէնդէմէ կը նշանակէ. Les sujets ont rapport aux princes. Les actions humaines sont bonnes ou mauvaises, selon qu'elles ont rapport à une bonne ou à une mauvaise fin. = La langue italienne a un grand rapport avec la langue latine. Nos plus belles tragédies ont beaucoup de rapport avec celles des Grecs.

B

507. En bas âge. Պզտիկ տարիքով, աղայ. Բիւնէն է աշունհոս, ընձո՞ւր:

508. Mettre bas. (Չադ) հանել, բերել. Ետ վրայ չ'առա՞ր:

509. Faire main basse, ջարդել, մեռցնել, գողնալ, թալլել, ճըբմա՞ր, Ետ լիւր մէտ, չ'առա՞ր. Les vainqueurs firent main basse sur tout ce qui se présenta les armes à la main. Les

écoliers entrèrent dans le jardin, et firent main basse sur tous les fruits.

510. Il fait beau voir, տեսնելու բան է, հեռիցիցի և շոտիցի. Il fait beau voir deux armées se disposer au combat.

511. L'avoir beau կամ belle, յարմար ատեն գտնել, փնտրելու պիտի չլինի. Vous l'avez beau. Vous ne l'aurez jamais plus belle.

512. Vous avez beau faire et beau dire, pleurer, solliciter, ինչ որ ընես, ինչ որ ըսես, որչափ որ լաս, որչափ ետեւէն իյնաս՝ փուճ է. Ինչ էլ ելնէն, ինչ էլ գրէն, ինչ գործի էլ աղլասան, ինչ գործի էլ շարժելի ելնէն, պօշ րոտի: J'eus beau faire et beau dire, il persista dans sa résolution.

513. Il en a fait de belles. Հաս սխալմունքներ, անմտութիւններ ըրաւ. Չօք ետելը, սքեւքեւք լըժ էլիք:

514. Je l'ai échappé belle. Աղէկ պրծայ. Ետքայը էլի սքեւքեւք:

515. Bénir բայը երկու ընդունելութիւն անցեալ ունի. bénit, bénite; béni, bénie. Առաջինը եկեղեցական ծիսով եղած օրհնութիւն մը կը ցուցնէ. իսկ երկրորդն անկից զատ ամէն տեսակ օրհնութիւն. Chandelles bénites. Les drapeaux ont été bénits. = Un peuple béni de Dieu. L'ange dit à la sainte Vierge: Vous êtes bénie entre toutes les femmes.

516. Au bout du compte, ամէն բանէն ետքը, ամէն բան մտածելով, վերջապէս. Ինչ չէրէն սօճաւ, վերջապէս: Au bout du compte, que lui en peut-il arriver?

C

517. Ce que գերանունը շատ կերպով կը գործածուի ու կերպ կերպ ոճեր կը շինէ. Հոս բանի մը հասար կը գնենք:

Ա. Ce fut un grand homme que César. Կեսար մեծ մարդ մըն էր. Չէրէր պէտքէ՝ սորոճ ըրը:

Բ. C'est se moquer que d'agir ainsi. Ասիկայ ծաղր ընել է. Պո՛ւ մտխարա ելնէ՛ք րիք: C'est une chose bien difficile que de savoir conserver ce qu'on a.

Գ. Ce qu'il y a de plaisant, c'est que. Խնտալու բանն ան է որ. Թօճաճ շո՛ւ էլ:

Դ. Qu' est-ce que vous demandez? Ի՛նչ կ'ուզես. Ինչ է՞նթերէն: Qu'est-ce que c'est? կամ Qu'est-ce que c'est que cela? Աս ի՛նչ բան է. Պո՛ւ ի՛նչ րիք: Qui est-ce qui m'appelle? Ձիս կանչողն ո՞վ է. Պէնէ՛ք է՛ն շարժողը:

Ե. Est-ce que vous partez? Կ'երթա՞ս մի. Կէ՛րէ՛ց րո՛ւ սո՛ւն: Est-ce qu'il vient? Est-ce que les étrangers sont déjà partis?

Չ. Ce n'est pas que je veuille le blâmer. Ձինքը պարտաւելու համար չէ. Օնո՛ւ աշտը չե՛րս ելնէ՛ր րիք:

Ի. C'est fait de moi. Բանս բուսաւ. Ինչ՞ պիտի: C'en est fait, լընցաւ, պիտի. Il a conclu son marché, c'en est fait. Il a gagné son procès, c'en est fait. Il vient d'expirer, c'en est fait.

518. Célèbre, խնդիր աւանելու ատեն par ու pour ու կ'աւանու. Célèbre par ses vertus. Célèbre, par tout l'Orient, pour sa doctrine et pour sa piété. Պոպոյ en նախագրութեամբ ալ խնդիր տուած է. Cette mer où tu cours est célèbre en naufrages. որն որ ոմանք կը հաւնին, ոմանք չեն հաւնիր:

519. Chacun, երկու կերպով կը գործածուի. մէկ մը ուրիշ բառի մը հետ կապակցութիւն ունե՛-

նալով, մէյ մ'ալ առանց բառի մը հետ յայտնի կապակցութիւն ունենալու: Առաջին կերպով թէ մարդիկներու եւ թէ իրերու վրայ կրնայ ըսուիլ, ու թէ արականը թէ իգականը կրնայ գործածուիլ. իսկ երկրորդ կերպով՝ միայն արականը կը բանի ու մարդիկներու վրայ կ'ըսուի: Բայց ինչ կերպով որ ըլլայ նէ, միշտ եզակի կը մնայ. Epreuvez séparément chacun de vos amis, et voyez combien il en est de sincères; peut-être trouverez-vous un ennemi dans chacun d'eux. Chacune de nous se prétendait supérieure aux autres. Remettez ces médailles chacune en sa place. = Chacun a son défaut où toujours il revient. On doit rendre à chacun ce qui lui appartient.

520. Իրմէ ետեւ de նախադրութեամբ յոգնակի բառ մ'ալ ըլլայ նէ, անուն բայի եղած ատեն, բայը միշտ եզակի կը դրուի. Chacun de nous prendra son parti. Chacun des chefs commande a ses troupes.

521. Sur-le-champ, անմիջապէս, շուտ մը, չափո՛ճա՛ք: On l'arrêta sur-le-champ. Répondre sur-le-champ.

522. Chaque բառը chacunին հետ շփութելու չէ. առաջինն ածական է ու իրմէ ետեւ միշտ զոյական կ'ուզէ, իսկ երկրորդը զերանուն է ու իրմէ ետեւ զոյական չ'ուզեր. Chaque âge a ses devoirs. Chaque condition a ses dégoûts, et à chaque état sont attachées des amertumes. Ուստի ամէն քերականութեան հեղինակները մէկբերան կը պարտաւեն աս ու ասոր նման խօսքերը, Salomon avait douze mille écuries de dix chevaux chaque, պէտք էր, կ'ըսեն, de dix chevaux chacune ըսել:

523. Être à charge, ծանրութիւն տալ, ալը՛ւլ՛ք, չափօ՛րէն վէրօ՛ւն: Il faut tâcher de n'être à charge à personne.

524. À la charge, à charge, պայմանով, թէ ու թէ ետեւ, գու՛ւլ, շար՛նիլ: Je lui ai vendu ma maison, à la charge de payer mes plus anciens créanciers.

525. Revenir, retourner à la charge, նորէն փորձել, կրկնել. եկնի՛րէն պաշտօնօ՛ր, ել ուրօ՛ր, ինքրալօ՛ր: On a beau le rebuter, il revient toujours à la charge.

526. Aller կամ venir chercher, երթալ կամ գալ գտնել, առնուլ. կեղծ է օրէնքի պարտօն, ալը՛ւլ: Il irait le chercher au bout du monde. Je viendrai vous chercher quand il en sera temps. Les honneurs ont été le chercher; car il n'a jamais eu d'ambition. Mon domestique viendra chercher tout cela.

527. Faire bonne chère, աղէկ ուտել խմել. էյի էէյի էլիէ: On fait bonne chère dans ce pays et à bon marché.

528. Chez, մէջ, էլիւրէ: Il y avait telle coutume chez les Grecs. Chez la plupart des jeunes gens, tous les goûts sont des passions.

529. Ci ու là մասնիկները ցուցական ածական ունեցող զոյականէ մը ետքը կը դրուին, առաջինը՝ մօտ եղող բան մը կը ցուցընէ, իսկ երկրորդը՝ հեռու եղող բան մը: Ce temps-ci. Ce livre-ci. Cette vie-ci n'est qu'un songe. = En ce temps-là. Cette femme-là. Ces gens-là.

530. Civil ածականը enversով կամ à l'égard deով խնդիր կ'առնու: Il faut être civil envers tout le monde, կամ à l'égard de tout le monde.

531. Tenir au coeur, հոգ ունենալ, գայտ էլիւրէ: Cette affaire lui tient au coeur.

532. De fond en comble, հիմունքէն, բոլորովին. ինքնէնքէն, ոչ ու ոչ ինքնէն: Cet édifice a été ruiné de fond en comble.

533. Commencer բայը de նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր առած ատեն՝ անանկ գործ մը

կը ցուցընէ որն որ պարզապէս պիտի տեւէ, առանց յառաջանալու, պայծառանալու, մեծնալու, եւ այլն. իսկ à ուր առած ատեն՝ անանկ գործ մը կը ցուցընէ, որն որ երթալով պիտի պայծառանայ, մեծնայ. Lorsqu'il commença de parler chacun se tut pour l'écouter. Je commençais à peine de dormir, quand ce bruit me réveilla. = Cet enfant commence à parler. Le jour commence à luire.

534. Commun ածականը երբեմն à նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու, երբեմն avecով, երբեմն entreով, երբեմն ալ parmiով. Le nom d'animal est commun à l'homme et à la bête. = Cette douleur m'est commune avec bien des gens. = Tout est commun entre nous. = Cela est commun parmi les militaires.

535. Mettre sur le compte de quelqu'un, մէկուն վրայ ձգել, դնել, մէկուն սեպել, պէտքէն ինչէրէնէ մտնի, պարտնի, պէտքէն վերցնի. Mettre une aventure sur le compte de quelqu'un. Պատասխար մը մէկուն տալ, մէկուն վրայ եղածի պէս պատմել. Օրան պէր քաղաքը պէր քննելն ուսումի, պէտքէն զոհուի երկն քննի նախնի երկն:

536. Prendre sur son compte, վրան առնուլ, ինքնիննէ տնի: S'il arrive quelque chose de fâcheux, je le prends sur mon compte.

537. Rendre compte, համար տալ, պատմել, հետոյ վերցնի, նախնի երկն: Je vous rendrai compte de cette action. Je n'ai point de compte à vous rendre.

538. Tenir compte, շնորհակալ ըլլալ, երախտագէտ ըլլալ, ինչնէնէնը երկն: Je lui tiens compte de sa bonne volonté.

539. Consolant բառը pourով ու deով խընդիր կ'առնու: Voilà une vérité bien consolante pour vous. Il est consolant de penser qu'on a fait son devoir.

540. Continuer, à նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կ'առնու, երբ որ առանց դադարման շարունակուելու գործ մը կը ցուցընէ. իսկ deով կ'առնու՝ երբ որ անանկ գործ մը կը ցուցընէ, որն որ երբեմն կենալով յառաջ կ'երթայ. Continuez à bien vivre. = Je continue de la voir, elle continue de m'écrire.

541. Contraindre բայը կրնայ թէ de նախադրութեամբ թէ à ուր աներեւոյթ խնդիր առնու. ուստի եւ կրնայ On le contraignit de faire l'ad à faire telle chose բառիլ. բայը La ville fut contrainte à se rendre չ'ըսուիլ, հասկա de se rendre բառու է:

542. Convenir բայը պատշաճիլ, յարմարիլ, եւ քննի նշանակութեամբ բազմաբառ ժամանակներուն մէջ avoir օժանդակը կ'առնու, իսկ միաբանիլ, խօսք ընել, դաշն դնել, քննի, սեռ երկն նշանակութեամբ, être. Cette place lui aurait bien convenu. Աս պաշտօնս անոր աղէկ կը յարմարէր. Պո՞ մանապէս ընս միանալիլ էր: = Ils sont convenus de se trouver en tel lieu. Սա տեղը գտնուելու խօսք ըրին. Ֆիլանմա երբեք պոլոնմայս սեռ երկն:

543. Mettre, laisser de côté, մէկ կողմը դնել, թող տալ, պէր ետնս քննի, պարտնի. J'ai prié ce marchand de mettre plusieurs objets de côté. Je mets de côté tous les reproches que j'aurais à vous faire. J'ai laissé mon procès de côté pour venir vous voir.

544. Coup d'oeil, նայեցուածք, նախը, պոլոլ. Je vais donner un coup d'oeil à ce qui se passe. Jetons un coup d'oeil sur les événements remarquables de cette période.

545. Porter coup, ազդեցութիւն ընել, հետեւութիւն ունենալ, ինչնէնէնը երկն, ինչնէնէն, երկն. Telle est la considération dont il jouit, que tout ce qu'il dit porte coup. Cette démarche a porté coup.

546. Tout à coup, շուտ մը, մէկէն ի մէկ. անիտէ, անբարեկէս. Cette maison est tombée tout à coup.

547. Tout d'un coup, ամէնը մէկէն, մէկանց, անբարեկէս. Il gagna mille écus tout d'un coup.

548. Pour le coup, աս անգամ, արեւոյշ. Pour le coup, il ne m'échappera pas.

549. Coup sur coup, ետեւէ ետեւ, արդար. Il a eu trois maladies coup sur coup.

550. Coupable, երբեմն առանց խնդրի կը գործածուի, երբեմն de նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու, երբեմն devant ու երբեմն envers ու. Coupable de la mort qu'ici tu me présentes. = Ils sont coupables devant Dieu des désordres publics. = Pour un fils téméraire et coupable envers vous.

551. Couple բառը երբ որ պարզագէտ երկու հաս, ջուխտ մը նշանակելու ըլլայ, իրական է. իսկ երբ որ իրարու հետ ընկերութեամբ, բարեկամութեամբ կապուած երկու հոգի կամ կենդանի կը նշանակէ նէ, արական է. Un couple de pigeons ne sont pas suffisants pour le dîner de six personnes. Երկու աղանի վեց մարդու ճաշին բաւական չէ. Իսկ կէ-վերջին արեւը քիչնէն էօյնէն իսամբնա էկնիշէն: Une couple de boîtes de confitures. = Damon et Pythias étaient un couple d'amis. Un couple de pigeons suffisent pour peupler une volière. Չոյք մը աղանի վանդակ մը լեցընելու բաւական է. Պէր չէֆէն կէ-վերջին պէր չէֆէնաճէ արդարեայա էկնիշէն:

552. Mettre au courant, աղէկ մը իմացընել, անդէկացընել. Ընդհանրէն արդարեայ, էօյնէնիտէ. Je l'ai mis au courant de ce qu'il doit faire dans son nouvel emploi.

553. Courir fortune, risque, hasard, péril, վտանգի մէջ ըլլալ. Ինչնիտէ օրմաք. Il court fortune d'être chassé. Il court risque de la vie. J'ai couru hasard de me tuer. Votre argent ne court aucun péril.

554. Demeurer court կամ rester court, խօզը կորարնցընել, շփոթիլ, փօղ-նի-շաշտ, արեւոյշէնէն օրմաք. Ce prédicateur est resté court, tout court. Elle est demeurée court après les premiers mots de son compliment.

D

555. Dangereux բառը աներեւոյթ խնդիրն և նախադրութեամբ կ'առնու. Cet ouvrage n'est ni mauvais ni dangereux à publier. Բայց երբ որ être բայով միագէտ բայի պէս գործածուի նէ, ճով կ'առնու. Il est dangereux de dire au peuple que les lois ne sont pas justes. Գոյական խնդիրները հասարակօրէն քով բայց երբեմն անօլ ալ կ'առնու. Tous les grands divertissements sont dangereux pour la vie chrétienne. Dangereux à lui-même, à ses voisins terrible.

Dans, տես A (469. ԺԷ.):

556. Davantage բառը շատ հեղինակներ ետեւէն քով կամ խնդրով մը գործածած են. ինչպէս Souffrir davantage d'ennuis. Il n'y a rien qui chatouille davantage que les applaudissements. Բայց հիմակ ալ ասանկ շեղործածուիր. հապա միայն մակբայի պէս, առանց ետեւէն ուրիշ խնդիր կամ que դնելու. ինչպէս Je n'en dirai pas davantage. Cela me plaît davantage. Իսկ վերի խօզերուն մէջ plus դնելով, plus d'ennuis; chatouille plus que ըսելու է:

557. Գարձեալ le plus տեղ գործածելով De toutes les fleurs, la rose est celle qui me plaît davantage ըսելու չէ. հապա qui me plaît le plus.

558. De նախադրութիւնը շատ կերպով կը գործածուի ու զանազան ոճեր կը շինէ, որոնց գլխաւորներն ասնք են:

Ա. Frapper du pied la terre. Ուղբով գետնը զարնել. Այսուլու եէրէ որհաճ: Envelopper de paille. Յարդով փաթթել. Սահալս սարհաճ: Frotter d'huile. Եղով շփել. Եսուլս զալահաճ:

Բ. Un homme de haute taille. Բարձրահասակ մարդ մը. Ուղու պայլու պէր սորհ: Une personne de mauvaise mine. Չարագէմ մարդ մը. Պէր չէնրէլէ պէր սորհ: Un enfant d'un bon naturel. Բարեբարոյ տղայ մը. Խօշմապ պէր չճոհ: Affaire d'importance. Երեւելի, հարկաւոր գործք մը. Պէօյէտ, Լուլու պէր էլ:

Գ. Nous partîmes de nuit. Գիշերանց ճամբայ ելանք, գացինք. Կէճէլէյէն էօլու լըփրըփ: Je sortis de bonne heure. Կանուխ դուրս ելայ. Իրէն ուլըրը լըփրըփ: Du vivant d'un tel. Մէկուն կենդանութեան ատենը. Պէրէլէն սուլըրըփ: Il ne viendra pas d'aujourd'hui. Այսօր չեղար. Պէօյէն կէլէլ. De ma vie je n'ai vu pareille chose. Կեսնքիս մէջ ասանկ բան չեմ տեսած. Իօրէնօրէ պէօյլէ չէյ կէրպէյէն էօփ:

Դ. Une goutte d'eau. Կաթիլ մը ջուր. Պէր սորհ սու: Un morceau de pain. Une somme d'argent. Une prise de tabac.

Ե. Il y eut mille hommes de tués. Հազար մարդ մեռաւ. Պէն չէլէ էօլու: Il y a dans ce qu'il dit quelque chose de vrai. Ըսածին մէջ ճմարիտ բան մը կայ. Տէրէլէրէրէ կէրէտ պէր չէյ լար:

Չ. Ce diable d'homme. Սա դարելի մարդը. Շու ուղբսու պորհ: Quel chien de métier! Ինչ անպիտան արուեստ. Են պէր սէնալ: Un fripon d'enfant. Չարածճի տղայ մը. Եսորհալ պէր չճոհ, չէլէն ճարսու: Un drôle de corps. Չարճախօս, միմոս մարդ մը. Թօհաֆ, Նէրէ պէր սորհ: Աս ոճն ընտանեկան է:

559. Se défaire de . . . , թող տալ, ձեռքէ հանել, ծախել, լալ կէլէտ, պրօփսափ, սալահաճ.

On se défait rarement de ses vieux préjugés. Il veut se défaire de sa maison.

560. Au défaut, à défaut de . . . , տեղը, չունենալով, չըլլալով, չեղած, պակասած ատենը, կէրէլէ, օլահարհ, օլահալ, օլահարը լըփրըփ. Au défaut des richesses, il avait des talents. A défaut de vin, nous boirons de l'eau.

561. Déjeuner, dîner, souper բայերը մարդունունները՝ avec նախադրութեամբ. Խնդիր կատուն, իսկ իրի անունները՝ dem. J'ai déjeuné, dîné, soupé avec mes amis = J'ai déjeuné de café. De quoi avez-vous soupé?

Délice, տես Amour.

562. Demander, s'empreser, s'engager, forcer բայերը թէն ուլ եւ թէ dem. աներեւոյթ խնդիր կատուն, միայն խօսքին վայելութեան ու անուշութեան միտ դնելու է. Il demanda à entrer. Tout l'univers s'empresse à l'effacer de votre souvenir. Force votre père à révoquer ses vœux. = Je vous demande de m'écouter. Je m'empresse de l'avertir. La mort nous forcera de confesser toutes nos erreurs.

563. Demeurer բառը être կատուն, երբ որ անուն բային ցուցրցած անձը կամ իրը տեղը չէ փոխած, նոյն տեղը մնացած է. իսկ երբ որ քիչ մը մնացած ու ետքը տեղը փոխած է նէ, avoir կատուն. Après un long combat la victoire nous est demeurée. Երկայն պատերազմ մը ետեւ յաղթութիւնը մեզի մնաց, մերն եղաւ. Պէր ուղու ճէնտէն սօնրա ֆիլիստին պէլէ ճարսու, պէլ էլէրէտ: = Il a demeuré longtemps en chemin. Երկայն ատեն ճամբան մնաց. Խոյլը լըփրը էօլուս ճարսու:

564. Demeurer sur la place, պատերազմի մէջ մեռնիլ, ճէնտէն էօլէտ. Trois mille hommes demeurèrent sur la place. Il est demeuré quatre cents hommes sur la place.

565. Descendre կամ entrer dans le détail, մանրամասն, մեկիկ մեկիկ պատմել, բտել, ուզան ուզաբայ, պերեր պերեր տեղեղ, նախելու. Je vous raconterai l'affaire en gros, sans descendre dans le détail, sans entrer dans le détail.

566. Avoir կամ prendre le dessus, գերազանցել, յաղթել, էենեղ, է-սել, է-սելու օլմեղ. Nous avons eu le dessus dans ce combat. La maladie était violente, mais la nature a pris le dessus.

567. Prendre les devants, առջեւն առնուլ, էօնեղ-սլմեղ. Quand il sut que je voulais me plaindre, il prit les devants.

568. Difficile օձականք Էր բային հետ եղած ատեն թէ որ միադեմ բայ շինեն նեղ, ծով խնդիր կ'առնու, իսկ եթէ չէ, անլ. Qu'il est difficile d'être victorieux et humble tout ensemble! Il est difficile de le contenter. = Ce passage est difficile à expliquer.

569. Faire difficulté, դժուարութիւն գտնել, ցուցնել, չուղել, կէ-ճել-է-կէ-սելու օլմեղ, է-սելու օլմեղ. Il y a des gens qui ne font difficulté de rien. Il fait difficulté de se charger de l'affaire.

Dîner, տես Déjeuner.

570. Trouver կամ avoir à dire, բտելք, բտելու բան մ'ունենալ, պարտաւելու բան գտնել, տեղեղեղ օլմեղ, գո-սո-բ պո-լմեղ. Que trouvez-vous à dire à cette action. Il n'y a vraiment rien à dire, cela est fort bien. Je n'ai rien à dire.

571. Que veut dire ce mot? Աս բառս ի՞նչ կը նշանակէ. Պո-լու-դեղին մանուշակ տեղ:

572. On dirait d'un fou, եւ այլն. խօսածին, ըսածին նայելով մարդ կարծէ որ խենթ, գինով է, լաբերարձեղ, պարտաւելու պարտաւոր տեղեղ, տեղեղ զանն ետեր: On eut dit d'un démoniaque quand il récitait ses vers.

573. Docile բառէն ետքի խնդիրը միշտ Է նախադրութեամբ իրի անուն մը պիտի ըլլայ. Docile

aux leçons de son maître. Indocile բառն ալ ըստ ամենայնի ասոր պէս կ'ըլլայ:

574. Donner la chasse, հալածել, ետեւէն կնայլ, գոլալմեղ, է-սելու օլմեղ. Donner la chasse à une bande de voleurs.

575. Donner pour, ձեւացնել, երեւցնել, ցուցնել, կէ-սելու օլմեղ. Je vous donne cet homme-là pour le plus grand fourbe. Il me l'a donné pour ce qu'il y avait de meilleur. Se donner pour ce qu'on n'est pas.

E

576. Echapper բայը՝ փախչել, գալմեղ նշանակելու ըլլայ նեղ, ծով խնդիր կ'առնու. իսկ երբ որ պրծիլ, ազատիլ, գո-լու-լմեղ նշանակելու ըլլայ նեղ, անլ. Il échappa des mains des ennemis. Le voleur est échappé de prison. = Il échappa à la mort. Echapper à la fureur, à la poursuite des ennemis.

577. Աս բայս շիմանալ, մոռնալ, մտքէն ելլել. աղմամեղ, պո-յամեղ, խախտման չեղմեղ նշանակելու ըլլայ նեղ, բաղադրեալ ժամանակացը մէջ avoir կ'առնու. իսկ միտ չգնելով, սխալմամբ ընել, միտ չգնել, տեղեղ-սլմեղ, է-սելու օլմեղ է-սելու օլմեղ, տեղեղ-սլմեղ է-սելու օլմեղ, Էր նշանակելու ըլլայ նեղ, Էր կ'առնու. Le véritable sens avait échappé à tous les traducteurs. Թարգմանիչներէն ամենեւին մէկն ալ ստոյգ իմաստը չէր իմացեր. Մէ-լու-դեղին կէ-սելու տեղեղ տեղ Էր մեղմանման աղմամեղ ըստ: = Quelques fautes vous sont échappées par-ci par-là. Առանց միտ գնելու ասորին անդին քանի մը սխալ ըրեր ես. տեղեղ-սլմեղ է-սելու օլմեղ, է-սելու օլմեղ է-սելու օլմեղ է-սելու օլմեղ.

578. S'efforcer բայը Է նախադրութեամբ անե-րեւոյթ խնդիր կ'առնու, երբ որ գործքն արտաքին

մարմնոյ անդամներով ըլլալու բան մըն է. իսկ երբ որ մտքը ըլլալու բան մըն է, ճեղք կ'առնու. Ne vous efforcez point à parler. Il s'est efforcé à couvrir. = S'efforcer de gagner les bonnes grâces de quelqu'un. Il s'efforçait de paraître calme.

S'empreser, տես Demander.

579. En գերանունը շատ ոճ շինող բառերուն մէկն է. ասոր զանազան գործածութիւններուն մէջէն քանի մը գլխաւորները կը դնենք:

Ա. En vouloir à quelqu'un. Մէկուն դէմ սխուենալ. Պէրնէն գործէն օրհնէ:

Բ. En avoir à quelqu'un. Մէկու մը բարկացած ըլլալ. Պէրնէն որհնէն ըլլալ օրհնէ:

Գ. S'en prendre à quelqu'un. Մէկը պատճառ բռնել, մէկուն վրայ ձգել. Սէպէտ ին-ինքն, ինքն-ինքն պրտէմ:

Դ. Je n'en pouvais croire mes yeux. Աչուրներու չէի կրնար հաւատալ. Կեօղէրի տէնանապըր:

Ե. Quoi qu'il en soit. Ինչ որ ըլլայ նէ. նէ ինէ:

Զ. Il n'en est que plus riche. Ասով աւելի հարուստ է. Պոնոնյա որհա զէյարտ զէնին որի: Il n'en est pas moins estimé. Ասով իր յարգը չկորսնցուց. Պոնոնյա ինքնպարտան որի-նէրի: Pour être fêté partout, il n'en est pas plus fier. Թեպէտ եւ ամէն տեղ յարգուած է, աւելի չի հպարտանար. Հէր ինքնապարտ ինքնպարտ ըստ որս, էննէ մարտ-ընտանալ:

Է. N'en pouvoir plus, ալ չկրնալ (կենալ, համբերել), արնէն (սապր) ետեմէն, ինքն-ինքն գալ-մամբ. Je n'en puis plus de soif, de lassitude. Il est fatigué à n'en pouvoir plus.

Ը. En imposer կամ en faire accroire à quelqu'un, խաբէլ, կլեցրնել, ալտախմբ. Il m'en avait imposé par son air de douceur. Ce n'est pas un homme à qui l'on puisse en faire accroire.

Թ. C'en est trop. Ալ քաշելու բան չէ, չափն անցաւ. Գայրը չէ-տէ, չէ-տէ-տէ, չէ-տէ-տէ:

Ժ. Peu s'en faut, քիչ կը մնայ, ու գալու. Peu s'en est fallu qu'il ne se soit tué. Il s'en faut de peu que ce vase ne soit plein.

ԺԱ. Faites-en de même. Գուն ալ անանկ ըրէ. Սէն որ էօյն էն:

ԺԲ. S'en tenir (à quelque chose), բանով մը զոհ ըլլալ. Կէր չէյն գոնա-ին էն-տէ, Կէր չէյն էօն-նոն-որ օրհնէ. Je m'en tiens là, je n'en veux pas savoir davantage. Je m'en tiens à votre décision. Il s'en tient à sa donation.

ԺԳ. À vous en croire. Քեզի հաւատալու ըլլայինք նէ, քու խօսքիդ նայելով. Սան ինան-նոյրը:

ԺԴ. Il y en a qui aiment les tempêtes. Մըր-րիկը սիրող մարդ ալ կը գտնուի. Պօրայը, ֆոր-ինանայը սէ-վէն ադամ որս պոն-լոնոն:

ԺԵ. Il s'en faut beaucoup ու il s'en faut de beaucoup. շատ պակաս է, գեռ շատ բան հարկաւոր է, չք է-տէն որի, որհա չք լոյրճ որը կը նշանակեն, բայց իրարմէ քիչ մը տարբեր կերպով կը գործածուին: Առաջինը պարզապէս կատարելութեան, վեճակի, որպիսութեան մը վրայ խօսք եղած ատեն կը գործածուի. իսկ երկրորդը՝ քանակութեան, չափու, թուոյ վրայ խօսուած ատեն. Le cadet n'est pas si sage que l'aîné, il s'en faut beaucoup. Il s'en faut beaucoup qu'il fût si à plaindre que moi. = Vous croyez m'avoir tout rendu, il s'en faut de beaucoup. Le pays n'est pas peuplé à proportion de son étendue, il s'en faut de beaucoup. Il s'en faut de beaucoup que la somme y soit.

ԺԶ. En être, հասնիլ, էն-նէ-տէ. J'en suis à la moitié. Où en sommes-nous à cette heure? Voilà où nous en sommes. Il en est encore aux déclinaisons.

ԺԷ. Il en est, *հետեւիլ, բլլալ, օլմօք, ար-
որնորան հեւեք*. Quand il l'aurait maltraité, qu'en
serait-il? — Il n'en serait rien. Il en sera ce qu'il plai-
ra à Dieu. *Գարձեալ երկու բան իրարու հետ բաղ-
դատելու համար կը գործածուի*. Il en est des
peintres comme des poètes, ils peuvent recourir à la
fiction. Il en est de même de tout le reste.

ԺԸ. Il lui en a coûté . . . , *(այնչափի) նստաւ,
(այնչափ բան) քաշեց, . . . ին կորստեան պատճառ-
եղաւ, . . . ին ինասեց, (օ գարարա) օլն-բոր-
որ, (օ գարարարան) օլր-*. Il lui en a coûté un bras
pour avoir été à la guerre. Il vous en coûtera la
vie. Il ne vous en coûtera qu'une saignée.

ԺԹ. S'en rapporter, *հաւատալ, վստահիլ,
ինանմօք, էօն օլմօք*. Il ne faut pas s'en rapporter à
ce qu'on dit de lui. Je m'en rapporte à vous, à votre
témoignage.

Ի. En appeler à . . . , *մեկուն բողբեղ, դիմել,
անձնատուր բլլալ, պրբիինն սըղնմօք, լիսլի՛ օլ-
մօք*. J'en appelle à votre témoignage.

ԻԱ. En venir à . . . , *սկսիլ . . . , ան աստի-
ճանի հանիլ՝ մինչեւ . . . պաշլմօք, օ գարար
օլր- քի . . .* Ils en vinrent aux reproches, aux
menaces, aux coups. Les deux armées étaient prêtes
à en venir aux mains. *Երկու բանակները պատե-
րազմի սկսելու պատրաստ էին. Իքի օրոր- րա
ճեկի պաշլմայա հաղբ բորբոր* :

580. Endurci, *զանազան նախադրութեամբ
խնդիր կ'առնու*. Endurci *aux coups* de la fortune,
contre l'adversité, dans le crime.

S'engager, *տես* Demander.

581. Entendre raillerie *ու* entendre la rail-
lerieին *մէջ տարբերութիւն կայ. առաջինը կատակը
տանիլ, համբերել, շափայք գալորմօք կը նշանակէ.
Իսկ երկրորդը համով, չափով կատակ ընել, ետքը-
շեքը շափ էինէք*. Le galant homme entend rail-

lerie et pardonne l'injure. = Peu de gens enten-
dent la fine et innocente raillerie.

582. Entendre raison, *հաւանիլ, զեջանիլ,
խօսք հասկընալ, գանմօք, սեօշ ազնամօք*. Quelque
proposition qu'on lui ait faite, il n'a jamais voulu
entendre raison. Enfin vous entendez raison.

583. Être à l'épreuve de . . . , . . . *էն չիւա-
սիլ, . . . էն զերծ, ապահով բլլալ, դէմ դնել, . . .
րեն պէր շեյ օլմամօք, քեքեր շեյեքեք, գարշը քօմօք*.
Ce chapeau est à l'épreuve de la pluie. Cela est à
l'épreuve du feu. Ce juge est à l'épreuve de l'argent.
Un pareil homme ne peut pas être à l'épreuve de
la tentation. *Ասանկ ալ կ'ըլուի* Un ami à toute
épreuve. *Հաւատարիմ բարեկամ. Սարբք րօմէ:*
Courage à toute épreuve. *Անյաղթելի քաջարտու-
թիւն. եկնիւեղ պեհարբըլեքի*

584. Etranger բառը *զանազան կերպով գործ-
ածուելով՝ զանազան ալ խնդիր կ'առնու*. Il est
étranger *en médecine*. Il est étranger *dans ce pays*.
Il resta toujours étranger à ce qui se passa.

585. Être բային բաղադրեալ ժամանակները
allerին *անց կը գործածուին. բայց աս տարբերու-
թիւնը կայ մէջերին, որ առաջինը՝ դարձած բլլալ
կ'ենթադրէ, իսկ երկրորդը՝ չ'ենթադրէր. ինչպէս*
Il a été à la messe, կը նշանակէ որ պատարագի
զնայ ու ետ դարձաւ. *Իսկ* Il est allé à la messe,
պատարագի զնայ ու դեռ հոն է, դեռ չդարձաւ :

586. Être բայը *քօմ քօմ գործածուած ատեն՝
թէ քօմ քօմ քօմ աներեւոյթ խնդիր կ'առնու.
երբ որ կարգ մը ցուցնել ուզուի նէ, քօմ խնդիր
տալու է, իսկ երբ որ իրաւունք մը, պարտականու-
թիւն մը ցուցնել ուզուի նէ, քօմ. C'est à vous
à parler après moi. Ինձմէ ետեւ խօսելու կարգը
քուկդ է, ինձմէ ետեւ դուն պիտի խօսիս. Պէնդէն
«օնրա սէն սեյլեյեքեք սէն. Je viens de jouer, c'est à
vous à jouer. = C'est au maître de parler, et au*

disciple d'écouter. C'est à moi d'obéir, puisque vous commandez.

587. Expirer, մեռնիլ, եօլել + նշանակու թեամբ՝ հասարակօրէն բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ avoir կ'առնու. իսկ լմըննալ, ոյնիւն + նշանակու թեամբ՝ être. Il a expiré entre mes bras. Թեւերուս մէջ մեռաւ. Գօլլարընն ի-նիւն-նոյն էօլոյն-: = L'année de son exercice est expirée. Կրթութեանը տարին լմընցաւ. Թաւիսիւնն սենե-ն ոյնիւն:

F

588. Facile, հասարակօրէն անվ խնդիր կ'առնու. Cette phrase est facile à traduire. Բայց երբ որ être բայով միադէմ բայ կը դառնայ նէ, ճեով կ'առնու. Il est facile de vous contenter.

589. Faire բայն իրմէ ետեւ եղող աներեւութին հետ, հայերենի ... ացընել, ... եցընել վերջաւորած բայերուն զօրութիւնը կ'ունենայ. ուստի թէ որ աներեւոյթը խնդիր սեռի ունենայ նէ, faire էն յառաջ դերանուն խնդիր բնութեան գնելու է, իսկ եթէ չունի, դերանունն խնդիր սեռի. Je leur ai fait écrire une lettre. = Je les ai fait partir.

590. Խօսքի մը մէջ դրուած բայը ետքէն կըրկնելու տեղ, faire բայը կը բանի ու առաջին բային առնելու խնդիրն ինք կ'առնու. Il répondit comme les autres l'avaient fait Nous nous entretenmes de cette nouvelle comme nous aurions fait de toute autre chose.

591. Աս բայը քովը զանազան գոյականներ առնելով, անոնց հետ ոճ կը շինէ, որոնց գլխաւորներն ասոնք են.

- Faire accueil, ընդունիլ, գաղտն-լ էլիւն +
- banqueroute, սնանկանալ, փ-ձլիւն օլմաք.
- cas de . . . , բանի տեղ դնել, շէյ էերինէ քօմաք.
- envie, նախանձեցընել, քնքառնալքաք.

- grâce, շնորհք ընել, քերէմ, Լ-նիճ էլիւն +.
- honneur, պատիւ ընել, իշտիլ էլիւն +.
- honte, ամբըցընել, ս-նառալքաք.
- justice, պատժել, ճէղառնը վերել +.
- mine, ձեւանալ, երեւնալ, սի-րէնա կեօմերել +.
- naufrage, նաւաբեկ ըլլալ, կեօն քարաւանաք.
- peur, վախընել, քօրքո-նիւն +.
- pitié, գութ շարժել, ետ-րէյնի թէքրէլիւն +.
- place, տեղ ընել, տալ, եեր ալմաք.
- plaisir, հաճելի գործ մ' ընել, կեօյնէ-նէ- էօլ էլիւն +.
- quartier, խնայել, պահել, քըյաճաք, սաքլաճաք.
- semblant de . . . , ձեւանալ, կեօմերել +.
- usage, գործածել, քո-նլաճաք:

592. Faire eau, (նաւը) ջուր առնուլ, (կեօն, քայք) սո- ալմաք կը նշանակէ. իսկ faire de l'eau, ջուր հոգալ, ժողվել, սո- նէրաքրէ + էլիւն +, որվէր- օն +. նոյնպէս ալ կ'ըսուի faire des provisions, des vivres, du bois, une somme, de l'argent.

593. Faire face, (կողմ մը) նայիլ, դիմացը ըլլալ, ոյն ըրաքա ոյքօմաք, քարըընքա օլմաք. Sa maison fait face à la mienne. Nous faisons face à l'ennemi. իսկ այլաբանութեամբ՝ տեղը լեցընել, հոգալ, եերինի ուղտա-րաք, շէյն շէլիւն + կը նշանակը. Pour faire face à cette dépense. Il n'est pas en état de faire face à ses engagements. Je ferai face à tout.

594. Faire figure, (աղէկ կամ գէշ) վիճակի մէջ գտնուիլ, երեւնալ, (էյն է-իօր թէնա) հալքէ օլմաք, կեօրէ-նիւն +. Il fait une triste figure à table; car il est malade et souffrant. Cet homme fait une fort bonne figure dans le monde. Il y fait une mauvaise figure. Գարձեալ պարզապէս Faire figure, պերճութիւն ընել, հարուստ ըլլալ, էրա, սալի- նալ էլիւն +, շէյնիւն օլմաք կը նշանակէ:

595. Faire mystère, un mystère de . . . ,

դադարով պահել, ծածկել, սահմանափակել. C'est un homme qui fait mystère de tout. Il fait un mystère de sa méthode. Il n'en fait pas mystère.

596. Faire ombre, մեկուսն պատեր չունազգընել, մթնեցընել, պիտի չլինի շահը եւս չլինի. գործընթաց. Il fait ombre à tous ses concurrents. Il n'a pas assez de mérite pour faire ombre à personne.

597. Faire part, հազարդակից, մասնակից ընել, հետեւորդ ելնել. Cet homme fait part de son bien aux pauvres. Quand vous aurez de nouvelles, faites-m'en part.

598. Հատ անդամ de նախադրութեամբ խնդիր մը կ'առնու, եւ գրեթէ բուն նշանակութիւնը կը պահէ. Que ferez-vous de votre fils? On veut faire d'elle une institutrice. Celui dont il avait fait son ami, le trahit. Ce précepteur instruit mal son élève, il n'en fera qu'un pédant. Ils font du plus noble des arts une profession mercenaire. Que voulez-vous que je fasse de cet homme-là? il ne sait rien.

599. N'avoir que faire de . . . , հարկաւորութիւն չունենալ, ինչիցանք օրհամար, (պէր չէ) լազը՞ օրհամար. Si vous n'avez que faire de ce livre, prêtez-le-moi. Je n'ai que faire de lui ni de ses visites. Ce sont des bagatelles dont je n'ai que faire. Il n'a plus que faire d'étudier, il est assez savant.

600. Faire le . . . , ձեւանալ, երեւնալ ուղեւ, հետեւեւորդ, հետեւեւորդ. Faire l'homme de bien. Faire le mort. Faire le sourd. Faire le grand seigneur.

601. Faire un crime (à quelqu'un de quelque chose), թեթեւ պակասութիւնը մեծցընել, յանցանք սեպել, խափեց պէր լուսնիցանք պիտի չլինի, գաղտնիք ստացաք. On lui faisait un crime de ses vertus. On lui faisait un crime de son absence.

602. Ne faire que, ne faire que de, իրարմէ տարբեր նշանակութիւն ունին. ինչպէս Il ne fait que sortir. Գուրս ելելէն ուրիշ բան մը չ'ընել,

չեզդտեր, միշտ դուրս կ'ելլէ. Տեւրեւ չեզդտեր պահէ պէր չէ պիտի չլինի, որոշակաւ տեւրեւ չեզդտեր կը նշանակէ. իսկ Il ne fait que de sortir. Հիմայ, նոր դուրս ելաւ. Հիմայ տեւրեւ չեզդտեր կը նշանակէ:

603. Se faire à . . . , վարժիլ, սլաքաք. Il faut se faire à la fatigue. Je ne puis me faire à ses manières.

604. Fameux բառը բարով, dansով ու օրով խնդիր կ'առնու. Ce brillant escadron fameux par cent batailles. Ce roi si fameux dans la paix, dans la guerre. Cette mer fameuse en orages.

605. Être au fait, ազէկ գիտնալ, էյն պիտի. Mettre au fait, իմացընել, որոշակաւ. Se mettre au fait, իմանալ, որոշակաւ. Quand vous serez au fait, quand on vous aura mis au fait de toutes les circonstances, vous ne serez plus étonné. Vous vous mettrez aisément au fait de cette affaire.

606. À la faveur de . . . , ձեւքով, միջնորդութեամբ, էլէյն, յայնչեւրջը. Il s'est sauvé à la faveur de la nuit. Il ne s'est dérobé aux recherches de la justice qu'à la faveur de son déguisement.

607. Faute de, աես au défaut de (560). Il n'a pu faire achever sa maison faute d'argent. S'il est mort, ce n'est pas faute de remèdes. Նոյնպէս faute de mieux կ'ըսուի, որն որ անկից ազէկը չկրնարով ընել, ունենալ, անորան էյնիցէն ետեւեւորդ, օրհամար կը նշանակէ. Faute de mieux, je m'arrangerai du logement que vous me proposez.

608. Fécond ու Fertile ածականները օրով խնդիր կ'առնու. Ce siècle fécond en découvertes. Son esprit est fertile en inventions.

609. Tenir ferme, հաստատուն կենալ, քաջութեամբ դէմ գնել, գաղտնիք որոշակաւ, պիտի որոշակաւ գաղտնիք ստացաք. Il tint ferme contre l'ennemi, contre les assauts de la critique.

610. Fidèle *ածականը* *նով*, *enով* *ու* *dansով* *խնդիր կ'առնու*. Fidèle à Dieu et au roi. Fidèle à ses promesses, dans ses promesses. Dieu trouvé fidèle en toutes ses menaces.

611. Fleurir *բայը*՝ *պայծառանալ*, *երեւելի ըլլալ նշանակած ատեն*, *սահմանական անկատարին* *ու ընդունելութիւններկային* *eu ձայնաւորները*՝ *օր կը փոխուի*. Athènes florissait sous Périclès. Les sciences florissaient sous le règne de ce prince. Les lettres étaient alors très-florissantes.

612. Finir de . . . , *լքնցընել*, *դադրիլ*, *դի- լիւրիւն*, *դիւրիւն* *կը նշանակէ*. *Իսկ* *finir* par, *վեր- ջապէս* . . . , *սին սին* . . . Il à fini de parler. À peine nous avions fini de jouer. = Cet homme finira par se faire mettre en prison. Après s'être fait beaucoup prier, il a fini par y consentir.

613. En finir, *կը գործածուի ձանձրացուցիչ*, *չատ երկայն*, *անհաճոյ բաներու վրայ խօսք եղած ատեն*. Cette discussion a trop duré, il est temps d'en finir. Je suis pressé d'en finir avec cet homme-là.

Forcer, *տես* Demander.

614. Fort *ածականը* *սurnով կամ* *նով* *խնդիր կ'առնու*. Fort sur l'histoire; fort sur le droit canon; fort à tous les jeux. Բայց *գորացընող բանը ցուցընելու համար* *de նախագրութիւնը կը գործա- ծուի*. Semblables à ces enfants forts d'un bon lait qu'ils ont sucé. Valois, plein d'espérance, et fort d'un tel appui.

615. Foudre, *հասարակ նշանակութեամբ* *ի- դական է*. Être frappé de la foudre. La foudre est tombée. Այլաբանութեամբ *գործածուած ատեն*՝ *արական կ'ըլլայ*. Un foudre d'éloquence. Գաջ ճար- տարախօս մը. *Ղայեմէն ֆառնէն դէր արաս*։ Un bril- lant foudre de guerre.

616. À force de soins, de peines, d'importunités. Շատ հոգով, աշխատութեամբ, նեղացը-

նելով. Գայը, շահելի, բերելիւնը։ À force de travailler.

617. De force, par force. Բանութեամբ. Զօր- նալ։

G

618. N'avoir garde, *չուզել*, *չկրնալ*. *Ինքնի- նէ*, *էտէնէնէ*. Il n'a garde de tromper, il est trop honnête homme. Il n'a garde d'acheter cette charge, il n'a pas un sou.

619. Être, se mettre, se tenir sur ses gardes, *զգուշանալ*, *զգուշութիւն ընել*, *սպասարկել*, *կենտրոն- լի*. Il n'est pas facile de le tromper, il est toujours sur ses gardes.

620. Gens *բառէն* *յառաջ* *գրուած* *ածական- ներն* *ու ասոնց նման բառերը* *իզական կ'ըլլան*, *Իսկ* *իրմէ ետքինները*՝ *արական*. De dangereuses gens. Une de ces gens. Toutes ces bonnes gens. De telles gens. = Des gens dangereux. Des gens fins. Բայց *tous բառն անմիջապէս*, *առանց մէջերին* *յօգէն զատ բառ մը մտնելու*, *gensէն* *յառաջ* *եղած ատեն*, *արական կը մնայ*. Tous les gens d'esprit. Ամէն ի- մաստուն մարդիկ. *ճիշտ* *ալէս* *արասլար*։ Tous les gens de bien. Ամէն առարկինի, *աղէկ մարդիկ*. Հէր էնէ արասլար։ *Նոյնպէս թէ որ* *tous*, *certain*, *un բառերէն մէկը* *gensէն* *յառաջ* *գրուած ատեն*, *մե- ջերին թէ* *արականի թէ* *իզականի մէջ նոյն վեր- ջաւորութիւն ունեցող* *ածական մը մտնէնէ*, *իրենը* *արական կը մնան*. Tous les honnêtes gens. Certains habiles gens. Un de ces braves gens.

621. De grâce, *չնորհք ըրէք* . . . , *տէրէտ* *էրէն* . . . De grâce, secourez-moi.

622. Grand jour, *ցորեկ*, *ցորեկուան լոյս*, *լոյս*, *կենտրոն*, *կենտրոն* *ընդ*, *ընդ*. Attendons le grand jour. Il fait déjà grand jour. Examiner une étoffe au grand jour.

623. Grand air, բաց տեղ, օդ, ալիք եւր, հալա. Les médecins ont défendu à ce malade de s'exposer au grand air, d'aller au grand air. Je vais à la campagne respirer le grand air.

624. Grand monde, երեւելի մարդիկ, մեծամեծներ, բնակալիցալ ինչո՞ւն, ուրիշ-տեղի: Voir le grand monde. Aller dans le grand monde.

H

625. Habile, ածականը աներեւոյթ խնդիրներն à նախադրութեամբ կ'առնու. Cet artiste est habile à manier le ciseau. Իսկ գոյական խնդիրները en կամ dans նախադրութիւններով. Un homme habile dans son métier. Il est habile en toutes choses.

626. Haïr բային ի ձայնաւորին վրայի զոյգ կէտը սահմանական ներկայ եզակի երեք դէմքին ու հրամայական եզակի երկրորդ դէմքին մէջ չեղրուիր. Je ne hais pas les longs détails. Hais qu'on te flatte.

627. À tout hasard, ինչ որ ըլլայ նե, նե ի՞նչ օր-բար. Vous ferez bien, à tout hasard, de vous tenir prêts.

628. Heureux, բայ խնդիրները հասարակօրէն de նախադրութեամբ ու երբեմն àով կ'առնու. Իսկ գոյականները՝ enով, àով ու deով. Heureux d'être dans une honnête indigence. Heureux (յաջող) à exprimer les matières les plus élevées. = Il est heureux en tout. Il est heureux à la guerre. Heureux du bonheur des autres.

I

629. Ignorant ածականը en, sur, deով խնդիր կ'առնու. Il est fort ignorant en géographie. Il est

ignorant sur ces matières. O mortels ignorants de leurs destinées!

630. Impénétrable ածականը àով խնդիր կ'առնու. Cette cuirasse est impénétrable aux coups de mousquet.

631. Imposer բայը՝ առանց enի, յարգելի, մեծարոյ ըլլալ, երեւնալ, բարեբալի, մեծարեմ օր-մաք, կեօրեմեք կը նշանակէ. Իսկ enով՝ խաբել, ալիք-մաք. L'air noble et simple de l'innocence impose. Aristide et Périclès imposaient autant par la force de leur éloquence. = L'air composé d'un hypocrite en impose. Il ne faut pas que ses manières doucereuses vous en imposent, c'est un homme au fond très-malin.

632. Incompatible ու inconciliable ածականները avec նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու. La piété n'est point incompatible avec les armes. Cet abus était incompatible avec toute espèce de consubstitution.

Indocile, տես Docile.

633. Indulgent ածականը pourով, àով ու enversով խնդիր կ'առնու. Il est trop indulgent pour ses enfants. Être indulgent à soi-même. Indulgent envers les autres.

634. Infatigable, à նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կրնայ առնու. Infatigable à instruire.

635. Inférieur, մարդիկներու անուններն àով, իսկ իրերու անունները՝ enով խնդիր կ'առնու. Nous les regardons comme d'un ordre inférieur à nous. Inférieur en savoir, en mérite.

636. Ingénieur, գոյական խնդիրները pour նախադրութեամբ կ'առնու, իսկ բայերը՝ àով. Ingénieur pour les plaisirs des autres. Le vice est ingénieux à se déguiser.

637. Ingrat, մարդիկներու անունները envers նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու. Իսկ իրերու ա-

նունեքը՝ ասվ. Il a été ingrat envers son bienfaiteur.
Une terre ingrate à la culture. Ingrat à tes bontés.

638. Injurieux, ասվ ու pourով խնդիր կ'առնու. Cela est injurieux à la famille de mon ami.
Injurieux pour lui, pour ses amis.

639. À l'instant, dans l'instant, նոյն բույժն, անմիջապէս, անէտե, օ սասն. Il partit à l'instant.
Je suis à vous dans l'instant.

640. Invincible, ասվ խնդիր կ'առնու. Peuples invincibles au fer et aux armes.

J

641. Jeter les yeux, les regards, նայիլ, պոճ-
մաճ. En jetant les yeux de ce côté, j'aperçois une
lumière. Avez-vous jeté les yeux sur son mémoire?
Jeter des regards de compassion sur une personne.

642. Jeter l'épouvante, l'effroi dans une mai-
son. Տան մը մէջ վախ ձգել. Պէր ելի՛ շօրճո՛ւ պրտո՛ւմաճ :

643. Jouer une pièce, un tour à quelqu'un,
կամ jouer d'un . . ., խաբել, խաղ մը խաղալ, չա-
րիք ընել, օյոնն օյնամաճ, ալտախմաճ, քեմի՛նք էնի՛նք.
Il a voulu me jouer un tour auprès d'un tel. On lui
a joué une pièce sanglante. Jouer d'un tour à quel-
qu'un, lui en jouer d'une, d'une bonne. S'il me joue
de celui-là, je lui en jouerai d'un autre.

644. Jouer un rôle, մէկը ներկայացընել,
ձեւացընել, ձեւանալ, երեւնալ, տեղը բռնել,
բլլալ, մէջն բլլալ, գործ մը գործել, կէօնի՛նք էնի՛նք,
պէնդի՛նք էնի՛նք, կէօրի՛նք էնի՛նք, երբի՛նք ին-
նի՛նք, օլմաճ, պո-
ւոնմաճ, իշի՛նք էնի՛նք. Il joue toujours les premiers rôles.
Il a joué un sot rôle. Cet ambassadeur a bien joué
son rôle. Il joue un grand rôle dans le monde. Il
joue le rôle de délateur et de calomniateur.

645. Se jouer de . . ., բանի տեղ չդնել, ծաղը
ընել, շէյ երբի՛նք ճօմամաճ, մասխարա էնի՛նք. C'est un

homme sans foi, il se joue de ses engagements. Ne
voyez-vous pas qu'on se joue de vous?

646. Voir le jour, ծնանիլ, յայտնուիլ, հրա-
տարակուիլ, ասումաճ, շանի՛րէ կէնի՛նք, օրնայա ընճմաճ.
Il n'avait pas encore vu le jour. Ce livre n'a vu le
jour qu'après la mort de son auteur. Donner le jour,
Mettre au jour, ծնանիլ, բերել, յայտնել, հրատա-
րակել, ասումաճ, շանի՛րէ կէնի՛նք, օրնայա ընճար-
մաճ. Ceux qui m'ont donné le jour. Quand mettez-
vous vos poésies au jour?

647. Se faire jour, ճամբայ բանալ, գուրս ել-
լել, յայտնուիլ, էօլ ասումաճ, ասումաճ, օրնայա ընճ-
մաճ. Il s'est fait jour au travers des ennemis. Tôt
ou tard la vérité se fait jour.

648. Au juste, ճշդիւ, իսամանմա. Je vous
dirai au juste ce que cela coûte. Je veux savoir au
juste quel âge il a.

L

Là, տես Ci.

649. Laisser բայը՝ թողուլ, ուրիշին ձգել,
պրտո՛ւմաճ, պաշտաւնա պրտո՛ւմաճ նշանակելու բլլայ
նէ, à նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր կ'առ-
նու. իսկ ետ կենալ, ձեռք քաշել, գաղբիլ, Ֆերաղի՛նք
էնի՛նք, վաղ կէնի՛նք, էլ կէնի՛նք նշանակելու բլլայ նէ,
ճօվ. Je vous laisse à penser ce qui en arriva. Ne
me laisse point un héros à venger. = Il ne faut pas
laisser d'aller toujours votre chemin. Il est pauvre,
mais il ne laisse pas d'être honnête homme. Malgré
leur brouillerie, il n'a pas laissé que de lui écrire.

650. L'emporter sur . . ., ազնիւ, պատուա-
կան բլլալ, յողթել, աւելի ծանր բլլալ, ին-
նի՛նք, ալա օլմաճ, էնի՛նք, ասնա աղբը օլմաճ. Le
diamant l'emporte sur toutes les autres pierres.
Virgile et Horace l'emportent sur tous les poètes

latins. À volume égal, l'or l'emporte de beaucoup sur l'argent.

651. Le disputer, մրցիլ, հաւասարելու ջանալ, ետրը ընդմահ, պէնդէմէյե, պերապեր օլմայալընընմ. Le disputer à quelqu'un en valeur, en richesse, en érudition. Tyr pouvait le disputer aux cités les plus opulentes.

652. Lent, գոյականները, dansով խնդիր կ'առնու, իսկ բայերը՝ անով. Il faut être lent dans le choix de ses amis. = L'homme juste est lent à punir.

653. Lequel . . . դերանունն ուղղականի ու հայցականի մէջ հասարակօրէն ոչ մարդիկներու եւ ոչ իրերու վրայ կը գործածուի, հապաբուն քերականութեան մէջ (297) ըսածնուս պէս՝ qui կամ que կը գործածուի: Բայց ասոնք զնեղով՝ խօսքը երկդիմի կ'ըլլայ ու lequellը, սեռով ու թուով փոխուելուն համար, երկդիմութիւնը կրնայ վերջընել նէ, ինք կը գործածուի. C'est un effet de la divine providence lequel attire l'admiration de tout le monde. Voici un exemple tiré des papiers anglais, lequel je ne puis m'empêcher de rapporter.

654. Դարձեալ քան նախագրութենէն ետեւ միշտ զիստեղ ինքն ինքն կը գործածուի. Voilà les rois et les princes parmi lesquels on placera ce monarque.

655. À la lettre, ճշգիւ, զգուշութեամբ, ընդմահ. Cela est vrai à la lettre. Vos intentions seront remplies à la lettre.

656. Au lieu de, փոխանակ, տեղը, եւրիւն. Au lieu de mon frère que j'attendais, il est venu un homme de sa part. Au lieu d'étudier, il ne fait que se divertir.

657. Avoir lieu, պատահիլ, ըլլալ, բռնի կէտէ, օլմահ. Cet événement eut lieu l'an dernier. La séance publique aura lieu à la fin de ce mois.

658. Loin de . . . , bien loin de . . . , չէ թէ միայն . . . , . . . էն զատ, . . . էն մարտ. Loin de me remercier, il m'a dit des injures. Bien loin de se repentir, il s'obstine dans son crime.

659. Au long, երկայն բարակ, ուղղա ուղղա. Cet auteur en parle au long dans son ouvrage.

660. À la longue, ժամանակ անցնելէն ետեւ, վաղը կէտիտէն օնրա. Il marche bien les premiers jours; mais, à la longue, il se lasse. À la longue, on en viendra à bout.

661. Traîner en longueur, երկայն տեւել, ուղղա ուղղա. Cette affaire traîne en longueur.

662. L'un l'autre բառերը քովէ քով գործածուած ատենին, հարկ ըլլայ նէ, միմեկ երկրորդին վրայ նախագրութիւն կրնայ դրուիլ. Il se sont battus l'un contre l'autre. Ils médissent l'un de l'autre. Il a manqué aux égards que l'on se doit mutuellement les uns aux autres.

663. Բայց զատ զատ դրուած ատենին՝ երկուքն ալ կրնան նախագրութիւն առնուլ. l'un բառը խօսքին մէջ յառաջ դրուած բառին տեղ կը դրուի, իսկ l'autre բառը՝ վերջը դրուած բառին տեղ. Charles XII, roi de Suède, éprouva ce que la prospérité a de plus grand, et ce que l'adversité a de plus cruel, sans avoir été amolli ni par l'une ni ébranlé par l'autre.

664. L'un et l'autre ին երկու մասնալ, հարկաւոր եղած ատեն, վրանին նախագրութիւն կըրնան առնուլ. իրենցմէ ետեւ գոյական մը գայ նէ, միշտ եզակի կը մնայ. J'ai satisfait à l'une et à l'autre objection. L'un et l'autre consul vous avaient prévenue.

665. L'un l'autre բառը l'un et l'autre ին հետ շփոթելու չէ. առաջինը երկու բանի իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնը կը ցուցնէ, եւ ըստ մեծի մասին՝ իրար, իրարու, իրարմէ, պէրիպէրիպէ,

դերեկներնէ, եւ այլն կը նշանակէ. իսկ երկրորդը՝ միայն երկուքն ալ, թէ մէկը թէ մէկալը, ի՛նչո՛ւր որ կը նշանակէ, առանց վրան յարաբերու թիւն մ'աւելցընելու. Les hommes . . . doivent se consoler les uns les autres. Tous deux s'aidaient l'un l'autre à porter leurs douleurs. = Le destin nous trompe l'un et l'autre. L'un et l'autre ont le cerveau troublé.

M

666. Parler mal. Գեշ խօսիլ, սխալ ընել, Եանլը լաբըրդը ելիւնէ կը նշանակէ. իսկ Mal parler. Չարախօսել, բամբասել, գեշ խօսիլ. Ար չէտէ, ֆէնա սեօյլիւնէ:

667. Manquer բայը երբ որ մէկու մը կամ իրի մը պարտական եղած բանը չընել, պակսիլ, պարտքը չկատարել, չընել, պօրճանու, ինչո՛ւր լաճիկ օլանը ի՛նչո՛ւ, ինչո՛ւր ելիւնէ կը նշանակէ նէ, ձով աներեւոյթ խնդիր կ'առնու. իսկ երբ որ մոռնալ, թողլու, կամ քիչ մնալ, սնուցիլ, պարտք, ալ քալմաք նշանակելու ըլլայ նէ, deoq. On mésestime celui qui manque à remplir ses devoirs. = Ne manquez pas de venir. Il a manqué de tomber. Manquer de . . . , չունենալ, օլմաք կը նշանակէ. Manquer d'argent, de vivres. Il ne manque pas d'appétit. Ils ne manquent pas d'esprit.

668. Se mêler de . . . , խառնուիլ, մէջը մտնել, ինչնէ կերտէ, գարընմաք. Il a réussi dans toutes les choses dont il s'est mêlé. Je ne me mêlerai plus de vos affaires. Il est médecin et il se mêle d'astronomie. Ne vous mêlez pas de ce qui me regarde.

669. Être à même, կարենալ, (էրէ) պիւնէ. Vous êtes à même de vous procurer des plaisirs. Ayant un si beau jardin, si vous aimez à vous procurer, vous êtes à même.

670. Mettre à même, կարող ընել, գիւրու-թիւն տալ, գալիւնիւն, գօլալը փերտէ. Je l'ai mis à même de travailler utilement.

671. Mener une vie . . . , (աղէկ, գեշ) ապրիլ, վարուիլ, (էյն, ֆէնա) Եալմաք. Il mène une vie honnête. Ils menaient une vie scandaleuse.

672. À la merci, ձեռքը, էլնէ, էլնիւրէ. Être à la merci du vainqueur. Le berger a laissé son troupeau à la merci des loups. Ils étaient exposés à la merci des vents, de la tempête, des flots, des bêtes féroces.

673. À merveille, սքանչելի կերպով, շատ աղէկ, աճիպանէ, քեւ էյն, շալըլմաք պեր լարը ըլլա: Il peint à merveille. Cet habit vous va à merveille.

674. Mettre բայն առանց յօդի, կամ en ու նախադրու թիւններուն հետ միացած գոյականով գանազան սճեր կը շինէ, որոնցմէ սմանը հօս կը գնենք, ուսկից սերիճներն ալ կրնան իմացուիլ:

Ա. Mettre fin à . . . , լմընցընել, պիւնիւնէ. — ordre à . . . , շտակել, կարգաւորել, պիւնիւնէ, սըրայա գօմաք. — obstacle à . . . , արդեւը գնել, մանի օլմաք:

Բ. Mettre en colère, en fureur, en mauvaise humeur, սրդողցընել, բարկացընել, սիրտը նեղացընել, Եօտէլիւնէ, ճանընը սըմաք. — en danger, en péril, վտանգի մէջ գնել, ինչնէնէյն պարտք. — en oeuvre, en pratique, ի գործ գնել, ինչնէնէ, ի՛նչո՛ւ լիւնէ. — en oubli, մոռնալ, սնուցիլ. — en vogue, en crédit, յարգը, համարումը աւելցընել, ինչո՛ւրընը, շանընը սըլըրմաք:

Գ. Mettre à profit, օգուտ հանել, ֆախտը չարմաք. — à fin, լմընցընել, պիւնիւնէ. — à couvert, ապահովցընել, պատուարել, Եօն Եերէ, սի-քերէ գօմաք:

Դ. Mettre à la raison, խելքը գլուխը բերել, խօսք հասկըցընել, ալընը պալըն փիւնիւնէ, սեօլ

առնալիս. — aux mains, aux prises, կռուի մէջ
խոթեւ, կռիւ ընել տալ, գաղկոյս սօգմոց, գաղկո
եկրիբիւ. — à l'abri, պատսպարել, ապահովը-
նել, եփն եկրե, փէփրե փօմոց:

675. Mettre la main à l'oeuvre. Չեռք զար-
նել, սկսիլ. էլ վարմոց, պաշտմոց:

676. Se mettre à . . . , սկսիլ, զբաղել, պաշ-
տմոց, մշտու-լ օլմոց. Dès qu'ils furent à table, ils
se mirent à boire. Tout le monde se mit à crier. Je
n'ai pas renoncé à cet ouvrage, je m'y mettrai in-
cessamment. Նոյն իմաստն ունի Se mettre en devoir
ալ. Il se mit en devoir d'exécuter sa promesse.

677. Se mettre en colère, en fureur, բարկա-
նալ, խըրախմոց. — en garde, զգուշանալ, սա-
քնմոց. — en sueur. քրտինքի մէջ մտնել, իկրե
պալմոց. — en course, en route, en voyage, ճամ-
բայ ելլել, եօլալ շտմոց:

678. Mieux vaut se taire que de parler mal
à propos. Il vaut mieux prévenir le mal que d'être
réduit à le punir.

679. Mille faut-il donner, պէն նշանակած
ատեն՝ յոգնակիի մէջ 8 զիրը շ'առնուր. իսկ մղոն,
մէ նշանակած ատեն՝ կ'առնու. ինչպէս աս խօսքիս
մէջ երկուքն ալ կայ. À deux mille d'ici vous avez
six mille hommes. Ասկից երկու մղոն հեռու վեց
հազար մարդ ունիք. Պահարտն ի՛նչ մէլ ելլաք, ուլը
պէն փէփրե լար: — Տարիներու վրայ խօսուած
ատեն՝ գասականի տեղ գործածուի նէ, mil կը
գրուի. L'an mil huit cent. ինչպէս բուն քերական-
ութեան մէջ (256. Ա.) ալ գրինք:

680. Moi que j'ai vu de la mort, գոյականի կամ ուրիշ
գերանուն մը հետ գործածուած ատեն՝ միշտ
աննոցմէ ետքը պիտի գրուի. Mon frère et moi; vous
et moi; lui et moi. Մինակ երբ որ մէկալ բառը շատ

վար անձ մը ցուցնէ նէ, moi անկից յառաջ կը
գրուի. Moi et mon fils; moi et mon domestique.

681. Rien de moins ou rien moins, առաջինը
հաստատական մտքով կը գործածուի, իսկ եր-
կորդը՝ բացասական մտքով. Il ne pense à rien de
moins qu'à vos supplanter. Համարումզ՝ կորսընցընել
տալով՝ տեղը անցնիլ կ'ուզէ. Ինչպարտնոսն որե-
նէ-րէ-պ՝ եկրինէ կէպէ+ էմիէր: La Phèdre de Racine
n'était rien de moins qu'un chef-d'oeuvre; այս ինքն՝
était un chef-d'oeuvre. Écoutez bien cet homme, il
n'est rien de moins qu'un sage; այս ինքն՝ il est un
sage. = Il ne pense à rien moins qu'à vous sup-
planter, . . . տեղը անցնիլ չ'ուզեր, . . . եկրինէ
կէպէ+ էմիէր. Ne le craignez pas tant, il n'est rien
moins que votre père; այս ինքն՝ il n'est pas votre
père. N'écoutez point cet homme, car il n'est rien
moins que sage; այս ինքն՝ il n'est pas sage.

Բոլոր երեւելի քերականութեանց հեղինակները
ասանկ կը վարդապետեն. բայց ճեմարանը կը կարծէ
որ Il n'est rien moins, երբեմն հաստատական մտքով
ու երբեմն բացասական մտքով կը գործածուի: Ի
վերայ այսր ամենայնի կը գրուցէ որ երկգիմութեան
համար զգուշանալու է:

682. Tout le monde, ամէնը, ամէն մարդ,
նէփոն, նէր փո. Tout le monde sait cette nouvelle.
Il est connu de tout le monde.

683. Donner la mort, մեռցընել, էօլտի-րօն+:
Se donner la mort, ինք զինքը մեռցընել, փնդինն
էօլտի-րօն+: Recevoir la mort, սպաննուիլ, մեռնիլ,
էօլտի+: Mettre à mort, մեռցընել, սպաննել, էօլ-
տի-րօն+:

684. À mort, à la mort, մահու չափ, սաստիկ,
խփրալ, լարել: Blessé à mort. Il fut frappé à mort.
Hair à la mort. Cela me déplaît à la mort.

N

685. Nécessaire, գոյական խնդիրներն անվ կամ pourով կ'առնու, իսկ բայերը՝ pourով. La respiration est nécessaire à la vie. La foi est absolument nécessaire pour le salut. L'ardeur et la patience sont nécessaires pour avancer dans le monde.

686. Ni ու et, երկուքն ալ գրեթէ ու, վէ շաղկապին զօրութիւնն ունին, բայց առաջինը հասարակօրէն բացասական խօսքերու մէջ, իսկ երկրորդը՝ հաստատականներու մէջ. Il ne croit pas que la terre soit une planète, ni qu'elle tourne autour du soleil. Il ne cultive pas les lettres ni les sciences. = Il croit que la terre est une planète, et qu'elle tourne autour du soleil. Il cultive les lettres et les sciences.

687. Ըսինք հասարակօրէն, ինչու որ թէպէտ գրեթէ ամէն քերականներն ասանկ կը զըուցեն, բայց հէղինակները թէ մէկ կերպով ու թէ մէկալ կերպով շատ տեղ ասոր հակառակը գործածած են. Plus dangereux fléau que la peste ni la guerre. Boileau. Sa fortune y aurait plus de part que sa valeur ni sa fortune. Fontenelle. = Le sénat et le peuple romain n'oublent ni les services ni les injures. Vertot. Les animaux n'inventent et ne perfectionnent rien. Buffon.

688. À point nommé, ասենին, վազնիւրէ. Vous venez à point nommé, pour juger notre différend. Il arriva à point nommé, comme le combat allait commencer.

689. Non բառը երբեք բայի քով չի գրուիր, հապա բայ չեղած տեղ, երբեմն առանձին՝ երբեմն ալ քսին հետ. Avez-vous fait telle chose? — Non. Le voulez-vous? — Non. Je gage que non. Il en est fâché, non sans cause. Non, je n'en ferai rien. Non loin de la ville, se trouve le château qu'il

habite. = Prendrai-je cela? — Non pas, s'il vous plaît. Il avait des flatteurs, et non pas des amis. Je lui paierai ce que je lui dois, mais non pas tout à la fois.

690. Nul, թէ առանց նախադրութեան գոյականով, թէ ասարբեր կերպով կը գործածուի: Առաջին կերպով թէ եզակի թէ յոգնակի, թէ արական թէ իգական կրնայ գործածուիլ. իսկ երկրորդ կերպով՝ հասարակօրէն միայն եզակի արական կը բանի, եւ գրեթէ միշտ անուն բայի կ'ըլլայ. Nul accident ne troubla mon voyage. L'homme ne trouve nulle part son bonheur sur la terre. Ils prétendent que nuls malheurs ne doivent abattre l'homme. = Nul à Paris ne se tient dans sa sphère. Nul de nous de sang-froid n'envisage la mort. De tous ceux qui y sont allés, nul n'en est revenu.

O

691. Obliger բայը՝ պարտաւորել, ստիպել ճշգոյսը ելնիւն նշանակելու ըլլայ նէ, ներգործականի մէջ թէ անվ թէ աներեւոյթ խնդիր կ'առնու, իսկ կրտսրականի մէջ, նոյնպէս մէկուն ծառայութիւն, հաճութիւն ընել, էյլն, քերէ՛ք ելնիւն նշանակութեամբ անվ կ'առնու. Quelle raison vous oblige à faire ce que vous faites? Cela doit vous obliger à observer de plus près. = Je serai obligé de vous punir. Il a été obligé de sortir. = Vous m'obligerez beaucoup d'aller lui parler pour moi.

692. S'occuper բայը՝ երբ որ բանի մը վրայ մտածել, մտքին մէջ գործընել, գլուխ հանելու միջոցները փնտռել, քիչ-չիւնիւն, փլանալու ելնիւն, րէր շէյն պաշա ընթարձա՞ք եւլ արա՞՞ք նշանակէ նէ, խնդիրը՝ գոյական եղեր է աներեւոյթ եղեր է՝ de նախադրութեամբ կ'առնու. իսկ երբ որ պարզա-

պէս արտաքուստ զբաղել, աշխատել, ւալըմօք, Բեշու-լ օլմօք նշանակելու ըլլայ նէ, միշտ անօլ. Il s'occupe de ses affaires. Il s'occupe de détruire les abus. = Tout le jour il s'occupe à lire. Il s'occupe à l'étude des belles-lettres. Շատ քերականներ, ինչպէս Շափաւ, Ժիրոյ տիւ Վիվիէ, եւ այլն, կ'ըսեն որ աներեւոյթ խնդիրներն à նախադրու-թեամբ, գոյական խնդիրները՝ de ու կ'առնու: Բայց ճեմարանը մեր դրածին պէս կը զբուցէ, ու նոր քերականութեանց հեղինակներն իրեն կը հետեւին.

693. On գերանունը հասարակօրէն եզակի արական կը սեպուի, ուստի եւ իրեն վերաբերած ածականները եզակի արական կը դրուին: On n'est pas toujours maître de ses passions. Բայց երբեմն իդական ու յոգնակի ալ կրնայ ըլլալ, ածականն ալ իրեն հետ սեռ. ու թուով կը համաձայնի. C'est un admirable lieu que Paris; il s'y passe tous les jours cent choses qu'on ignore dans les provinces, quelque spirituelle qu'on puisse être. On n'est pas des esclaves pour essayer de si mauvais traitements. Ici l'on est égaux.

694. Apporter, donner, mettre ordre, հոգալ, դարմանել, գայլըմօք, ինձար ելիսէ. Quel ordre y pouvez-vous apporter? Donnez ordre à cette maladie, de peur qu'elle ne devienne sérieuse. Mettez ordre à ce que je sois payé.

Orgue, տես Amour.

695. Orgueilleux, de ու խնդիր կ'առնու. Il est orgueilleux de ses bons succès. D'Ailly, tout orgueilleux de trente ans de combats.

696. Oublier, երբ որ բանի մը վարժութիւնը կորսնցընել, Բեշուի ելուէն չբարձր, եւրեմիտիտի ուն-թեմօք նշանակէ նէ, անօլ աներեւոյթ խնդիր կ'առնու. իսկ երբ որ պարզապէս մտքն ելլել, մո-նալ, ուն-թեմօք, իսկերքան չբարձր նշանակելու

ըլլայ նէ, de ու. Il a oublié à danser, à dessiner. = J'avais oublié de vous dire telle chose. J'ai oublié de venir vous chercher.

P

697. Parmi բառն իրմէ ետեւ յոգնակի բառ մը կ'ուզէ, որն որ երկուքն աւելի բան ցուցնէ, կամ հաւաքական մը. Parmi les hommes. Parmi le peuple. Իսկ երբ որ յոգնակի բառը երկու բան ցուցընելու ըլլայ նէ, entre դնելու է. Il était assis entre nous deux. Երկուքներնու մէջտեղը նստած էր. Ինչպէս օրնաւոր օրնաւոր: Il se jeta entre ces deux hommes. Ան երկու հոգւոյ մէջը նետուեցաւ. O ինչ ինչն ինչն անբար:

698. De part et d'autre, ամէն կողմանէ, երկու կողմանէ ալ, Էր իսկաւոր, ինչ իսկաւոր. J'ai ramassé cela de part et d'autre. On est content de part et d'autre. Ils se sont bien traités de part et d'autre.

699. Participer բայը՝ հաղորդակից, մասնակից ըլլալ, ինչ օլմօք կը նշանակէ նէ, à նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու. իսկ մէկուն բնութիւնն ունենալ, մաս ունենալ, պիտիտի օրնաւոր օլմօք, օրնաւոր ինչ նշանակելու ըլլայ նէ, de ու. Je ne veux point participer à vos mauvais desseins. Il participe à mes peines comme à mes douleurs. = Le mulet participe de l'âne et du cheval. L'enthousiasme de cet homme participe de la folie.

700. En particulier, առանձին, եւնընը. Il faut le voir en particulier. J'ai un mot à vous dire en particulier.

701. En partie, մէկ մասը, կէս մը, եւրընը, եւրընը. Ce bâtiment n'est élevé qu'en partie. Vous êtes cause en partie qu'il s'en est allé.

702. À partir de . . . , սկսելով, պաշտոնաբարձ.
À partir d'aujourd'hui, soyez plus exact.

703. Se passer, հրաժարիլ, ետ կենալ, պատահիլ, կերի որորմագ, լուր կելի, ընտան զլմագ, լուր զլմագ. Il ne saurait se passer de vin. Je me passerai bien de lui. = Depuis votre départ il s'est passé bien des choses.

704. En passer par, յանձն առնուլ, գլուխ ծռել, պաշ կելի, պայտան ալմագ. J'en passerai par où il vous plaira. Il faut qu'il en passe par là.

705. Prendre, avoir, se donner patience, համբերել, սպասել, ինչո՞ւմբել ելի. Il viendra dans un moment, prenez patience. Il faut que vous ayez patience, si vous voulez être payé. Donnez-vous patience.

706. Prendre, se donner la peine, բան մ'ընելու աշխատութիւնը յանձն առնուլ, աշխատիլ, զանգիւնի կելի, զալմագ. որոնք աւելի բաղաբաղարական կերպով կը բանին. Prenez la peine, donnez-vous la peine de faire cela. Il a pris la peine de venir me voir.

707. Personne բառը հասարակօրէն ne բացատարան բառով կը գործածուի (362. Ա. Գ.): Բայց հարցական ու տարակուսական խօսքերու մէջ առանց յիշուի կրնայ մնալ. Personne a-t-il jamais raconté plus naïvement que La Fontaine? Մարդ մը կոյ որ Լաֆոնտենէն աւելի բնական եզանակապատմած ըլլայ. Լաֆոնտենէն զիցարէ ինչո՞ւմբել էրէն սորա զլուրն: Je doute que personne y réussisse. Կը տարակուսիմ, չեմ կարծեր որ մէկը կարող ըլլայ գլուխ հանել. Զանն էրէնէ՞ ինչո՞ւմբել: Կը չեմ զուրաւանջումբել:

708. Personne գոյականն իգական է, թէ եզակի թէ յոգնակի կրնայ գործածուիլ. իսկ գերանունը՝ միշտ արական է ու միայն եզակի կը գործածուի. C'est la personne du monde qui reçoit

le mieux ses amis. La plupart des personnes que j'ai vues me l'ont assuré. = Personne ne peut mieux savoir cela que lui. Personne ne peut-il me dire ce qu'il est devenu? Je ne connais personne d'aussi heureux que cette femme.

709. Se piquer de, պարծիլ, կարծել, էջիմբել, սանմագ. Il se pique de bien parler. Il est savant, du moins il s'en pique.

710. Pour la plupart, ըստ մեծի մասին, մեծ մասը, շատը, չէր. Les gens de ce pays-là sont pour la plupart fort paresseux. Mes meubles sont pour la plupart à l'ancienne mode.

711. Plus, բաղադարականներու մէջ իրմէ ետեւ que կ'ուզէ (71). իսկ յարաբերութեամբ գերազարկաններու մէջ de (250. 251):

712. Գարծեալ երբ որ բաղադարութիւն չիցուցընք, հապա բանակական մակբայ կ'ըլլայ, այս ինքն երբ որ իրմէ ետեւ եկած բառը որոշեալ չափ մը կը ցուցընէ, ան առեն queին աեղ՝ de կ'առնու. Cela est plus long d'un quart. Cela ne vaut pas plus d'un écu. Il est plus grand de toute la tête.

713. Երբ որ plusին ետեւ que ու աներեւոյթ մը գայ նէ, առաջին անականին ուզած նախադրութիւնը՝ աներեւոյթին վրայ կրկնելու է. Il n'y a rien de plus agréable que de l'entendre. Nous sommes plus portés à nous excuser qu'à reconnaître nos torts.

714. Plus d'unին ետեւի գոյականը եզակի պիտ'որ ըլլայ, ուստի եւ անուն բայի եզած առեն՝ բայն ալ եզակի կը դրուի. Plus d'un témoin a déposé. Plus d'une Pénélope honora son pays. Բայց երբ որ բայը փոխադարձ ըլլայ նէ, յոգնակի կը դրուի. À Paris on voit plus d'un fripon qui se dupent l'un l'autre.

715. Au plus, tout au plus, առ առաւելն, ալ աւելն, ըլլայ ըլլայ, էն ցոյր- . Il n'a que trente ans au plus. Il a tout au plus trente ans.

716. Plutôt ու plus tôt բառերն իրարու հետ չփոթելու չէ. առաջինը աւելն, որահա շէյարտ կը նշանակէ. իսկ երկրորդը՝ աւելն կանուխ, յարաջ, էվէլ, Plutôt perdre tout que de rien faire contre sa conscience. = Il est arrivé plus tôt que moi.

717. Plutôt que, իրմէ ետքը միշտ de նախագրու թիւնը կ'առնու. Plutôt mourir que de faire une lâcheté. Je mourrai plutôt que de le souffrir.

718. Être, se mettre à portée, յարմար, չափաւոր հեռաւորութեամբ տեղ մ'ըլլալ, կենալ, դիւրութիւն, կարողութիւն ունենալ, ուղղուն էրբեք, գորբէր ուղղութեամբ օլմագ, գորտիկնէն օլմագ. Être à portée de quelqu'un. Cela n'est pas à portée de ma vue. Աչքս մինչև հոն չիզօրեր. կեօղմօ օբայարագ էնիկնէր: Mettez-vous à portée de ma voix. Il est à portée d'obtenir des grâces.

719. L'un կամ l'autre portant l'autre, մէկը մէկալին վրայ, պէրէ պէր է-մէն-նէ. Ces volumes m'ont coûté deux francs, l'un portant l'autre.

720. Porter affection, amitié, սիրել, բարեկամ ըլլալ, սէվել, որսն օլմագ. — envie, նախանձ ունենալ, գոգոնմագ. — honneur, պատուել, էղլէն էնել. — préjudice, զնա տալ, շարար վերել. — témoignage, վկայել, շեհարտն էնել.

721. Pour բառը tropին հետ բանելով, այնչափ . . . որ ալ չ. . . , օ գորար . . . էն գորբ . . . մէկը կը նշանակէ. Il est trop engagé dans cette affaire pour reculer. Աս գործքիս մէջ այնչափ մտած է, որ ալ չիկրնար ետ քաշուիլ. Մասլահանըն էլնէ օ գորար ներմէն էն գորբ ներն շեհիկնէր: Vous m'avez rendu trop de services, pour que je puisse jamais douter de votre amitié.

722. Pour peu que, քիչ մ'ալ, որչափ որ քիչ, պէր ալ որ. Pour peu que vous en preniez soin, l'affaire réussira. Pour peu qu'on me fasse de difficultés, j'abandonnerai l'entreprise.

723. Prendre part, մասնակից ըլլալ, նիստիար օլմագ. — patience, համբերել, սուր էնել. — pitié, compassion, գթալ, աճմագ. — plaisir, հաճիլ, էօշլմագ. — querelle, կուռելու սկսիլ, գոլայարալմագ. — soin, ջանալ, հոգալ, լալմագ, գոյնմագ. — Prendre la fuite, փախչիլ, գոլմագ. — la liberté, համարձակիլ, սերպիսնէննէ. — la parole, խօսելու սկսիլ, սեօլնէնէն պաշլմագ:

724. Prendre intérêt, գործքի մը յաջողելուն, մէկուն բարիքին բաղձալ, աշխատիլ, պէր էնն բասն նիստիսնէ, պերնն էնլննէն լալմագ, որտէն էնել. C'est une affaire à laquelle je prends intérêt. Je prends intérêt à tout ce qui le regarde. Prendre intérêt à la joie, à l'affliction de son ami.

725. À tout prendre, բոլորը մէկտեղ առնելով, ներ պեր շէն տի-շե-նէրէտ, պերնտտալ. Il est vif, impatient; mais, à tout prendre, c'est un homme estimable.

726. Prendre en bonne, en mauvaise part, աղէկ, գէշ մտքով առնուլ, էյն, Ֆեհա Ֆերէն ալմագ. Il a pris en bonne part ce que vous lui avez dit. Ce mot se prend tantôt en bonne tantôt en mauvaise part.

727. Prendre des կամ ses mesures, միջոցներ գտնել, գործածել, էօլ, չար պոլմագ, գոլմագ. Cet homme a réussi dans son dessein, il avait bien pris ses mesures. Prendre de fausses mesures.

728. Prendre le parti, թեր ելլել, կողմը բռնել, ետն զգմագ, լարագ լոլմագ. J'ai pris son parti. Il a pris mon parti envers et contre tous.

729. Prendre son parti, որոշել, ընելիքը հաստատել, գորար վերել. Il est inutile de lui parler davantage de cette affaire, il a pris son parti.

730. Prendre son temps, *յարմար ատենը գտնել, ժամանակ չափել պահագ*. Je prendrai mon temps pour cela. Il n'a pas bien pris son temps. Vous avez mal pris votre temps.

731. Prendre sur soi, *ինք զինքը զսպել, բռնել, չինքնի զայն ելնել, լիսնագ*. Je pris sur moi pour ne pas lui répondre. Cet homme était très-colère; il faut qu'il ait beaucoup pris sur soi, pour être maintenant d'un commerce aussi doux.

732. Près ou prêt *բառերն իրարու հետ խառնելու չէ. առաջինը՝ մտ, ետքն կը նշանակէ ու de նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու. իսկ երկրորդը՝ պատրաստ, հազը կը նշանակէ ու անվ խնդիր կ'առնու*. Un vieillard près d'aller où la mort l'appela. *Մահուան կանչած տեղն երթալու մտ ծերմը. Էճէլն լազրուրդ երէ կ'ելնէ ետքն պէր էնէնյար*: Les bons jours sont près de revenir. = Il est toujours prêt à partir. *Միշտ երթալու պատրաստ է. Տախա էնէնյե հազը, րը*: Déjà même Hippolyte est tout prêt à mourir.

733. Prêter aide, la main, secours, *օգնել, ետրորձ ելնել*. — attention, l'oreille, *միտ գնել, մտիկ ընել, պնննել*. — serment, *երդում ընել, էննն էլնել*.

734. Prodiges, *իրի անունները երբեմն օտվ խնդիր կ'առնու, երբեմն օտվ. իսկ մարդու անունները՝ enversով ու pourով կ'առնու*. Prodiges de son bien et du bien des autres. Le ciel fut pour toi si prodigue en miracles. Prodiges envers lui de ses trésors divins.

735. Prompt, à *նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու, որն որ գրեթէ միշտ աներեւոյթ կ'ըլլայ*. Il est prompt à servir ses amis.

736. À propos, *յարմար տեղ, կերպով, ատեն, ժամանակ, մահալնի, ժամանակն էլ*. Cela est dit fort à propos. Nous avons besoin de vous, vous venez bien à propos.

737. De propos délibéré, *մասնաւոր, գիտնալով, մտաւոր, պէլերէ*. Il a fait cela de propos délibéré.

738. Mal à propos *կամ hors de propos, անյարմար տեղ, ատեն, կերպով, ժամանակ, ժամանակն*. Il parle toujours mal à propos. Vous venez bien mal à propos. Il a parlé de cela hors de propos.

Q

739. Que *բառը միշտ հայցական է (297.300) ու վրան երբեք նախադրութիւն չ'առնուր. բայց երբեմն վրան առանց նախադրութիւն ատենը՝ ուրիշ հոլմներու զօրութիւն կ'ունենայ*. Une fontaine ne peut jeter de l'eau douce par le même tuyau qu'elle jette de l'eau salée. Ensuite j'allai joindre les rois ligués qui me reçurent avec la même joie qu'ils auraient reçu Hercule même. Que sert-il de crier? *որոնք կը նշանակեն . . . tuyau par lequel elle . . . ; joie avec laquelle ils auraient . . . ; à quoi sert . . . Բուն քերականութեան մէջ (344. Ծան.) չէզք բայերուն ընդունելութիւն անցեալին վրայ խօսած ատեն ըսածնիս ալ տես*:

740. *Քերականութեան մէջ (375) ըսինք որ que շաղկապն ուրիշ քանի մը շաղկապներու տեղ կը գրուի: Արդ si շաղկապին տեղ գրուած ատեն՝ իրմէ ետեւ ստորագասական եղանակ կ'ուզէ. (տես հոն տեղի վերջի օրինակը)*:

741. Que *բառը շատանգամ tel, même, autre բառերուն հետ կը գործածուի*. Un homme tel que vous. *Քեզի պէս մարդ մը. Սէննէնն պէր չէնէ*: Il est tel que je le voulais. Telle est sa puissance, que rien ne lui résiste. Mon habit est du même drap que le vôtre. Il a bien d'autres vues que vous ne croyez.

742. Աս *բառը շատ հեղ զարդի պէս կը գործածուի, որուն օրինակները զանազան տեղ տես*

նուեցան. հոս միայն մէկ հատը կը դնենք. Ne voyez-vous point, aveugle que vous êtes, le piège qui vous est tendu? Չէս սեաներ, կյոյր զքեզ, քեզն լարուած որողայթը. Սանս Գորուան որողայթը կէծբեկոր հոս սոսն, Գեթ որդի: Insensé que j'étais, de croire à leur bonne foi.

743. Quelque chose, երբ որ բան մը, իր մը, պէր շէյ նշանակելու ըլլայ նէ, արական է. իսկ երբ որ ինչ որ, ինչ բան որ, նէ Գե նշանակելու ըլլայ նէ, իգական է. Pour savoir quelque chose il faut l'avoir appris. = Quelque belle chose que vous disiez, on ne vous écouterait pas.

744. Quelqu'un բառը երկու կերպով կը բանի. մէյ մը ուրիշ բառի հետ կապակցութիւն չունենալով, մէյ մ'ալ ուրիշ բառի մը հետ կապակցութիւն ունենալով: Առաջին կերպով միայն մարդիկներու վրայ կ'ըսուի, եւ միայն անուն բայի եղած ատեն կրնայ յոգնակի գործածուիլ, իսկ իգականը երբեք չիգործածուիր: Երկրորդ կերպով ամէն սեղ ու ամէն եղանակաւ կը գործածուի. Quelqu'un a-t-il jamais douté sérieusement de l'existence de Dieu? Quelques-uns assureraient le contraire. Plus on aime quelqu'un, moins il faut qu'on le flatte. On crie toujours contre quelqu'un ou contre quelque chose. = Je connais quelques-uns de ses amis. Ces fleurs sont belles, mais quelques-unes ont des épines. Entre les nouvelles qu'il a débitées, il y en a quelques-unes de vraies. Il ne leur donna jamais la consolation de se réjouir de quelqu'une de ses fautes.

745. Quiconque, հասարակօրէն արական կը սեպուի, ուստի եւ իրեն հետ կապակցութիւն ունեցող ածականն արական կը դրուի. Quiconque est né en vieux et méchant est naturellement triste. Բայց երբ որ յայտնապէս իգական բառի մը հետ կապակցութիւն ունենայ նէ, իր ածականն իգական կը դրուի.

Quiconque de vous, mes filles, osera broncher, sera punie. Mesdames, quiconque de vous sera assez hardie pour médire de moi, je l'en ferai repentir.

746. Quoi բառէն ետեւ ածական մը գայ նէ, մէջերինն ձեռնադրութիւնը դնելու է, ու թէ որ ածականները շատ են, ամենուն վրայ ալ նախադրութիւնը կրկնելու է. Quoi de plus satisfaisant pour des parents que des enfants sages et laborieux. Quoique je ne comprisse pas encore parfaitement la profonde sagesse de ce discours, je ne laissais pas de goûter je ne sais quoi de fier et de sublime.

747. De quoi կը գործածուի բանի մը հարկաւոր եղածը, պատճառ, բաւական բան, լալը՞ օլան շէյ, Գեպէպ, պէր շէյ նշանակելու համար. Donnez-moi de quoi écrire. Ինծի գրելու համար հարկաւոր եղածը սուր. Եւր՞ա ինչ լալը՞ օլան շէր: Il n'y a pas de quoi se fâcher. Սիրո նեղանալու պատճառ, բան չկայ. Ճան ըբէլը՞ Գեպ շէյ Եօգ: Ce malheureux n'a pas de quoi vivre. Սա որորմեկն ապրելու բան, ապրուստ չունի. Շոս Գեպէնն ինչնէ՞ Գեպ շէյ Եօգ: Il n'y a pas de quoi me remercier. Շնորհակալ ըլլալու բան մը չկայ. Մե-Ռեշէ+Գե օլան շէյ Գեպ շէյ Եօգ:

R

748. Reconnaissant, մարդիկներու անունն enversով խնդիր կ'առնու, իսկ իրի անունը՝ deով. On ne saurait trop être reconnaissant envers ses parents de la bonne éducation qu'ils nous ont donnée.

749. Redevable, մարդու կամ մարդու պէս անունած իրերու անունները à նախադրութեամբ խնդիր կ'առնու, իսկ բուն իրերու անունները՝ deով. Les hommes croyaient être redevables à ces dieux de la sérénité de l'air. Tout citoyen est redevable à sa patrie de ses talents.

750. Rendre բայը քովն առանց յօգի գոյականն մ'առնելով, անոր հետ ո՞՞՞ կը շինե. Rendre compte, համար տալ, պատմել, հիսուս վերեւեւ, հասկնալ. — raison, պատճառներն բտել, «եղեղինի» «եղեղեւեւ». — service, ծառայութիւն բնել, իւրոյնիւն ելեւեւ. — témoignage, վկայութիւն տալ, շահադատութիւն ելեւեւ. — visite, այցելութիւն բնել, շինութիւն ելեւեւ:

751. Répondre de . . . , երաշխաւոր ըլլալ, Կեղեկ օլմաք. Me répondez-vous de cet homme-là? — Je ne vous réponds que de moi. Le médecin répond de sa vie, de sa guérison. Je n'oserais en répondre.

752. Se reposer sur (quelqu'un de quelque affaire), (մէկուն վրայ գործքի մը մէջ) ապահով ըլլալ, անոր յանձնել, եօն օլմաք, իւրեւեւ ելեւեւ. Je me repose de ce soin sur vous. Je m'en repose sur votre amitié pour moi.

753. À la réserve de . . . , . . . էն զատ, . . . ուրիշ, առանց, ի բաց առեալ, մասրէ, պաշտ, քոյր. Il a vendu tous ses biens, à la réserve d'une petite maison. Il a fort bien reçu tout le monde, à la réserve d'un tel.

754. Respectable, արով ու անվ խնդիր կ'առնու. Cette personne est respectable par son âge et par ses vertus. Respectable aux dieux mêmes.

755. Responsable, անվ, անվ, արով ու անվ, խնդիր կ'առնու. Responsable à Dieu. Vous serez responsable des conséquences. Un père est responsable pour ses enfants mineurs. Responsable envers la patrie.

756. Riche, de կամ en նախագրութեամբ խնդիր կ'առնու. Les patriarches n'étaient riches qu'en bestiaux. Sa famille était riche des bienfaits du roi.

757. Rien բառն ալ, personne բառին համար ըսածնուս պէս (707) հասարակօրէն ne բացառա-

կան մասնիկով կը գործածուի (362. Ա.) բայց հարցական ու տարակուսական խօսքերու մէջ առանց անոր ալ կրնայ մնալ. Qui vous dit rien? Rien flatte-t-il si délicieusement l'esprit et l'oreille, qu'un discours sagement pensé et noblement exprimé. Je doute que rien soit plus capable de faire impression sur le public, que . . . Նոյնպէս compter բային հետ միշտ առանց նեի կը գործածուի. Il comptait pour rien les hommes, croyant qu'ils n'étaient faits que pour lui.

758. Rien բառէն ետեւ անկան մը դայնէ, մէջ անդէնին de նախագրութիւնը գնելու է. Quand on n'a rien de grand que la naissance, on est et l'on paraît d'autant plus petit que cette naissance est plus grande. Il n'y a rien de plus ancien parmi les hommes que la religion que vous professez.

759. À la rigueur, en rigueur, à toute rigueur, ճշդիւ, խստիւ, իւրաքանչիւր, քոյր-քոյր-քոյր. Il observe les lois à la rigueur. En toute rigueur on ne peut le condamner qu'à . . . Il ne faut pas exiger ses droits à toute rigueur.

S

760. Sang-froid, ծանրութիւն, հանգարտութիւն, անտարբերութիւն. աղբլբլ, հաճեցեղեւեւ. Quand il est dans son sang-froid. Il lui a parlé d'un grand sang-froid, avec son sang-froid ordinaire.

761. Savoir gré, bon gré, շնորհակալ, գոհ ըլլալ, հաճիլ, իօշնոր օլմաք. Je lui en sais gré. Je lui en sais le meilleur gré du monde.

762. Ne pas savoir gré, savoir mauvais gré, անգոհ, ահա՞ ըլլալ, իօշնոր օլմաք. Il lui en sait mauvais gré. Il ne sait aucun gré de ce qu'on fait pour lui.

763. Secouer le joug, *ապստամբիլ, չհնազանդիլ, փռիլ օլմամբ, ափ օլմոք*. Les Romains secouèrent le joug des Tarquins. Ce jeune homme ne veut plus souffrir de tuteur, il veut secouer le joug.

764. Sens dessus dessous, *գլխիվայր, տակնուվրայ, խառնիխուռն, ընդդէմ արեմնիւն, գարմագորըլ*. Cette boîte est sens dessus dessous. Renverser un objet sens dessus dessous. Tous mes papiers sont sens dessus dessous.

765. Se servir de . . . , *գործածել, բանեցընել, ֆուլանմոք, էլէ արմոք*. Il s'est servi de mon argent. Se servir de toutes sortes de moyens. Le papier dont je me sers pour vous écrire. Si vous avez affaire de telle chose, servez-vous-en.

766. Sévère, enversով կամ à l'égard deով *խնդիր կառնու*. Ce père n'est pas assez sévère envers ses enfants, à l'égard de ses enfants. Poursuivez à l'égard de ses enfants. Un magistrat doit être sévère pour les perturbateurs du repos public. Coriolan était sévère aux autres comme à lui-même.

Si, *տես* Aussi.

767. De la sorte, *աս կերպով, պէտքէ*. Quel droit avez-vous pour parler de la sorte? En agissant de la sorte, il sera toujours haï.

Souper, *տես* Déjeuner.

768. Sourde, *նոյ խնդիր կառնու*. La colère est sourde aux remontrances de la raison.

769. Tout de suite ou de suite, *շատերն իրարու տեղ կը գործածեն, բայց իրարմէ տարբեր նշանակութիւն ունին. առաջինը՝ անմիջապէս, շուտ մը, որի արդար, չափոճմոք կը նշանակէ. իսկ երկրորդը՝ ետեւէ ետեւ, կարգաւ, արդարար. Il faut que les enfants obéissent tout de suite. = Il ne saurait dire deux mots de suite.*

T

770. Se mettre à table. *Սեղանի, կերակրոյ նստիլ. Սոֆրայա, էէտէյէ օլնորմոք*:

771. Tâcher բային՝ *յառաջ թէ անով թէ deով աներեւոյթ խնդիր կու տային. բայց հիմայ մինակ deով կը գործածեն*. Je tâcherai d'oublier cette injure. Je vois bien que vous tâchez de m'embarrasser.

772. Tailler une armée en pièce. *Բանակ մը ջարդել. Օրորոյն քլլմոք*:

Tant, *տես* Aussi.

773. Il me tarde, *շատ կը բողձամ, չէ որ շէտէրէ*. Il me tarde d'achever mon ouvrage. Il me tardait de vous voir. Il me tarde que ma maison soit bâtie.

774. Témoin բառը prendre à բային *քով եղակի կը մնայ*. Je vous prends tous à témoin. Je prends à témoin ces bois, ces prairies.

775. Temps բառը *զանազան նախագրու թիւններով քանի մը մակբայ կը շինէ*:

Ա. À temps, *ատենին, ժամին*. Vous n'arriverez pas à temps pour le voir. *Գարձեալ՝ ժամանակաւոր, որի ժամընդ, որի ժամըն էլն կը նշանակէ*. Bannissement à temps.

Բ. Au même temps, en même temps, *նոյն ատեն, օ ժամըն*. Nous sommes partis au même temps. Nous étions au collège en même temps.

Գ. De tout temps, *միշտ, որտե՛ս*. De tout temps la vertu s'est fait estimer.

Դ. De temps en temps, *երբեմն երբեմն, պարբերաբար*. Il vient me voir de temps en temps. *Նոյն նշանակութեամբ de temps à autre ալ կ'ըսուի*:

776. Tenir à . . . , *կախում ունենալ, ձեռքը ըլլալ, (օնոյն) ալիքաւ օլմոք, էլնորէ օլմոք*. Cet

événement tient à telle cause. Il ne tient pas à moi. Il ne tenait qu'à lui de vivre heureux.

777. Tenir bon, ferme, *Հաստատուն կենալ, դէժ՝ դնել, քաշի արհմարտ, քարշը քօմաք*. Il a tenu bon quinze jours dans ce poste si difficile à défendre. Il faut qu'un juge tienne ferme contre les sollicitations.

778. Tenir *կամ* faire tête, *դէժ՝ դնել, դիմացն ելլել, կարենալ Հաւասարիլ, քարշը քօմաք, քարշըն չլքիս պիտէ*. Il s'imaginait qu'il n'y avait personne qui osât lui résister, mais il trouva des gens qui lui firent tête. Ils se mirent plusieurs ensemble pour lui tenir tête au jeu. On ne trouva personne qui pût lui tenir tête à boire.

779. Tenir table, *կերակուր տալ, եէյեթէ քերթէ*. Il tenait table autrefois. Il ne tient plus table.

780. Tête à tête, *առանձին երկու հոգի, եւլննընէի տէյի*. Parler, dîner, jouer tête à tête. Ils furent longtemps tête à tête. *Գարձեալ գոյականի պէս կը գործածուի ու երկու հոգւոյ մէջ եղած խօսքը կը նշանակէ*. Ils ont eu un long tête-à-tête. Ils ont de fréquents tête-à-tête.

781. Se tirer d'affaire, d'embaras. *Գժուարութենէ մը ազատիլ, ետքոյն յընթարթ*.

782. Tomber de son haut *կամ* des nues, *չառ զարմանալ, ապշել, շարշար քարթ*. Quand je vois cela, je tombe de mon haut. Quand j'entends de pareilles choses, je tombe des nues, il me semble que je tombe des nues.

783. Tomber malade. *Հիւանդ ըլլալ, հիւանդանալ*. *Խառնելէնտէ*.

784. À tort et à travers, *առանց մտածելու, եկածին պէս, արիւնդնտէպէն, կէլնէ կէղէլ*. Il frappe à tort et à travers. Il parle à tort et à travers, sans savoir ce qu'il dit.

785. Trouver bon, mauvais, *Հաճիլ, չհաճիլ, հազը ելնէ, ելնէ*. Je trouve bon que vous alliez le voir. Je trouve mauvais que vous ayez fait cette démarche.

786. Regarder de travers, *ծուռ նայիլ, եյրէ, իօր պարթ*. Je ne sais ce qu'il a contre moi, mais il me regarde de travers.

V

787. En valoir la peine, *աշխատութիւնն արժեք, օրն զհաշիւի արէյի*. Si vous voulez obtenir cette grâce, il faut faire agir tous vos amis; la chose en vaut bien la peine. Voulez-vous que je lui écrive pour cela? — Non, cela n'en vaut pas la peine.

788. Tirer *կամ* prendre vengeance. *Ոխ առնուլ*. *Ի՞՞՞՞՞՞ արթ*.

789. Venir de ne venir à *իրարմէ տարբեր նշանակութիւն ունին*. *առաջինն վրայ բուն քերականութեան մէջ (317) խօսեցանք*. *Իսկ երկրորդը՝ պատահիլ, մէկէն ըլլալ, հասնիլ, զհար ելնէ, պէրպէն օրթ կը նշանակէ*. S'il venait à être découvert. Je vins tout à coup à me le rappeler.

790. Victorieux, *ժողովրդի կ'առնուլ*. Victorieux de cent peuples altiers. Vos illustres travaux des ans victorieux.

791. De vive voix, *կենդանի ձայով, արշար, արշար տէլ*. Dans ma lettre, je ne puis que vous annoncer cette nouvelle, je vous donnerai les détails de vive voix.

792. Voici *ու* voilà *բառերուն մէջ առ տարբերութիւնը կայ, որ առաջինը մօտ բան մը կը ցուցնէ, ու երկրորդը՝ հեռու*. Voici le Caucase, voilà les Appenins. *Գարձեալ* voici *բառն՝ ըսուելու բաները կը ցուցնէ, իսկ* voilà *ըսուած բաները*. Voici le code de l'égoïste: tout pour lui, rien pour les

autres. = Veiller, régner sur soi, fuir ou vaincre le vice, voilà le plus noble exercice de la vertu.

793. Vous *դերանունը երբեմն օտի տեղ կը դործածուի*. C'est quelque chose de bien terrible qu'une tempête: il est bien difficile de ne pas craindre, lorsque *vous* voyez les flots soulevés qui viennent fondre sur vous, votre pilote qui se trouble... Il y a des gens si complaisants que vous ne sauriez vous empêcher de rechercher leur société; *այս ինքն՝* qu'on ne saurait s'empêcher. *Բայց շատ անվայել բան կ'ըլլայ անարգական բանի մը վրայ խօսուածատեն՝ աս կերպը բանեցընելը*. Quand vous volez sur les grands chemins, et que vous êtes pris, on vous juge, et l'on vous pend en vingt-quatre heures.

794. À vue d'oeil, *աչքի կշիռքով, տեսնելու չափ, զգալի եղանակաւ, կեօղ գարեբնէլէ, կեօրէնէճէ՛ գարար*. À vue d'oeil, ce morceau de viande pèse tant. Cet enfant croît à vue d'oeil. Ce malade s'affaiblit à vue d'oeil.

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ Բ.

Ո Տ Ա Ն Ա Ի Ո Ր Ի Վ Ր Ա Յ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

795. Ոտանաւորը՝ զանազան կանոններու համեմատ՝ բառերը չափով կամ թուով կարգաւ դնելն է:

796. Արտաքին շէնքին նայելով՝ գլխաւորաբար երկու տեսակ ոտանաւոր կայ. մէյմը Չափական կամ ամանակով, մէյ մ'ալ Թուական կամ վանկով:

797. Չափական կամ ամանակով ոտանաւորներուն մէջ վանկերուն կամ ձայնաւորներուն երկայնութեան ու կարճութեան միտ կը դրուի, որոնք զանազան տեսակ ոտքերու մէջ զանազան կերպով կը շարուին, ու ան ոտքերէն ալ ոտանաւոր կը շինուի: Իսկ թուական կամ վանկով ոտանաւորներուն մէջ ձայնաւորներուն երկայնութեան ու կարճութեան միտ չիդրուիր, հապա միայն վանկերուն թուին, եւ անոնց թուէն կ'որոշուին ոտանաւորներուն տեսակները:

798. Գաղղիացւոց ոտանաւորը վանկովն է, որուն վրայ ասանկ կը խօսի իրենց մէջէն անուանի հեղինակ մը. Պինտ յառաջ գաղղիերէն ոտանաւոր շինողները՝ Յունաց ու Լատինացւոց պէս չափով ոտանաւոր շինելէն յուսահատելով, սրոնց մէջ ոտանաւորը գրեթէ աւելի երաժշտութիւն մըն է՝ քան թէ խօսք, այնչափ փափուկ է իրենց մէջ երկայններուն ու կարճներուն զանազանութիւնը, հարկաւորեցան. թուական կամ վանկով ոտանաւոր

չինելու. որն որ թէպէտ չափական ոտանաւորին
ազնուութիւնն ու անուշութիւնը չունի, բայց թէ
որ ազէկ չինուելու ըլլայ, բոլորովին աղւորու-
թենէ զուրկ չէ:

799. Աս ոտանաւորի կանոնները գլխաւորա-
բար Ոտքերուն թուոյն, Հատածին, Յանգին վրայ
են. ասկից զատ՝ ոտանաւորի մէջ զգուշանալու բա-
ներուն եւ ազատութիւններուն վրայ, վերջապէս
տեսակ տեսակ ոտանաւորներու վրայ քանի մը
գիտնալու բան կայ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Ա .

ՈՏՔԵՐՈՒՆ ԹՈՒՒՆ ՎՐԱՅ

800. Ոտքերուն թիւն ուրիշ բան չէ, բայց
եթէ տողի մը մէջ գտնուած վանկերուն համրան-
քը: Ամէն երկու վանկ մէկ ոտք կը սեպուի, ուստի
եւ տասուերկու վանկ ունեցող տողը՝ վեցոտեան,
տասը ոտք ունեցողը՝ հինգոտեան կ'ըսուի. բայց
հասարակօրէն միայն վանկերուն համրանքին միտ
կը դրուի:

801. Աս վանկերուն համրանքին նայելով՝
գաղղիերէն ոտանաւորները հինգ տեսակ կը բաժ-
նուին, այս ինքն՝ Ա. Տասուերկու վանկով, որն որ
Գիւցյազնական, Մեծ կամ Աղէքսանդրեան կ'ը-
սուի. Բ. Տասը վանկով, որն որ Հասարակ ոտանա-
ւոր կ'ըսուի. Գ. Ութը վանկով. Դ. Եօթը վանկով.
Ե. Վեց վանկով.

12.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Heureux qui dans le sein de ses dieux domestiques,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Se dérobe au fracas des tempêtes publiques,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Et dans un doux abri trompant tous les regards,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Cultive ses jardins, les vertus et les arts.

10.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Dieu créateur, pardonne à leur démeance.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Ils s'étaient faits les échos de leurs sons.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Ne sachant pas qu'en une chaîne immense,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Non pour nous seuls, mais pour tous, nous naissons.

8.

1 2 3 4 5 6 7 8
Pendant que du Dieu d'Athalie
1 2 3 4 5 6 7 8
Chacun court encenser l'autel,
1 2 3 4 5 6 7 8
Un enfant courageux publie
1 2 3 4 5 6 7 8
Que Dieu lui seul est éternel,
1 2 3 4 5 6 7 8
Et parle comme un autre Elie
1 2 3 4 5 6 7 8
Devant cette autre Jésabel.

7.

1 2 3 4 5 6 7
Autrefois le rat de ville
1 2 3 4 5 6 7
Invita le rat des champs,
1 2 3 4 5 6 7
D'une façon fort civile,
1 2 3 4 5 6 7
A des reliefs d'ortolans.

6.

1 2 3 4 5 6
Il en est temps encore,
1 2 3 4 5 6
Céphale, ouvre les yeux:
1 2 3 4 5 6
Le jour plus radieux
1 2 3 4 5 6
Va commencer d'éclore,

1 2 3 4 5 6
Et le flambeau des cieux
1 2 3 4 5 6
Va faire fuir l'aurore.

802. Ասոնցմէ զատ հինգ, չորս, երեք ու մին-
չեւ երկու վանկով ալ ոտանաւոր կը գտնուի. բայց
առջիններուն պէս շատ չեն գործածուիր: Ահաւա-
սիկ անոնց ալ օրինակը:

5.

1 2 3 4 5
Le cèdre s'embrase,
1 (2 3) (4 5)
Crie, éclate, écrase
1 2 3 4 5
Sa brûlante base
1 2 3 4 5
Sous ses bras fumants!
1 2 (3 4 5)
La flamme en colonne
1 2 3 4 5
Monte, tourbillonne,
1 2 (3 4 5)
Retombe et bouillonne
1 2 3 4 5
En feux écumants;
1 2 3 4 5
La lave serpente,
1 2 3 (4 5)
Et de pente en pente
1 2 3 4 5
Etend son foyer.

4.

1 2 3 4
Rien n'est si beau
1 2 3 4
Que mon hameau.
1 2 (3 4)
O quelle image!
1 2 3 4
Quel paysage!

3.

1 2 3
Revenez
1 2 3
Ramenez
1 2 3
Jeux et ris
1 2 3
À Paris.

2.

Ami, reprit le coq, je ne pouvais jamais
Apprendre une plus douce et meilleure nouvelle
1 2
Que celle
De cette paix.
Qu'en sort-il souvent?
1 2
Du vent.
Elle garda la fleur fidèle;
Et, depuis, cette fleur s'appelle:
Souviens-toi
1 2
De moi

803. Արձագանգով ըսուած ոտանաւորի մէջ
մէկ վանկով տող ալ կայ. այսինքն առաջին տողին
վերջին վանկը՝ երկրորդ տողին մէջ կը կրկնուի.

Aura-t-elle pitié de mon mal inoui?
Oui.
Pour vous en dire plus, il faudrait vous pouvoir
Voir.

Բայց, շատ ծիծաղական բան կ'ըլլայ, երբ որ
ան մէկ վանկով տողն իմաստին բան մը չ'աւելցնէր.
ինչպէս է ասիկայ.

Il m'a trahi,
Hi!

804. Աս ոտանաւորի վանկերուն թուոյն հա-
մար քանի մը բան գիտնալու է:

Ա. Երբ որ տողին մէջ առանձին անձայն Եով
լմընցած բառէ մը ետեւ ձայնաւորով կամ անձայն
հով սկսած բառ մը գայ նէ, անձայն Ե գիրն ետեւի
եկած ձայնաւորին հետ մէկ վանկ կը համրուի.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Le bonheur de l'impie est toujours agité.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Il erre à la merci de sa propre inconstance.

Բ. Բայց երբ որ կամ նոյն բառին վերջին ան-
ձայն Եէն ետեւ բաղաձայն մը գայ, եւ կամ ետեւի
բառը բաղաձայնով սկսի նէ, ինքն ալ վանկ մը կը
համրուի.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Au pied du mont où le fils de Latone

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tient son empire, et du haut de son trône

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dicte à ses soeurs les savantes leçons

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Qui de leurs voix régissent tous les sons,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

La main du temps creusa les vouîtes sombres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

D'un antre noir, séjour des tristes ombres.

Գ. Բառի մը մէջ՝ երբ որ ուրիշ ձայնաւորէ մը
ետեւ անձայն Ե մը գայ նէ, չի համրուիր:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

S'il vient, il paiera cher un si sensible outrage.

Ասանկ ալ gaieté, gaiement բառերն երկու
վանկ կը սեպուին, ու devouement, enjouement երեք
վանկ: Ասոր համար ասանկ տեղեր Ե գիրը դուրս
կը ձգուի.

Je me dévoûrai donc, s'il le faut; mais je pense.

Նոյնպէս վերը գրուած բառերը gaiété, . . . dé-
vouement . . . ալ կը գրուի:

Դ. Երբ որ ոտանաւորի տող մը՝ կամ առանձին
եւ կամ իրմէ ետեւ Ե կամ ու գրերով անձայն Ե
մ'ունենայ նէ, ան վերջին վանկը չի համրուիր.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Je ne me connais plus, aux transports qui m'agitent;

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

En tous lieux, sans dessein, mes pas se précipitent...

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Je ne suis plus le même enfin depuis deux heures.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Ma pièce auparavant me semblait des meilleures.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Maintenant je n'y vois que d'horribles défauts,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Du faible, du clinquant, de l'obscur et du faux.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

De là, plus d'une image annonçant l'infamie!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

La critique éveillée, une loge endormie, . . .

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Le théâtre distrait, le parterre en balance,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Tantôt bruyant, tantôt dans un profond silence.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Des bataillons armés dans les airs se heurtaient,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Sous les glaçons tremblants les Alpes s'agitaient.

Ե. Երկբարբառներուն մէջէն ոմանք մէկ վանկ
կը սեպուին, ոմանք ալ՝ երկու:

1. Ia, թէ բայերու եւ թէ գոյականներու մէջ
հասարակօրէն երկու վանկ կը սեպուի. di-amant,
di-ademe, étudi-a, confi-a. Բանի մը բառ կը զար-
տուղի որոնց գործածականները diable, fiacre, liard,
familiarité, familiariser բառերն են:

2. Iai, երկու վանկ է. J'étudi-ai, je li-ais, il
s'écri-ait, ni-ais. Բայց biais, biaiser բառերուն մէջ
երբեմն մէկ վանկ է, երբեմն երկու վանկ:

3. Ian, ien, իան, երկու վանկ են, étudi-ant,
insouci-ance, client, pati-ence. մինակ viande կը զար-
տուղի ու մէկ վանկ է. իսկ ien, իէն, մէկ վանկ է.

rien, chien, le mien, les tiens, je viens, tu tiens, combien. *կը զարտուղի* li-en ու ien *վերջաւորած* ածանցեալ բառերը. grammairi-en, histori-en, musici-en. *Մինակ* chrétienի մէջ մէկ վանկ է, իսկ ancienի մէջ՝ երբեմն մէկ ու երբեմն երկու:

4. Iau, *միշտ երկու վանկ է*. mi-auler, besti-aux.

5. Ie, բաց ու փակ շուրջ *հասարակօրէն մէկ վանկ է*. ciel, troisième, fièvre, pièce, amitié, papier, premier. *Կը զարտուղին Ա. աներեւոյթն* ier *վերջաւորած* բայերը, *թէ աներեւոյթին եւ թէ խոնարհման մէջ՝ ուր որ պատահելու ըլլայ*. pri-er, vous étudi-ez, confi-é, mari-é. *նոյնպէս* ri-ez, souri-ez. *իսկ ուրիշ աներեւոյթնին* ier *զվերջաւորած* բայերուն մէջ մէկ վանկ է. appellez, deviez, vouliez. Բ. *իւն վերջը* t մը գայ նէ. impi-été, inqui-et, inqui-éter. Գ. *essenti-el, matéri-el, եւ ուրիշ քանի մը* el *վերջաւորած* բաղմավանկ բառերը. Դ. *hierին, hierreին* մէջ երբեմն մէկ վանկ է երբեմն երկու վանկ. *իսկ avant-hierին մէջ միշտ մէկ վանկ է*:

6. Ieu, *ածականներուն մէջ երկու վանկ է*. préci-eux, odi-eux. *իսկ գոյականներուն մէջ մէկ վանկ է*. Dieu, lieu, milieu, cieux, yeux, որոնց կը հետեւի vieux *ածականն ալ*:

7. Io, *գոյականներուն ու աներեւոյթնին* ier *վերջաւորած* բայերուն մէջ, *երկու վանկ է*. vi-olence, vi-olon, religi-on, uni-on, étudi-ons, pri-ons. բայց fiole, pioche, lions, confions, բառերուն եւ ուրիշ *աներեւոյթնին* ier *զվերջաւորած* բայերու մէջ մէկ վանկ է. nous appellions, nous rendions, nous aimerions, que nous finissions.

8. Oi, *միշտ մէկ վանկ է*. loi, roi, emploi, point.

9. Oui, *երկու վանկ է*. ou-ir, jou-ir, éblou-i. ou-i *լուած*. *կը զարտուղի* oui, այո, հա:

10. Ua, nai, no, *երկու վանկ են*. Il su-a, il tu-ait, nous attribu-ons, somptu-osité. բայց *իրենցմէ առաջ* g կամ q *գրերէն մէկն ըլլայ* նէ, մէկ վանկ են.

Il vogua, nous vogueons, il manqua, nous marquons. *ինչու որ արդէն ասանկ տեղեր* սին *ձայնը չ'ելլեր*:

11. Ue, oue, բաց ու փակ շուրջ *միշտ երկու վանկ են*. du-el, tu-er, attribu-é, jou-et, lou-er, avou-é, *կը զարտուղին* fouet, fouetter.

12. Ui, *մէկ վանկ է*. fuir, fui, lui, déduire, construire. *Մինակ* ru-ine, rui-ner, brui-ne *բառերը կը զարտուղին*:

13. Ամէն երկբարբառները երկու վանկ կ'ըլլան երբ որ *իրենցմէ յառաջ բաղաձայն մ'ունեցող* l, r, *գրերէն ետքը* գրուին նէ. Nous régli-ons, vous perdri-ez, que nous ouvri-ons, flu-ide, Dru-ide. *կը զարտուղին* bruit, fruit *միավանկ բառերը*:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ծ Բ .

Հ Ա Տ Ա Ծ Ի Վ Բ Ա Յ

805. *Հատածը հանգիստ մըն է՝ որն որ ստանաւորի տողը երկու մաս կը բաժնէ, որոնք կարգապէս կամ կիսատող կ'ըսուին*:

806. *Մինակ տասուերկու եւ տասը վանկով ոտանաւորները հատած կ'ունենան. առաջիններուն հատածը վեցերորդ վանկէն ետեւ կ'իյնայ, եւ ստանաւորը երկու հաւասար մաս կամ կիսատող կը բաժնէ. իսկ տասը վանկով ոտանաւորներուն հատածը չորրորդ վանկէն ետեւ կ'իյնայ, ու տողը երկու անհաւասար մաս կը բաժնէ.*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Jeune et vaillant héros / dont la haute sagesse
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
N'est point le fruit tardif / d'une lente vieillesse,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Et qui seul, sans ministre, / à l'exemple des dieux,
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Soutiens tout par toi-même, / et vois tout par tes yeux.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Il est un Dieu / qui préside aux campagnes,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Dieu des coteaux, / des bois et des vergers ;
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Il règne assis / sur les hautes montagnes,
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Et ne reçoit / que les vœux des bergers,

807. Աս գիտնալու է որ եթէ խօսքն ինք իրմէ
 Տանգիստ չ'ուզեր նէ, մինակ հատածին համար
 երկայն կենալու կամ հանգիստը յայտնի ընելու
 չէ, հապա շուտ մը կենալու եւ անցնելու է: Վասն
 զի, ինչպէս վերի օրինակներէն տեսնուեցաւ, հարկ
 չկայ որ հատածը միշտ անանկ տեղեր ըլլայ որ
 խօսքին իմաստն ինք իրմէ հանգիստ պահանջէ:
 Բայց միանգամայն հատածն անանկ բառերու մէջ
 չ'ըլլար, որոնք իրարու հետ հարկաւ կապակցու-
 թիւն ունենալով, իրարմէ չեն կրնար բաժնուիլ:

808. Աս ըսածներնէս կը հետեւի որ հատած
 չիկրնար ըլլալ.

Ա. Նախադրութեան ու իր խնդրոյն մէջ.
 Dieu nous aime malgré / nos infidélités.

Բ. Ածականին ու իրմէ ետքը եկող գոյա-
 կանին մէջ.
 N'oublions pas les grands / bienfaits de la nature.

Բայց կրնայ ածականն իրմէ յառաջ դրուած
 գոյականէն բաժնուիլ, թէ որ ածականները երկու
 երեք հատ են.

Que sert une sagesse / âpre et contrariante?
 Heureuse la vertu / douce, aimable et liante!

Գ. Plus, très, fort, bien, mieux, mal, trop բառե-
 ըուն, եւ իրենց ածականներուն ու բայերուն մէջ.
 Vos yeux ne sont que trop / assurés de lui plaire.

Դ. Անձնական դերանուններուն ու իրենց
 բային մէջ.
 Songeons que la mort nous / surprendra quelque jour.

Ե. Être բային ու իրմէ ետքը եկող ածակա-
 նին մէջ.
 On sait que la chair est / fragile quelquefois.

Զ. Բային ու բացասական pas մասնին կամ
 jamaisին մէջ.
 Non, je ne souffrirai / pas un pareil outrage.

Է. Բաղադրեալ շղկապի մը մասերուն մէջ.
 Quoi! vous fuyez tandis / que vos soldats combattent.

Ը. Բայերուն բաղադրեալ ժամանակներուն
 օժանդակին ու ընդունելութիւն անցեալին մէջ.
 Dans la rue ils avaient / rendu grâces à Dieu.

Թ. Առաջին կիսատողն անձայն ետ չիկրնար
 ըմբնալ՝ երբ որ երկրորդը բաղաձայնով կը սկսի.
 J'ai vu chez les hommes / bien peu de probité.
 Allez, assurez-le, / que sur ce peu d'appas...

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Գ .

Յ Ա Ն Գ Ի Վ Ր Ա Յ

809. Յանգը կամ նոյն վերջութիւնը տողե-
 ըուն վերջին բառերուն իրարու հետ նոյն հնչումն
 ունենայն է:

810. Աս յանգը՝ երբեմն պարզ հնչման նոյ-
 նութենէն կ'ըլլայ, երբեմն ալ թէ հնչման ու թէ
 գրուելուն եղանակին նոյնութենէն:

La rime est nécessaire à nos jargons nouveaux,
 Enfants demi-polis des Normands et des Goths.
 Du plus grand des Français tel fut le triste sort:
 On l'insulte, on l'outrage encore après sa mort.

811. Ան յանգերը՝ որոնք թէ առանձին եւ
 թէ տող կամ տող անձայն e կը վերջաւորին, իգա-
 կան կ'ըսուին, ի բաց առեալ բայերուն անկատար-
 ներուն ու թէականներուն ճոթիօն վերջաւորու-
 թիւնը. իսկ ասկից զատ ինչ վերջաւորութիւն
 ունենան նէ, արական կը սեպուին: Ասով արական

յանդ ունեցող ոտանաւորի տողերը՝ Արական տող կ'ըսուին, եւ իգական յանդ ունեցող տողերը՝ Իգական կ'ըսուին:

Du vainqueur, du vaincu les clameurs se confondent.
Ի. [dent;

Des tombeaux souterrains les échos leur répondent.

Le destin des combats flottait encor douteux;

Ա. La nuit répand sur nous ses voiles ténébreux.

Parmi les assassins je m'égaré; incertaine,

Ի. Je cherche le palais, je marche, je me traîne.

Que de morts, de mourants! Faut-il qu'un jour

Ա. [nouveau
Eclaire de ses feux cet horrible tableau!

Enfin, au coin de feu, nos aimables convives

Ի. Vont achever du soir les heures fugitives.

Aux accords d'Amphion les pierres se mouvaient,

Ա. Et sur les murs thébains en ordre s'élevaient.

812. Յանգերն աղէկ սեպուելու համար աս թէ ութիւնները կը պահանջուին:

Ա. Յանգերը՝ թէ բաղաձայններու թէ ձայնաւորներու կողմանէ, նոյն պիտի ըլլան: Ուստի բաղաձայնի կողմանէ՝ fille, péril, travail բառերը՝ ville, puéril, cheval բառերուն հետ յանդ չեն կրնար շինել. ինչու որ առաջիններուն մէջ 1 գիրն անուշ է, իսկ վերջիններուն մէջ՝ հասարակ: Նոյնպէս ձայնաւորներուն կողմանէ՝ épigramme, houlette, couronne, compatriote բառերը՝ âme, tête, trône, côte բառերուն հետ չեն կրնար յանդ շինել. ինչու որ առաջիններուն մէջ a, e, o կարճ են, եւ վերջիններուն մէջ երկայն:

Բ. Յանգն աղէկ սեպուելու համար, արական յանգերուն մէջ բաւական է ընդհանրապէս որ տողերուն վերջին ձայնը նոյն ըլլայ. ուստի maison, poison; piété, vérité; procès, succès, իրարու հետ

յանդ կրնան շինել: Բայց չեն կրնար յանդ շինել bonté, donné; vertus, reçus; amis, avis; cultivez, portez; il donna, il aime. Իսկ իգական յանգերուն մէջ պէտք է որ վերջին աւելորդ վանկէն (804. Գ.) առաջինն ալ նոյն հնչուածն ունենայ, որովհետեւ վերջին աւելորդ վանկը չլուսելուն համար՝ միակ մէկ բաղաձայնի նոյնութիւնը յանդ շինելու բաւական չէ. ուստի audace, justice; intime, diadème; mortelle, fatale, իրարու հետ չեն կրնար յանդ շինել: Բայց France, enfance; repose, rose; arrive, plaintive; monde, profonde կրնան յանդ շինել: Ի վերջոյ պար ամենայնի երկու միավանկ բառ իրարու հետ կամ միավանկ մը բաղմամբանկ բառի մը հետ յանդ շինած ատեն՝ այսչափ զգուշութիւն հարկաւոր չէ. ուստի loi, foibles ու effroies հետ. pas, basին ու étatsին հետ. paix, faixին ու jamaisին հետ յանդ կրնան շինել:

Գ. Բառ մը ինք իրեն հետ, կամ իրմէ բարդուած բառի մը հետ յանդ չեկրնար շինել. ինչպէս jour բառը՝ jourի հետ, lier, délier; mettre, remettre; frère, beau-frère. Բայց թէ որ բոլորովին տարբեր նշանակութիւն մ'ունենան նէ, թէ նոյն բառերն իրարու հետ, թէ բառ մը իրմէ կազմուած բառի հետ, եւ թէ մէկ բառէ ելած երկու բառ իրարու հետ յանդ կրնան շինել:

Prends-moi le bon parti, laisse-là tous les livres;
Cent francs au denier cinq, combien font-ils? Vingt
[livres.

Toutefois, Acomat, ne vous éloignez pas,
Peut-être on vous fera revenir sur vos pas.

Mayenne, dès longtemps nourri dans les alarmes,
Sous le superbe Guise avait porté les armes.

Et sans chercher l'appui d'une naissance illustre,
Un héros de soi-même empruntait tout son lustre.

Dieu punit les forfaits que les rois ont commis,
Ceux qu'ils n'ont point vengés, et ceux qu'ils ont
[permis.

Գ. Երկու ածականով լմնցած տողեր իրարու
հետ յանդ չեն կրնար շինել: Ի վերայ այսր ամե-
նայնի երբեմն երեւելի հեղինակներուն մէջն ալ կը
դանուի.

Sa voix redoutable
Trouble les enfers,
Un bruit formidable . . . *J. B. Rousseau.*

813. Ոտանաւորներն աւ թէւ թիւնները
կ'ունենան նէ, յանդը Բաւական կամ չափաւոր
կ'ըսուի. բայց թէ որ ասոնցմէ զատ աւելինոյն գրեր
կամ վանկեր ալ ունենան նէ, ճոխ յանդ կ'ըսուի:

C'est en vain qu'au Parnasse un téméraire auteur
Pense de l'art des vers atteindre la hauteur.

Mes yeux depuis six mois étaient ouverts aux larmes,
Et le sommeil les ferme en de telles alarmes.

Ne le verrai-je plus qu'à titre d'importune?
Ai-je donc élevé si haut votre fortune?

Mais dès qu'on veut tenter cette vaste carrière,
Pégase s'effarouche et recule en arrière.

Յանգին վրայ Նարոլէոն լանտե ասանկ կը խօ-
սի. Քիչ մը ատենէ վեր շատ միտ կը դրուի յան-
գերուն, եւ կրնայ ըսուիլ որ յանգերը հիմայ գաղ-
ղիներէն ոտանաւորներուն կէտը կը կացուցանեն: Բաւական ըսուած յանգերը՝ միայն շատ մեծ հար-
կաւորութեան համար կը ներուի:

Բայց ասոր միտ դնելու է որ չափն անցնելով
յանգն իմաստէն վեր չբռնուի, ինչպէս աւ տողերուն
մէջ կը տեսնուի:

Et s'enivrant des sons de la flûte vantée,
Des fleurs, des lustres d'or de la fête enchantée . . .

Ո՛վ շիտեսներ որ vantée ու enchantée բառերը
միայն յանգի համար դրուած են: Հասարակօրէն
միշտ կատարեալ ճոխ յանգ չինելու բաղձանքը չափե
աւելի ըլլայ նէ, անհամաձայն բառեր կամ անյար-
մար ածականներ գործածել կու տայ:

814. Չգուշանալու է որ տողի մը առջի կիսա-
տողը երկրորդին հետ, եւ կամ առջի տողին եր-
կրորդ կիսատողը երկրորդ տողին առջինին հետ,
կամ երկու տողին առջի կիսատողը իրարու հետ
յանդ չշինեն, եւ կամ իրարու շատ մօտ հնչում
չունենան.

Il ne tiendra qu'à toi / de partir avec moi.
Aux Samnites futurs / préparer des tortures.

Il faut, pour les avoir, / employer tous vos soins:
Ils sont à moi du moins / tout autant qu'à mon frère.

Sinon demain matin, / si vous le trouvez bon,
Je mettrai de ma main / le feu dans la maison.

815. Գարձեալ զգուշանալու է որ յանգն
անանկ տեղեր չըլլայ որ առաջին տողին մէջ
սկսուած իմաստը՝ երկրորդ տողին սկիզբը լմնայ,
որն որ Յենումն կ'ըսուի:

Quel que soit votre ami, sachez que mutuelle
Doit être l'amitié . . .

Je le répète encor; peu connaissent les lois
D'une vraie amitié

C'était votre nourrice. Elle vous ramena,
Suivit exactement l'ordre que lui donna
Votre père . . .

816. Ինչպէս որ վերը (807) հատածին հա-
մար ըօինք, ասանկ ալ յանգին համար իմանալու է,
որ եթէ խօսքն ինք իրմէ շատ հանդիստ չիպահան-
ջեր նէ, կարգալու ատեն շատ կենալու չէ, հապա
քիչ մը կենալու եւ շուտ մը անցնելու է:

817. Յանգերուն կողմանէ նայելով՝ ոտանա-
ւորը գլխաւորաբար երկու կը բաժնուի, Անխառն
ու խառն:

818. Անխառն կ'ըսուին ան ոտանաւորները
որոնց մէջ ետեւէ ետեւ երկու նոյնատես տող կը

դրուի, այս ինքն երկու արական երկու իգական,
նորէն երկու արական, եւ այլն:

Le temps, qui change tout, change aussi nos humeurs:
Chaque âge a ses plaisirs, son esprit et ses moeurs.
Un jeune homme, toujours bouillant en ses caprices,
Est prompt à recevoir l'impression des vices;
Est vain dans ses discours, volage en ses desirs,
Rétif à la censure, et fou dans ses plaisirs.
L'âge viril, plus mûr, inspire un air plus sage,
Se pousse auprès des grands, s'intrigue, se ménage
Contre les coups du sort songe à se maintenir,
Et loin dans le présent regarde l'avenir.

819. Իսկ խառն ոտանաւորներն անոնք են՝
որոնց արական ու իգական տողերն իրարու մէջ
տարբեր կերպով խառնուած են. եւ ասիկայ գա-
նազան եղանակաւ կը լլայ, որն որ օրինակներէն
աւել աղէկ կը յայտնուի:

Et je meurs de sa froide haleine.
Un vent funeste m'a touché,
Et mon hiver s'est approché
Quand mon printemps s'écoule à peine.

Au banquet de la vie, infortuné convive
J'apparus un jour et je meurs;
Je meurs, et sur la tombe, où lentement j'arrive
Nul ne viendra verser des pleurs.

Qu'un stoïque aux yeux secs vole embrasser la mort.
Moi je pleure et j'espère; au noir souffle du nord
Je plie et relève ma tête.
S'il est des jours amers, il en est de si doux!
Hélas! quel miel jamais n'a laissé de dégoûts?
Quelle mer n'a point de tempête?

Quelle Jérusalem nouvelle
Sort du fond du désert brillant de clartés,

Et porte sur le front une marque immortelle?
Peuples de la terre, chantez:
Jérusalem renaît plus charmante et plus belle.
Lève Jérusalem? lève ta tête altière;
Regarde tous ces rois de ta gloire étonnés:
Les rois des nations, devant toi prosternés,
De tes pieds baisent la poussière;
Les peuples à l'envi marchent à ta lumière.

820. Անխառն ոտանաւորներուն մէջ մեծ
պակասութիւն կը սեպուի երբ որ արական տողե-
րէն վերջն եկած իգական տողերը, արականէն
յառաջ գրուած իգական տողերուն հետ նոյն յան-
գը կ'ունենան. կամ թէ իգական տողերէն վերջն
եկած արական տողերը, իգականէն յառաջ եղող
արական տողերուն հետ նոյն յանգը կ'ունենան:

Soudain Potier se lève et demande audience:
Chacun, à son aspect, garde un profond silence.
Dans ce temps malheureux, par le crime infecté,
Potier fut toujours juste et pourtant respecté.
Souvent on l'avait vu, par sa mâle éloquence.
De leurs emportements réprimer la licence,
Et, conservant sur eux sa vieille autorité,
Leur montrer la justice avec impunité.

821. Գարձեալ մեծ պակասութիւն է երբ որ
ետեւէ ետեւ եկած արական ու իգական տողերուն
յանգերը, թէպէտ եւ տարբեր եղանակաւ գրուած
ըլան, նոյն հնչումն ունենան նէ:
Et toutes les vertus dont s'éblouit la terre
Ne sont que faux brillants, et que morceaux de verre.
Un injuste guerrier, terreur de l'univers,
Qui, sans sujet courant chez cent peuples divers...

La joie est naturelle aux âmes innocentes.
Il déteste la vie et le monde trompeur.

825. Թեպէս ասանկ տեղեր միշտ երկու ձայնաւոր քովէ քով կը մնայ, ի վերայ այսր ամենայնի անձայն շին կորսուիլը աս պակտութիւնը քիչ մը կը ծածկէ ու ներուած է: Բայց ասանկ բառերէն ետեւ բաղաձայնով սկսած բառ դնելը սխալ է. ուստի աս տողերն աղէկ չեն.

Au travers du soleil ma vue s'éblouit.
Il avoue sa faute et demande pardon.
Il vous louent tout haut et vous jouent tout bas.

826. Արովհետեւ ոնգական հնչումն ալ ձայնաւոր կը սեպուի, անոր համար իրմէ ետեւ ձայնաւորով սկսած բառ միայն ան ատեն կրնայ դրուիլ երբ որ երկուքը մէկտեղ հարկաւոր կապակցութիւն ունենալով (26) մէկտեղ կը հնչուին ու ոնգական հնչումը կը կորսուի, եւ կամ երբ որ խօսքին իմաստը ոնգականէն ետեւ քիչ մը կենալ կ'ուզէ.

Mon âme, louez le Seigneur; . . .
Renonçons au stérile appui
Des grands qu'on implore aujourd'hui.

Un agneau se désalterait
Dans le courant d'une onde pure.

Celui qui met un frein à la fureur des flots.
Chacun, à son aspect, garde un morne silence.

827. Բայց աս երկու բանը չ'ըլլար նէ, ձայնաւորէ մը յառաջ ոնգական հնչում գործածելէն զգուշանալու է. ուստի աս ետեւի տողերն աղէկ չեն.

Un grand nom est un poids difficile à porter.
Ah! j'attendrai longtemps, la nuit est loin encore.

828. Ոտանաւորի մէջ երկրորդ զգուշանալու բանը խիստ ու անարգ բառեր գործածելն է: Ասոնք մտադրութեամբ ընտիր ոտանաւորի գրքեր կարգալով աւելի աղէկ ու գիւրաւ կը սորվուի, քան

†

19

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ծ Դ .

ՈՏԱՆԱՎՈՐԻ ԶԳՈՒՇԱՆԱԿՈՒ ԲԱՆԵՐՆ ՈՒ
ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

822. Ոտանաւորի մէջ գլխաւոր զգուշանալու բանն ան է որ երկու ձայնաւոր իրարու չհանդիպին, այս ինքն երբ որ բառ մը ձայնաւորով կը լըննայ, ետեւէն ձայնաւորով կամ անձայնի գրով սկսած բառ մը չգայ: Ուստի ոտանաւորի մէջ չիկրնար բուռիլ. La vertu est aimable; Dieu immortel; vérité éclatante; loi éternelle. Ասոր նորերը շատ կը զգուշանան, բայց հիներուն մէջ շատ կը դրտնուի. ինչպէս Մարտին աս տողերը:

Un doux nenni, avec un doux sourire.
Là où savez sans vous ne puis aller.
Évitez le souci, et fuyez la colère.

823. Ասիկայ չէ թէ միայն գրուելուն մէջ, հապա հնչման մէջ ալ նայելու է. ուստի երբ որ բառի մը վերջի բաղաձայնն անձայն կը մնայ, ու բառին ծայրը միայն ձայնաւորի հնչում կը լուռի, իրմէ ետեւ բաղաձայնով սկսած բառ մը գալու է. ինչպէս, որովհետեւ et շաղկապին է գիրը միշտ անձայն կը մնայ, անոր համար իրմէ ետեւ ձայնաւորով սկսած բառ մը դնելը սխալ է. ուստի աս ետեւի տողը չենքին կողմանէ աղէկ չէ.

Qui sert et aime Dieu, possède toutes choses.

824. Բառերուն վերջին անձայն Ե գիրը աս կանոնին դէմ չհսեպուիր, ինչու որ իրմէ ետեւ ձայնաւոր մը գալուն պէս, իր ձայնը կը կորսուի (804. Ա.): Ասոր համար երբ որ բառի մը վերջին անձայն Ե գրէն յառաջ ուրիշ ձայնաւոր մ'ըլլայ նէ, իրմէ ետեւ միշտ ձայնաւորով սկսած բառ մը պիտի գայ:

Թէ երկայն վարդապետութիւններով: Միայն օրինակի համար հաստեղս քանի մը շաղկապ կը դնենք, որոնք արձակ շարադրութեան մէջ որչափ խօսքին աղուորութիւն ու կենդանութիւն կու տան նէ, այնչափ ալ ոտանաւորի մէջ կարգը կը մեղկեն ու զօրութիւնը կը տկարացընեն. ինչպէս էն c'est pourquo, parce que, pourvu que, puisque, de maniere que, de facon que, de sorte que, outre que, d'ailleurs, en effet, եւ ուրիշ ասոնց նմանները:

Աս բառերու վրայ Նարդէնն Վանտէ ասանկ կ'ըսէ. Յառաջադոյն c'est, c'est pourquo, pourvu que, afin que, puisque, d'ailleurs, or, car, եւ այլն, բառերը ոտանաւորի մէջ գործածուելու արժանի չէին սեպուիր: Բայց ետքէն քանի մը վարպետ ու զրուշաւոր ոտանաւոր շինողներ անանկ աղէկ գործածեցին, որ հիմայ խառն անոնց գործածութիւնը արգիլելու ըլանք նէ, անիրաւութիւն կ'ընենք. բայց ասով դէշ եղանակաւ գործածելու ալ չենք յորդորեր:

829. Գաղղիերէն ոտանաւորն արձակէն քիչ տարբերութիւն ունի ու ազատութիւնները շատ փոքր բաներ են, որոնցմէ ոմանք ալ քերականութեան մէջ տեղ տեղ գրինք: Ասոնցմէ զատ ոտանաւորի մէջ քանի մը բառեր կը գործածուին, որոնք արձակի մէջ կամ ամենեւին չեն գործածուիր կամ խիստ քիչ. ինչպէս էն antique, courroux, coursier, l'Eternel կամ le Tout-Puissant կամ le Très-Haut, flanc, forfait, glaive, les humains կամ les mortels, hymen կամ hyménée, jadis, soudain բառերը, ancien, colère, cheval, Dieu, sein, crime, épée, les hommes, mariage, autrefois, aussitôt բառերուն տեղ:

830. Քանի մը բառեր կրնան կրճատուիլ. ինչպէս՝ encore գրելու տեղ, encor կը գրուի, երբ որ իրմէ ետքը բաղաձայնով սկսած բառ մը կու գայ, ու գրողը կ'ուզէ որ երկու վանկ ըլլայ՝ չէ թէ երեք վանկ: Նոյնպէս քանի մը բայերուն սահմանական ներկայ եղակի առաջին դէմքին ճոթի s զիրը կը կրճատուի, ու j'avertis, je crois, je dis, je

dois, je reçois, je sais, je vois գրելու տեղ, j'averti, je croi, je di, je doi, je reçoi, je sai, je voi կը գրուի. բայց ասոնք encoreին չափ շատ չեն գործածուիր: Մանաւանդ հիմակուան նոր հեղինակները գրեթէ ամենեւին չեն գործածեր, ու թատրներու մէջ ալ ներուած չէ, կ'ըսէ Նափողէնն Վանտէ, ուր որ յառաջ հասարակ սովորութիւն մըն էր:

831. Երբեմն ալ բառի մը վերջը գիր մը կամ մէկ երկու գիր կ'աւելցուի. ինչպէս jusque ըսելու տեղ՝ jusques, grâce au ciel ըսելու տեղ՝ grâces au ciel. Հիներուն մէջ avecին տեղ՝ avecque, եւ աւելի հիներուն մէջ doncին տեղ՝ donques կը գտնուի, բայց հիմայ չեն գործածուիր:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Ե .

ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

832. Ոտանաւորը խօսած նիւթին ու անոր երկայնութեան նայելով, զիսաւորաբար երկու կը բաժնուի. մէյ մը մեծ ու երկայն, մէյ մ'ալ պզտիկ կտորներ:

833. Առաջինին կը վերաբերին Գիւցազնական բանաստեղծութիւնները, Ողբերգութիւնը, Կատակերգութիւնը, Վարդապետական բանաստեղծութիւնը, Հովուերգութիւնը, Նամակները, Երգիծաբանութիւնն ու Եղերբերգութիւնը:

834. Երկրորդին կը վերաբերին Տաղը, Նուազը, Պարոյրը, Տնատը, Վերտաութիւնը, Առակը, Պարբերգութիւնը, Յուցքը:

835. Առաջիններուն մէջ ընդհանրապէս տասուերկու վանկով տողեր կը գործածուին, առանց մէջերնին ուրիշ թուով տող խառնելու եւ միշտ ալ անխառն յանգերը կը գործածուին: Մինակ կատակերգական ու զուարճախօս նամակներու մէջ տասը վանկով տողերը կը գործածուին:

836. Մէկաբներուն մէջ հասարակօրէն քիչ վանկերով տողերը կը գործածուին, եւ աւելի խառն յանգւերը: Շատ անգամ ալ քիչ վանկով տողերն իրենցմէ շատ վանկ ունեցող տողերուն մէջ կը խառնուին, կամ անոնցմէ վերջը կը դրուին:

837. Աս տեսակ տեսակ ոտանաւորներուն վրայ մէկիկ մէկիկ վարդապետութիւններ տալը մեր բունած համառօտութեան չ'իյնար, մանաւանդ որ աւելի բանաստեղծութեան կը վերաբերին քան թէ բուն ոտանաւորի արուեստին:

Յ Ա Ն Կ

Տեղեկութիւն 5
 Հնչման ու կարգալու վրայ 6

Մ Ա Ս Ն Ա

ՄԱՍՆՅ ԲԱՆԻ ՎՐԱՅ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ

ԳԼ. Ա. Գոյականի վրայ 12
 ՀԱՏ. Ա. Գոյականներուն սեռը 12
 Արական գոյականները 13
 Իգական գոյականները 15
 ՀԱՏ. Բ. Գոյականներուն թիւը 16
 Գոյականները ինչպէս յօգնակի կ'ըլլան . . . 16
 Ածականները ինչպէս յօգնակի կ'ըլլան . . . 18
 ԳԼ. Բ. Յօդի վրայ 18
 Յօդին փոփոխմանց օրինակը 20
 ԳԼ. Գ. Ածականի վրայ 21
 ՀԱՏ. Ա. Հասարակ ածականներուն վրայ 21
 Ա. Ածականներուն սեռն ու թիւը 21
 Ածականները ինչպէս իգական կ'ըլլան . . . 21
 Քանի մը գոյականներուն իգականները . . . 24
 Բ. Ածականներուն աստիճանը 24
 ՀԱՏ. Բ. Թուական, ստացական, ցուցական ու անորոշ ածականներուն վրայ 26
 Ա. Թուականներ 26
 Բացարձակ թուականներ 26
 Դասականները ինչպէս կը շինուին 27
 Բ. Ստացականներ 27
 Գ. Ցուցականներ 28
 Գ. Անորոշներ 29
 ԳԼ. Գ. Դերանունան վրայ 30
 Ա. Անձնականներ 30
 Բ. Ստացականներ 32
 Գ. Ցուցականներ 33

Գ. Յարաբերականներ	33
Ե. Անորոշներ	34
ԳԼ. Ե. Բայի վրայ	35
Քանի տեսակ բայ կայ	35
Բայերուն եղանակներն ու ժամանակները	36
Avoir օժանդակին օրինակը	37
Etre օժանդակին օրինակը	41
Չորս լծորդութեանց օրինակը	46
Չորս լծորդութեանց վրայ դիտելք	56
Ա. Լծորդութիւն	56
Բ. Լծորդութիւն	57
Գ. Լծորդութիւն	59
Դ. Լծորդութիւն	59
Կրաւորական, չէզըք, փոխադարձ ու միադէմ բայերուն խոնարհման վրայ	62
Միադէմ բայերուն խոնարհումը	67
Ժամանակներուն կազմութեան վրայ	68
Անկանոն բայերուն վրայ	71
Հարցական ու բացասական բայերուն վրայ	79
ԳԼ. Չ. Մակրայի վրայ	81
Գործածական մակրայները	82
ԳԼ. Է. Նախադրութեան վրայ	85
Առանց ուրիշ նախադրութեան խնդիր առ- նող նախադրութիւնները	85
De նախադրութեամբ առնողները	87
À նախադրութեամբ առնողները	88
ԳԼ. Ը. Շաղկապի վրայ	88
Սահմանական ուզող շաղկապները	88
Ստորադասական ուզողները	89
Երբեմն սահմանական երբեմն ստորադասա- կան ուզողները	90
Ուրիշ քանի մը գործածական շաղկապներ	90
ԳԼ. Թ. Միջարկութեան վրայ	91

Մ Ա Ս Ն Բ.

ՄԱՍԱՆՅ ԲԱՆԻ ՀԱՄԱՉԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԼ. Ա. Անուն բայիին վրայ	93
ՀԱՏ. Ա. Բային անուն բայիին հետ ինչպէս համա- ձայնիլը	94

Յ Ա Ն Կ

Ա. ՀԱՐԿԱՆՈՐ ԲԱՌԵՐՈՒ ՔԱՂՈՒՆՃ

Ա. Կրօնքի	5
Բ. Աշխարհքի	6
Գ. Մետաղներու եւ քարերու	7
Դ. Ժամանակի ու եղանակի	8
Ե. Մարդու	10
Չ. Ազգականութեան	12
Է. Ուսման	13
Ը. Տան	14
Թ. Կարասեաց	16
Ճ. Սեղանի ու խոհանոցի	17
ԺԱ. Կերակուրներու եւ խմելներու	19
ԺԲ. Համեմներու, կանանչեղէններու եւ ընդեղէններու	21
ԺԳ. Պառուղներու	22
ԺԴ. Ծառերու եւ ծաղիկներու	24
ԺԵ. Եկեղեցական ու աշխարհական պատիւներու	25
ԺԶ. Արուեստներու	26
ԺԷ. Տան պաշտօնեաներու	28
ԺԸ. Պախութիւններու եւ հիւանդութիւններու	29
ԺԹ. Զգեստներու	30
Ի. Զանազան գործիքներու	32
ԻԱ. Չորբոտանիներու	34
ԻԲ. Հաւերու եւ թռչուններու	35
ԻԳ. Ծովու կենդանիներու	37
ԻԴ. Միջաններու, ճճիներու, որդերու	37

Բ. ՀԱՄԱՌՈՏ ԽՕՍՒՐԵՐ

Ա. Avoir օժանդակին գոյականներու հետ գործածութ	39
Բ. Etre օժանդակին ածականներու հետ գործածութ	46
Գ. Բայերուն գոյականներու հետ գործածութիւնը	52

Գ. Բայերուն դերանուաններու հետ գործածութիւնը	63
Ե. Բայերուն մակբայներու հետ գործածութիւնը	68
Զ. Նախագրութիւններու գործածութիւնը	77

Գ. ԸՆՏԵՆԻ ԽՕՍԵԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Աղայելու, խնդրելու	84
Բ. Շնորհակալ ըլլալու	85
Գ. Բարեւելու, տեսնուելու, քաղաքավարութեան	87
Դ. Հաւանելու, ընդունելու	90
Ե. Հրաժարելու, մերժելու	92
Զ. Հարցնելու	93
Է. Հաստատելու	94
Ը. Չէ ըսելու, տարակուսելու	95
Թ. Չարմանալու, ուրախանալու	96
Ժ. Տրտմելու, տրտնջելու	98
ԺԱ. Ժամի	99
ԺԲ. Ժամանակի	101
ԺԳ. Օղի, եղանակի	102
ԺԴ. Կարգալու, զրելու	107
ԺԵ. Դասատան մէջ	111
ԺԶ. Խօսելու	114
ԺԷ. Լսելու, հասկնալու, ճանչնալու	116
ԺԸ. Չգետտ հազնելու, հանելու	118
ԺԹ. Ուտելու, խմելու, քնանալու	119
Ի. Երթալու, դալու, պտըտելու	121
ԻԱ. Խառն	123

Գ. ՔԵՐԵԿԸՆՈՒԹԵԸՆ Ե. ՍՆՍԻՆ ԿԸՆՈՆՆԵՐՈՒՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Գոյականներուն թիւը	135
Բ. Յօդ	138
Գ. Ածականներուն սեռն ու թիւը	141
Դ. Ածականներուն աստիճանը	145
Ե. Թուական, ստացական, ցուցական ածականներ	147
Զ. Բայ	148
Է. Մակբայ	187
Ը. Նախագրութիւն	189

Ե. ՔԵՐԵԿԸՆՈՒԹԵԸՆ Բ. ՍՆՍԻՆ ԿԸՆՈՆՆԵՐՈՒՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Բային անուն լային հետ ինչպէս համաձայնիր	193
Բ. Անուն լային ո՞ր գրուելը ու երբ կրկնուիլը	197
Գ. Խնդիր	200
Դ. Գոյական	203
Ե. Յօդ	205
Զ. Ածականը գոյականի հետ ինչպէս կը համաձայնի	210
Է. Ածականներուն աստիճանը	212
Ը. Թուական ածականներ	213
Թ. Ստացական ածականներ	214
Ժ. Անորոշ ածականներ	217
ԺԱ. Անձնական դերանուն	218
ԺԲ. Յուցական դերանուն	223
ԺԳ. Յարաբերական դերանուն	225
ԺԴ. Անորոշ դերանուն	227
ԺԵ. Օժանդակներուն գործածութիւնը	228
ԺԶ. Բային եղանակներուն ու ժամանակներուն գործածութիւնը	230
ԺԷ. Ընդունելութիւն ներկայ	235
ԺԸ. Ընդունելութիւն անցեալ	236
ԺԹ. Մակբայ	243
Ի. Նախագրութիւն	247
ԻԱ. Շաղկապ	248

Զ. ԶԸՆԱԶԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՆԻՆԵՐ

Ա. Զուարճալի կարճ պատմութիւններ	251
Բ. Նամակ	275
Գ. Թատերական խաղ մը. Հասկարաղ աղջիկը	320
Դ. Երկայն պատմութիւն. Զարմանալի ազատութիւն	342

ՀԱՏ.	Բ.	Անուն բային ուր դրուիլը ու երբ կրկնուիլը	98
ԳԼ.	Բ.	Խնդրին վրայ	102
ԳԼ.	Գ.	Գոյականի վրայ	108
ԳԼ.	Դ.	Յօդի վրայ	111
ԳԼ.	Ե.	Ածականի վրայ	119
ՀԱՏ.	Ա.	Ածականը գոյականի հետ ինչպէս կը համա- ձայնի	119
ՀԱՏ.	Բ.	Ածականներուն աստիճանը	121
ՀԱՏ.	Գ.	Թուական, ստացական, ցուցական ու ան- որոշ ածականներ	123
		Ա. Թուականներ	123
		Բ. Ստացականներ	126
		Գ. Անորոշներ	129
ԳԼ.	Զ.	Դերանուան վրայ	131
ՀԱՏ.	Ա.	Անձնական դերանուն	132
ՀԱՏ.	Բ.	Յուցական դերանուն	139
ՀԱՏ.	Գ.	Յարաբերական դերանուն	142
ՀԱՏ.	Դ.	Անորոշ դերանուն	145
ԳԼ.	Ե.	Բայի վրայ	147
ՀԱՏ.	Ա.	Օժանդակներուն գործածութիւնը	147
ՀԱՏ.	Բ.	Բային եղանակներուն ու ժամանակներուն գործածութիւնը	149
		Ստորադասականին գործածութիւնը	152
		Առանց նախադրութեան, à կամ de նա- խադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր առնող բայերը	157
ԳԼ.	Ը.	Ընդունելութեան վրայ	160
ՀԱՏ.	Ա.	Ընդունելութիւն ներկայ	160
ՀԱՏ.	Բ.	Ընդունելութիւն անցեալ	162
ԳԼ.	Թ.	Մակբայի վրայ	169
		Բացասականներուն գործածութեան վրայ	171
ԳԼ.	Ժ.	Նախադրութեան վրայ	175
ԳԼ.	ԺԱ.	Շաղկապի վրայ	177
ԳԼ.	ԺԲ.	Գաղղիերէն յատուկ ոճերուն ու քերական- նական ձեւերուն վրայ	180
ՀԱՏ.	Ա.	Գաղղիերէնի յատուկ ոճերուն վրայ	181
ՀԱՏ.	Բ.	Քերականական ձեւեր	184
ԳԼ.	ԺԳ.	Ուղղագրութեան վրայ	188
ՀԱՏ.	Ա.	Բառերու ուղղագրութիւն	188
		Գլխագիրներուն գործածութիւնը	190

ՀԱՏ. Բ. Ուղղագրութեան նշաններ	192
ՀԱՏ. Գ. Կէտեր	197
ԳԼ. ԺԳ. Հնչման ու կարգալու վրայ	202

ՅԱԻԵԼՈՒԹ. Ա.

Առանձին գիտելիք ու շաղկործանական ոճեր 209

ՅԱԻԵԼՈՒԹ. Բ.

Ոտանաւորի վրայ	271
Տեղեկութիւն	271
ՀԱՏ. Ա. Ոտքերուն թուին վրայ	272
ՀԱՏ. Բ. Հատածի վրայ	279
ՀԱՏ. Գ. Յանգի վրայ	281
ՀԱՏ. Դ. Ոտանաւորի զգուշանալու բաներն ու աղատութիւնները	288
ՀԱՏ. Ե. Ոտանաւորներու զանազան տեսակներուն վրայ 291	

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐ

Ածական, adjectif.
 Ածանցեալ, dérivé.
 Ամանակով, } métrique.
 Չափական, }
 Ամփոփում, contraction.
 Անդէմ, impersonnel.
 Աներեւոյթ, infinitif.
 Անխառն (յանգ), suivi.
 Անկանոն, } irrégulier.
 Չարտուղի, }
 Անկատար, imparfait.
 Անձայն, } muet.
 Համր, }
 Անձնական, personnel.
 Անորոշ, indéfini.
 Անուն, nom.
 Անուն բայի, sujet.
 Անջատիչ, tréma, dièrèse.
 Անցեալ, passé.
 Անցեալ անորոշ, passé indéfini.
 Անցեալ յառաջագոյն, passé antérieur.
 Անցեալ որոշեալ, passé défini.
 Ազատարց, apostrophe.
 Ապանի, futur.
 Առակ, fable.
 Առաւելութեան (բաղդ.), (comp.) de supériorité.
 Արական, masculin.
 Արձագանդով (ոտան.), écho.
 Արձակ, prose.
 Աւելադրութիւն, pléonasmé.
 Բազմալանկ, polysyllabe.
 Բաժանման դիժ, trait de séparation.

Բախաւութիւն, syllepse, synthèse.
 Բաղադրեալ, composé.
 Բաղաձայն, consonne.
 Բաղաատական, comparatif.
 Բայ, verbe.
 Բառ, mot.
 Բարդ, composé.
 Բաց, ouvert.
 Բացայայտիչ, explicatif.
 Բացառական, ablatif.
 Բացասական, négatif.
 Բացարձակ (գերադր.), (superl.) absolu.
 Բացարձակ (թուակ.), (numeral) cardinal.
 Բաւական, } յանգ, rime
 Չափաւոր, } suffisante.
 Բնութեամբ փոխադարձ, essentiellement pronominal.
 Բութ, accent grave.
 Գերադրական, superlatif.
 Գերակատար, plus-que-parfait.
 Գիր, } lettre.
 Նշանադիր, }
 Գլխադիր, majuscule.
 Գոյական, substantif.
 Դասական, ordinal.
 Դերանուն, pronom.
 Դէմք, personne.
 Դիմազուրկ, impersonnel.
 Դիմաւոր, personnel.
 Դիւցազնական բանաստեղծութիւն, épopée, poème épique.
 Դրական, positif.

Եղակի, singulier.
 Եղանակ, mode.
 Եղերերգութիւն, élégie.
 Երգիծարանութիւն, satire.
 Երկայն, longue (syllabe).
 Երկբարբառ, diphthongue.
 Երկու կէտ, deux points.

Չատական, տես Մասնական.
 Չարմացական կէտ, point admiratif.

Չարտուղի, տես Անկանոն.
 Չեղում, ellipse.

Ընդունելութիւն, participe.

Թէական, conditionnel.
 Թիւ, nombre.
 Թուական, numéral.

Ժամանակ, temps.

Իգական, féminin.

Լծորդութիւն, conjugaison.

Խառն, mêlé.
 Խնդիր, régime.
 Խնդիր բնութեան, régime indirect.

Խնդիր սեռի, régime direct.
 Խոնարհում, déclinaison.

Կախման կէտ, point de suspension.

Կանոնաւոր, régulier
 Կատակերգութիւն, comédie.

Կարգակէտ, }
 Կիսատող, } hémistiche.

Կարձ, brève (voyelle, syllabe).

Կէտ, point.
 Կէտ ստորակէտ, point et virgule.

Կոչական, vocatif.
 Կրաւորական, passif.
 Կրճատում, élision.
 Համր, տես Անձայն.
 Հայցական, accusatif.
 Հասարակ (անուն), (nom) commun.

Հաստատական, positif.
 Հատած, césure.

Հարցական, interrogatif.
 Հարցական կէտ, point interrogatif.

Հաւասարութեան (բաղդ.), (comp.) d'égalité.

Հաւարական, collectif.
 Հնչում, son.

Հովուերգութիւն, églogue, pastorale, idylle.

Հրամայական, impératif.

Չայնաւոր, voyelle.

Ճոխ յանդ, rime riche.

Մակբայ, adverbe.
 Մասնական, }
 Չատական, } partitif.

Մասնիկ, particule.
 Մասունք բանի, parties du discours.

Միադէմ, unipersonnel.
 Միավանկ, monosyllabe.

Միութեան գիծ, trait d'union.

Միջարկութիւն, interjection.

Յանգ, }
 Նոյնալերջութիւն, } rime.

Յառաջադրութիւն, proposition.

Յատուկ (անուն), (nom) propre.

Յարաբերական, relatif.

Յարաբերութեամբ (գերազրակ.), (sup.) relatif.

Յարաբերակ, antécédent.
 Յենումն, enjambement.

Յողնակի, pluriel.
 Յօդ, article.

Նախադրութիւն, préposition.

Նախնական, primitif.
 Նամակ, épître.

Ներգործական, actif.
 Ներկայ, présent.

Ներքնակէտ, cédille.
 Նոյնանշան, synonyme.

Նոյնալերջութիւն, տես Յանգ.

Նուագ, sonnet.
 Նուագութեան. (բաղդաս.), (comp.) d'infériorité.

Շաղկապ, conjonction.
 Շեշտ, accent aigu.

Շրջան, inversion.

Ողբերգութիւն, tragédie.
 Ոտանաւոր, vers.

Ուր, pied.
 Ուղղագրութիւն, orthographe.

Ուղղական, nominatif.

Չակերտ, guillemets.
 Չափական, տես Ամանակով.

Չէղօք, neutre.

Պար, chœur.
 Պարզ, simple.

Պարերգութիւն, ballade.

Պարոյր, rondeau.
 Պարոյկ, accent circonflexe.

Ոնդական, nasal.

Սահմանական, indicatif.
 Սէռ, genre.

Սէռական, génitif.
 Ստացական, possessif.

Ստորադասական, subjonctif.
 Ստորակէտ, virgule.

Վարդապետական բանաստեղ. poème didactique.

Վանկ, syllabe.

Վերտառութիւն, épigramme

Տաղ, ode.
 Տեստ, stance.

Տրական, datif.

Յուցական, démonstratif.
 Յուցք, chanson.

Փակ, ferme.

Փակագիծ, parenthèse.
 Փափուկ, (l) mouillé.

Փոխադարձ, pronominal.

Քանակական (մակբ.), (adv.) de quantité.

Քերականական ձեւ, figure de grammaire.

Քերականութիւն, grammaire.

Օժանդակ, auxiliaire.

2013 984-985

« Ազգային գրադարան

NL0059153

« Ազգային գրադարան

NL0059152

